

גיטין מותרין

קמא

דף לד: לה.: לו.:

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה כג

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמו שמח)

תורה אור

דברים עקב ז (יב) וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה וּשְׁמַרְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְשָׁמַר יְקֹוָק אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ:

ישעיהו נח (א) קְרָא בְגָרוֹן אַל תַּחְשֹׂךְ כַּשּׁוֹפָר הָרֵם קוֹלֶךָ וְהַגֶּד לְעַמִּי פִּשְׁעָם וְלְבֵית יַעֲקֹב חַטֹּאתָם:

תהלים לג (ג) שִׁירוּ לוֹ שִׁיר חָדָשׁ הֵיטִיבוּ נַגֵּן בְּתְרוּעָה:

שמואל–ב ה (ב) גַּם אֶתְמוֹל גַּם שִׁלְשׁוֹם בִּהְיוֹת שָׁאוּל מֶלֶךְ עָלֵינוּ אַתָּה הָיִיתָה ס(מוֹצִיא (והמבי (והַמֵּבִיא)) אֶת יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר יְדוָד לְךָ אַתָּה תִרְעֶה אֶת עַמִּי אֶת יִשְׂרָאֵל וְאַתָּה תִּהְיֶה לְנָגִיד עַל יִשְׂרָאֵל:

תהלים קג (כ) בָּרְכוּ יְקֹוָק מַלְאָכָיו גִּבֹּרֵי כֹחַ עֹשֵׂי דְבָרוֹ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ:

יואל ב (כו) וַאֲכַלְתֶּם אָכוֹל וְשָׂבוֹעַ וְהִלַּלְתֶּם אֶת שֵׁם יְדוָד אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא וְלֹא יֵבֹשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם: (כז) וִידַעְתֶּם כִּי בְקֶרֶב יִשְׂרָאֵל אֲנִי וַאֲנִי יְדוָד אֱלֹהֵיכֶם וְאֵין עוֹד וְלֹא יֵבֹשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם:

שמות כד (ז) וַיִּקַּח סֵפֶר הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵי הָעָם וַיֹּאמְרוּ כֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר יְדוָד נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע:

תורה כג

תהילים קיט (קלח) צִוִּיתָ צֶדֶק עֵדְוֹתֶיךָ וֶאֱמוּנָה מְאֹד:

משלי טז (טו) בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים וּרְצוֹנוֹ כְּעַב מַלְקוֹשׁ:

תהילים סז (א) תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שִׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

בראשית ויחי מה (כז) וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו אֶת כָּל דִּבְרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם וַיַּרְא אֶת הָעֲגָלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לָשֵׂאת אֹתוֹ וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם:

שמות יתרו כ (ג) לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי:

תהלים קכז (ב) שָׁוְא לָכֶם מַשְׁכִּימֵי קוּם מְאַחֲרֵי שֶׁבֶת אֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצֵבִים כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שֵׁנָא:

בראשית ג (יז) וּלְאָדָם אָמַר כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתֶּךָ וַתֹּאכַל מִן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ:

איכה ג (ו) בְּמַחֲשַׁכִּים הוֹשִׁיבַנִי כְּמֵתֵי עוֹלָם:

יחזקאל ז (יט) כַּסְפָּם בַּחוּצוֹת יַשְׁלִיכוּ וּזְהָבָם לְנִדָּה יִהְיֶה כַּסְפָּם וּזְהָבָם לֹא יוּכַל לְהַצִּילָם בְּיוֹם עֶבְרַת יְדוָד נַפְשָׁם לֹא יְשַׂבְּעוּ וּמֵעֵיהֶם לֹא יְמַלֵּאוּ כִּי מִכְשׁוֹל עֲוֹנָם הָיָה:

ישעיהו ל (כב) וְטִמֵּאתֶם אֶת צִפּוּי פְּסִילֵי כַסְפֶּךָ וְאֶת אֲפֻדַּת מַסֵּכַת זְהָבֶךָ תְּזָרֵם כְּמוֹ דָוָה צֵא תֹאמַר לוֹ:

מגלים הדינים, והם מוכיחים את הדור. וזה [א] **והיה עקב תשמעון**, היינו שמבחי' רגלין, היינו המוכיחים, **תשמעון את המשפטים האלה**, היינו הדינים. כי להם מגלים אותם כנ"ל, והם מוכיחים בזה את הדור כנ"ל :

כל הקולות הם בחי' עזות [ב]. קול המוכיח הוא בחי' קול שופר, כמ"ש (ישעיה נח) **כשופר הרם קולך** [ג]: וכן קול נגינה, וזה בחי' (תהלים לג) **היטיבו נגן בתרועה**. קול הניגון הוא בחי' תרועה, בחי' שופר, בחי' **ואתה תרעה את עמי** כנ"ל [ד]:

ביומיה רבן גמליאל היה הדור שהיתה תורתם בחי' נשמע, בחי' תפלה. וז"ש רז"ל (מגילה כא.) ביומי רבן גמליאל היו לומדים תורה בעמידה. עמידה הוא בחי' תפלה כנ"ל. וע"כ משמת רבן גמליאל בטל כבוד התורה (כמו שאמרו רז"ל (סוטה מט.)[ה]:

בכל עולם יש בחי' נעשה ונשמע. וכן במלאכים יש נעשה ונשמע, כמ"ש (תהלים קג) **גיבורי**ט **כח עושי דברו לשמוע בקול דברו**, וכשארז"ל (שבת פח) מי גלה 'רז זה לבני מלאכי השרת שנאמר גבורי כח וכו' :

א"א להתקרב אל הקדושה כ"א ע"י עזות כמ"ש הוי עז כנמר כמבואר לעיל. וכן אמרז"ל (ביצה כה ע"ב) לא נתנה תורה לישראל אלא מפני שהן עזין [ו] :

גדולה בושה שנכפלה שני פעמים בפסוק (יואל ב') **ולא יבושו וכו', ולא יבושו עמי לעולם** (מו"ק ט:):

הג"ע והגיהנם הם בזה העולם ממש [ז], אך אי אפשר לבוא לשם, מחמת הקרירות שבצד צפון ודרום [ח]. וצער הבושה גדול מאוד[ט] יותר מעונש גיהנם [י], וכל יסורי עולם הזה, יש בהם צער הבושה, שמתבייש מחבריו על שיש לו יסורין. וכן לעתיד לבא צער הבושה גדול מאוד[יא], ואפי' כל צדיק נכוה מחופתו של חבירו אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה, כמו שאמרו רז"ל (ב"ב עה.). ואמרו שם פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה, אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה וכו', מכ"ש איך יתביישו החוטאים ר"ל. ואם הוא [יב]במדרגה שאין צריך להתבייש משום אדם, יש להתבייש מהקב"ה [יג]. כי הקב"ה מקיים כל התורה [יד], כשארז"ל [ב] הקב"ה קובר מתים וכו', הקב"ה מבקר חולים וכו', ושאר מצות התורה שחשבו רז"ל שהקב"ה מקיים אותם. וגם הקב"ה מתפלל, כמו שאמרו רז"ל [טו] מנין שהקב"ה מתפלל וכו', ומאי מתפלל יהי רצון מלפני וכו'. ובודאי[יב] שהקב"ה מקיים מצות התורה ותפלה, כמו שראוי להקב"ה. וכמה רחוק בין קיום התורה שלו, ובין תפלה שלו, לתורה ותפלה של הש"י. כי כל אחד עובד הש"י לפי מדרגתו[יג] בבחי' **נעשה ונשמע**, היינו תורה ותפלה כנ"ל :

[יד][בעת שהתחיל לומר התורה הזאת, התחיל מזה הענין הכתוב כאן, מענין הג"ע והגיהנם וצער הבושה וכו' כנ"ל, עד שנכנס בענין תורה ותפלה של הש"י בעצמו ככתוב כאן, ואח"כ נכנס ע"ז מענין לענין עד שגמר כל התורה הנ"ל. אך בשעה שכתבתי לפניו תורה זאת, הפך הדבר קצת וצוה עלי להתחיל התור' מענין הותם בתוך הותם כנ"ל. וה' יודע כוונתו][טז]:

מרומם הוא אלהין בקדמייתא ובתרייתא, די צבי ואתרעי בן ומסר לן אורייתא, די זכינא לסיימא **ספרא דצניעותא**. כען נרים ידנא, קדם אלקנא, די יעמוד לנא לימינא, להתחיל ולגמור רזין עלאין[טז] הגנוזים **בסבי דבי אתונא** :

(בכורות ח' ע"ב) **סבי דבי אתונא**

כז

כג [יח] **אימא** לן מילי דכדיבי [יט], אמר להו הוי לן כדנייתא וילדה, והוי תליה ליה פתקא. וכתי' ביה דמסיק בביה[יז] **אבא מאה אלפי זוזי. אמרו ליה וכדנייתא מי ילדה. אמר להו הי נינהו מילי דכדיבי : מלחא כי סריא במה מלחי ליה, בסילותא דכדנייתא. ומי איכא סילותא לכדנייתא, ומלחא מי סריא** [יז]:

רש"י מילי דכדיבי, דבר כזב: כדנייתא, פרידה: תלא פתקא, שטר בצווארו של הולד: הי נינהו מילי דכדיבי, אלו הם דברי כזב: שולייתא[יז], שליא :

(לשון רבינו ז"ל) **צוית צדק עדותיך ואמונה מאוד**[כב] (תהלים קיט):

א כי יש פנים דקדושה, שהם אנפין נהורין, בחי' חיים, כמ"ש (משלי יו) **באור פני מלך חיים**. בחינות שמחה, כמ"ש (תהלים יו) **שובע שמחות את פניך**, וכתיב (בראשית מה) **ותחי רוח יעקב**, זה בחי' שמחה: ויש פנים דסט"א, שהם אנפין חשוכין, מרה שחורה, ע"א[כג], כמ"ש (שמות כ)[כד] **לא יהיה לך אלקים אחרים על פני** (לה): ואלו בני אדם הנופלים בתאוות ממון, ואינם מאמינים שהקב"ה יכול לפרנס את האדם בסבה קלה, ורודפים אחר פרנסתם ביגיעות גדולות, והם **אוכלי לחם** בעצבון [לו], כמ"ש (בראשית ג') **בעצבון תאכלנה**, ועצבות הוא מרה שחורה. אלו בני אדם נקשרים בפנים דס"א, אלקים אחרים, חשך, בחי' מיתה, כמ"ש (איכה ג') **במחשכים הושיבני וכו'** [לז]. ועליהם נאמר (יחזקאל ז')[לח] **וזהבם לנדה**, היינו בחי' ע"א, כמ"ש חז"ל (שבת פרק ט' [לט]) מנין לע"א שמטמא כנדה שנאמר [מ] **תזרם כמו דוה**. אבל אלו

א דברים ז' יב

ב לעיל סוף אות ד'

ג והמשיך והגד לעמי פשעם

ד לעיל סוף אות ה'

ה בתקפא – כימי, בתרלד ומתרלו- בימי

ו בתקפא – (סוטה כא) ובתשכט תוקן

ז בתקפא ותרלד יש כאן סוגר, ומתרלו נמחק

ח * ובמגילה כא הנ"ל [וע"ש פרש"י]

ט מתרצו - גבורי

י כך הגרסא גם בדפו"ר, ובתרלד תיקן - מי גלה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו. ומתרלו – מי גלה רז זה לבני רז שמלאכי השרת משתמשין בו. (וצ"ע כי תיקון זה הוא שנוי גדול במשמעות העניין)

יא עיין רמב"ן דברים ז' ז' כרבינו שע"י עזות יעסקו בתורה דלא כרש"י שהתורה להכניע עזותם

יב עיין זוהר וירא קו: מדרש נעלם שם. כשם שברא ג"ע למעלה ברא למטה וכשם שברא גהנם למטה ברא למעלה ועיין רמב"ן עה"ת בראשית ג' כב דע והאמן כי ג"ע בארץ. ועיין שער הגמול לרמב"ן אות קכג מה שהביא בשם ספר אסף היהודי מעשה בחכם מקרודני שהלך ועמו ארבעים חכמים גויים לחפש והגיע אחרי הודו ונתקל בלהט החרב המתהפכת ומתו וכלם.

יג עיין בן יהוידע ערובין יט. בשם האריז"ל ג"ע בדרום וגהנם בצפון. ועיין קדושין עא. תוס' (ד"ה עד) דעת ר"ת שג"ע בצפון ושם בהגה ר"ג ליפשיץ שדעת האריז"ל שהוא בדרום. ובב"ב פד. ג"ע וגהנם במזרח ומערב. ובבכורות נה: לתוס' ד"ה מטרא הוא במערב. לאברבנאל בראשית ג' ג"ע בקו המשוה, ועיין עץ חיים שער מב פ"ב שג"ע באמצע הכדור הארץ. ובתורה שלימה הביא בשם המדרש הגדול שאין בריה יודעת היכן הג"ע ויתגלה ע"י משיח. עיין חסד לאברהם מעין ה' נהר נא.

עול עיין עמוקין יט. ג' פתחים לגהנם מ' במדבר ומ' בים ומ' בירושלים, ועיין בן יהוידע שם מתכן קוסיס המכרכ"מ מתעניית י. שהעולם מחל מקוסיס מהגן והגן מ' מסי מענן ועגן מ' מסי מגהנם ומ"כ מיל הם כזה העולם ומיכן ואילך שהם רוחמייה ומיכם תופסים מקום כמו המיכון בקה"ק. וע"ע ללמ למי ללמ היה גדול ממנו.

יד מתרצו - מאד

טו עיין שיש"ק ח"א תעה בשם ביאור הליקוטים על תורה זו מפתח טו

טז מתרצו - מאד

יז בתרלו- במדרי"גה

יח עיין מכתבי מוהרנ"ת קיח (הובא בשיש"ק ח"ג כח) ועיין מגיד שיחות בשם שיחות"פ מרבינו באבניה ברזל סעיף סז, ועיין תורה רעה שיש צדיק שאינו מקנא אלא רק בהקה"ה.

יט עיין שמות רבה ל' ט', ושם מג ד', ובירושלמי ר"ה פ"א ה"ג.

כ סוטה יד.

כא ברכות ז.

כב מתרצו - ובוודאי

כג מתרלו - מדרי"גתו

כד הערת מוהרנ"ת בתקפא

כה בתקפא כתב כאן בסוגרים כך- (בתורה הזאת בדף ל"ב ע"ב (הכוונה טור ב) שורה ט' סעה המסדר והוסיף יוד יתירה בהדל"ת וכצ"ל כזה יוד דלת)

כו מתרלו - עילאין

כז הערה השייכת לפרש"י – 1 גם בדפו"ר ותרלד - שולייתא, ומתרלו - סילותא (כלשון הגמ')

כח תורה זו לשון רבינו נאמרה בחורף תקסג (חי"מ נט) ועיין שיש"ק ח"ב סימן קעד וח"א שדמ. בתורה זו מבוארת השאלה השלישית ורביעית ששאלו סבי דבי אתונא את רבי יהושע בן חנניא. והיא הראשונה מתשע התורות (כג–לא) שמבאר בהן רבינו את השו"ת שהיה ביניהם.

כט זו גרסת העין יעקב ובגמ' שלנו מילי דבדיאי

ל בתשכט – בבי, וכן הגרסא בדפו"ר - בבי (וכן הוא לשון הגמ' ועין יעקב)

לא תרגום– זקני אתונה שאלו את רבי יהושע בן חנניא אמור לנו דברי שקר אמר להם היתה לנו פרדה שילדה והיה תלוי על צוואר הולד פתק שכתוב בו שהוא חייב לבית אבא מאה אלף זוז ושאלו אותו הזקנים הרי פרדה אינה יולדת וענה להם הרי בקשתם דברי שקר. עוד שאלוהו מלה שהסריח במה מולחים אותו שלא יסריח וענה להם בשליה של פרדה ושאלו אותו הרי לפרדה אין שליה וענה להם הרי מלח לא מסריח.

לב מתרצו - מאד

לג במשך הנחל וכל המנוקדים שהעתיקו ממנו פתחו כאן ובכל תורה זו לכך ממקום אחד היכן שכתוב ע"א- עבודה זרה

לד ודברים ה' ז'

לה **זהר יתרו פז.**

לו לשה"ק תהילים קכו ב' עצבים לשון עצבון בפרש"י שם ועי"ש רד"ק

לז עיין גם תהלים קמג ג'

לח בתקפא – (יחזקאל ו) ובתשכט תוקן

לט משנה א ובגמ' דף פב: בגמ' ע"ז מז: ישעיהו ל' כב

מ ישעיהו ל' כב

בני אדם שמשאם ומתנם באמונה, הם דביקים באור הפנים דקדושה. כי אין אמונה בלא אמת, כמובא בזוהר (בלק קצה ע"ב)[א] היינו **צדק** היינו **אמונה** וכו', [ב]ומסיק שם אמונה אתקריאת כד אתחבר בה אמת, נמצא שעיקר אמונה ע"י אמת], **ואמת** [ג] הוא אור הפנים כידוע [ד]: **וזה** שאמרו חז"ל (שבת לג ע"ב) **ויחן פני העיר** [ה], חד אמר מטבע תיקן להם, וחד אמר מרחצאות תיקן להם. היינו הך ולא פליגי [ו], כי יעקב הוא בחי' אמת כמ"ש (מיכה ז') **תתן אמת ליעקב**, והוא בחי' אור הפנים, ותיכף כשבא נתתקן אמונה. וזה מטבע תיקן, שתיקן תאוות ממון. וכשתקן[ז] תאוות ממון, נתתקן פגם ע"א[ח]. וזה מרחצאות תקן[ט] להם, כמ"ש [י] **ותרד בת פרעה לרחוץ**, ודרשו חז"ל (מגילה יג וסוטה יב ע"ב) לרחוץ מגילולי בית אביה [יא]. וזה **ויחן פני העיר**, פני דייקא, שהיא פנים דסטרא אחרא. שהיא מטבע, היינו תאוות ממון, כי כל עבודות זרות תחובים בממון [יב]. ובשביל זה **ממון** עם אותיותיו גי' **ק"ם**, כנגד ק"ם קלין, שהשכינה צווחה, קלני מראשי, קלני מזרועי [יג] (סנהדרין מו.), על אלו הנופלים בתאוות ממון, שהם ע"א כלולים מע"ז של ע' אומות. [יד](וע"כ הם ק"ם קלין שהם ב"פ ע'. כי השכינה צווחה הקלין כפולים, בחי' קלני מראשי קלני מזרועי שהוא בחי' קולות כפולים היינו שני פעמים עין קלין שצווחה השכינה על הנופלים בתאוות ממון שהיא[טו] ע"ז כלולה מכל העבודות זרות של עין אומות). וזה שאמרו חז"ל (פסחים קיח.)[טז] קשין מזונותיו כפליים כיולדה [יז], כי היולדת ראמת עי"ן קלין קודם הלידה [יח], והכא יש ק"ם קלין שהם שני פעמים עי"ן [יט]: וזהו (אבות פ"ב) ואל תהי רשע בפני עצמך, בפני, זהו בחי' פנים דס"א, הבא מחמת תאוות ממון, שאין מאמין בהקב"ה, שהוא הזן ומפרנס, והוא חושב **כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה** (דברים ח). וזה עצמך, לשון **עוצם ידי**:

ב **ודע** שע"י תיקון ברית קודש, הוא ניצול מפנים דסטר"א. ע"י דם ברית נתתקן דם נדה, תאוות ממון. כמ"ש (זכרי' ט) **גם בדם בריתיך**, ע"י ברית, **שלחתי אסיריך מבור**. בור דא טהול [כ], מרה שחורה [כא], **בעצבון תאכלנה** [כב]. כי ברית הוא בחי' מלח הממתיק מרירות ועצבון הפרנסה, כמובא בזוהר (ויחי דף רמא ע"ב) אלמלא מלחא לא הוי עלמא יכלי למסבל מרירותא. וזהו (במדבר יח) **ברית מלח עולם הוא**. וזהו (ויקרא ב) **אל תשבית מלח ברית אלקיך**, אלקיך דייקא, כי עי"ז נתקשר באלקות, ונתפרש מע"א, כמ"ש (איוב יט) **מבשרי אחזה אלוק** (כג). כי ע"י תיקון הברית, מאיר לעצמו **אור פני מלך חיים** [כד]: וזה (כתובות סו ע"ב) מלח ממון חסר, [כה]ע"י מלח, נתמעט אצלו תאוות ממון:

ג **וזהו** (דברים לג) **ויגרש מפניך אויב**, מפניך דקדושה, **ויאמר השמד** [כו], לשון שמד לשון ע"ז, היינו תאוות ממון. כי כל ישראל נקראים **צדיקים** [כז], על שם הברית [כח]. ובשביל זה, כשמגרש מפניהם דקדושה, את האויב, הוא מפיל אותם האויבים, בפנים דסטרא אחרא, היינו **השמד**: **נמצא**, כל צדיק וצדיק, כשהקב"ה רוצה לגרש אויביו של צדיק, הוא מפיל את האויב בתאוות ממון [כט]. כי צדיק הוא ברית עולם [ל], וזה האויב של צדיק, שחולק על צדיק, אין לו מלח להמתיק מרירותו. כי מלח ממון חסר, כי עיקר תאוות ממון שנתמעט, אינו אלא ע"י ברית: ובשביל זה, זבולון שהיה אוהב לישישכר, נאמר בו (דברים לג) **שמח זבולון**. שמח, היפך **בעצבון, שובע שמחות את פניך** [לא]: **וזה** [לב]כשבקש רחב סימנא דחיי [לג](לד). כמ"ש (יהושע ב) **והחייתם את אבי ואמי וכו'**, אמרה **ונתתם לי אות אמת** [לה]. כי אמת הוא בחי' חיים [לו] כנ"ל, ואמרו לה **את תקות חוט השני תקשרי לך**. תקוה, זה בחי' אמונה, כמ"ש (ירמי' לא) **ויש תקוה לאחריתך**. ואמונה, היא [לז] **אחרית חימים** (לח). כי עליה עומדת[לט] כל המדות, כמ"ש (מכות כד) בא חבקוק והעמידן על אחת וכו' [מ]. **וחוט השני**, זה בחי' זריחת אור הפנים. כמ"ש (בראשית לח) **ותקרא שמו זרח וכו', כי החשך יכסה ארץ ועליך יזרח ה'** (ישעי' ס). כי חשך הוא בחינות בעצבון, דאגת ותאוות הפרנסה, צער כפלים כיולדה, **אנפין** חשוכין ע"ז. **ועליך יזרח ה'**, אמונת אלקות, אור הפנים, **ויחן פני העיר**, [מא]תקן המטבע, תקן תאוות ממון, בחינות **שמח זבולון: וזה בחי' מצא** [מב] או **מוצא** [מג], כי הפרנסה הוא בחי' אשה, כמ"ש חז"ל (סנהדרין פא.)[מד] היורד לפרנסת חבירו כאלו בא על אשתו. ופרנסה שהוא בעצבון, היא בחי' [מה] **מוצא אני מר ממות את האשה**. [מו](בחי' מרירותא דעלמא שצריך להמתיקה ע"י מלח כנ"ל, אלמלא מלחא לא הוי יכיל[מז] עלמא למסבל מרירותא. וע"כ [מח]להיפוך בפרנסה דקדושה כתיב **מצא אשה מצא טוב** (משלי יח). טוב בחי' צדיק, בחי' ברית מלח, שהוא ממתיק מרירותא, היינו תאות ועצבון הפרנסה). ופרנסה שהוא בחי' **שמח זבולון בצאתך**, הוא בחי' **מצא אשה מצא טוב**. ואין טוב אלא צדיק (יומא לח:), היינו ברית, כמ"ש (ישעי' ג) **אמרו צדיק כי טוב**, וכמ"ש (שמות ב) **ותרא אותו כי טוב הוא**, שנולד מהול (מ"ר שמות פ"א [מט]). ואין טוב אלא אור [נ], כמ"ש (בראשית א) **וירא אלקים את האור וכו'**, זה בחי' **ועליך יזרח ה'**, בחי' **חוט השני**:

ד **וזה בחי' מזוזה**, כי איתא במדרש [נא] (במדבר פ' כב)[נב] למה נקרא שמן זוזי מפני שזזין מזה לזה. וזה (איוב כב) **וחי' שדי בצריך**, היינו ע"י מזוזה, **וכסף תועפת לך** [נג], עי"ז פרנסתו מעופפת לך, כי שדי הוא בחי' ברית [נד], כמ"ש (בראשית לח) **אני אל שדי פרה ורבה**: וזה שדרשו חז"ל (ירושלמי ברכות פרק א [נה]) שעשרת הדברות הם בקריאת שמע, ודבור **לא תחמוד** [נו] כנגד **וכתבתם על מזוזות** [נז], כי ע"י מזוזה נתבטל חמדת הממון כנ"ל, מלח ממון חסר: וזהו (תהלים נ), **וזיז**, היינו ממון, **שדי עמדי**, ע"י שמירת הברית, ע"י מזוזה, זוכה לבחי' **שמח זבולון**: וזה שאמרו רז"ל **וכתבתם** שיהא כתיבה תמה (שבת קו: מנחות לד.), וזה בחי' [נח] **יעקב איש**

[א] על הפסוק בישעיהו א', ועיין לעיל תורה ז' אות ב'

[ב] ביאור מוהרנ"ת בתקפא

[ג] שמות לד ו'

[ד] בשער הכוונות שמדת ואמת מיג מידות של רחמים שהן כנגד יג תקוני הדיקנא היא במקום הלחיים הפנוי משער בשני התפוחים שתחת העינים. זוהר ח"ג דף קעה. רזא דכל איגון פנים עלאין, דאינון פנים דקשוט, פנים דאמת, דכלילן באמת דיקא: ועיין לקמן תורה לה אות ט' ותורה מז ותורה סו אות ג' ותורה קצב

[ה] בראשית ל"ג י"ח

[ו] אלה דברי רבינו ולא לשון הגמ'. וכן בתורה סז אות ו'. וכן כ"פ בגמ' מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי – ב"מ יא. חולין קה. וקיד.

[ז] מתרצו- וכשתיקן

[ח] ברוב המנוקדים פתחו- עבודה זרה

[ט] מתרצו- תיקן

[י] שמות ב' ה'

[יא] גס במלמית לחלוצת מכגוס של טוטת, וכטמון טוס שלומות כמתוכה

[יב] עיין לק"ה יבום א' ועיין כתובות סח. המעלים עיניו מן הצדקה כעע"ז.

[יג] ל"מ ק"ס ק"ס

[יד] ביאור מוהרנ"ת בתקפא

[טו] בתרלו- שהוא

[טז] בתקפא- (פסחים קסח) בתרלו תוקן

[יז] ע"ש כי היא בעצב וזה בעצבון

[יח] זהר פנחס רמט: ועיין לעיל תורה כא אות ז', ולקמן תורה לו אות א'.

[יט] עיין לק"ה אפוטרופוס ב' ו' וגניבה ב' אות ב'– ו'.

[כ] **עיין תיקון מח** [דף פה. תמן עציבו דטהול וכעס דמרה... שבתאי איהו טהול עליה אתטר והבוא ריק וכו']

[כא] זהר רע"מ פנחס רכו: ובמרה שחורה לילית שבתאי שולטנותא בטהול דאיהו עציבו שאול תחתית עניותא וחשוכא בכיה והספדא ורעבון

[כב] בראשית ג יז

[כג] **עיין בראשית רבה פרשה מח** פסקא ב' **ובזהר לך לך צד. ובתיקון יט** דף מא: **ובתיקון כד** דף ע.

[כד] לשה"כ משלי טז טו

[כה] בתשבט - כי ע"י מלח

[כו] סוף הפסוק הנ"ל

[כז] ישעיהו ס' כא, עמך כולם צדיקים. ועיין תורה לד אות ד' ותורה עג

[כח] עיין זוהר ריש פ' ויחי, ופרי עץ חיים שער המצידה פ"כ ד"ה על הצדיקים, * עיין זהר לך לך דף צג.

[כט] עיין לק"ה קדושין ג' ג'–ד'

[ל] * תיקון מ"ח [דף פה. ועיין גם זהר חדש ויצא דף מה:]

[לא] תהילים טז יא

[לב] בתרלד- כשבקשה, בקרן הורוביץ תשסז- כשבקשה

[לג] **עיין זוהר ויחי דף רמא:**

[לד] עיין שער הגלגולים הקדמה לו. גם עיין מ"ש שם – הענין הוא, כי כל נפשות הגרים הם מן המלכות נקבה, בסוד גר צדק, והיא שאלה מהם, שיעלו אותה על הת"ת הזוכר, הנקרא אמת, ולזוי לזה רמז רכיהו כלכמוט כשבקש ואמר.

[לה] זהר ויקרא ב. וזהר ח"ב רסט.

[לו] עיין סנהדרין צז. בקושטא לא משני בדבוריה ולא מיית אינש ועיין סוטה מו:

[לז] לשה"כ בראשית מט א' ונזכר יג פעמים בתנ"ך

[לח] **עיין זוהר כי תשא דף קפט: זוהר ואתחנן דף ער.** [ועיין גם שערי אורה שער א' ספירה עשירית]

[לט] גם בדפו"ר ותרלד- עומדת ומתרלו - עומדים

[מ] חבקוק ב' ד' צדיק באמונתו יחיה

[מא] בדפו"ר ובתרלד- תקן המטבע תקן תאות. בתרלו- תיקון המטבע תיקון תאוות. בתרצו- תיק(ו)ן המטבע תיק(ו)ן תאוות ובתשכט- תיקון המטבע תיקון תאוות

[מב] משלי יח כב

[מג] קהלת ז' כו

[מד] ואת אשת רעהו לא טמא [יחזקאל יח ו] דרשו בגמ' שלא ירד לאומנות חבירו. עי"ש מהרש"א שמבאר עפ"י קדושין ל: מה שדרשו עה"פ ראה חיים עם אשה. ועיין תורה סט כיצד רבנו מבאר היורד לאומנות חברו.

[מה] קהלת ז' כו

[מו] סוגרים אלה נמצאים כבר בדפו"ר

[מז] גם בדפו"ר- יכיל, בתרלד- יכול

[מח] גם בדפו"ר- להיפוך, מתרצו- להפך

[מט] פסקה כ'

[נ] בשמות רבה א' כ' הנ"ל ותרא אותו כי טוב – שנתמלא הבית אורה כמ"ש את האור כי טוב

[נא] במדבר רבה פרשה כב ז'

[נב] בתפקא- (במדבר פ' ראה) בתרלו תוקן

[נג] סוף הפסוק הנ"ל

[נד] **עיין זוהר פנחס רנז.**

[נה] הלכה ה'

[נו] יתרו כ' לד לא תחמוד בית רעך

[נז] ואתחנן ו' ט' ועקב יא כ'

[נח] בראשית כה כז

תורה אור 31 פסוקים

ישעיה יא (ה) וְהָיָה צֶדֶק אֵזוֹר מָתְנָיו וְהָאֱמוּנָה אֵזוֹר חֲלָצָיו׃

שמות כי תשא לד (ו) וַיַּעֲבֹר יְהוָה עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא יְהוָה יְהוָה אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת׃

בראשית יישלח לג (יח) וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם עִיר שְׁכֶם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּבֹאוֹ מִפַּדַּן אֲרָם וַיִּחַן אֶת פְּנֵי הָעִיר׃

מיכה ז (כ) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתֵינוּ מִימֵי קֶדֶם׃

שמות ב (ה) וַתֵּרֶד בַּת פַּרְעֹה לִרְחֹץ עַל הַיְאֹר וְנַעֲרֹתֶיהָ הֹלְכֹת עַל יַד הַיְאֹר וַתֵּרֶא אֶת הַתֵּבָה בְּתוֹךְ הַסּוּף וַתִּשְׁלַח אֶת אֲמָתָהּ וַתִּקָּחֶהָ׃

דברים ח (יז) וְאָמַרְתָּ בִלְבָבֶךָ כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה׃

זכריה ט (יא) גַּם אַתְּ בְּדַם בְּרִיתֵךְ שִׁלַּחְתִּי אֲסִירַיִךְ מִבּוֹר אֵין מָיִם בּוֹ׃

בראשית ג (יז) וּלְאָדָם אָמַר כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתֶּךָ וַתֹּאכַל מִן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ׃

במדבר קרח יח (יט) כֹּל תְּרוּמֹת הַקֳּדָשִׁים אֲשֶׁר יָרִימוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַיהוָה נָתַתִּי לְךָ וּלְבָנֶיךָ וְלִבְנֹתֶיךָ אִתָּךְ לְחָק עוֹלָם בְּרִית מֶלַח עוֹלָם הוּא לִפְנֵי יְהוָה לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אִתָּךְ׃

ויקרא ב (יג) וְכָל קָרְבַּן מִנְחָתְךָ בַּמֶּלַח תִּמְלָח וְלֹא תַשְׁבִּית מֶלַח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחָתֶךָ עַל כָּל קָרְבָּנְךָ תַּקְרִיב מֶלַח׃

איוב יט (כו) וְאַחַר עוֹרִי נִקְּפוּ זֹאת וּמִבְּשָׂרִי אֶחֱזֶה אֱלוֹהַּ׃

משלי טז (טו) בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים וּרְצוֹנוֹ כְּעַב מַלְקוֹשׁ׃

דברים וזאת הברכה לג (כו) אֵין כָּאֵל יְשֻׁרוּן רֹכֵב שָׁמַיִם בְּעֶזְרֶךָ וּבְגַאֲוָתוֹ שְׁחָקִים׃

ישעיה ס (כא) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לָעַד יִירְשׁוּ אָרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי (מַטָּעַי) מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר׃

דברים וזאת הברכה לג (יח) וּלְזְבוּלֻן אָמַר שְׂמַח זְבוּלֻן בְּצֵאתֶךָ וְיִשָּׂשכָר בְּאׇהָלֶיךָ׃

תהלים טז (א) תְּדַרְּשֵׁנִי אֹרַח חַיִּים שִׂבְעַ שְׂמָחוֹת אֶת פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח׃

יהושע ב (יג) וְהַחֲיִיתֶם אֶת אָבִי וְאֶת אִמִּי וְאֶת אַחַי וְאֶת אֲחוֹתַי (וְאֶת אֲחִיוֹתַי) וְאֵת כָּל אֲשֶׁר לָהֶם וְהִצַּלְתֶּם אֶת נַפְשֹׁתֵינוּ מִמָּוֶת׃

יהושע ב (יב) וְעַתָּה הִשָּׁבְעוּ נָא לִי בַּיהוָה כִּי עָשִׂיתִי עִמָּכֶם חָסֶד וַעֲשִׂיתֶם גַּם אַתֶּם עִם בֵּית אָבִי חֶסֶד וְנִתַּתֶם לִי אוֹת אֱמֶת׃

יהושע ב (יח) הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָאִים בָּאָרֶץ אֶת תִּקְוַת חוּט הַשָּׁנִי הַזֶּה תִּקְשְׁרִי בַּחַלּוֹן אֲשֶׁר הוֹרַדְתָּנוּ בּוֹ וְאֶת אָבִיךְ וְאֶת אִמֵּךְ וְאֶת אַחַיִךְ וְאֶת כָּל בֵּית אָבִיךְ תַּאַסְפִי אֵלַיִךְ הַבָּיְתָה׃

ירמיה לא (טז) וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ נְאֻם יְהוָה וְשָׁבוּ בָנִים לִגְבוּלָם׃

חבקוק ב (ד) הִנֵּה עְפְלָה לֹא יָשְׁרָה נַפְשׁוֹ בּוֹ וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה׃

בראשית יישב לח (ל) וְאַחַר יָצָא אָחִיו אֲשֶׁר עַל יָדוֹ הַשָּׁנִי וַיִּקְרָא שְׁמוֹ זָרַח׃

ישעיה ס (ב) כִּי הִנֵּה הַחֹשֶׁךְ יְכַסֶּה אֶרֶץ וַעֲרָפֶל לְאֻמִּים וְעָלַיִךְ יִזְרַח יְהוָה וּכְבוֹדוֹ עָלַיִךְ יֵרָאֶה׃

משלי יח (כב) מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב וַיָּפֶק רָצוֹן מֵיְהוָה׃

קהלת ז (כו) וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה אֲשֶׁר הִיא מְצוֹדִים וְחֵרָמִים לִבָּהּ אֲסוּרִים יָדֶיהָ טוֹב לִפְנֵי הָאֱלֹהִים יִמָּלֵט מִמֶּנָּה וְחוֹטֵא יִלָּכֵד בָּהּ׃

ישעיהו ג (י) אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב כִּי פְרִי מַעַלְלֵיהֶם יֹאכֵלוּ׃

שמות ב (ב) וַתַּהַר הָאִשָּׁה וַתֵּלֶד בֵּן וַתֵּרֶא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא וַתִּצְפְּנֵהוּ שְׁלֹשָׁה יְרָחִים׃

בראשית א (ד) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ׃

איוב כב (כה) וְהָיָה שַׁדַּי בְּצָרֶיךָ וְכֶסֶף תּוֹעָפוֹת לָךְ׃

בראשית יישלח לה (א) וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים אֵנִי אֵל שַׁדַּי פְּרֵה וּרְבֵה גּוֹי וּקְהַל גּוֹיִם יִהְיֶה מִמֶּךָּ וּמְלָכִים מֵחֲלָצֶיךָ יֵצֵאוּ׃

שמות יתרו כ (יג) לֹא תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ לֹא תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ וְעַבְדּוֹ וַאֲמָתוֹ וְשׁוֹרוֹ וַחֲמֹרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ׃ פ

דברים ואתחנן ו (ט) וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ׃ ס

תהלים נ (יא) יָדַעְתִּי כָּל עוֹף הָרִים וְזִיז שָׂדָי עִמָּדִי׃

בראשית כה (כז) וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים׃

תם, כי על ידו **ויחן פני העיר**, על ידו [א]תיקון המטבע כנ"ל: וזהו שאמרו חז"ל [ב] [ג]שאריכת ימים ע"י מזוזה כי סמוך **לְוִיכַתַּבְתָּם** [ד] **למען ירבו ימיכם** [ה]. כי ע"י אמונה במשא ומתן, בא אור החיים כנ"ל: וזה שאמרו (שבת לב ע"ב) מקרא נדרש לפניו, היינו בחי' אור הפנים שהוא סמנא[ו] דחיי : ובשביל זה קביעות המזוזה בשליש העליון של הפתח (מנחות לג.), כי אמרו חז"ל (בב"מ מב) לעולם ישלש אדם את מעותיו שליש בפרקמטיא וכו'. ושליש העליון הוא השליש שבפרקמטיא, כמאמר חז"ל (ירו' פאה פ"ח)[ז] טבין חמשין דעבדין ממאתן דלא עבדין. ועיקר האמונה צריך להיות במשא ובמתן, כמ"ש [ח](שבת לא) נשאת ונתת באמונה. נמצא שעיקר הממון ששם צריך אמונה, הוא בשליש עליון, שהוא בשליש שבפרקמטיא :

ה **וכל המצות** שאדם עושה אותם בלא ממון, היינו שאין רוצה להפסיד ממון בשביל המצוה, זה הבחינה נקרא צדק, וזה **צוית צדק עדותיך** [ט]. אבל כשחביב כל כך המצוה, עד שאין מרגיש בהפסד ממון, זאת הבחי' נקרא אמונה. **כי עיקר אמונה הוא בממון**, כשמשבר תאוות ממון כנ"ל, ששם פנים דקדושה. וזה **ואמונה**[יא] **מאד**, זה ממון כמ"ש [י] **וככל מאדך**[יב] (ברכות נד.)[יג]:

וזה פי' שאמרו סבי דבי אתונא, **אמור לנו**[יד] **מילי דכדיבא**, זה בחי' שקר, בחי' ע"ז, כמ"ש חז"ל (סנהדרין צב) כל המחלוק בדיבורו [טו]כאלו עובד כו"ם[טז] וכו'. ואמר להם **הוי לן כדנייתא וילדה, כדנייתא** זו פרידה. זה בחי' עכו"ם, דשרייא בפרודא, כמובא בזוהר (משפטים דף צה ע"א) [יז]שריא בחבורא וסיים בפרודא **וילדה** זה בחי' רווח המכונה בשם לידה : ואמרי[יח] לו **וכדנייתא מי ילדה**, כי עכו"ם אל אחר אסתרם ולא עביד פירין (שם דף קג ע"א)[יט]. והשיב להם **הי ניהו מילי דכדיבא**. היינו השקר, שנדמה להם שמרויחין ובאמת אינם מרויחין : **ותלא**[כא] **לי' פתקא בצווארא דהוי מסיק בי אבא מאה אלפי זוזי, בי אבא**, זה ע"א, כמ"ש (ירמי' ב) **האומר לעץ אבי אתה**. וע"א היא חובה [כב], שמכרעת את [כג]הכל לכף חובה. וכל המתדבקין בה הם בעלי חובות, כמו שאנו רואים בחוש, שזה המשא תלוי בצוואר בני אדם, שאין מסתפקין בממונם. ולווין ממון מאחרים, ונדמה להם שהם משתכרין שכר הרבה, ואח"כ מתים בעלי חובות. ואם אינם מתים בעלי חובות, הם בחייהם בעלי חובות, ומטריחים א"ע בטרחות גדולות, ומסבנים א"ע[כד] [כה]בסבנת דרכים, בשביל שכר מועט, בשביל לשלם חוב אביהם, חוב ע"ז. כי מצוה לקיים דברי המת [כו], וזה הדבר להם כמו צוואה מאביהם, שישלמו חובותיו. וזה שפי' מהרש"א, תלא לי' פתקא בצווארא, שטר צוואה : ואח"כ אמרו לו **מלחא כי סריא במאי מלחי ליה**. כי תיקון של תאוות ממון הוא [כז]תיקון הברית מלה כנ"ל. ושאלו אותו, זה שתיקן בריתו, אם נפל לסרחון תאוות ממון [כח], במאי תיקונו. והשיב להם, **בסילותא דכדנייתא**. כי באמת יש עוד תיקון לתאוות ממון, היינו שיסתכל לשורש, שמשם בא כל הממון וכל השפעות[כט]. וע"י הסתכלותו שם, יתבטל תאוותו. כי שם בשרשה, השפע כולו אור צח ומצוחצח [ל], ותענוג רוחני: ואין מתאוה [לא](נ"א מתעבה כת"י) אלא למטה. **ומי** הוא **הפתי יסור הנה** [לב], להשליך תענוג רוחני, וליקח תענוג עב. אבל לזאת הסתכלות[לג], א"א לבא, אלא עד שיתקן בריתו, כמ"ש [לד] **מבשרי אחזה אלוק**[לה]. שבתחלה[לו] צריך לתקן בשר קודש, ואז יוכל להסתכל באלקות. ובשביל זה, עיקר התיקון של תאוות ממון, הוא ע"י ברית. וכשמתקן בריתו, א"א ליפול לתאוות ממון. כי ע"י מלה, תאוות ממון חסר כנ"ל [לז]. [לח]וישורש השפעות, הוא מכונה בשם שליא, ששם מונח הולד. כי השליא הוא בחי' **דלתי בטני**, כי יש שני דלתות לאשה, כמ"ש (איוב ג) **כי לא סגר דלתי בטני** (בכורות מה.). ונעשה משני דלתין צורת מ"ם סתומה [לט], ששם מונח הולד [מ], והוא בחי' מ"ם יום של יצירת הולד [מא] (נדה ל:). וכן יש למעלה **דלתי שמים** שמשם נולד השפעות, כמ"ש (תהלים עח) **דלתי שמים פתח וימטר עליהם כעפר שאר וכו'**. וזה שהשיב להם בשליא דכדנייתא, הוא תיקונו של זה השומר הברית, כשנופל לתאות ממון: ואמרו ליה, **מי איכא שליא לפריידה**. כי עכו"ם אין לה אפילו בית ולד. אמר להם, **ומילחא מי סריא**. כי באמת מי שתיקן הברית, אינו נופל לתאוות הממון :

(תהלים נה) **אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם**, היינו מי שהוא בעל מחלוקת, נופל לתאוות ממון, וימיו כלים ברדיפת[מב] אחר מותרות. וזה **לא יחצו ימיהם**, שאין אדם מת וחצי תאוותו בידו (קהלת רבה א)[מג]. וזה **לא יחצו**, שאין משיג חצי תאוותו. כמובא [מד](לעיל באות ג') על פסוק **ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד** ע"ש: (ע"כ לשון רבינו ז"ל):

וזה שסיים, [מה] **ואני אבטח בך**, שהוא החיפוך מתאוות ממון. כי המשוקע בתאוות ממון, אינו בוטח בה', כי הוא עובד כל עכו"ם. אך **ואני אבטח בך**, שתוכל להזמין לי פרנסתי בסבה קלה, ואהיה שמח בחלקי, ולא אהי' משוקע בתאוות ממון :

ו[מו] **וע"כ** אלו המשוקעים בממון, כל מה שיש לו עשירות יותר, יש לו דאגות ועצבות ומרה שחורה ביותר. כי הממון והעשירות שלו הוא בבחי' **בעצבון תאכלנה** [מז], שהוא בחי' עצבות ומרה שחורה, אנפין חשוכין, מיתה, כנ"ל. וע"כ כל מה שיש לו ממון ועשירות יותר, יש לו עצבות ומרה שחורה ודאגות יותר, כי הממון שלו הוא מבחי' עצבות ומרה שחורה וכו' כנ"ל. וזהו שארז"ל (אבות פ"ב) מרבה נכסים מרבה דאגה. כי בוודאי הוא מרבה דאגה ועצבות ע"י ריבוי הנכסים והעשירות. כי הנכסים שלו הם בעצמן[מח] בחי' עצבות כנ"ל. וע"כ כל מה שמתרבין יותר נתרבה העצבות והדאגות ביותר כנ"ל. וע"כ הממון והעשירות הוא מקצר ומכלה ימיו וחייו של האדם, כי אין דבר שמפסיד החיות כמו הדאגה והעצבות [מט] כידוע לחכמי הרופאים[נ] [נא]. והממון והעשירות הוא

תורה אור

בראשית וישלח לג (יח) וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם עִיר שְׁכֶם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בְּבֹאוֹ מִפַּדַּן אֲרָם וַיִּחַן אֶת פְּנֵי הָעִיר:

דברים יא (כ) וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ: (כא) לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וִימֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ:

תהלים קיט (קלח) צִוִּיתָ צedֶק עדֹתֶיךָ וֶאֱמוּנָה מְאֹד:

דברים ואתחנן ו (ה) וְאָהַבְתָּ אֵת יְקֹוָק אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ:

ירמיה ב (כז) אֹמְרִים לָעֵץ אָבִי אַתָּה וְלָאֶבֶן אַתְּ יְלִדְתָּנִי (וילדתנו) כִּי פָנוּ אֵלַי עֹרֶף וְלֹא פָנִים וּבְעֵת רָעָתָם יֹאמְרוּ קוּמָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

משלי ט (ד) מִי פְתִי יָסֻר הֵנָּה חֲסַר לֵב אָמְרָה לּוֹ:

איוב יט (כו) וְאַחַר עוֹרִי נִקְּפוּ זֹאת וּמִבְּשָׂרִי אֶחֱזֶה אֱלוֹהַּ:

איוב ג (י) כִּי לֹא סָגַר דַּלְתֵי בִטְנִי וַיַּסְתֵּר עָמָל מֵעֵינָי:

תהלים עח (כג) וַיְצַו שְׁחָקִים מִמָּעַל וְדַלְתֵי שָׁמַיִם פָּתָח: (כז) וַיַּמְטֵר עֲלֵיהֶם כָּעָפָר שְׁאֵר וְכַחוֹל יַמִּים עוֹף כָּנָף:

תהלים נה (כד) וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִדֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ:

דברים וזאת ברכה לג (כז) מְעֹנָה אֱלֹהֵי קֶדֶם וּמִתַּחַת זְרֹעֹת עוֹלָם וַיְגָרֶשׁ מִפָּנֶיךָ אוֹיֵב וַיֹּאמֶר הַשְׁמֵד:

בראשית ג (יז) וּלְאָדָם אָמַר כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתֶּךָ וַתֹּאכַל מִן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ:

[א] בתרלד- תיקן

[ב] * **שבת לב: [ויילקוט שמעוני דברים יא רמז תתע]**

[ג] בתרלד- שאריכות

[ד] **דברים יא כ'**

[ה] **דברים יא כא**

[ו] מתרלו - סימנא

[ז] המ"מ הזה בתקפא נמצא בין שני הטורים ובמקומו סומן ע"גול

[ח] המ"מ הזה בתקפא נמצא בין שני הטורים ובמקומו סומן ע"גול

[ט] **תהילים קיט קלח הנ"ל בפתיחת התורה**

[י] בתרלד- שאינו

[יא] בתשכט - אמונה

[יב] **דברים ו' ה'**

[יג] בתרלו- מאודך

[יד] **פסחים כה. יומא פב. סנהדרין עד.**

[טו] בתרלד- אימא לן

[טז] בתרלד- כאילו

[יז] גם בדפו"ר- כו"ם, בתרלד- ע"ז, ובתשכט - עכו"ם

[יח] * גם בדפו"ר- שריא, בתרלד- שרייא, ומתרלו - שראי, בגרסת זהר שלנו שרי.

[יט] בתרלד- ותשכט - ואמרו

[כ] עיין גם עץ חיים שער מח פ"ב

[כא] בתרלד- לה

[כב] **עיין רש"י לך לך בפסוק וירדפם עד חובה [בראשית יד טו נקרא חובה ע"ש ע"ז שעתידה להיות שם]**

[כג] בתרלד- שמכרעת הכל (ותיבת את נמחק)

[כד] בדפו"ר – א"ע, בתקפא – ע"א, ומתרלו- א"ע

[כה] בתרלד- ומסכנים בסכנת ע"א דרכים

[כו] **תענית כא. כתובות ע. גיטין יד:**

[כז] בתשכט - תקון

[כח] עיין סוף מעשה מבעל תפלה – עה"פ צא תאמר לו כי הממון מסריח כמו צואה ממש

[כט] בתשכט- ההשפעות

[ל] עיין לק"ה גניבה ב' אות ג' ואות ו'

[לא] הערה זו נוספה מתרלו בפנים.

וצ"ע תורה זו היא לשון רבינו ואם היה לשמעריעגר רב כת"י רבינו של תורה זו צ"ע מדוע גם בדפו"ר (צילום 47 ד) וגם מוהרנ"ת בתקפא שינו מלשון רבינו.(גם בתרלד לא נמצא. ובלוח השמטות דפו"ר לא נמצא. גם בנוסחאות והגהות מכת"י אינו.

[לב] **משלי ד' ט'**

[לג] גם בדפו"ר ותרלד- הסתכלות, ומתרלו- ההסתכלות

[לד] **איוב יט כו**

[לה] משך הנחל- אלוה, תורת נצח- אלוק', קרן הורוביץ החדש- אלוק

[לו] בתשכט - שבתחילה

[לז] סוף אות ב'

[לח] בתשכט - ושרש

[לט] שער הכוונות דרושי עמידה דרוש ב' סוף דרוש תיבת אלקינו ד"ה ומביא גואל לבני בניהם

[מ] עיין תורה קלה וסוף תורה ב' תנינא. וסוף תפילה ל' ולק"ה נזקי שכנים א' ז'. וע"ח שער לה פ"ג

[מא] פרי עץ חיים שער ק"ש שעל המטה פ"ז ד"ה ותכוין באמרך לעולם ועד. זוהר חדש תרומה ע. פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) פ' שלח דף קח.

[מב] במנוקדים- ברדיפה

[מג] קהלת רבה על פ"א פסוק יג ושם על פ"ג פסוק י'. ולקמן תורה רכא וסוף תורה מ תנינא

[מד] מוהרנ"ת בתקפא

[מה] סוף פסוק אנשי דמים הנ"ל

[מו] מתרצו נמחק אות ו'

[מז] בראשית ג' יז

[מח] מתרצו - בעצמו

[מט] עיין שבילי אמונה (לרבי מאיר אלדבי (שנת קי) נתיב חמישי שביל תשיעי מעט משם נמצא בקצור ש"ע לב כב, ועיין תולדות יעקב יוסף משפטים אמצע אות יג מה ששמע מרבו בשם הרמב"ן.

[נ] בדפו"ר - למחקרים

[נא] עיין לקמן תורה כד תנינא, ובמנורת המאור [קפג] נר ג' כלל ו' ח"ו פ"ג. (והיום כבר יש בבית חולים איש ממונה לשמח חולים בפרט ילדים ומכונה ליצן רפואי) עוד עיין שיש"ק ח"ו קלג.

מרבה דאגה ועצבות כנ"ל, ע"כ הוא מפסיד ומכלה חייו. כי הוא מקושר בפנים דס"א, אלקים אחרים, חשך, שהוא בחי' מיתה, היפך **אור פני מלך חיים** כנ"ל [א]. וע"כ הממון ממית אותו, כי הוא בבחי' מיתה שהוא עצבות וכו' כנ"ל, שכל זה הוא בחי' תאוות ממון כנ"ל: וז"ש (בראשית ג) **ועפר תאכל כל ימי חייך. עפר** זה בחי' הממון, כ"ש [ב] **ועפרות זהב לו**. היינו שהממון והעשירות שהוא בחי' עפר, **תאכל כל ימי חייך**, כי הממון היא אוכלת ומכלה כל ימי חייו של האדם כנ"ל : כי עפר הוא בחי' עצבות שהוא בחי' תאוות ממון כ"ש בתיקונים (תיקון ע' דף [ג]קרב ע"ב)[ד] עפר איהו קר ויבש הכי טחול קר ויבש. ומהטחול נמשך העצבות כידוע [ה]. וזה שסיים שם בתיקונים ובגין דא **ועפר תאכל** [ו]**ימי חייך וכו'**, היינו כנ"ל. ע"ש והבן היטב: וז"ש בתיקונים (תיקון ג' בהי"א תיקונים האחרונים [ז]) טחול דא לילית אמא דערב רב שחוק הכסיל מאן כסיל דא אל אחר וכו' ע"ש, ואיהו אסברה לרבייא דאינון חייביא, חייכית בהון בעותרא בהאי עלמא ולבתר קטילת לון. כי אלו המשוקעים בממון, הם בבחי' **בעצבון תאכלנה**. שהוא בחי' טחול, שהוא בחי' עצבות ומרה שחורה וריבוי דאגות, והם מקושרים בפנים דס"א אל אחר וכו' כנ"ל. שכל זה הוא בחי' הטחול אמא דערב רב שחוק הכסיל אל אחר כנ"ל. וזה שכתוב שם לבתר קטילת לון. כי בוודאי הממון שהוא בחי' טחול עצבות וכו' כנ"ל הורגת אותם, כי הממון שלו הוא בבחי' מיתה אנפין חשוכין עצבות וכו' כנ"ל. וזהו מה שכתוב לעיל [ח], **מצא** או **מוצא**, שתאוות ממון הוא בחי' **מוצא אני מר ממות את האשה וכו'** כנ"ל. כי כן מבואר שם בתיקונים (תיקון ע' הנ"ל), **ומוצא אני מר ממות את האשה** ודא טחול וכו'. אך פרנסה דקדושה הוא בחי' **מצא אשה מצא טוב וכו'** שהוא בחי' הצדיק כנ"ל. כי הצדיק האמת ניצול מזה, כי אין הממון מזיק לו, כי עליו נאמר [ט] **טוב לפני האלקים ימלט ממנה וכו'**. כ"ש שם בתיקונים (תיקון ג' הנ"ל) ואמאי איתקריאו רביי' בגין דלא אית בהון דעת לאישתזבא מיני', אבל לב מבין אישתזיב מיני' דתמן צדיק. ורזא דמלה **טוב לפני האלקים ימלט ממנה וחוטא ילכד בה**. כי צריך חכמה ודעת גדול לזה, שלא יזיקנו הממון שלא יכלה ימי חייו. כי רוב העולם נלכדו בזה, היינו בתאוות ממון, והממון הורגת וממית אותם כנ"ל. וא"א להנצל מזה כ"א ע"י הצדיק שנאמר עליו **טוב לפני האלקים ימלט ממנה וכו'** כנ"ל, אשרי לו: ע"ש בתיקונים (תיקון ג' הנ"ל), ותיקון ע' הנ"ל, ותראה נפלאות, איך עתה שפתה רבינו ז"ל את עינינו וגילה לנו את ההקדמות החדשות הנפלאות המבוארים לעיל בהתורה הזאת, עתה עתה מבוארים היטב דברי התיקונים הנ"ל. כי עתה מבוארים שם כל דברי רבינו הנ"ל, ראה והבן והכם, ע"ש בתיקון ע' הנ"ל מ"ש שם, אם זכה וכו' **עזר** [י] ואם לאו **כנגדו** וכו' [יא] עלי' אתמר **ומוצא אני מר ממות את האשה** ודא טחול שבתאי וכו' [יב](היינו בחי' עצבות ומרה שחורה, שהוא בחי' טחול שבתאי פתיא אוכמא כידוע). **עזר** דא שכינתא עלה אתמר **מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה'** ובגין דא הוו אמרי מארי מתניתין **מצא** או **מוצא**. ע"ש היטב והבן, ותראה שכל דברי רבינו ז"ל מבוארים עתה שם ובתיקון ג' הנ"ל באר היטב: יד[יג]**(ואת** התורה היא לשון רבינו ז"ל בעצמו עד המקום שנרשם לעיל. ומשם והלאה הוא מלשוני מה ששמעתי עוד דברים שלא נתבארו בלשונו הקדוש. ועוד לאלוה מילין, מה ששמעתי והבנתי מפיו הקדוש בעת שזכיתי לשמוע מפיו הקדוש התורה הזאת. וזהו) **קשים** מזונותיו כפליים כיולידה[יד], כי היולדת ראמת ע' קלין והכא יש ק"מ קלין וכו', עיין לעיל [טז]. **כי** צריכים להתנסות ולהצטרף בתאווה זו של ממון "קודם שזוכין למו"מ באמונה להרויה ולהוליד ממון דקדושה, דהיינו שצריכין להתגבר מאוד[טו] בשעה שעוסק במו"מ שלא יפול אז לתאוות ממון כלל ח"ו. רק משאו ומתנו יהיה באמת ובאמונה, ולשבר ולבטל כל המחשבות והבלבולים והתאוות של ממון שבאים עליו. רק כל כוונתו יהיה בשביל הש"י לבד, כדי שיזכה לעבוד הש"י ע"י הממון שירויה וליתן צדקה להחזיק לומדי תורה ועובדי ה" וכו'. ובשביל זה קשים מזונותיו של אדם כפליים כיולידה[יד], כי היולדת צריכה לסבול חבלי לידה [ג] וצריכה לצעוק ע' קלין קודם הלידה. והכא יש ק"ם קלין שהשכינה צווחת ח"ו קלני מראשי קלני מזרועי על הנופלים בתאוות ממון. וקודם שמרויחין ממון צריכין לילך ולעבור ולהתנסות ולהצטרף דרך אלו הק"ם קלין ולצעוק ולהתפלל להש"י לעבור עליהם בשלום ולהנצל מהם. ע"כ קשים מזונותיו כפליים כיולדה דאלו התם ע' קלין והכא ק"ם קלין, והבן : גם ביאר אז שק"ם קלין הם ב"פ ע', היינו קלני מראשי קלני מזרועי, שהם בחי' שני מיני קולות מראשי ומזרועי. וכל קול הוא בחי' ע' קלין של היולדת והכא הם כפולים. **קלני** מראשי **קלני** מזרועי, **קלני** לשון קול, ע"כ הם ק"ם קלין : **כי** באמת כל הרווה המכונה בשם לידה וכל הממון וכל ההשפעות נמשכין רק משבירת תאוות ממון, שהיא בחי' אמת כנ"ל. וזהו בחי' קושטא קאי (שבת קד.)[טז], כי אמרו רז"ל (פסחים קיט.)[יז] **ואת כל היקום אשר ברגליהם** [יח] זה ממונו [יט] של אדם שמעמידו על רגליו [כ]. וע"כ עיקר המעמד פרנסה היינו ממונו של אדם שמעמידו על רגליו, הוא על ידי אמת, שהוא בחי' שבירת תאוות ממון כנ"ל. וזה בחי' קושטא קאי, היינו ע"י אמת יש לו ממון שהוא בחי' עמידה שמעמידו על רגליו [כא]כנ"ל. אבל שקרא לא קאי, כי שקר הוא ע"ז תאוות ממון כמו שארז"ל [כב](סנהדרין צב.) המחליף בדיבורו כאלו עובד ע"ז [כג]. וע"כ ע"י שקר שהוא ע"ז תאוות ממון אין לו שום קיום ומעמד היינו שאין לו ממון הנקרא **יקום וכו'** כנ"ל. וזהו שקרא לא קאי כנ"ל, כי ע"ז אל אחר אסתרם ולא עביד פירין כמבואר שם במאמר הנ"ל היטב [כד]. כי ע"פ הרוב, אלו הרודפים ביותר אחר

[א] בתחילת התורה

[ב] איוב כח ו'

[ג] מתרצו קכב

[ד] בדפים שלנו דף קלד.

[ה] כנ"ל באות ב' ע"ש בהערה עיין תיקון כא דף מט: קדרותא וליצנותא משחול אתנייהו. (עיין בכוונת סמ: טחול שחק ועיין כוחי ממך לכיעי לוש כה טעם שמחק כי הוא מנקה הכסם)

[ו] בתרלד ותרלו- כל ימי (כלשון הפסוק ולשון התקונים הנ"ל) ומתרצו- (כל) ימי (וצ"ע כי אפשר שבכוונה השמיט רבינו כל לומר שהעפר יאכל את ימיו כנ"ל)

[ז] בדפים שלנו דף קמ.

[ח] אות ג'

[ט] סוף הפסוק הנ"ל מוצא אני מר וכו'

[י] מתרלו- (תיקון ג' הנ"ל ותיקון ע' הנ"ל)

[יא] בראשית ב יח

[יב] יבמות סג.

[יג] ביאור מוהרנ"ת בתקפא

[יד] מוהרנ"ת בתקפא

[טו] מתרלו- כיולדה

[טז] סוף אות א'

[יז] בתקפא- קידם, בתרלד ומתרלו - קודם

[יח] מתרצו- מאד

[יט] מתרלו- כיולדה

[כ] לשה"כ הושע יג יג חבלי יולדה

[כא] זהר משפטים קטו.

[כב] סנהדרין קי. ילקוט שמעוני תורה סוף רמז תתנו, פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) קרח דף קטו: ד"ה וכל ישראל. וצ"ע הרי קרח ממונו הפיל אותו, כמובא במדרש שנתגאה ושיחד בו עדתו לחלוק על משה רבנו. וגם דתן ואבירם כשהיו עשירים ממונם הכשילם לרדוף את משה רבנו כפרש"י עה"פ כי מתו האנשים וכו'.

[כג] דברים יא ו' ונזכרים שם רק דתן ואבירם. ועיין רמב"ן ורבנו בחיי ודרשות הר"ן דרוש י' מדוע קרח לא נזכר ועיין סנהדרין י'. שנחלקו אם קרח היה מהבלועים.

[כד] היקום זה ממונו עיין לק"ה מאבד ממון חברו ומסור סוף הלכה א. ועיין עיני יצחק שכתב מי שמחזיק שממונו מעמידו, ממונו שמור לרעתו. והפנים יפות כתב מעמידו על רגליו להיות עשיר יענה עוות בקומה זקופה דוחק השכינה. והכלי יקר הקשה על פרש"י אטו עני הוא חיגר אלא שהעושר דבוק ברגלו והדין שיהיה נתון תחת ממשלתו אבל לבסוף מוחלפת השיטה ומתגבר עליו כאשר יקום איש על רעהו ומשתלט עליו ומעבירו על דעתו ודעת קונו, לכן נקרא היקום אשר ברגליהם.

[כה] עיין צידה לדרך על פרש"י דברים יא ו' שמבאר עפ"י פרש"י ויקרא כה לה כי ימוך אחיך, אל תניחהו שיפול, הרי שעני אין לו עמידה. והבאר מים חיים כתב כיון שחשוב כמת אין לו עמידה. והזוהר וישלח קצא. כתב שהכוונה לתמכי אורייתא שבזכות ממונם שמחזיקים לומדי תורה יש להם עמידה לעת"ל.

[כו] בתרלו ציין כאן את המ"מ הנ"ל פסחים קיט ובתשכט העבירו לדלעי"ל

[כז] בתשכט נמחק המ"מ הזה

[כח] עיין ירמיהו י' טו תעתועים היא ע"ז ומתעתע הוא שקר בבראשית כז יב.

[כט] באות ה' ד"ה וז"פ שאמרו סבי דבי אתונא

תורה אור

משלי טז (טו) בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים וּרְצוֹנוֹ כְּעָב מַלְקוֹשׁ:

בראשית ג (יד) וַיֹּאמֶר יְדֹוָד אֱלֹהִים אֶל הַנָּחָשׁ כִּי עָשִׂיתָ זֹּאת אָרוּר אַתָּה מִכֹּל הַבְּהֵמָה וּמִכֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה עַל גְּחֹנְךָ תֵלֵךְ וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ:

איוב כח (ו) מְקוֹם סַפִּיר אֲבָנֶיהָ וְעַפְרֹת זָהָב לוֹ:

בראשית ג (יז) וּלְאָדָם אָמַר כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתֶּךָ וַתֹּאכַל מִן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ:

קהלת ז (כו) וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה אֲשֶׁר הִיא מְצוֹדִים וְחֲרָמִים לִבָּהּ אֲסוּרִים יָדֶיהָ טוֹב לִפְנֵי הָאֱלֹהִים יִמָּלֵט מִמֶּנָּה וְחוֹטֵא יִלָּכֵד בָּהּ:

משלי יח (כב) מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב וַיָּפֶק רָצוֹן מֵיְדֹוָד:

בראשית ב (יח) וַיֹּאמֶר יְקֹוָק אֱלֹהִים לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ:

דברים עקב יא (ו) אֲשֶׁר עָשָׂה לְדָתָן וְלַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב בֶּן רְאוּבֵן אֲשֶׁר פָּצְתָה הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת בָּתֵּיהֶם וְאֶת אָהֳלֵיהֶם וְאֵת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם בְּקֶרֶב כָּל יִשְׂרָאֵל:

תורה אור

בראשית מקץ מא (נו) וְהָרָעָב הָיָה עַל כָּל פְּנֵי הָאָרֶץ וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהֶם וַיִּשְׁבֹּר לְמִצְרַיִם וַיֶּחֱזַק הָרָעָב בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם:

איוב כח (ג) קֵץ שָׂם לַחֹשֶׁךְ וּלְכָל תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר אֶבֶן אׇפֵל וְצַלְמָוֶת:

שמות כי תשא לב (ח) סָרוּ מַהֵר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִם עָשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מַסֵּכָה וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ וַיִּזְבְּחוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלוּךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

תורה כד

משלי יד (כג) בְּכָל עֶצֶב יִהְיֶה מוֹתָר וּדְבַר שְׂפָתַיִם אַךְ לְמַחְסוֹר:

בראשית ו (ו) וַיִּנָּחֶם יְקֹוָק כִּי עָשָׂה אֶת הָאָדָם בָּאָרֶץ וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ:

תהילים ד (ח) נָתַתָּה שִׂמְחָה בְלִבִּי מֵעֵת דְּגָנָם וְתִירוֹשָׁם רָבּוּ:

ישעיהו נה (יב) כִּי בְשִׂמְחָה תֵצֵאוּ וּבְשָׁלוֹם תּוּבָלוּן הֶהָרִים וְהַגְּבָעוֹת יִפְצְחוּ לִפְנֵיכֶם רִנָּה וְכָל עֲצֵי הַשָּׂדֶה יִמְחֲאוּ כָף:

משלי כז (ט) שֶׁמֶן וְקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב וּמֶתֶק רֵעֵהוּ מֵעֲצַת נָפֶשׁ:

תאוות ממון, הם מתים בעלי חובות, ומאומה אין בידם [א]. ואפילו אם אינם מתים בעלי חובות, הם בחייהם בעלי חובות לתאוותם. שהם מתאווים כ"כ לממון הרבה, עד שהם רצים ויגעים[ב] מאוד כל ימיהם ביגיעות גדולות, ומסבנים עצמם בסבנות גדולות, בשביל למלאות תאוותם, כאלו היה עליהם חוב גדול לשלם, היינו חוב הע"ז וכו', כמבואר לעיל. וכל ימיהם אינם יכולים למלאות תאותם, ולשלם חוב הזה של תאוותם, כי אין אדם מת וחצי תאוותו בידו וכו' כנ"ל. נמצא שאין ממונו ממון כלל כי אין לו שום הנאה מממונו, כי אל אחר אסתרם ולא עביד פירין וכו' כנ"ל. וע"כ א"א להמשיך שפע ומזונות ולהרוויח ממון הנקרא ממון, דהיינו ממון הקדושה, שיהיה שמח בחלקו, שזהו עיקר העשירות, כמו שארז"ל (אבות פ"ד) איזהו עשיר השמח בחלקו, כ"א על ידי שבירת תאוות ממון, שהוא בחי' אמת, שמשם עיקר ההשפעה כנ"ל. וע"כ קשים מזונותיו כפליים כיולידה[ג], כי צריך לילך ולעבור ולשבר הק"ם קלין של תאוות ממון כנ"ל, אשר רק על ידי זה יכולין להרויח ממון. כי עיקר השפע נמשך מאמת שהוא בחי' שבירת תאוות ממון. ובזה מקושר המאמר היטב. והבן שם היטב מאוד, כי דברי רבינו ז"ל הם עמוקים מאוד מאוד ויש בהם עמקות גדול (ד)[ד]:

(שייך לאות א'), שם מבואר שהממון הוא בחי' פנים וכו' ע"ש **וע"כ** ארז"ל [ו] **פני הארץ** הם העשירים. כמו שפרש"י על פסוק (בראשית מא) **והרעב היה על כל פני הארץ** מי הם פני הארץ אלו העשירים. כי הממון והעשירות הוא בחי' פנים כנ"ל: **שם** תאוות ממון הוא בחי' חשך אנפין חשוכין וכו' ע"ש. וכן מרומז בזוהר (מקץ דף קצג ע"א) **קץ שם לחשך וכו'** [ז] דא זוהמא דדהבא:

(שייך לאות ג') **ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד וכו'**, כי כל ישראל נקראים צדיקים (ה) ע"ש הברית וכו' ע"ש. וע"כ יוכל כל אחד שהוא שומר הברית יותר מחבירו להפיל את חבירו, כי הוא בחי' צדיק פנים דקדושה לגבי חבירו, ועליו נאמר גם כן **ויגרש מפניך אויב כו'** : וע"כ צריך ליזהר כשיש מחלוקת על האדם שלא יפול לתוך תשוקת הממון, כי אולי חבירו פנים דקדושה נגדו, ויש לו כח להפיל אותו, והנפילה הוא שמפילין אותו לתאוות ממון כנ"ל, ע"כ צריך ליזהר מזה:

שם כי כל ישראל נקראים צדיקים על שם הברית. שמעתי אז מפיו הקדוש בפירוש, שאמר שכל ישראל ע"י שהם נימולים על כן כולם נקראים צדיקים:

(שייך לאות ד') **וזה** בחי' מזוזה כו'. וזהו **והיה שדי בצריך וכסף וכו'**, כי שדי הוא בחי' ברית וכו', ע"ש. וזה בחי' **שדי** שאמר לעולמו די דהיינו ששמה בחלקו ואומר די למה שיש לו ואינו[ט] מתאוה יותר, שזהו בחי' שבירת תאוות ממון, שזוכין ע"י שמירת הברית כנ"ל:

(**גם זה** שייך לאות ד') . מבואר שם שע"י מצוות מזוזה נתבטל חמדת הממון וע"כ **וכתבתם על מזוזות וכו'** כנגד **לא תחמוד** כנ"ל ע"ש. עתה בוא וראה נפלאות ה', כי מבואר בירושלמי פאה [ז] (ובב"ר פ' לה [א]) ארטבן[י] שלח לרבי חד מרגליתא טבא, שלח לי' רבי חדא מזוזה. ולכאורה הוא פלא, מדוע שלח לו מזוזה דייקא, ולא מצוה אחרת [יא]. אך ע"פ מה שגילה רבינו ז"ל בהתורה הזאת, מבואר הענין היטב, כי מזוזה דייקא מבטל חמדת הממון, וע"כ שלח לו מזוזה דייקא. כי ארטבן שלח לו מרגליתא[יב] טבא, היינו עשירות וממון, כי הי' שוה ממון הרבה, ועשה עיקר החשיבות מזה. ע"כ שלח לו רבי כנגד זה מזוזה דייקא, כי מזוזה מבטל חמדת העשירות כנ"ל :

מלחא כי סריא זה שנפל לסרחון [יב] תאוות הממון כו'. וע"כ אפקוהו בלשון כי סריא, שהוא לשון הנאמר בעכו"ם, כמ"ש (שמות לב) **סרו מהר וכו'**. כי המשוקע בממון עובד כל העכו"ם כנ"ל : וע"כ על כל מטבע הקוקה הע"ז של העכו"ם [יג]: **ע"פ** הדברים האלה, יבין המשכיל, לפרש כולה סוגיא דהזהב קונה את הכסף, והכסף אינו קונה וכו', הנחושת קונה כו', והכלל מה שהוא מטבע ויוצא, חשוב מעות [יד]. ע"ש כל הסוגיא [טו]. וסוגיא אי מעות נקנה בחליפין [טז]. וסוגיא דכל הנעשה דמי' באחר [יז]. הכל יבואר למשכיל ע"פ התורה הזאת עם עוד קצת הקדמות :

כד [כא] **אמרו** ליה אמצעותא דעלמא היכא, זקפא לאצבעתיה, אמר להו הכא. אמרו ליה מי יימר. אמר אייתו אשלו [כב]**ומושחו** [כג]:

(לשון רבינו ז"ל)

א דע שיש אור, שהוא למעלה מנפשין ורוחין ונשמתין, והוא אור אין סוף. ואע"פ שאין השכל משיג אותו, אעפ"כ רדיפה דמחשבה למירדף אבתריה. ועל ידי הרדיפה, אז השכל משיג אותו בבחי' מטי ולא מטי [כד]. כי באמת אי אפשר להשיג אותו, כי הוא למעלה מנר"נ :

ב ודע שא"א להשיג אותו אפי' בבחי' מטי ולא מטי, אלא על ידי עשיית המצוות בשמחה. כי על ידי שמחת המצוה, נשלם הקדושה. ומעלה החיות והקדושה שבקליפות, בבחי' אחד עשר סמני הקטורת. כי הקליפות הם בחי' מותרות, והם בחי' עצבות, בבחי' (משלי יד) **בכל עצב יהיה מותר**. והם תוקפא דדינא, בבחי' (בראשית ו)[כה] **ויתעצב אל לבו**. ועיקר השמחה היא בלב, כמ"ש (תהלים ד) **נתתה שמחה בלבי**. וגלות השכינה, שהוא בחי' לב שהוא שמחתן של ישראל, עיקר גלותה, כשעצבות שהם הקליפות גוברים עליה, בבחי' **ויתעצב אל לבו**. וזה הוא כשיצאו ישראל מהגלות, כתיב (ישעיה נה) **כי בשמחה תצאו**. ובשביל זה שע"י הקטרת מעלין מהקליפות חיותם, כתיב בהם (משלי כז) **קטרת וישמח לב**. נמצא כשעושה המצוה בשמחה, אזי מעלה השכינה, שהיא המצוה, שהיא שמחת הלב מבֵין

[א] פסקא ג'

[ב] בדפו"ר כתוב ירושלמי ברכות אנטיגונוס שלח לרבי

[ג] עיין מנחת קנאות לאבא מארי בשם הרשב"א פ"ט בתרלד ומתרלו - מרגליתא

[ד] עיין ספורי מעשיות סוף מעשה מבעל תפילה שם אמר כמו צוואה ממש כמ"ש צא תאמר לו

[ה] עיין מוסף הערוך ערך זוז שכתב בסוגרים– שם אליל על כל האלילים וצורתו נקבעה במטבע הנקרא על שמו.

[ו] לק"ה הכשר כלים א' א' הובא בשיש"ק ח"א עד

[ז] ב"מ מד. (מטבע זהב קונה את מטבע הכסף דנחשב פירי לגביו, אע"פ ששניהם מטבעות)

[ח] ב"מ מה: (נטל מטבע כסף עמ"נ לקנות מטבע כסף אחר בקנין חליפין כגון החלפת סחורה או קניין סודר ולא קניין מעות)

[ט] קדושין כח. (פירוש כל דבר שנישום בדמים נידון כפירי ונקנה בחליפין לכן אם משך הראשון אין השני צריך למשוך כי כבר נתחייב המושך להקנות לו חליפתו)

[י] נאמרה בקיץ שנת תקסג בסעודת ליל שבת ואמרה ביראה והתלהבות עצום ונשגב כל כך עד שלא הבינו כלום רק נכתב אח"כ בכתיבת ידו ובלשונו הקודש (חי"מ יח) ועיין שיש"ק ח"ב רעו.

[יא] בתרלד- ומישחו

[יב] זו השאלה השישית ששאלו סבי דבי אתונא את רבי יהושע בן חנניא ששאלו היכן הוא אמצע העולם והרים אצבעו ואמר להם כאן אמרו לו מי יוכיח שהאמת כך וענה להם תביאו חבל ותמדדו.

[יג] פירוש פוגע ולא פוגע. ועיין זוהר בראשית טז. ונח סה. ופקודי רסה: ועיין ע"ח שער ז' שער מטי ולא מטי (שמלוכך בעולם העקולים לול היולא מפה ל"ק כילל נעקה שם הכלי החתך שהוא שכת לי' ספירות)

[יד] בתקפא (בראשית יז) ובתשבצ תוקן

[טו] הנרה הנ"ל נמצאת כבר בלוח התיקון של תרלד ושם כתב שצ"ל בתוך הספר וזה הלשון שם- ועתה מובן היטב מ"ש לעיל על מאמר אימא לן מילי דכדיבא וכו' שקרא תאוות ממון מילי דכדיבא היינו שקר ע"ז כ"ש שם כי בוודאי הוא שקר כי נדמה לו שמרויח ומרויח ולבסוף אין בידו כלום כמו ששכיח הרבה בעולם ואף לפעמים שי"ש לו ממון אינו ממון כלל מאחר שאין לו שום הנאה ממנו כי חסר לו בכל פעם יותר והוא בע"ח תמיד ע"כ השיב לו הי ניהו מילי דכדיבי היינו שקר שנדמה להם שמרויחין ובאמת אינם מרויחין כנ"ל כי מתים בע"ח כי עפ"י רוב הם נשארים בע"ח ממש או שהם בעלי חובות לתאוותם וכנ"ל ע' כל זה היטב לעיל ותבין עתה איך הכל מקושר יפה והעיקר שתבין הדברים היטב באמת למעשה להשתדל להציל נפשך ממר ממות שהמקור הוא לוח תיקונים שהיה בידם מוהרנ"ת.

[א] בראשית רבה צא סוף פסקא ה'

[ב] איוב כח ג'

[ג] **עיין זהר לך לך דף צג.**

[ד] בתרלד- זאינו, ובלוה"ת שם- ואינו

[ו] ירושלמי פאה פ"א הלכה א' (ועי"ש שארטבן ביקש שישלח לו מילי סבא דכוותא) ילקוט שמעוני יהושע רמז לא ומשלי רמז תתקלד

[ז] **ועתה הבן היטב ממה שאמר על אימא לן מילי דכדיבי וכו', שקרא תאוות ממון מילי דכדיבי, היינו שקר ע"ז כמ"ש שם, כי בוודאי הוא בחי' שקר, כי נדמה לו שמרויח ומרויח ולבסוף אין בידו מאומה, כמו ששכיח עתה בעולם. וע"כ כל זמן שיש בידו הממון אינו חי כלל, כי מאחר שאין לו שום הנאה ממנו, כי חסר לו בכל פעם יותר, והוא בע"ח תמיד. ע"כ השיב להם, הי ניהו מילי דכדיבי, היינו שקר, שנדמה להם שהם מרויחים ובאמת אינם מרויחין כנ"ל. כי מתים בעלי חובות, כי עפ"י רוב הם נשארים בעלי חובות, או שהם בעלי חובות לתאוותם וכנ"ל. עיין כל זה היטב לעיל, ותבין עתה איך הכל מקושר יפה. והעיקר שתבין הדברים היטב באמת למעשה, להשתדל להציל נפשך ממר ממות שהוא תאוות ממון כנ"ל:**

מרומם הוא אלהין בקדמייתא ובתרייתא, די צבי ואתרעי בן ומסר לן אורייתא, די זכינא לסיימא ספרא דצניעותא. כעין נרים ידנא, קדם אלקנא, די יעמוד לנא לימינא, להתחיל ולגמור רזין עלאין[א] הגנוזים בסבי דבי אתונא :

סבי דבי אתונא היו שישים חכמי יוון שישבו בבית העשוי ככבשן ועל שם זה נקראו בי אתונא פי׳ בית האש (ספר הישר) ומהר״ל כתב שכך כינו עצמם על שם חכמתם שהיא כמו אש.

רבי יהושע בן חנניא יצא להתווכח עמהם ולהכניעם בסיוע והמלצת הקיסר של רומי וניצח אותם בויכוח בשתים עשרה שאלות ששאלו אותו והשיב להם באופן שגם הם הודו לו, ולבסוף הביאם אל הקיסר ושם קיבל רשות להרגם.

בצעירותו עוד הספיק ריב״ח לשיר על הדוכן כלוי בבית המקדש ובחורבן סייע לרבו רבי יוחנן בן זכאי לצאת אל הרומאים. היה דור שני של תנאים. וכידוע שבבית השני פסקה הנבואה והתחילה תקופת התנאים וירדה חכמה עצומה לעולם. וכנגד חכמת התנאים שנאמר עליהם חכם עדיף מנביא, עמדה חכמת יוון הארורה. ור׳ צדוק הכהן בספרו ליקוטי אמרים אות ח׳/[ב] כותב שגם הם ידעו את כל חכמת התנאים, ואפילו את כל חכמת רשב״י, וכל החילוק היה רק שאצלם נשאר חכמה לבד, כמבואר במקום אחר שלגוי אין דעת, לעומת חכמי ישראל שאצלם החכמה היא תורה והוראה למעשה כיצד להתנהג וללכת בדרכיו ית׳. אמנם דבריו צריכים לימוד שהרי לימוד שאינו מחייב זה בעצמו סיבה להשיג יותר/[ג], אבל עכ״פ נראה כוונתו שהויכוח ביניהם לא היה מי חכם יותר, אלא במדרגת חכמתם שלהם מה עושים איתה.

רבי יהושע בן חנניא שהיה חריף בדורו, היה בא ויוצא אצל אנדריינוס קיסר הרומאי בתחילת מלכותו שעדיין היה אוהב ישראל (ובסופו בעיקר אחרי מרד בר ככבא היה השונא הגדול לישראל שהחריב את ירושלים והרג המונים ואת עשרת הרוגי המלכות), ע״י שמצא חן שם בכח חריפותו וחגר מתניו ללכת אצלם ובתוך ביתם להכניעם, אחרי ויכוח עם הקיסר לכמה זמן נחש מולידו, כמבואר בגמ׳ בכורות דף ח. וכן בבראשית רבה כ ד׳ מבואר שזה היה חידוש שלו, הלימוד הנפלא הזה מהפסוקים להוכיח שעיבורו של נחש שבע שנים, והיה אצלו הלימוד מהפסוקים כתורה מסיני ואמיתית יותר ממבחן המציאות שעשו סבי דבי אתונא, עד שהיה מוכן למסור נפשו להוכיח צדקתו בזה בפרט, ובכלל להוכיח עד כמה חכמת ישראל גדולה בהרבה מחכמת יוון.

ונראה שיש בזה רמז גדול במה שהויכוח היה דווקא על הנחש, כפי שמוכיח ריב״ח שדייקא כיוון שהוא מקולל ביותר ע״כ עיבורו ארוך, כמבואר שם. וידוע (ע״ח שער מח פ״ב ובית לחם יהודה שם) שנפשות הגויים הם מנפש הנוק׳ דאל אחר, מזהמה שהטיל הס״מ בחווה כשהתלבש בנחש, שעל כן אין לגויים לא רוח וכ״ש לא נשמה, וגם לא דעת שתאיר חכמתם בלבם להתחייב במה שיודעים בשכלם שצריך לעשות. נמצא שהויכוח

[א] מתרלו - עילאין

[ב] **ליקוטי אמרים** (לרב צדוק הכהן מלובלין)– אמצע אות ח – ויציבא מילתא מה שכתב הרמב״ם (מורה נבוכים ח״א פי״ז) בפירוש מעשה בראשית ומעשה מרכבה כנודע ואין טענה עליו מה שכתב בספר עבודת הקודש וכדומה לו דאם כן היו חכמי אומות העולם כאריסטו והדומה בקיאים במעשה בראשית ומעשה מרכבה כנביאי ישראל. כי אמת הוא כן דיש חכמה באומות העולם והיינו חכמת אמת רק שאינו מורגש ללב ואינו תורה להדריך הלב על ידו, מה שאין כן חכמת בני ישראל נקרא תורה כי מרכבה דיחזקאל באובנתא דליבא תליא כמו שאמרו במגילה (כ״ד ע״ב) דהעיקר על ידי הרגשת הלב באור ה׳ יתברך וזה אינו באומות העולם כלל רק בישראל שהקב״ה לבן של ישראל (שיר השירים רבה ה׳, ב׳) ומעשה בראשית ומעשה מרכבה וסתרי פעולות הנבראים בכל מיני חכמות לימודיות דבני ישראל הוא עצמו אותן חכמות אלקיות וטבעיות ולימודיות דאומות העולם, רק מצד נביעותן מהבינה שבלב להכיר בכל דבר אמיתות ה׳ יתברך הוא בענין אחר ממש: **וכמו ששמעתי** כי כל חכמתו דרבי שמעון בר יוחאי בספר הזוהר ידעו גם כן סבי דבי אתונא מחכמי יון שהיו קרוב לזמנו והיו לעומתו זה והעשר ספירות הם עצמן העשרה מאמרות הידועים לבעלי ההגיון רק שהשיגום בלבוש אחר מצד החיצוניות ואינו דברי תורה כלל וכן כל חכמת שלמה המלך ע״ה היה יודע גם כן חירם מלך צור שהיה לעומתו זה לעומת זה וכן חכמתו של משה רבינו ע״ה ידע בלעם מצד החיצוניות [וכאומרם ז״ל (זבחים קט״ז.) דנתקבצו אומות העולם לבלעם וסיפר להם ענין מתן תורה, וזה שאמרו בספרי (סוף ברכה) באומות העולם קם ומנו בלעם] כך שמעתי ויציבא מילתא: **ושלוש אלו** ((כתר) חכמה בינה (דעת)) הם גם כן נגד שלוש מיני חכמות הנזכרים הגם שכל אחד כולל שלושתם מכל מקום כל אחד מתיחד ורשום בכח אחד פרטי, משה רבינו ע״ה הוא המגלה ומפרסם אלקות בעולם במתן תורה וכן שמעתי דהוא שורשו מדיבור אנכי ה׳ אלקיך שה׳ יתברך רוכב ומנהיג העולם הוא מעשה מרכבה, וזהו תורה שבכתב שהוא מה׳ יתברך עצמו דמעשה מרכבה הוא מצד ה׳ יתברך והשגת מדותיו יתברך, ולכך משה רבינו ע״ה הוא מדת הדעת כנודע שהוא להשפיע ידיעה זו ללב, ודבר זה של השפעת החכמה ללב הוא גם כן מצד שה׳ יתברך רוכב על הנבראים והוא צור לבבן על ידי זה נשפע ללב, שהרי באומות העולם אינו נשפע אף על פי שמשיגים חכמה וידעו גם כן ממתן תורה כמו שאמרו ז״ל רק דקרו ליה אלקא דאלקא כדאיתא שילהי מנחות (ק״י.), היינו **דהשגתם מצד החיצוניות שהוא הכתר ולא פנימיות הדעת: והיינו** דאמת דהקב״ה רוכב רק כמו הכתר על הראש שהוא למעלה מהראש ומבדילים הכתר מן הראש ואומרים שהנהגת הגוף על ידי הראש וחכמתם ועוצם ידם הוא המשגת חכמה ופועלת גבורה, **כי לא ידעו מפנימיות הכתר שהוא הדעת שהוא המחבר מוח ולב להיות הלב מלא גם כן מאור אלקי המושג במוח יהיה מורגש ללב**, זהו על ידי חיצוניות הכתר שנכנס בפנימיות לגוף פירוש שה׳ יתברך רוכב בכל מעמקי לב האדם גם כן ואין הכתר נבדל מן הראש כלל וזהו דעת דמשה רבינו ע״ה, מה שאין כן בלעם היה דעת דסיטרא אחרא שהלב שלו מלא מכל מיני רע ומצד זה חכמת מעשה מרכבה שלו הולידה מיני כשפים.

[ג] **הגה** – תמוז תשפה – גם צ״ע משיחות הר״ן אות רכד – וגם כל הפילוסופים והמחקרים, כל שכלם וחקירתם הוא רק עד הגלגלים ולמעלה מזה אין יודעים כלום. וגם במה שתחת הגלגלים טעו הרבה בכמה דברים עד שנפל ביניהם מחלוקות גדולות בכל דבר.

לכמה נחש מוליד, הוא ויכוח על מהות הקללה של נפש הגויים כולם, וכמובא גם בגמ׳ שבת קמו. שנשארו בזהמת התאווה הידועה ביותר כיון שלא עמדו בהר סיני במתן תורה.
ועל הקרקע הזו נעשה הויכוח בין רבי יהושע בן חנניא וסבי דבי אתונא שהסכימו להצעתו שאם הם ינצחו יהרגוהו ואם הוא ינצח הם יבואו לאכול עימו בספינה שהכין.
דהיינו שכל שאלה ששאלו אותו מסתמא היתה שרצו להכשיל אותו, ולהוכיח שגם הוא כמותם, וכל תשובה שלו הוכיחה להם עד כמה הם טועים בכל הלך המחשבה ואורח החיים שלהם.
ואע״פ שלא היה שם צד שלישי שיכריע מי המנצח היה הויכוח מאד קצר בשמונה מהשאלות ששאלו מיד כשהשיב להם הודו לו שניצח ובארבע אחרות שאלו עוד שאלה ובתשובתו השניה הודו שניצח. והלכו עימו לספינה מנוצחים.

בכורות דף ז: משנה– דג טמא שבלע דג טהור מותר באכילה וטהור שבלע דג טמא אסור באכילה לפי שאינו גידולו:
רמז ליזכלמ שמע״פ שבלועים בין הגויים הם טהורים
ושם בגמרא על משנה זו בדף ח:
א״ל קיסר לרבי יהושע בן חנניה נחש לכמה מיעבר ומוליד א״ל לשב שני לשבע שניס, והא סבי דבי אתונא ארבעינהו ואוליד לתלת? הנהו מיעברי הוו מעיקרא ד׳ [שנין]. והא קמשמשי שמושי? אינהו נמי משמשי כאדם. והא סבי דבי אתונא חכימי אינהו? אנן חכימינן מינייהו. אי חכימת זיל זכינהו ואיתינהו לי. אמר ליה כמה הוו? שיתין גברי. אמר ליה עביד לי ספינתא דאית בה שיתין בתי וכל ביתא אית בה שיתין ביסתרקי. עבד ליה. כי מטא להתם [על] לבי טבחא, אשכחיה להההוא גברא דקא פשיט חיותא, א״ל רישך לזבוני? א״ל אין כי הכין שמבקש ליתן כהמה שמלנו א״ל בכמה? א״ל בפלגא דזוזא, יהב ליה הכסף לסוף א״ל אנא רישא דחיותא אתי ליתך אמרי לך. אמר ליה אי בעית דאישבקך שהבי כבר מכרת לי ליתך סגי אחוי לי פיתחא דבי אתונא. א״ל מסתפינא דכל דמחוי קטלי ליה. א״ל דרי כריכא דקניא תפילת קניס וכי מטית להתם זקפה כמאן דקא מתפח תניח את הקניס כלילו אתה עומד לנוח ומזה אתי מכין שאס הפתח אזל אשכח דרבנאי מגואי ודרבנאי מבראי דאי חזו כרעא דעיילא קטלי להו לבראי ודנפקא קטלי להו לגואי אפכה לסנדליה קטלי להו לגואי אפכה לסנדליה קטלי להו לכולהו [אזל] אשכח ינוקי מלעיל סבי מלתחת אמר אי יהיבנא שלמא להני קטלי לי הני סברי אנן עדיפינן דאנן קשינן טפי ואינהו דרדקי אמר שלמא לכו. אמרו ליה מאי עבידתיך? אמר להו (אנא) חכימא דיהודאי אנא בעינא למיגמר חכמתא מינייכו. אי הכי ניבעי לך. אמר להו לחיי אי זכיתו [לי] כל דבעיתו עבידו בי, ואי זכינא בכו איכלו גבאי בספינתא. א״ל

א. ההוא גברא דאזיל ובעי אתתא ולא יהבו ליה מאי חזי ליה דאזיל היכא דמדלו מיניה? שקל סיכתא דצה לתתאי, לא עאל, לעילאי עאל, אמר האי נמי מיתרמי בת מזליה נתבאר בתורה כט

ב. גברא דאוזיף וטריף, מאי חזא דהדר אוזיף? אמר להו גברא אזל לאגמא קטל קמא טונא ולא מצי ביה קטיל ומנח עילויה עד דאיתרמי איניש מדלי ליה נתבאר בלק״ה

ג. אמרו ליה אימא לן מילי דבדיאי. אמר להו הוה ההוא כודניתא דילידא והוה תלי ליה פיתקא וכתב ביה דמסיק בבי אבא מאה אלפא זוזי. אמרו ליה וכודניתא מי ילדה? אמר להו הי ניהו מילי דבדיאי נתבאר בתורה כג

ד. מילחא כי סריא במאי מלחי לה? אמר להו בסילתא דכודניתא. ומי איכא סילתא לכודנתא? ומילחא מי סרי נתבאר בתורה כג

ה. בני לן ביתא באוירא דעלמא. אמר שם תלא בין רקיעא לארעא, אמר להו אסיקו לי ליבני וטינא נתבאר בתורה כח

ו. מציעתא דעלמא היכא? זקפא לאצבעתיה אמר להו הכא. א״ל ומי יימר? אייתו אשלי ומשחו נתבאר בתורה כד

ז. אית לן בירא בדברא, עיילא למתא? א״ל אפשילו לי חבלי מפארי ואעיילה נתבאר בתורה לח

ח. אית לן ריחיא דתבירא, חייטיה? אמר כרובו לי מיניה גרדי ואיחייטיה נתבאר בלק״ה

ט. משרא דסביני במאי קטלי? בקרנא דחמרא. ומי איכא קרנא לחמרא? ומי איכא משרא דסביני נתבאר בתורה ל

י. אייתו ליה תרי ביעי, א״ל הי דזגתא אוכמתי והי דזגתא חיוורתי? אייתי להו איהו תרי גביני אמר להו הי דעיזא אוכמתי והי דעיזא חיוורתי? נתבאר בתורה ל

יא. ורצוצא דמית מהיכא נפיק רוחיה? מהיכא דעל נפק נתבאר בתורה טו כז

יב. אחוי לן מנא דלא שוי חביליה? אייתו (כל חד וחד) בודיא פשטוה לא הוה עייל בתרעא, אמר להו אייתו מרי סיתרוה היינו מנא דלא שוו חביליה נתבאר בתורה כה

כיון שכיב״ח נגח תוקס אתינהו הביתס לספינה לחטוף עימו כפי שסוכם בתחילה תס ינגח תוקס, וכנ״ל שבספינה היו שיעים חדיים שבכל אחד שיעים כסתות כל חד וחד כי חזי שיתין ביסתרקי ללה בתללו שעים כסתות אמר כולהו חבראי להכא אתו. אמר ליה לספונא שרי ספינתך לחמר לספן התר הספינה ונפלוג ביס לל הקיסר בהדי דקאתו שקל עפרא מעפריהו כשבאו לספינה לקח כיב״ח עימו מעפר המדינה שלהס עימו [דף ט.] כי מטי לבי בליעי מקום ביס שמימיו בולעים כל מיס מלא כווא דמיא מבי בליעי מילא כל מן המיס האלה ולקח עמו כד אתו אוקמינהו קמי קיסר, חזנהו דהוו מעני ללה תותס הקיסר מעונים א״ל הני לאו נינהו ואמר תלה לא סבי דבי אתונא שקל כיב״ח מעפרייהו ושדא עילוייהו זכך מעפר מדינתס עליהס וכשהכריזוהו שכבו שהס במדינתס אקשו לאפי מלכא ומזי דכבו עס הקיסר בעזות פניס אמר ליה קיסר לכיב״ח כל דבעית עביד בהו עשה בהס כרלוך אייתינהו מיא דאייתי מבי בליעי שדינהו בתיגדא נתן לכל אחד מהס

תבית שבתמיתה שפך מהמים שבולעים כל מיס **אמר** להו מליוה להו **ואיזילו** לבו ומתר להס מי שימלא מת התבית שלו משוחכר **מלו ושדו** ביה קמאי **קמאי** ובלע להו מלו **עד דשמיט** כתפייהו **ובלו** להו **ואזול** כל מה שפפטו בתבית בלעו המיס שהיו בה עד שנתמעטו כתפייהס ומתו :

עיין לקוטי הלכות שבת ו׳ אות ח שם מבאר מוהרנ״ת כל המעשה דסבי דבי אתונא ובפרט שאלות ב׳ ח׳ שאין עליהן תורה.
סה״כ הן עשר שאלות ותשובות המבוארות בתשע תורות, שו״ת אחד בשתי תורות כו כז, ושתי שו״ת בתורה אחת, בתורות כג ל׳.
רבינו מבאר כל שאלה ששאלו הסבי דבי אתונה כתורה שלימה שאע״פ שיש בה שכל גדול מאד, היא יורדת עד לעצות מעשיות ממש שצריך לקיים כפשוטו ורק עי״ז זוכה באמת לתיקונים שבתורה, (ריצ״ח)

עוד העיר על הויכוח ביניהם לכמה נחש מוליד, שהם באו עם חקירות וריב״ח טען שהקב״ה הסתכל באוריתא וברא עלמא, ממילא הרמוז בתורה יותר אמת ממה שאנו רואים בחוש, כי החוש יכול להטעות אבל התורה אמת.
ועוד עומק כוונת הויכוח ביניהם נחש לכמה מוליד היינו עד כמה מקולל הוא הנחש, שהם יונקים ממנו, שהם טענו לשלש וריב״ח טען עפ״י התורה לשבע.
עוד אמר שרואים מהמעשה הזה שחז״ל רומזים שהמפתח להיכנס ולגלות את חכמת יון, זה באותו מקום שאדם יכול למכור את ראשו, תמורת חצי זוז, זה המפתח לחכמת יון, וכל מה שהחכמה הזו רוצה לגלות, זה תחת המציאות של עוה״ז, כסף, אל אחר.
עוד העיר ללמוד ממה שריב״ח יעץ לשאת קנים וללכת עד הפתח ולפוש שם שיהיה לו סימן היכן הפתח, שכתוב בברכות נו הרואה קנה בחלום יצפה לחכמה הרואה קנים יצפה לבינה, נמצא חבילת קנים מרמז לבינה כמ״ש בכל קניניך קנה בינה, וביאר שהרמז בזה כי חכמי יון היו חכמים גדולים, אבל החכמה לא חייבה אותן לכלום, והחכם הגדול ביותר שבהם יכול היה להיות המושחת הגדול ביותר, וזה שרמז לו ריב״ח שהסימן לפתח של חכמת יון היא היכן שהוא מניח את כל חכמתו ובינתו על הארץ כדי לפוש, דהיינו שזה לא מחייב אותו בכלום, כי מיד כשסותרת חכמתו את תאוותו, הוא מניח את חכמתו ועושה תאוותו. הפך מחכמת התורה שכתוב בה וכל בניך למודי ה׳ א״ת בניך אלא בוניך, דהיינו שאדם ע״י הבינה בונה את עצמו, ועי״ז את כל העולם כולו וזהו שחכמים נקראים בנאים במשנה מקוואות פ״ט מ״ו בדיני חציצה.
החברותא אריה העיר לי שמה שנתן להם ריב״ח למלא חבית שיש בה מים שבולעים כל מים, רמז להם למהות שלהם שרדיפתם אחר הממון היא למלא תאוותם שאין לה גבול, וממלאים חסרונם בחסרון הרבה יותר גדול.

עד כאן ההקדמה לביאור מאמרי סבי דבי אתונא
והוויכוח שהיה לרבי יהושע בן חנניה עמהם

* *** **** *** *

מאמר צויות צדק

מספה״ק ליקוטי מוהר״ן

לְשׁוֹן רַבֵּנוּ ז״ל

זמן ומקום אמירת התורה

בחורף שנת תקסג (רבנו גר אז במעדווועדיבקע)

פתיחה

תורה זו בכלליות היא הזהרת רבינו למי מקיים את המצוות מתוך הכרח והרגל, דהיינו במדרגה הנקראת צדק, שהיא כל מִגְרָש ההיתר והרשות, שהיא רשת הלוכדת את האדם לחמוד כל הבלי עוה״ז, ובעיקר מפילה אותו לתאוות ממון, שהיא בור מלא נחשים, שבשוליו מיא דבליעי, ואינו מתמלא לעולם, כי כל ימיו ממלא חסרונו בעוד חסרון כפול.

והיא השקר גדול ביותר, והיא העבודה זרה הכוללת את כל העבודות זרות שבעולם/[ה], עד שכמעט אין לו תקנה לצאת ממנה. אלא ע״י המאכלים ממטבח הנעלם בדרך מן הצד היוצאת מדרכו של הגיבור (הכובש את

ד׳ אייר עד טו סיון תשעח ירושלים. הגהה כד חשון תשפז

[ה] **ראיתי בשם החזו״א** שאמר בשם המהר״ל דבשעה שהשביעו אנשי כנסת הגדולה את יצרא דע״ז שיצא, ביקש שיתנו לו יצר אחר במקומו ושאלוהו במה תנוח דעתו? ואמר ביצרא דממונא.

וצ״ע לדברי רבנו כאן שבתאוות ממון תחוב כל העבודות זרות, איך אפשר ליתן לו תאוות ממון במקום ע״ז, הרי בטלו יצר העבודה זרה. ואיך יתכן שנשאר בתאוות ממון? שהרי בפשטות ההגדרה של יצר עבודה זרה, הוא כל פניה אל דבר זר, והכי נמי התאוות ממון, ואם יש לה הגדרה אחרת, צ״ע מה היא? ונראה ממה שיצא בדמות אריה מאש, וממה שאמר מנשה לרב אשי (בסנהדרין קב: אם היתה שם היתה מרים גלימתך ורץ לשם מפני יצר הע״ז שהיה שולט. י״ל כמו ביצר דתאוות נשים לא בטלו את ההנאה ממנה אלא את התאווה אליה, כך ביצר דע״ז לא ביטלו את הכח שלה, אלא רק את המשיכה לרוץ לעבוד אותה. דהיינו את ההתלהבות וחמימות שבלב לעבוד את הע״ז. וכיון שביטלו אין לנו השגה בזה כלל אלא קצת ממה שנשאר בעריות. ומה שנשאר מיצר הע״ז זה רק היצר לחפש מבטח והוא נמצא בממון כמ״ש הכסף יענה את הכל, והוא תאוות ממון לאסוף ממון לבטוח בו ולהתבבד בו.

אבל עיין בלשון המהר״ל שחז״ל בחרו במקום יצרא דע״ז ״בהתחדשות שטיפת יצרא דממונא״ משמע שהוא דבר חדש ולא שארית ממה שהיה. ועיין **שיחות מוסר** לר׳ חיים שמואלביץ תשלג מאמר ז׳ מבאר שם עפ״י סנהדרין קב קג שמתארת את יצר המרד הנורא שהיה למלכי ישראל ירבעם, מנשה, אמון, ויהויקים שאמר עליהם הראשונים לא ידעו להרגיז את הקב״ה וכו׳ עי״ש. מוכח שיצרא דע״ז שהיה אז היה הנאה מהמרד בהקב״ה, ומדובר במלכים שלמדו תורה במדרגה גבוהה מאד וידעו את הקב״ה היטב כמבואר שם (דף קב.) שתורתו של ירבעם לא היה דופי וכשיבשה ידו כי רצה להכות את הנביא ביקש ממנו התפלל לאלוקיך (מלכים א יג), כי יצרא דע״ז לא היה מצד פניה לכח אחר שהאמינו בו, אלא יצר למרד בה׳, ולא כמו היום שבחכמת התורה אפשר להתגבר על היצה״ר אלא עם כל חכמתם ותורתם שהיה ללא השגה בו. וכנראה ע״כ אז הכנגדו היה נבואה וכשהתבטל היצר הזה בטלה גם היא. וכנגד יצר תאוות מממון עמד חכמת התורה. (כך נראה לתרץ ועדיין קצת קשה מאמר חז״ל לא עבדו ישראל ע״ז אלא להתיר להם עריות בפרהסיא)

זה לשון המהר״ל ספר החיים – חלק חיים טובים פרק ה׳ – ואנשי כנסת הגדולה, אשר קטלו ועקרו ליצרא דעבודה זרה וליצרא דזנות, **ולא רצו לעקור גם כן יצרא דממונא, לפי שאי אפשר לעקור את כולם. כי לא נתנה התורה למלאכי השרת. וראו, שיותר טוב לבחור בהתחדשות שטיפת יצרא דממונא, כי בין כך ובין כך האדם טורד בחיי השעה, ולא יהיה מחשבות האדם ולבו פנוי לפנות אחר עבודת האלילים, וגם אחר הזנות.** וזהו ״כחלינהו לעיניה״ שהוזכר שם, כי רדיפת הממון, בוודאי הוא סמוי עין השכל, ואם כן ממילא יתבטלו חכמת אמונות הרעות והדעות הנפסדות, התולין בשכל האדם. גם תאוות הזנות, יהא בטל קצת בביטול חכמת השכל. כי מקורו ממקור השכל, כענין שנאמר ״וידע אדם את חוה״. אבל קנייני הכסף, אינו מצד הידיעה, רק מצד שטיפות התאוה והחמדה היתירא, והוא מלשון ״נכספה נפשי וגם כלתה״:

עיין יומא סט: אמר רב ואיתימא רבי יוחנן בייא בייא היינו האי דאחרביה למקדשא וקליה להיכליה וקטלינהו לכולהו צדיקי ואגלינהו לישראל מארעהון ועדיין מרקד בינן כלום יהבתיה לן אלא לקבולי ביה אגרא לא איהו בעינן ולא אגריה בעינן נפל להו פיתקא מרקיעא דהוה כתב בה אמת אמר רב חנינא שמע מינה חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת אותיבו בתעניתא תלתא יומין ותלתא לילואתא מסרוהו ניהליהו **נפק אתא כי גוריא דנורא מבית קדשי הקדשים אמר להו נביא לישראל היינו יצרא דעבודת כוכבים** שנאמר (זכריה ה ח) ״ויאמר זאת הרשעה״ בהדי דתפסוה ליה אשתמיט ביניתא ורמא קלא ואזל קליה ארבע מאה פרסי, אמרו היכי נעבידך? דילמא חס ושלום מרחמי עליה מן שמיא, אמר להו נביא שדיוהו בדודא דאברא וחפיוהו לפומיה באברא דאברא משאב שאיב קלא שנאמר (בזכריה שם) ״ויאמר זאת הרשעה וישלך אתה אל תוך האיפה וישלך את אבן העופרת אל פיה״. (עיין גרסא קצת שונה בסנהדרין סד.)

וצ״ע מדוע יצא מקדש הקדשים **וצ״ע** מדוע לא הרגוהו?

מדוע יצא מקה״ק עיין תורת חיים על סנהדרין דף סד. נפק כגוריא דנורא מבית קדשי הקדשים. ואם תאמר יצר הרע בבית קדש הקדשים מאי עבידתיה? ויש לומר לפי שבריאת העולם ובריאת האדם דמיין להדדי, דלהכי נקרא האדם עולם הקטן, וכשם שהיצה״ר יושב בתוך האדם על לבו, שהוא עיקרו ושרשו, כדאיתא בפרק הרואה אמר רב יצה״ר דומה לזבוב ויושב על שני מפתחי הלב וכו׳ ומשם הוא מתפשט לכל האיברים, **כך היצה״ר יושב בתוך העולם על עיקרו ושרשו מקום אבן שתיה אשר משם הושתת העולם שהוא בתוך קדש הקדשים ומשם הוא מתפשט לכל העולם. וכיון דיצה״ר דעבודת כוכבים ומזלות יצא ממקומו ונתפס נתבטל:**

יצרו) אל חרבו (שבהתקשרות אליו הוא נעשה להם מלח להמתיק מרירות תאוות הממון) כמבואר ממעשה מבעל תפילה ומדינת העשירות.

ובשיש״ק ו׳ אות שה **אמרו אנ״ש שהמאכלים האלו הם הלימוד בספרי רבנו**. ומסתמא העיקר בהתקשרות לרבנו כמבואר בתורה יג.

והעיקר תמיד להשתדל להיות שמח בחלקו. וזו העשירות האמיתית כמבואר באבות.

ויסוד הכל הוא להתחזק בשמירת הברית ובאמונה חזקה ובבטחון לבקש תמיד פני ה׳ ולא הבלי עוה״ז.

ליקוטי הלכות

יו״ד ח״א דף קפח הלכות ריבית ב (ב אותיות)

יו״ד ח״א דף קפט: הלכות ריבית ג (אות אחת)

יו״ד ח״א דף רלב הלכות גילוח ד (יח אותיות) מדבר מענין הפנים שהם עיקר האדם ושם הארת הפנים דהינו שמתנוצץ לו האמת (ב) צמצם האמת בחכמה נפלאה עד שנתהוה מידת האמונה. ... עיקר קיום העולם ע״י האמונה שאחד מאמין לחבירו. (ג) יש לנו איש נאמן בעוה״ז עליו אנו סומכים הוא משה רבינו (ד) אע״פ שהאמונה למטה מהשכל אבל שרשה למעלה מכל השכלים. .....עַל יְדֵי שֶׁנִּצְטַמְצְמוּ הָאוֹרוֹת עַד שֶׁנִּתְהַוּוּ הַשְּׁעָרוֹת וְדֶרֶךְ שָׁם הַמְשָׁכַת הַחַיּוּת וְהַדַּעַת מִבְּחִינָה לְבְחִינָה וּמֵעוֹלָם לְעוֹלָם. מחמת הצמצום שבשערות לכן שם אחיזת הדיים לכן צריך לקצצם אבל יש שערות שרק עַל יְדֵי המשכת הדעת שערות הזקן והפאות נמשכין מעתיק שמגדולת השכל הזה אפשר לו לצמצם עצמו עד מדת האמונה וע״כ הם עיקר הידור ואור הפנים (ה) אמת ואמונה איש ואשה לא טוב היות האדם לבדו והאמונה היא בשר מבשרו של האמת והיו לבשר אחד ועי״ז נולדים כל ההשגות

אהע״ז דף עד הלכות יבום א (ח אותיות) עיקר הניצוצות הקדושים נפלו בממון שכיון שיש בו קדושה גבוהה לכן נאחזים בו הקליפות ביותר ועיקר כל התורה כולה זה לשבר תאות ממון ובזה תלוי עיקר ביאת משיח (ה) הולדת בן ובת זהב חי׳ תיקון הברית ותיקון תאות ממון ברית בחי׳ חסד דכורא וממון בשמאל

חו״מ ח״א דף קצג: הלכות שותפים ד (ח אותיות)

חו״מ ח״ב דף קצד: הלכות גניבה ב (יד אותיות) כפלים ביולדה מבאר איך כל המשכת ממון היא בבחי׳ שתי לידות לכן אפשר לזכות לשפע כפול או ח״ו להפך ליש לו מה רוצה מאתים ומת ואין חצי תאותו בידו

חו״מ ח״ב דף רסו הלכות מאבד ממון חבירו ומסור א

חו״מ פקדון וד׳ שומרים ג׳ אות י׳ ואות יא.

תמצית התורה לפי אותיות

באות א רבינו מבאר שתאות ממון היא עבודה זרה שתחובין בה כל השבעים עבודות זרות שיש בעולם, והנופל בה פניו חשוכים, הפך הפנים מאירות שיש למי שיצא מתאוה זו. עוד מבאר שהממון לעצמו הוא דבר שניתק ממקום קדושה גבוה מאד, ולכן הוא גורם לניתוק מהקב״ה ולעצבות ומרה שחורה, ואין לממון תקנה אלא להמשיך לו מוחין משרשו שבכתר, וזה נעשה בשתי לידות כי ב׳ פעמים מתגברת הקליפה על האדם המבקש שממונו יהיה קשור לקדושה, לכן צריך לזה ק״מ קולות כפלים כיולדה.

באות ב מבאר רבינו שע״י תיקון הברית ניצול מתאות ממון.

באות ג׳ מבאר רבינו החולק על הצדיק נופל בתאות ממון, כי אין לו מלח להמתיק מרירות תאותו. ומבאר בקשת רחב מהמרגלים. עוד מבאר שפרנסה היא בחי׳ אשה, ו״מצא״ או ״מוצא״ תלוי בתיקון הברית.

באות ד׳ מבאר רבינו שמזוזה שומרת מתאות ממון.

באות ה מבאר רבינו שמצוות שאדם עושה בלא הוצאת ממון, הן בחי׳ צדק, ולבחי׳ אמונה זוכה כשרוצה לשלם ממון עבורם. עוד מבאר את השו״ת שבין סבי דבי אתונה לרבי יהושע בן חנניה, שהשקר הכי גדול הוא תאות ממון, והרווח שבה הוא כמו הולד שלה, וכמו תלוי בצוארו שטר חוב לתאותו לרדוף להשיג תמיד עוד ממון, אבל מי שתיקן בריתו לא יכול ליפול תאות ממון. וגם יכול להסתכל בשורש הממון, ואזי אין לו שום הסתכלות על הממון הגשמי.

לא מצאתי מי שמבאר מדוע רק סגרוהו בדוד כנ״ל ולא הרגו אותו כפשוטו. אבל ראה שם בגמ׳ בהמשך שחבשוהו ליצה״ר דעריות ולא מצאו ביצה בשוק, וביאר המתיבתא שם כיון שחבשוהו לא יכול לילך ולפתות לעבירה. וצ״ל שלא רק לעבירה אלא גם לכל הולדה, כי גם היא ממנו. והכי נמי יצר דע״ז כיון שסגור בדוד לא יכול לפתות וא״צ צורך להרגו.

אעפ״כ אולי אפ״ל הטעם שלא הרגוהו ממש כדי שישאר בשקט נעלם בתאוות ממון, ונעלם בתוך מתכת של מטבעות זהב כסף ונחושת.

מה דמשמע שההולדה היא מיצר הרע, עיין בזה מתיבתא ילקוט ביאורים סנהדרין סד. שהתשב״ץ הקשה מאדם הראשון שגם קודם החטא היה עניין של תשמיש אע״פ שלא הי היצה״ר. והמהר״ל דן בזה ומסיק שבאמת ההולדה לא מיצר הרע, ושם ביומא סט היה זה רק לפי שעה כיון שהקב״ה לא רצה שיתבטל יצר דעריות לגמרי.

גם עיין לק״ה פקדון ג׳ ששרש העבודה זרה בחלל הפנוי. דהיינו שרש ותכלית ההסתרה.

שיחות

הָיָה אוֹמֵר ראבר"נ זַ"ל: אֶחָד מִדְּרָכָיו שֶׁל הַיֵּצֶר לְהַפִּיל אֶת הָאָדָם וּלְיַסְּרוֹ בְּשִׁנֵּי הָעוֹלָמוֹת עַד כְּדֵי אָבְדוֹ חַיִּים, הוּא לָתֵת לָאָדָם מָמוֹן, וְאָז מֵרֹב טִרְדָּתוֹ בְּמָמוֹן וּרְצוֹנוֹ לְהִתְעַשֵּׁר עוֹד וָעוֹד נוֹתֵן לוֹ זֶה הָאָדָם כְּבָר בְּעַצְמוֹ בְּחֵפֶץ וּבְרָצוֹן אֶת מֵיטַב שְׁנוֹתָיו זְמַנּוֹ וְעִתָּיו, אַחַר כָּךְ לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ הַיֵּצֶר גַּם אֶת הַמָּמוֹן, וְכָךְ נִכְרֶת מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת וְנִשְׁאַר עָרֹם וַחֲסַר כֹּל בְּנַפְשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת. אֲשֶׁר עַל כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְפַלֵּס דְּרָכָיו וְלִזָּהֵר הֵיטֵב הֵיטֵב לְבִלִּי לַחֲרֹג חָלִילָה אַף בְּזִיז כָּל שֶׁהוּא מִדֶּרֶךְ הַתּוֹרָה וּמִקְּבִיעַת עִתִּים לַתּוֹרָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, בְּעֵת אֲשֶׁר זוֹרֵחַ לוֹ אוֹר הַהַצְלָחָה, וּלְהַפְצִיר הַרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא תַּטֶּהוּ עֲשִׁירוּתוֹ מִדֶּרֶךְ הַיַּהֲדוּת, וְשֶׁיְּזַכֶּה עַל יְדֵי מָמוֹנוֹ לְפַזֵּר הַרְבֵּה לִצְדָקָה וּלְהַחֲזִיק וְלִתְמֹךְ בְּלוֹמְדֵי תּוֹרָה עַד שֶׁיִּהְיֶה זְכוּת הָרַבִּים תָּלוּי בּוֹ עַל יְדֵי עֲשִׁירוּתוֹ. (שש"ק ח"ה סימן קעח) (על רבי אברהם ב"ר נחמן זצ"ל)

אמר לאחד שמי שאינו להוט ונבהל להון ואינו נושא ונותן יותר מכפי ממונו שיש לו, רק עושה משא ומתן באמונה בממונו לבד, ואינו לווה מאחרים לעשות משא ומתן גדול, זהו מקיים ובכל מאודך: גם אמר לאחד שכשנותנין חומש לצדקה מממונו הוא מקיים ובכל מאודך: (שיחות הר"ן סימן רפט)

עִקַּר בְּחִינַת תַּאֲוַת מָמוֹן הוּא חָזָק בְּיוֹתֵר בְּהַמָּמוֹן בְּעַצְמוֹ, שֶׁהֵן הַמַּטְבְּעוֹת שֶׁשָּׁם חֹזֶק הַתַּאֲוָה בְּיוֹתֵר מְאֹד, וְכִדְמַשְׁמָע מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ נ"י שָׁם (תורה כ"ג), וּכְפִי הַמּוּבָן, לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי, מֵהַדְּבָרִים שֶׁשָּׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעִנְיָן זֶה, שֶׁסִּגְנִית "הַזָּהָב קוֹנֶה אֶת הַכֶּסֶף" (ב"מ מד.) יִתְפָּרֵשׁ עַל–פִּי הַמַּאֲמַר הַנַּ"ל. (ליקוטי הִלְכוֹת הֶכְשֵׁר כֵּלִים הֲלָכָה א', אוֹת א'). הובא בשיש"ק ח"א סימן עד)

רבי ליפא, שהתקרב עם מוהרנ"ת לרבינו, והיה לו חלק גדול בהתקרבות מוהרנ"ת לרבינו, התרחק אחר–כך מרבינו, כידוע. פעם, כשישבו בסעודה שלישית אצל רבינו, באמצע עריכת השולחן, נכנס סוחר אחד וקרא לרבי ליפא החוצה, כי כבר היה מוצאי שבת לאחר צאת הכוכבים, ודיבר עימו בעניני עסקיו ומסחריו. וזה היה בזיון גדול, שבאמצע עריכת השולחן ואמירת התורה יתעסק במסחריו. ואז הזכיר רבינו מאמר התיקונים המובא בתורה כג: "האי עותרא חייבית בהון בהאי עלמא ולבתר קטילת לון": (העשירות משחקת בבני אדם בזה העולם, ולבסוף עוד הורגת אותם). ונתקיים דיבור זה בנבדו, רבי משה וועלוול, שפעם אחת כשנסע עם עגלונו הגוי שעבד אצלו זמן רב, סטה העגלון מן הדרך ופנה לתוך יער עבות והתנפל עליו להרגו, וביקשו רבי משה וועלוול, שיעשה לו עוד טובה אחת בזה העולם וירשה לו להתפלל עוד תפילת מנחה לפני מיתתו.... הסכים העגלון הגוי להפצרתו, והתפלל בבכיות נוראות ובהשתפכות הנפש. לאחר שגמר תפילתו, התחרט העגלון מלבצע זממו וביקש סליחתו. כשחזרו לביתם אמר לו רבי משה וועלוול: "מודה אני לך מאד על רחמנותך שלא הרגתני, אולם לעבוד אצלי יותר אינך יכול"! ופטרו. אולם אחר–כך הרגו נכד העגלון הנ"ל, ונתקיימה נבואת רבינו, שאמר: "ולבסוף הורגת אותם": (א–קעד שיש"ק)

הרב ליפא היה אצל רבינו ז"ל, ואמר אז התורה כג "צוית צדק" וכו' ושם מדבר מענין ממון. ורמז על רבי ליפא הנ"ל. כי הרב ליפא הנ"ל היה ממקורביו הראשונים קודם מוהרנ"ת ז"ל ורבי נפתלי, ומאמירת ענינו שלו נתקרבו. ואחר–כך נפל לתאות ממון, והוא עסק עם סוחר אחד וכו', ואמר לו רבינו כנ"ל. וכשנסע מרבינו ז"ל חשב בדעתו: הלוא אם יסע לרבינו ז"ל, אפשר יתקיים דיבורו, על–כן נסכם בדעתו שלא ליסע עוד, ואמר שרבינו ז"ל הוא מעולם הבא ואני – מהעולם הזה. ואף–על–פי–כן לא הועיל ונעשה עני, כי בא רוח סערה ועקר ביתו לגמרי. ואחר איזה שנים התחיל שוב לנסוע לרבינו ז"ל. וכשקראו לו פעם אחת "מפטיר", הסוף של ההפטרה היה: "הלוא מעתה קראת לי אבי וכו'", אמר מוהרנ"ת לרבי ליפא: "רבי ליפא, עימנו הייתם. הלא מעתה וכו' כנ"ל. ראיתם מה שקוראים לכם –הלא מעתה וכו'?". וכשנסע לרבינו ז"ל הוכיח אותו כמובא בהשיחות (ב"חיי מוהר"ן" סימן שטו) במאמר "הוכיח את אחד וכו', ממה נפשך וכו'". ואז בכה מאד עד שהורידו דמעות מעיניו לארץ, ואז אמר לו רבינו ז"ל: "אפילו אם יהיה הממון שלך מכוסה ומוצנע אפילו בתיבה – יפזרו הרוחו!", וכן הוה. ששכר איזה יער ובנה לעצמו שם בית–דירה. וקודם שנגמר הגג בא רוח סערה והפך וחרב ונעשה מן הכל אבק ועפר לא יצלח לכלום. בשנה האחרונה לא היה על ראש השנה ושאל רבינו ז"ל עליו. ותרצו אותו, כי הוצרך ליסע בשביל אתרוגים בשביל כל האוקראינה. ענה רבינו ז"ל ואמר: "הראש השנה שלי עולה על הכל! דבר גדול מזה אין!" "קיין גרעסערס דערפון איז ניטא!".

וזה הרבי ליפא, מקודם היתה אשתו בשלום עימו, ואחר–כך נעשית מתנגדת עליו. וכשבא אל מוהרנ"ת ז"ל וראה שיש לו שלום–בית, נתרץ לו הגמרא (בעין יבמות סג.): "זכה – נעשית לו עזר, לא זכה – כנגדו". היה צריך לכתוב: "זכה – עזר. לא זכה – כנגדו". מה תיבת "נעשית"? אבל עכשיו מובן בטוב: "זכה – נעשית לו עזר", כמו אצל מוהרנ"ת ז"ל, שמקודם היתה מתנגדת, ואחר–כך היא בעצמה נעשית עזר. לא זכה – נעשית כנגדו", כגון אצלו, שמקודם היתה לו לעזר, כי היתה מגודלת אצל החסידים, ואחר–כך נעשית לו מתנגדת. פעם אחת אמר מוהרנ"ת ז"ל: "במה יזכה" וכו' (תהילים קיט,ט), יודע אני שרבי ליפא היה כשר ממני, וכעת איפה הוא ואיפה אניו?!". איך ווייס אז רבי ליפא איז גיווען פרומער פאר מיר, און יעצט וויא איז ער און וויא בין איך?!": (שיש"ק שד)

הָיוּ אוֹמְרִים בְּצַחוּת: ״פַּרְנָסָה״ אוֹתִיּוֹת פַּרְנָסָה, הַיְינוּ כְּמוֹ הַפָּר הַמּוּבָא בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת בְּמַעֲשֶׂה ״בֶּן הַמֶּלֶךְ וְהַשִּׁפְחָה שֶׁנִּתְחַלְּפוּ״ שֶׁכְּשֶׁהִתְחִיל לָרוּץ אַחֲרָיו בָּרַח הַפָּר לְהַלָּן כְּמוֹ בֵּן הַפַּרְנָסָה כָּל מַה שֶׁרוֹדְפִים וּלְהוּטִים אַחֲרֶיהָ יוֹתֵר, אֵין מַשִּׂיגִים אוֹתָהּ כִּי הִיא בּוֹרַחַת מֵהָאָדָם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְזֶהוּ ״פַּר נָסָה״ (ר׳ שמואל שפירא זצ״ל). (שיש״ק ד׳ צח)

העולם הזה אינו כלום רק למשך אל התכלית הנצחי. (קה) ואין להסתכל אם יהיה לו מעות אם לאו. כי בין כך ובין כך יבלה ימיו בשוה. כי העולם הזה מטעה אותנו לגמרי, שמראה אל האדם כאלו הוא מרויח בכל פעם ובסוף אינו כלום. כאשר נראה בחוש ברב בני אדם שעוסקים ועובדים ימים ושנים בסחורות ומשא ומתן ולבסוף כשבאין לחשבון אין נשאר בידם כלום, ואם אפלו משיג מעות לוקחין אותו מן המעות. והכלל ששניהם אין להם קיום ביחד דהינו האדם עם המעות, רק או שלוקחין המעות מן האדם, או שלוקחין האדם מהמעות. ומעולם לא נמצא שישאר אחד עם המעות רק בנזכר לעיל. גם היכן הוא כל המעות שעושין מימות עולם? כי מעולם עושין תמיד מעות, והיכן הוא כל המעות? רק באמת אינו כלום לגמרי: וכו׳..... (שיחות מוהר״ן אות נא)

אמר לענין ממון: צריך האדם שיהיו לו כל הכחות שיש בענין אכילה. כי יש כמה כחות באדם לענין אכילה. כי יש כח המקבל וכח המעבב שלא יצא לחוץ המאכל תכף, וכח המעכל וכח המחלק המאכל לכל איברי הגוף, להמח המובחר וכן ללב וכן לכל שאר האיברים לכל אחד כראוי לו, וכח הדוחה הפסלת לחוץ, כמבאר כל זה לחכמי הרופאים. כמו כן כל אלו הכחות צריכין לענין ממון. כי צריך שיהיה לו כח המעכב שלא יפזר מעותיו מיד (כדרך שיש בני אדם שבתחלה מתאוים מאד לממון ומבלים ימיהם על זה, ותכף כשמשיגין הממון מפזרין אותו מיד) (שעו), וכן כח המחלק שיתחלק מעותיו למקומות הצריכין לכל אחד כראוי כנזכר לעיל לענין האכילה. דהינו שהמובחר יגיע לצדקה, וכיוצא בזה בשאר המעות כל אחד למקומו הראוי לו כנזכר לעיל לענין האכילה:
וכמו שמספרין מהבעל שם טוב זכרונו לברכה, שאמר לענין מה שמקבל מעות מרשעים ואמר שהמעות כשבא לידו, אזי הוא מתחלק. ומעות שקבל מאנשים הגונים אלו המעות יוצאים על הוצאות הכנסת אורחים צדיקים שבאים אצלו, וכיוצא בשאר המעות. ומעות שבא ממי שאינו הגון, זה המעות יוצא על הוצאות הסוסים שלו והערל העבד שלו, דהינו שממילא מתחלק המעות אצלו כך. אף על פי שבאמת היה כל המעות מערב אצלו. אך ממילא היה נעשה כך אצל הבעל שם טוב זכרונו לברכה. וזה בחינת כח המחלק הנזכר לעיל וכח הדוחה הפסלת לחוץ. הינו כנזכר לעיל, כי יש מעות שצריך לצאת לחוץ בשביל ערלים וסוסים וכיוצא:
ואמר: עקר תאות ממון, מי שאין לו כלי לקבל. כמו לענין תאות אכילה כי בודאי מי שיכול לאכל וכו׳. ועקר התאוה ביותר מהשעור כמו כן לענין ממון. אני יש לי כלי וכו׳: (שיחות הר״ן קצג)

ספורי מעשיות מעשה יב מבעל תפלה – ודבר הבעל תפלה עם הגבור: מה עושים עם האנשים הללו, דהינו בני המדינה הנ״ל שנפלו בתאות ממון כל כך, עד שבאו לשטותים כאלו, שבעלי הממון הם אלהות אצלם, ושאר עניני שטות שיש לבני מדינה זאת. ענה ואמר הגבור להבעל תפלה, ששמע מהמלך, **שמכל התאוות אפשר להוציא את מי שנפל לתוכם, אך מי שנופל לתאוה זו של ממון, אי אפשר בשום אפן להוציאו משם, ובודאי לא תפעל כלל אצלם, כי אי אפשר להוציאם מזה כלל.** רק ששמע מהמלך, שעל ידי הדרך שיש להחרב הנ״ל שמשם קבל גבורתו[1] כנ״ל, (ושם יש דרך מן הצד המובילה למטבח נעלם שבו יש מאכלים שהאוכל מהם מיד ממאס התאוות ממון מאד ומרגיש סרחונה ומתמלא בושה על שנפל בה עד שרוצה לקבור עצמו באדמה) על ידי זה יכולים להוציא מתאוה הזאת של ממון את מי שנפל ונשקע בתוכה. ....
ולקח הגבור את אלו האנשים, שהם נקראים אלקות במדינתם מחמת עשרם, כנ״ל, והוליך אותם בדרך הנ״ל, והביא אותם עד הקעך של המאכלים הנ״ל ובתחלה הוליך אותם כנגד הרוח, והגיע להם הריח של המאכלים, והתחילו לבקשו מאד, שיתן להם מהמאכלים הטובים הללו. אחר כך הוליך אותם מכנגד הרוח, והתחילו לצעק שיש סרחה גדולה, חזר והביא אותם כנגד הרוח, ושוב הגיע להם הריח הטוב של המאכלים, וחזרו ובקשו אותו, שיתן להם מן המאכלים. חזר והוליך אותם מכנגד הרוח, וחזרו וצעקו, שיש סרחה גדולה מאד. ענה ואמר להם הגבור להאנשים הנ״ל: הלא אתם רואים, שאין כאן שום דבר שיסריח, בהכרח צריכים לומר בודאי שאתם בעצמכם מסריחים, כי בכאן אין שום דבר שיסריח. אחר כך נתן להם מן המאכלים הנ״ל ותכף כשאכלו מאלו המאכלים, התחילו תכף להשליך ולזרק מהם את כספם וזהבם, וכל אחד חפר לעצמו חפירה וקבר, וקבר את עצמו בתוך החפירה מחמת גדל הבושה, שנתבישו על ידי שהרגישו גדל הסרחון של הממון (שהוא מסריח כמו צואה ממש) מחמת שטעמו מן המאכלים הנ״ל, וקרעו את פניהם, וקברו את עצמן, ולא היו יכולים להרים פניהם כלל. ונתביש אחד מחברו, כי שם באותו המקום, הממון הוא הבושה הגדולה מכל הבושות, ומי שרוצה לדבר דברי בזוי לחברו, הוא אומר לו שיש לו ממון, כי ממון הוא בושה גדולה מאד שם, וכל מי שיש לו יותר

---

[1] **אולי אפ״ל** מה שהדרך אל המאכלים המבטלים את תאוות הממון היא הדרך של הגבור לחדש גבורתו מהחרב. שהכוונה שרק מי שבאמת רוצה להתגבר על תאוותו הזו והולך בדרך ההתגברות על התאווה אז יועילו לו המאכלים אבל בלא זה לא. וגם אז צריך לדעת שהמטבח הוא בדרך מן הצד ולא בדרך הכבושה לכל, דהיינו הרבה התבודדות ותפלה על זה דהינו יותר מהנמצא בדרך הבושה לרבים. שעל כן רובא דעלמא לא זוכים לזה.

ממון מתביש יותר. על כן קברו את עצמן מגדל הבושה, וכל אחד לא היה יכול להרים פניו אפילו בפני חברו, מכל שכן בפני הגבור הנ״ל. וכל מי שהיה מוצא אצלו עוד איזה דינר או גדול, היה מבער אותו מיד ומשליכו ממנו למרחוק בחפזון גדול:

המאכלים שמסופר עליהם בספורי מעשיות מבעל תפילה שמבטלים תאות ממון הם דברי וספרי רבינו (שיש״ק ח״ו אות שה)/[ז]\

עיין סידור בית יעקב פתרון חלומות החולם שרואה נחש, יורה על ממון שיבוא לו רמז למבואר כאן שכל ממון יש בו סכנת נחש עפר לחמו.

עד כאן השיחות

*

הקדמה

צוית צדק עדותיך

תורה זו לשון רבנו, ובלשונו התחיל את התורה בפסוק ״צוית צדק עדותיך ואמונה מאד״. ומוהרנ״ת כנראה העתיק את הסבי דבי אתונה לפני כן, כיוון שבתורה זו מתבאר שתי שאלות ותשובות שהיה ביניהם לריב״ח, וזו התורה הראשונה מתשע התורות הבאות שבהן מתבאר השו״ת שביניהם. ועל כן נ״ל שבאמת רבנו לא בנה את התורה הזו על שאלת כדניתא וילדה אלא על צוית צדק. והטעם נראה כמבואר בפנים באות א׳ שצדק הוא כנוי למלכות כשהיא בקטנות דהיינו שמאיר בה מעט אמת/[ח]\, דהיינו רק עד כמה שגורם לה להיות בגבול הקדושה ולא יותר, וכמו שכתוב בפתח אליהו צדק מלכותא קדישא. וזה מה שמבאר באות ה׳ שעל כן מי שהוא במדרגת הצדק אין לו חשק להוציא ממון על המצוות. אבל מי שהאמת מאירה לו בחוזק אזי זה נקרא אמונה, ואזי כל המצוות שעושה הם בחשק והתעוררות ולשם שמים עושה גם לפנים משורת הדין.

מהפסוק צוית צדק עדותיך משמע שהקב״ה מעיקר הדין לא ציוה לקיים את המצוות יותר ממדרגת הצדק ורק מי שרוצה יותר שכר יכול ע״י מדרגת האמונה. **<u>וזה עיקר הנושא כאן</u>** שאע״פ שעל פני השטח נראה שרבינו כאן מזהיר מתאוות ממון, **אבל באמת נראה לי שעיקר הזהרתו היא על כל המדרגה הזו של צדק שהיא מגרש נרחב מאד של היתר ורשות, דלא אסרה התורה להיות שטוף בתאווה בדרכים של התר ואכילת בשר ושתיית יין הרבה וכדברי הרמב״ן בריש פרשת קדושים, שאפשר להיות נבל ברשות התורה**/[ט]\. וזה מה שמרחיב כאן רבינו כל כך לבאר ולתאר גודל החושך והמרירות של ההולך אחר תאותו, אלא שהרמב״ן דיבר רק על רוב אכילה וזימה וניבול פה שלא אסרה תורה, אבל באמת מי שנפל באלו, גם בעיני הבריות אינו מכובד, כי רובא דעלמא מרגישים את הכיעור שבזה/[י]\ ועכ״פ לא מאחלים לעצמם להיות כאלה.

[ז] **צ״ע לפי המבואר** במעשה מסבי דבי אתונא שם מבואר שרק מי שזכה לתיקון הברית בתכלית יכול לזכות להסתכל בשרש הממון ועי״ז למאס בממון עצמו. **עוד צ״ע** כי כל מהלך התורה הוא שמלח ממון חסר דהיינו שתאוות ממון תלוי בתיקון תאוות ניאוף. ואילו במעשה הנ״ל מבואר שמי שנפל בתאוות ממון אין לו תיקון, אלא המאכלים הנ״ל. **וצ״ל** שבכח ההתקשרות לרבינו יש לנו מלח להמתיק את מרירות התאווה וכמבואר בתורה באות ג׳, נמצא שלא רק ספרי רבינו הם המאכלים, אלא עיקר היא ההתקשרות לרבינו, ואז יועיל יותר גם הלימוד בספריו, ובעיקר לצאת מהתאווה הידועה, ועי״ז ממילא גם מתאוות הממון.

ועיין גם מה שכתבנו בתורה יג הקדמה לאות ב׳, לבאר את המבואר בסוף מעשה מבעל תפלה כיצד תיקן הגיבור את מדינת הממון ע״י הריח של התבשילין שבדרך לאותו מקום ששם מחדש כוחו, עי״ש שבארנו שזה בחי׳ העלאת הצדיק את הנפשות מיין נוקבין לעתיקא סתימאה להוריד משם תורה, ועי״ז מטהר אותם מתאווה זו כמבואר שם באות ה׳ רצוא דא נוריאל חמימות תאוות ממון ושוב דא מטט עי״ש. ולפ״ז מה שכתב כאן שקשה לתקן תאוות ממון ע״י שיסתכל בשרש הממון, זה דווקא לבדו, כי צריך שיתקן בריתו תחילה, אבל ע״י הצדיק שזכה לזה מבואר בתורה יג שדייקא זו הדרך לבטל תאוות ממון.

[ח] **ראה בפנים אות א**– אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁמַּשָּׂאָם וּמַתָּנָם בֶּאֱמוּנָה, הֵם דְּבֵקִים בְּאוֹר הַפָּנִים דִּקְדֻשָּׁה. כִּי אֵין אֱמוּנָה בְּלֹא אֱמֶת, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (בלק קצח:): הֱיֵנוּ צֶדֶק הֱיֵנוּ אֱמוּנָה וְכוּ׳, [וּמַסִּיק שָׁם: אֱמוּנָה אִתְקְרִיאַת כַּד אִתְחַבַּר בָּהּ אֱמֶת, נִמְצָא שֶׁעִקַּר אֱמוּנָה עַל־יְדֵי אֱמֶת] וֶאֱמֶת הוּא אוֹר הַפָּנִים כַּיָּדוּעַ.

[ט] **הרמב״ן** שם מרחיב בסכנה שנמצא בה מי שלא מתקדש במותר, אבל הלשון נבל ברשות התורה נמצא בבעל הטורים הארוך ובמושב זקנים שם בשם הרמב״ן, וז״ל – התורה הזהירה בעריות ובמאכלים האסורים והתירה ביאת איש ואשתו ואכילת בשר ויין וא״כ ימצא בעל התאווה מקום להיות שטוף בזמת אשתו או להרבות נשים ולהיות מסובאי יין ואוכלי בשר למו וידבר כרצונו בכל הנבלות שלא הוזכר איסור זה בתורה. והנה יהיה נבל ברשות התורה.

[י] **ובאמת צ״ע** מה כל כך נורא לאכול הרבה לכאורה יותר נכון לגנות זאת מצד שמירת הגוף והנפש כי רבוי אכילה מזיק מאד וכן ריבוי התאווה הידועה, אבל מדוע נקרא נבל, ועוד כיצד אומר שצריך להתקדש במותר כדי שלא להיות נבל, הרי יש אמצע, ואיזה טענה זו שצריך לצמצם מאד שמא ירבה מאד. ואמנם מצינו שבן סורר ומורה נבחן באכילה דייקא, ובאמת גם שם צ״ע. גם צ״ע מדוע לא נבחן בניאוף שזה גרוע יותר שגם מזיק לאחרים. וכנראה שהקושיא היא התירוץ שבאמת המרבה באכילה ואשה הוא באמת נבל אלא שהעולם שלנו כל כך בשקר ורבים באמת לא כל כך רחוקים מזה עד שלא מובן כל כך מדוע צדיקים מכנים אותו נבל.

אבל יש דבר שהוא הרבה יותר נורא מזה, והיא תאוות הממון, שרבינו מאריך לבאר כאן עד כמה היא גרועה מהכל ומפילה את האדם לעצבות ושיעבוד נורא עד שהורגת אותו. ואעפ״כ את הממון אדרבה העולם מכבדים, ומעריכים מאד את האוסף ממון, וכל אחד מברך את חבירו שגם הוא יזכה להיות מיליונער/[א], ובעצמו מתפלל ומקווה ומצפה מתי יבוא היום המיוחל ואהיה עשיר.

והיא תימה עצומה, הרי זו גמרא מפורשת בחגיגה ט: א״ל אליהו לבר הי הי וא״ל לר׳ אלעזר מאי דכתיב (ישעיה מח–י) ״הנה צרפתיך ולא בכסף בחרתיך בכור עוני״ **מלמד שחזר הקב״ה על כל מדות טובות ליתן לישראל ולא מצא אלא עניות**, אמר שמואל ואיתימא רב יוסף היינו דאמרי אינשי יאה עניותא ליהודאי כי ברזא סומקא לסוסיא חיורא כמו רצועה אדומה לסוס לבן. ועי״ש עץ יוסף כיון שאין לה יופי מצד עצמה כמו כסף וזהב, אלא רק ע״י החיבור עם הסוס הלבן, הכי נמי העניות לעצמה אינה יפה אלא אצל ישראל שעי״ז לבו נשבר ומתפלל להקב״ה:

מבואר שלא סתם אדם חיפש מדה טובה לישראל אלא הקב״ה בכבודו ובעצמו!! ולא סתם חיפש אלא חזר על כל המדות הטובות ולא מצא! אלא עניות!!

וא״כ **מדוע לא נוהגים היראים להיות מתפללים תמיד יהי רצון שאהיה עני**, אלא להפך אפילו יראי ה׳ מבקשים ממון הרבה. ואם תברך אותו שיהיה עני יכעס עליך שזו קללה.

ועל זה צועק כאן רבינו בצעקה נוראה ועצומה דע לך שהרדיפה אחר ממון היא לא סתם טעות אלא היא ממש עבודת אלילים, ולא רק אחת, אלא כוללת בתוכה את כל העבודות אלילים שבעולם.

ואעפ״כ זה לא נכנס באוזן כי השמיעה בלבא תליא, והלב מגושם ומסרב להאמין ולקבל. ואדרבה מרגיש בסדר וחבריו מכבדים אותו. ובאמת רבנו אומר עליו שהוא בשיא הטומאה ממש, כנדה, וריח מעשיו כצואה ממש, דהיינו הדבר המנותק ביותר מהקדושה.

וזה שאמר להם רבי יהושע בן חנניא לסבי דבי אתונא כשבקשו ממנו שיאמר להם שקר, והוא תימה, שהרי א״ס לשקרים כגון על שחור שהוא לבן ולהפך דהיינו כמספר המציאויות בעולם אם תכפיל אותם בעצמם ועוד אין סוף על מציאות שלא קיימת כגון פיל שעומד על הראש א״כ מה בקשו, אלא כנראה שאלו מה הוא השקר הכי גדול בעולם. וכשאמר להם שהיה לו פרידה שילדה ולד עם פתק בצוארה שאביה נשאר חייב מאה אלף זוז, אזי אמרו לו הרי פרידה אינה יולדת.

דהיינו שריב״ח אמר להם אמת שכדניתא יולדת דמיון והרגשת חוסר המחייב את הנאחז בה להיות רודף תמיד אחריה כדי למלאות חסרונו אבל לעולם אינו מתמלא כי ממלא חסרון בחסרון והם הבינו שמתכוון עליהם לכן לסתור דבריו מעיקרא אמרו הרי כדניתא לא יולדת, וענה להם זהו שאמרתי שאינה יולדת, אלא רק נדמה להם שיולדת, והדמיון הזה הוא השקר הכי גדול בעולם.

ורבינו מבאר שפרדה דילדה הכוונה לתאוות ממון שזה השקר הכי גדול בעולם שנדמה לבעל התאווה הזו שמרוויח ממון ע״י השתדלותו, אבל באמת לא מרוויח אלא את הקצוב לו בר״ה. וגם זה כיוון שלא ממשיך אותו בקדושה כראוי אינו כלום אלא עפר בעלמא שרק מרירות ועצבות והרגשת חסרון נורא קשור בו, וזה הגורם שרוב העולם כרוך אחריו ואליו הוא נושא את נפשו עד כדי סכנת נפשות כמ״ש (בפיוט נתנה תוקף בחזרת הש״ץ של ר״ה) בנפשו יביא לחמו. וכמה שתצעק שבאמת זה רק שקר, ״כי לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה״ (זכריה ד ו׳) לא מועיל כלום. ועוד יותר כמה שעוסק בזה יותר ורואה בחוש שלא לפי מעשיו הם רווחיו, אעפ״כ יש בריווח הממון כמו שטר צוואה המחייב אותו להמשיך לרדוף ולהשיג עוד כפלים ריווח, וכשמרוויח כפלים אזי שוב גם בצוואר הריווח הזה יש שטר צוואה הנ״ל. וזה שאחז״ל יש לו מנה רוצה מאתים, יש לו מאתים רוצה ד׳ מאות וכו׳, נמצא כל ימיו רודף למלא חסרונו וממלאהו בחסרון כפול. וכנ״ל דכדניתא לא ילדה אלא דמיון שבצווארו שטר חוב על פי שנים ממנו. צא ולמד ממה שכתוב (מלאכי ג׳ י׳) ״בחנוני נא בזאת״ ומבואר בתענית ט. שזה הדבר היחיד שמתיר ואף מבקש הקב״ה שינסו אותו, דהיינו בנתינת מעשר, כמאחז״ל (תענית ט.) ״עשר תעשר״ (דברים יד כב) בשביל שתתעשר. ולכאורה מאחר שמבטיח מה הניסיון? ולמה מותר

עוד צ״ע כוונתם שם דמשמע קצת שעיקר הנבלות היא שכיון שנפל בתאוות ניאוף ואכילה נופל לדבר בהן וזה הגרוע מהכל, כשנעשה לו היתר ולא מתבייש לדבר מזה. וצ״ע.

[א] **עיין במעשה מבעל תפלה** שם מתאר רבינו עד כמה אפשר לטעות בתאווה זו לעשות ממש אלוהות את מי שיש לו ממון ולהחשיב כחיה את מי שאין לו ממון עי״ש. **ויהי** היום, והיה מדינה, שהיה שם עשירות גדול, שהיו כולם עשירים, אך היה דרכם והנהגתם זר ומשונה מאד, כי הכל היה מתנהג אצלם כפי העשירות, שהיה ערך מעלת כל אחד ואחד כפי העשירות שלו, שמי שיש לו כך וכך אלפים או רבבות יש לו מעלה זו, ומי שיש לו כך וכך ממון יש לו מעלה אחרת, וכן כיוצא בזה. כל סדר המעלות היה אצלם כפי הממון של כל אחד ואחד, ומי שיש לו כך וכך אלפים ורבבות כפי הסכום, שהיה קצוב אצלם הוא מלך: **וכן** היה להם דגלים, שמי שיש לו כך וכך ממון הוא בדגל זה, ויש לו אותו המעלה פלונית באותו הדגל. ומי שיש לו כך וכך ממון הוא בדגל אחר, ויש לו שם איזה מעלה באותו הדגל לפי ערך ממונו. והיה קצוב אצלם. כמה ממון יהיה לו, ויהיה נחשב באותו הדגל במעלה פלונית, וכמה ממון יהיה לו, ויהיה נחשב בדגל אחר באיזה מעלה, וכן הדרגה והמעלה של כל אחד ואחד היה הכל כפי הממון, כפי מה שהיה קצוב אצלם: **וכן** היה קצוב אצלם, כשיש לו כך וכך ממון הוא סתם בן אדם. ואם יש לו עוד פחות מזה הוא חיה או עוף וכיוצא. והיה אצלם חיות רעות ועופות, דהיינו כשיש לו רק כך וכך הוא נקרא אריה אנושי. (בלשון אשכנז איין מענטשליכער לייב) וכן כיוצא בזה שאר חיות רעות ועופות וכו׳, דהיינו שלפי מעוט ממונו הוא רק חיה או עוף וכו׳, כי עקר היה אצלם הממון, ומעלה ודרגא של כל אחד היה רק לפי הממון: וכו עי״ש עוד.

לנסות אותו יתׄ בזה. אלא שכנ״ל שכיון שתאוות ממון היא השקר הגדול שבעולם, לכן אפילו אחר ההבטחה זה נשאר הניסיון היותר גדול עד שמי שמפריש חומש נקרא עובד בכל מאודו (שיחות הר״ן רפט)

וזהו שאמר להם ריב״ח לסד״א יש לנו פרדה שיולדת, שנדמה שהיא יולדת ריוח ובאמת יולדת ״מיא דבליעי״ דהיינו מים שבולעים כל מים שאתה מוסיף להם, (כמבואר בסוף המעשה מסבי דבי אתונא) דהיינו שיולדת בור בלי תחתית, ויותר מזה גם כל ריוח הבא ממנה נותן הרגשת חסרון שחסר לך כפלים. וממילא הנופל בזה תמיד בחובה ותמיד בדאגה ועצבות. ועל כן היא התאווה הנוראה ביותר שא״א לצאת ממנה כמבואר במעשה מבעל תפלה, ומוהרנ״ת בלק״ה קדושין גׄ׳ גׄ׳ מבאר מדוע היא גרועה מניאוף, כי כל התאוות יש זמן שאפשר לדבר עם הבן אדם על תשובה, אבל הרודף אחר הממון אין לו זמן ולא אוזן להקשיב לך לעולם. תמיד כל מחשבתו מעופפת כיצד להחזיר את חוב תאוותו לעוד ממון. עד שנעשה המנותק ביותר מהקב״ה כמו הנחש שהקב״ה נתן לו את לחמו בכל מקום, כי לא רצה לראות פניו.

הריצ״ח ביאר שעיקר תאות ממון שעליה מדברים היא להיות אוסף ממון שיהיה לו מבטח כמו שאומרים העולם (קהלת יׄ׳ יט) ״והכסף יענה את הכל״ כי בכסף יש כח קניה שמעניק בטחון לבעליו וזה עיקר העבודה זרה שעליה מדבר רבינו כאן, אבל כשאדם מרויח עמ״נ לקנות איזה דבר, זה כבר בחׄ׳ תולדה של התאוה, כי בכה״ג אין הוא תאב לממון עצמו אלא לדבר שקונה, ואילו הממון הוא רק היכי תמצי להשיג את הדבר, ובזה תלוי מה הדבר, אם הוא דבר מצוה הרי זה מצוה ואם זה עמ״נ לתת צדקה הרי זה בוודאי מבורך אבל כשח״ו כוונתו לקנות מותרות לזה גם קורא מוהרנ״ת תאוות ממון כמבואר בדברי מוהרנ״ת בסוף התורה. ונ״ל הטעם כי בממון יש שני חסרונות אחד תכונת העפר שבו שגורמת הרגשת חסרון וחוסר סיפוק במה שיש לו וזה הגורם לרדיפת המותרות ועוד יש בממון כח קניה שמקנה לבעליו בטחון והרגשת כח וזה הבחׄ׳ עבודה זרה שיש בו ולכן גם רדיפת מותרות הם תאוות ממון אע״פ שאין זו ע״ז אבל זו תאוות ממון שבאה מצד הבחׄ׳ עפר שבתאווה הזו שרודף להשיג יותר ממה שצריך.

עוד נראה לחלק בין תאוות ניאוף ואכילה לממון שאע״פ ששלשתן המגרש שלהם הוא בפרוזדור, דהיינו שתופסים את הפרוזדור כתכלית ולא כמעבר והכנה אל הטרקלין/[יב], (בניאוף זה שמו ובאכילה זה הגרון) אבל ההבדל גדול כי הפרוזדור של תאות ממון הוא הנרחב ביותר דהיינו כל העוה״ז.

אבל מי שרוצה ממון דקדושה בבחׄ׳ איזהו עשיר השמח בחלקו, רבינו מבאר שצריך על זה לצעוק הרבה להש״י, כי לידת ממון דקדושה היא לידה כפולה שצריך לה כפלים צעקות כיולדה.

בלק״ה גניבה בׄ׳ עי״ש שמבאר למה כפלים כיולדה, כי יש בממון שתי לידות, אחת מעינא חד דרחמי (אריך) לבחׄ׳ עינים (עיני זׄ״א) והשניה מעין ימין לבחׄ׳ בשמאלה עושר וכבוד (למלכות), ולכן הן ק״מ קולות, עׄ׳ קלין לכל לידה, כי בלידה ראשונה מוליד המוחין כי אז הממון עדין רוחני, ואח״כ כשמתגשם שוב צריך עוד לידת מוחין, כיון שבבחׄ׳ בשמאלה עושר וכבוד, שם עיקר התגברות הסט״א, ומבאר שעיקר המונע שעליו צריך להתגבר הוא העׄ׳ פנים חשוכין שהם העׄ׳ מידות רעות.

ונראה פשוט שאין כוונת רבינו ומוהרנ״ת להמשכת הממון גשמי כי זה לא נקרא הולדה אלא הכוונה רק להולדת המוחין השומרים על הממון שלא יהיה עפרות זהב אלא שפע כפול/[יג] ממון קדוש.

ונראה לי לבאר יותר את דבריו שרוצה לומר שבממון הגשמי יש אחיזת הסט״א בשני שלבים, אחד הוא במו״מ שבו, והשני בעצם האחיזה בו (ובעצם אפילו כשרק חושב שיש לו, כבר מתחיל הדמיון, וכ״ש כשיודע שעומד להיות לו, וכ״ש כשכבר אוחז בו) דהיינו שכח הקניה שבממון מעורר את מדותיו הרעות של בעליו לחוסר הסתפקות ולהרגשת חסר בגלל צד העפר שבו שהוא כשלעצמו דהיינו כשלא מאירים בו הגׄ׳ יסודות האחרים אש רוח מים, אזי הוא כלי ריק וחסר שגורם לכל הרעות, כי כל המידות הרעות הן מאותה סיבה שהבחׄ׳ עפר שבהן לא מאירים בו האורות המחיין אותו, וזה הגורם להרגשת חסרון ועצבות ומרירות והתנתקות מהקב״ה (לשון מר מדלי שהוא טיפה המתנתקת מהמקור) וכמו שרואים בחוש שאדם שיש בידו ממון, מיד מעופפת מחשבתו מה יעשה בו (בבחׄ׳ כסף תועפות לו (איוב כב כה)) ותמיד מעופפת מחשבתו כאילו יש לו כפלים יותר ממה שיש לו באמת, נמצא שתמיד הוא חסר בבחׄ׳ יש לו מנה רוצה מאתים.

השלב השני של אחיזתם בו, הוא כשבא לעשות בו מו״מ, כאן מתגבר הכחי ועוצם ידי, שנדמה לו שכל הריווח תלוי רק בהשתדלות, ועי״ז נופל לרמות במו״מ או לחפש מורה היתר או עכ״פ לנהוג בדין ולא לפנים משורת הדין או עכ״פ לקמץ בצדקה.

נמצא מבואר שהממון הגשמי כשלעצמו יש בו אחיזת הסט״א כפולה. ונ״ל לבאר עוד, שכיון ששרשו בקדושה גבוהה מאד, באורות הצחצחות כמבואר בדברי רבינו בביאור הסבי דבי אתונה, מה שרמז בסילותא דכדניתא (שליה של פרידה) וכן מבואר בתורה סח שהממון שרשו במזל העליון, שרש הבני חיי ומזוני. ונ״ל שלכן כשבא ויורד לעוה״ז, מיד אוחזים בו הסט״א מאד, כמבואר בטעם לנטילת ידים אחר השינה ובטעם טומאת מת שכיון שהיתה קדושה גבוהה, לכן גם אוחזים מאד כשהקדושה יוצאת, וזה טעם שהממון הגשמי לעצמו נקרא צואה

[יב] אבות פרק ד (טז) רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר, הָעוֹלָם הַזֶּה דּוֹמֶה לַפְּרוֹזְדוֹר בִּפְנֵי הָעוֹלָם הַבָּא. הַתְקֵן עַצְמְךָ בַּפְּרוֹזְדוֹר, כְּדֵי שֶׁתִּכָּנֵס לַטְּרַקְלִין:

[יג] **המושג שפע כפול** נזכר בסוף תורה מׄ׳ תנינא, שהוא הממון עם המוחין שלו שאזי יש בו הסתפקות ושמחה.

(כמ״ש צא תאמר לו עיין סוף מעשה מבעל תפלה כשבאו לתקן המדינה של עשירות) בחי׳ דבר הניתק משרשו שלכן מסריח מאד וע״כ גם צואת אדם ריחה רע יותר מצואת שאר בע״ח כמבואר בהלכות ק״ש כיון שהיה בה קדושה גבוהה.

דהיינו שכל ממון גשמי יש בו כשלעצמו כח העפר שכל הרוצה לקחתו לבדו אזי מוצא בו תכונת יובש עצום ששואב לתוכו את כל חייו כי זו תכונת העפר שהוא מנא דכולהו (כלשון הזוהר) שמצד אחד הוא הכלי לכל האורות, אבל מי שמפריד אותו לבדו, יוצר מציאות צמאה וחסרה שמעוררת בכל מידתיו את צד העפר והחסרון שבהן, ונעשה מנותק מכל קדושה, וכאילו מחוייב לרדוף למלא חסרונו בעוד עפר וחוזר חלילה. (אולי זה הסיבה לכח המשיכה של כדור הארץ)

ולכן אין לו תקנה לממון הגשמי אלא ע״י שמולידים את המוחין השייכים אליו משרשו, ואזי כשחוזר ומחבר את הממון למוחין שלו, הוא חוזר להאיר בגווניו הנפלאים שלו, ואזי אדרבה בכוחו לחבר אל הקב״ה ולהשיג על ידו התבוננות והשגות אלקות נפלאות כמבואר בתורה ס׳.

אבל כיון שאחיזת הסט״א בו היא חזקה וכפולה לכן צריך ללדת את המוחין האלה ב׳ פעמים, כי אע״פ שהוליד פעם אחת בבחי׳ **קלני מראשי** צריך לחזור להולידם בבחי׳ **קלני מזרועי**. דהיינו שבעצם אחיזת האדם בממון מיד נאחזים בו הסט״א ואז הנסיון על הדעת, אם יהיה בחי׳ הסתפקות או ח״ו להפך חוסר ומרירות שזה בחי׳ **<u>קלני מראשי</u>** (ובאמת כיון שכל מהות הסט״א היא דמיון ושקר לכן אחיזתם עוד לפני שמגיע הממון לאדם, אלא כבר כשרק חושב שעומד להיות לו ממון, כל שכן כשכבר יודע שעומד להגיע אליו) דהיינו שמיד כשיש לאדם איזה אחיזה בממון אזי צריך לצעוק ע׳ קלין שלא יתגברו עליו הע׳ פנים חשוכין, אלא יתגברו המוחין הקדושים, על הע׳ מידות הרעות, ויזכה לאנפין מאירין, וזה בחי׳ תיקון העינים בחי׳ ״מצות ה׳ ברה מאירת עינים״ שיהיה להם הסתכלות רק אל הש״י בבחי׳ ״עיני כל אליך ישברו״ (עיין תורה עו סוד הבטחון) ולא יעופפו לחפש איך לעשות עוד כסף.

ואח״כ כשבא לעשות מו״מ אזי עיקר הנסיון בבחי׳ **<u>קלני מזרועי</u>**, נסיון המו״מ באמונה שלא לרמות ולא להשתדל יותר מכפי מדרגתו ולנהוג לפנים משורת הדין ולתת צדקה כפי יכולתו (עין גם תורה כט אות ט׳ שזה תיקון הממון כשכוונתו להרויח עמ״נ לתת צדקה. ועיין בזה אריכות גם בתורה ד׳ תנינא).

נמצא שיש בממון שני סכנות אחד בעצם אחיזתו ואחד כשבא לעשות בו מו״מ. דהיינו אחד בעצמו ואחד כשבא להוליד ממנו ריווח. ולפ״ז יתבאר לשון התיקונים אל אחר אסתרס ולא עביד פרי, שהכוונה שהממון לעצמו הוא אל אחר, ע״ז, כי מצד שיש בו כח קניה עצום, מפיל לדמיון של כחי ועוצם ידי, אבל באמת לא עביד פרי, כי ריווח גשמי לבד הוא רק חסרון ועצבות ומרה שחורה והרגשת חסרון עצום שהורג את האדם, וריווח רוחני דהיינו להוליד מוחין לא שייך אצלם, כי מבואר בזהר שבסט״א אין לדכר דעת שעל ידו ההתחברות ולכן גם לעולם אין הזו״ן דסט״א במצב של פב״פ, לכן לא שייך אצלם זיווג כלל והולדה, ונוסף לזה אין להם שרש למעלה, באורות עליונים אלא בחלל הפנוי, ע״כ כל מהותם הוא דמיון בעולם הפירוד, לכן כל כחם רק לינוק ממה שהקדושה מורידה מלמעלה.

תיקון הברית

באות ב׳ מבאר שתאוות ממון קשורה מאד לתאוות ניאוף, ושרק תיקון הברית הוא המלח ברית שממעט ומחסיר את התאוות ממון, ורמוז במאמר חז״ל (כתובות סו:) מלח ממון חסר.

באות ג׳ מחדש בכמה אופנים שגם מי שמקושר לשומר הברית מועיל לו הברית מלח של חברו להתגבר על תאוות הממון שלו. וכמו שמצינו בזבולון שהיה אוהב ומקושר ליששכר ועי״ז התקיים בו שמח זבולון בצאתך שאע״פ שעסק במסחר לא נפל לתאוות ממון והעצבות שבה, בזכות אהבתו לצדיק ישששכר.

שם בתחילת אות ג׳ מבאר עפ״י הפסוק ״ויגרש מפניך אויב״ שהקב״ה מגרש את האויב של צדיק ״ויאמר השמד״ דהיינו שמפילו לשמד העבודה זרה של תאוות ממון.

ומבאר שהאויב של צדיק הוא מי שחולק על צדיק, ומוסיף כי החולק אין לו מלח להמתיק מרירות תאוותו.

ונ״ל עומק הכוונה בזה כי צדיק הוא מאן דנטיר ברית (זוהר), נמצא שהוא בן בריתו של הקב״ה, והחולק עליו כחולק על הקב״ה, ונעשה לו לאויב, וממילא מאבד את פני ה׳, שמהם מאיר מדת ״ואמת״, שהיא מדת ההסתפקות/[ד], ואין לו מלח להמתיק מרירות הממון.

ואע״פ שגם לקטן ממנו יש בחי׳ ברית, שהרי ״ועמך כולם צדיקים״ כיון שנימולו, כמבואר שם, מבואר שמי שהוא יותר בברית עם הקב״ה, חברו הקטן ממנו הוא כשרגא בטיהרא, ולא נחשב בן ברית להקב״ה ביחס לזה שהוא יותר בן ברית.

[ד] **יסוד זה** חוזר כאן מה פעמים שעל כן לממון כפול צריך שתי לידות דהיינו את הממון ואת המוחין שלו והמוחין שלו היא הארת הפנים ממדת ״ואמת״ שביג מדות של רחמים שבכתר. וכן מבואר בתורה מז שהשובע הוא מהארת מדת האמת, ועל כן מי שמרגיש רעבון סימן שיצא שקר מפיו.

ועומק העניין אולי אפ״ל כי באמת ברית היא רק בין שנים, וא״כ איך יתכן שהקב״ה כרת ברית עם כל ישראל. וצ״ל שכרת עם כלל כנסת ישראל שומרי הברית, וע״כ גם כשאחד מפר הברית נשארת הברית עם הכלל ששומרים. ואולי אפ״ל שעל כן הכלל שמי שיותר שומר הברית מחברו אזי חוזק הברית של הקב״ה עמו, כמו מבטל את הברית עם זולתו הפחות ממנו. כי זה ממהות הברית להיות מחובר עם בן בריתו עד מסירות נפש ממש וזה א״א עם שנים בעת אחת (וזהו הלשון לכרות ברית כי א״א להיות בברית אלא ע״י ששניהם נכרתים מכל ברית אחרת/[טו]) לכן בשעה ששני בני ישראל חולקים זה עם זה אזי השומר ברית יותר מחברו מועדף וזולתו נחשב אויב לברית. ומגורש לשמד.

עוד פירוש בסוגיא זו שצריך עיון

עיין השמטה בסוף התורה/[טז] שם מפורש שכל אחד מישראל שחולק על ישראל חברו שמתוקן פחות ממנו בברית, יכול להפילו לתאוות ממון/[יז] (עיין תורה קפא/[יח] כשמפילים מפילים לתאוות ניאוף, ועיין בלק״ה קדושין ג׳ ג׳ שתאוות ניאוף מפיל לתאוות ממון כי אין לו מלח ממון חסר) לכן זה שחולקים עליו צריך להיזהר מאד שלא ליפול לתשוקת הממון/[יט].

והטעם לכאורה מבואר כאן כיון שחולק על חברו המתוקן ממנו אין לו מלח להמתיק מרירות התאוות ממון ולכן היא תתגבר עליו. ולפ״ז כוונת רבנו שם שיזהר שלא ליפול לשנוא את החולק עליו, ועי״ז ישאר החולק מלח ממון עבורו.

ולכאורה הוא חידוש עצום ונפלא מה שכל אחד מישראל שהוא קצת יותר מתוקן מחברו בברית הוא נעשה מלח להמתיק את מרירות התאווה של חברו הקטן ממנו, ולא אמרינן שאע״פ שחולק על אחד יקבל בחי׳ מלח מחברו האחר, אלא ממש כל אחד מישראל נצרך לכל אחד מישראל/[כ] שיהיה לו למלח להמתיק מרירותו.

[טו] **בעניין זה** שמעתי מהריצ״ח שביאר מדוע לשון חז״ל לכרות ברית והרי זה תרתי דסתרי אלא שא״א להתקשר בברית רק אחרי שנכרתים מכל קשר ברית אחר. ובזה ביאר מדוע הלך אברהם אבינו לבני בריתו ענר אשכול וממרא להתייעץ על המילה, אחרי שהקב״ה בעצמו ציווה אותו, ותירץ כיון שהיו בני בריתו, וא״א להיות בברית שלימה אם שנים, לכן הלך להודיעם שמעכשיו הוא בברית עם הקב״ה, ועל כן הוא כורת עצמו מהברית עמהם ומעתה הם ידידים חברים אבל לא בני ברית. ובאמת בסיני כרת הקב״ה ברית עם כלל ישראל וכרת עצמו מהברית עם שאר אומות. (אע״פ שזה נעשה כבר בדור הפלגה שנבחר אברהם וכרת עמו ברית וכרת עצמו מהברית עם שאר אומות, אבל מצד נתינת התורה לכאורה עדיין היה לגויים הזדמנות לקבל אותה עד מתן תורה)

[טז] **השמטה בסוף תורה כג** – (שָׁיָךְ לְאוֹת ג): וַיְגָרֶשׁ מִפָּנֶיךָ אוֹיֵב וַיֹּאמֶר הַשְׁמֵד׳ וְכוּ׳, כִּי ׳כָּל יִשְׂרָאֵל נְקָרָאִים צַדִּיקִים עַל שֵׁם הַבְּרִית׳ וְכוּ׳ עַיֵּן שָׁם. וְעַל כֵּן יוּכַל כָּל אֶחָד שֶׁהוּא שׁוֹמֵר הַבְּרִית יוֹתֵר מֵחֲבֵרוֹ, לְהַפִּיל אֶת חֲבֵרוֹ, כִּי הוּא בְּחִינַת צַדִּיק פָּנִים דִּקְדֻשָּׁה לְגַבֵּי חֲבֵרוֹ, וְעָלָיו נֶאֱמַר גַּם כֵּן: וַיְגָרֶשׁ מִפָּנֶיךָ אוֹיֵב׳ כוּ׳. וְעַל כֵּן צָרִיךְ לִזָּהֵר כְּשֶׁיֵּשׁ מַחֲלֹקֶת עַל הָאָדָם שֶׁלֹּא יִפֹּל לְתוֹךְ תְּשׁוּקַת הַמָּמוֹן, כִּי אוּלַי חֲבֵרוֹ פָּנִים דִּקְדֻשָּׁה נָגְדּוֹ, וְיֵשׁ לוֹ כֹּחַ לְהַפִּיל אוֹתוֹ, וְהַנְּפִילָה הוּא שֶׁמַּפִּילִין אוֹתוֹ לְתַאֲוַת מָמוֹן כַּנַּ״ל, עַל כֵּן צָרִיךְ לִזָּהֵר מִזֶּה: שָׁם ׳כִּי כָּל יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים צַדִּיקִים עַל שֵׁם הַבְּרִית׳. שָׁמַעְתִּי אָז מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּפֵרוּשׁ, שֶׁאָמַר שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי שֶׁהֵם נִמּוֹלִים עַל כֵּן כֻּלָּם נִקְרָאִים צַדִּיקִים:

[יז] **וצ״ע לפי** המבואר באות ג׳ שהמקושר לצדיק נעשה לו מלח ברית להמתיק מרירות הממון ע״י שמירת הברית של חברו כגון זבולון שנאמר בו שמח זבולון בצאתך (לפרקמטיא) כי היה מקושר ליששכר שהיה לומד תורה. האם החולק על צדיק ומי ששומר הברית יותר ממנו חולק עליו, נופלים לשמד הע״ז של ממון, גם אם הם מקושרים לצדיק אחר ששומר הברית יותר מבעל מחלוקתם.

[יח] **בעניין הנפילה** שמפילים את בעל המחלוקת מבואר בהשמטה בסוף התורה שמפילין אותו לתאוות ממון. עיין תורה קפא שמי שחולקים עליו, אם חלקו בכבוד שמים קטן מחלקם אזי יפילו אותו, ושם מבואר שעיקר הנפילה היא לתאוות ניאוף. וצ״ל כנ״ל שכיון שהן בחי׳ אחת כי ניאוף הוא פגם הברית והקשר עם הקב״ה, וזה בעצמו נעשה ע״י תאוות ממון שמנתק עצמו מהקב״ה לרדוף אחר מבטח בוגד של הממון.

עוד אולי אפשר ללמוד משם בעניין הנ״ל ונאמר שטעם שהחולק ומי שחולקים עליו נופל לתאוות ממון עם זה שכנגדו יותר שומר הברית ממנו, כי עיקר הכבוד שמים הוא שמירת הברית. ולפ״ז מי שאוהב אחד מישראל שחלקו גדול בכבוד שמים זה בעצמו זכות עצומה שיכולה להציל מנפילה וגם קושרת את האדם האוהב בעצמו בברית להקב״ה. ובאמת יש על זה יצה״ר לקנא בו ולחשוב אותו מתנשא וכיו״ב. ועל זה ציוו חז״ל ואת יראי ה׳ יכבד. וכמבואר בתורה יד אות ו׳.

[יט] **בהשמטה בסוף התורה** מבאר שכל אחד ששומר הברית יותר מחברו יכול להפיל את חברו לתאוות ממון וכנ״ל דכל השומר ברית יותר מחברו נקרא בן ברית של הקב״ה וחברו כאילו לא בברית כלל, דנעשה אויב לבן בריתו של הקב״ה. והדוגמא שם היא למי שחולקים עליו שצריך להיזהר שמא החולק שומר ברית יותר ממנו ואזי הוא יהיה נחשב אויב ויגורש לשמד הע״ז של תאוות הממון. אמנם זה חידוש שהחולק נחשב בן ברית והמסכן שחולקים עליו יהיה מגורש לשמד בגלל זה. אבל מצינו כגון זה בתורה קפא שאם חלק הכבוד שמים של החולק גדול מזה שחולקים עליו, אזי יפילו את הקטן לתאוות ניאוף. וכגון קרח ועדתו שחלקו על משה רבינו שאלמלא תפילת יעקב אבינו היו מפילים את משה רבנו. **אלא שצ״ע** א״כ מה מועיל הזהרת רבינו שיזהר שלא ליפול תשוקת הממון. ואולי כיון שבאמת לא חולק אלא חולקים עליו לכן לא נקרא אויב גדול ויכול להתגבר ולא ליפול לשמד תאוות הממון.

[כ] **אולי אפ״ל** עומק העניין יותר שבאמת אם חולק על איזה נקודת רע שבחברו אבל עדיין מחזיק אותו לצדיק בשאר דברים כמו שזה באמת אין זה נקרא חולק. אלא רק כשבגלל איזה נקודת רע שמוצא בו פוסל אותו עד שנעלם ממנו גם הטוב שבו זה נקרא חולק, כי הטוב של כל אדם הוא בחי׳ צדיק שבו וכשנעלם מאיזה אחד נקודת הצדיק של חבירו, בגלל איזה משהו רע שמצא בו זה הגרוע מכל, וע״כ נקרא לשון הרע בה׳ הידיעה ששקול כנגד כל העבירות. ואזי אין לו מלח ברית, דהיינו בחי׳ צדיק להמתיק את המרירות של עצמו. ואעפ״כ אם הוא יותר שומר הברית מחבירו, עדיין יוכל להתגבר ולהשאר במדרגתו, אבל אם הוא קטן מחברו בשמירת הברית, אזי יפול לניאוף, ועי״ז לתאוות ממון. כמבואר בלק״ה (קדושין ג׳ ג׳) שתחילת הנפילה היא לתאוות הידועה וממנה לתאוות ממון.

וכעין זה מבואר בתורה לד שכל אחד מישראל יש בו נקודה שאין באף ישראל אחר וכל ישראל צריכים לה לתקן חרפתם. אלא ששם מבואר שבצדיק הגדול יש גם את הנקודות של כלל ישראל ואפשר לקבלם ממנו.

צ״ע אולי רמוז כאן גם שכל מי שתיקן בריתו קצת נעשה מלח לכל האוהבים אותו וקשורים אליו כפי המדרגה שזכה. ממילא מי שזכה לשלימות תיקון הברית דהיינו הצדיק גם נעשה מלח לתקן את הקשורים בו לגמרי מהתאווה. וכן מבואר בתורה יג אות ה׳ שכשנמצאים אצל הצדיק בשעת אמירת תורה אז עוד יותר זוכים לזה כי מעלה אותם בעיבור כדי להוריד תורה מעתיק ועי״ז מבטל מהם תאוות ממון עי״ש.

איזהו עשיר השמח בחלקו

אחרי שרבנו מבאר בקיצוניות גדולה את עוצם החסרון שיש בממון מצד עצמו, וממילא גם את הרודף אחריו לכשעצמו, שנקשר בנחש עפר לחמו שהוא הס״מ בעצמו. אזי מבאר רבינו שכיון שהממון כל כך קשור לסט״א על כן כדי להנצל מהחושך והעפר שבו צריך להמשיך מוחין גבוהים מאד של דעת קנית מה חסרת, שרק דעת כזה יכול לשמור את האדם מליפול לעבודה זרה הזו של תאוות ממון. וכיון שהם מוחין גבוהים מאד על כן צריך לזה כמו שתי לידות, דהיינו ב׳ פעמים ע׳ קולות של היולדת.

חז״ל באבות אמרו איזהו עשיר השמח בחלקו, כי כנ״ל מי שיש לו ממון הרבה בלא מדת ההסתפקות והשמחה בחלקו אזי אדרבה הממון בעצמו גורם חוסר הסתפקות נוראה שהיא קללת הנחש ״עפר תאכל כל ימי חייך״, ופירש רבינו כיון שהעפר הוא עצם החיסרון, לכן גם להפך העפר אוכל אותו. מובא בשיחות הר״ן נא שרבינו אמר או שלוקחים את המעות מהאדם או את האדם מהמעות, ואולי רמז בזה גם להנ״ל שאת הממון מהאדם זה שטועם בו טעם עפר וכאילו נלקח ממנו, ואת האדם מהמעות זה להפך, שהממון שהוא עפר יאכל אותו.

יש בני אדם שאומרים אין לי ממון ובקושי גומר את החדש על מעט ההכרחי ומה רוצה רבינו לומר לי. ונ״ל שבאמת מי שאין לו ממון ולא רודף כל כך אחריו, אמנם אין לו את בחי׳ הצוואה התלויה בצוואר הולד שהיא הגורמת לו לרדוף למלא חסרונו שאינו מתמלא. אבל את בחי׳ הע״ז שבממון אפשר שיש לו מאד, במה שתמיד חושב שאם היה לו ממון היה לו טוב יותר והיה בטוח יותר, ומייחס לממון מאד חשיבות ורוצה בו שיהיה לו למבטח, במקום להיות שמח בחלקו ומאמין שרק הקב״ה יכול לעזור לו.

עד כאן ההקדמה

*

מתורה כג ועד תורה לא הם תשע תורות שבהן מבאר רבינו את השו״ת שהיה לרבי יהושע בן חנניא עם סבי דבי אתונא בגמ׳ בכורות דף ח: הביאור הוא לא לפי הסדר שבגמ׳ וכאן מתחיל רבינו מהשאלה ותשובה השלישית

רבי יהושע בן חנניה הנזכר במאמרים אלה דסבי דבי אתונא הוא רבי יהושע סתם שבמשנה והוא בר פלוגתא דרבי אליעזר הגדול בן הורקנוס

(בכורות ח׳ ע״ב) סבי דבי אתונא

תורה כג [כא]

תורה זו היא ביאור לשתי שאלות ותשובות ג׳ וד׳ ששאלו סבי דבי אתונא וענה להם רבי יהושע בן חנניה

אימא לן מילי דכדיבי [כב], אמר להו הוי לן כדנייתא וילדה, והוי תליה ליה פתקא. וכתי׳ ביה דמסיק בביה[כג] אבא מאה אלפי זוזי. אמרו ליה וכדנייתא מי ילדה. אמר להו הי נינהו מילי דכדיבי : מלחא כי סריא במה מלחי ליה, בסילותא דכדנייתא. ומי איכא סילותא לכדנייתא, ומלחא מי סריא [כד]:

[כא] תורה זו לשון רבינו נאמרה בחורף תקסג (חי״מ נט) ועיין שיש״ק ח״ב סימן קעד וח״א שדמ. בתורה זו מבוארת השאלה השלישית ששאלו סבי דבי אתונא את רבי יהושע בן חנניא. והיא הראשונה משמונה התורות (כג – ל) שמבאר בהן רבינו את השו״ת שהיה ביניהם.

[כב] זו גרסת העין יעקב ובגמ׳ שלנו מילי דבדיאי

[כג] בתשכט – בבי, וכן הגרסא בדפו״ר - בבי (וכן הוא לשון הגמ׳ ועין יעקב)

[כד] תרגום– זקני אתונה שאלו את רבי יהושע בן חנניא אמור לנו דברי שקר אמר להם היתה לנו פרדה שילדה והיה תלוי על צווארו הולד פתק שכתוב בו שהוא חייב לבית אבא מאה אלף זוז ושאלו אותו הזקנים הרי פרדה אינה יולדת וענה להם הרי בקשתם דברי שקר. עוד שאלוהו מלח שהסריח במה מולחים אותו שלא יסריח וענה להם בשליה של פרדה ושאלו אותו הרי לפרדה אין שליה וענה להם הרי מלח לא מסריח.

כה**רש״י** **מילי דכדיבי, דבר כזב: כדנייתא, פרידה: תלא פתקא, שטר בצווארו של הולד: הי נינהו מילי דכדיבי, אלו הם דברי כזב: שוליתא[1], שליא:**

תרגום– זקני אתונה שאלו את רבי יהושע בן חנניא אמור לנו דברי שקר אמר להם היתה לנו פרדה שילדה והיה תלוי על צוואר הולד פתק שכתוב בו שהוא חייב לבית אבא מאה אלף זוז ושאלו אותו הזקנים הרי פרדה אינה יולדת וענה להם הרי בקשתם דברי שקר. עוד שאלוהו מלח שהסריח במה מולחים אותו שלא יסריח וענה להם בשליה של פרדה ושאלו אותו הרי לפרדה אין שליה וענה להם הרי מלח לא מסריח.

ביאור הויכוח על פי רבינו יתבאר במקומו באות ה׳ עי״ש.

(לשון רבינו ז״ל) **צוית צדק עדותיך ואמונה מאוד**כו (תהלים קיט):

באות ה׳ מבאר את הפסוק **צוית צדק עדותיך** שמי שאמונתו אינה שלימה היא נקראת צדק ועל כן אינו רוצה להפסיד ממון בשביל מצוה, אבל כשחביב עליו המצווה עד שאינו מרגיש בהפסד הממון זאת הבחי׳ נקרא **ואמונה מאד**, כי עיקר מבחן האמונה הוא בממון, שנקרא מאד כמ״ש ואהבת את ה׳ אלקיך בכל מאדך, כשמשבר תאוות ממון ששם הפנים דקדושה.

ממה שבחר בפסוק זה אע״פ שלכאורה רמוז בו מעט מענייני התורה, נראה שאדרבה כל האריכות בתורה היא לבאר את שתי המדרגות האלה צדק ואמונה, שרוב העולם הם עדיין במדרגת הצדק, שאע״פ שנאמר עליה בזוהר צדק מלכותא קדישא אבל היא מאד בגבול הקדושה דהיינו בתחום ההיתר והנגה והרשות, שהיא הרשת שלוכדת את בני האדם ברישתה, ובפרט להיכלי התמורה של תאוות ממון, שאינה איסור תורה, ואעפ״כ הוא ע״ז שתחוב בה כל העבודות זרות כמבואר בתורה זו באריכות.

אות א

תחילה מבאר רבנו שיש זה לעומת זה, פנים דקדושה מאירות, ופנים דסט״א חשוכות, ומי ששקוע בתאוות ממון פניו חשוכות ומי אוחז באמונה פניו מאירות. בפשטות אין הכוונה שרואים זאת בחוש כי לא תמיד זה מתבטא במאור פנים אלא בעיקר בכוונת הלב להיכן הוא פונה האם בבחי׳ שוויתי ה׳ לנגדי תמיד, לכוון בכל דבר להרבות כבוד שמים ולכוון לרצונו ית׳, או ח״ו להפך להיות מכוון לפנים דסט״א, שפונה אל הצד האחר וממילא להעורף, כלפי פני ה׳. והם פניו של מי שמחפש בכל דרכיו למלא תאוותו וחסרונו המדומה, פנים כאלה גם כשהם שוחקות זה שחוק הכסיל, ובאמת בפנימיות הם חשוכות לגמרי מאור הפנים הקדוש. ולהבדיל מצינו צדיקים גדולים שכל מחשבתם רק לעשות רצון ה׳ אבל ביראה גדולה ובלא מאור פנים כל כך כגון רבי ברוך ממזבוז ועוד כיו״ב/כז\.

כי יש פנים דקדושה שהן תמיד פונות אל הקב״ה והקדושה, **שהם אנפין נהורין** פנים מאירות, **בחי׳ חיים** כי הקב״ה מקור החיים, **כמ״ש (משלי יו)**/כח\ **באור פני מלך חיים** כשאדם דבוק במחשבתו ועיניו שכלו באור פני הקב״ה מדת האמת/כט\ אזי הקב״ה מאיר לו פנים, דהיינו מקור חיים/ל\ ופנים

כה הערה השייכת לפרש״י – 1 גם בדפו״ר ותרלד - שוליתא, ומתרלו - סילותא (כלשון הגמ׳)

כו מתרצו - מאד

כז **וכבר אמר** רבנו שעל צדיק אמיתי לא רואים שום קדושה עיין תורה רמג

כח **משלי** פרק טז (טו) בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים וּרְצוֹנוֹ כְּעָב מַלְקוֹשׁ:

רש״י (טו) באור פני מלך חיים – מי שהקב״ה מסבי׳ לו פני׳ חיים הוא לו לכך צריך אדם ליישר דרכו לפניו. ורצונו כעב מלקוש – מי שהוא מרוצה לו רצונו טוב לו כעב המביא את המטר:

מצודות דוד (טו) באור – כשהמלך מאיר פניו למי ומראה פנים צהובות ושוחקות היא לו לחיים כי הרבה טובה ביד המלך. ורצונו – רצון המלך הוא כעב המביא מלקוש הוא המטר המאוחר היורד על הקשין ועל המלילות:

כט **עיין לק״ה גלוח** הלכה ד סוף אות א –כְּמוֹ כֵן, לְהַבְדִּיל, בַּה׳ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ – בָּרוּךְ – הוּא שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לִרְאוֹתוֹ בְּעֵינַיִם גַּשְׁמִיִּים, וַאֲפִלּוּ בְּעֵינֵי הַשֵּׂכֶל, כִּי אִם כָּל חַד כְּפוּם מַה דְּמִשַּׂעֵר בְּלִבֵּיהּ, כְּמוֹ שֶׁאִיתָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וּמוּבָא בְּדִבְרֵינוּ כַּמָּה פְּעָמִים. כְּשֶׁה׳ יִתְבָּרַךְ עוֹזֵר לְהָאָדָם וּמִתְנוֹצֵץ בְּדַעְתּוֹ יְרֵיעַת אֲמִתָּתוֹ וְזֶה בְּחִינַת הָאָרַת פָּנִים, וְעַל זֶה אָנוּ מְבַקְּשִׁין תָּמִיד, "יָאֵר פָּנָיו אִתָּנוּ סֶלָה". "הָאִירָה פָּנֶיךָ עַל עַבְדֶּךָ וְכוּ׳". "פָּנֶיךָ הָאֵר בְּעַבְדֶּךָ". וְהַכֹּהֲנִים נִצְטַוּוּ לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל בִּבְרָכָה זֹאת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, "יָאֵר ה׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ וְכוּ׳". כִּי זֶה הָעִקָּר שֶׁזּוֹכִין לְהָאָרַת פְּנֵי ה׳, דְּהַיְנוּ שֶׁיָּאִיר בְּדַעְתּוֹ אֱמִתַּת אֱלְקוּתוֹ, שֶׁזֶּה עִקַּר אוֹר הַפָּנִים, כִּי אֱמֶת הוּא הַפָּנִים

שם אות ב – ...בֵּן ה׳ יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו שֶׁחָפֵץ בְּקִיּוּם הָעוֹלָם, צִמְצֵם וְהִסְתִּיר אוֹר הָאֱמֶת, שֶׁהוּא אוֹר הַפָּנִים בְּבְחִינַת אֲבָל אַתָּה אַל מִסְתַּתֵּר. וְדַיְקָא עַל יְדֵי רִבּוּי הַצִּמְצוּמִים יְכוֹלִין לֵידַע מֵאֲמִתָּתוֹ, כִּי צִמְצֵם אֶת הָאֱמֶת בְּחָכְמָה נִפְלָאָה, בְּצִמְצוּמִים רַבִּים וְשׁוֹנִים, בְּדֶרֶכִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים, עַד שֶׁנִּתְהַוָּה מִדַּת הָאֱמוּנָה, שֶׁבְּחָכְמָתוֹ הַנִּפְלָאָה הֵאִיר בְּהָאָדָם מִדַּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁיֵּשׁ בְּנִשְׁמַת הָאָדָם רִשְׁימָה מֵאֲמִתַּת אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל – יְדֵי זֶה יֵשׁ לוֹ כֹּחַ לְהַאֲמִין בְּהָאֱמֶת.

ל **נקט קדושה אור וחיים** כולם בחי׳ חכמה כידוע, כי חכמה נקרא קדש בתורה פ׳ ונקרא אור בתורה א חכמת אדם תאיר פניו ונקרא חיים גם שם כמ״ש החכמה תחיה.

מאירות. **בחינות שמחה, כמ״ש (תהלים יו)**[לא] **שובע שמחות את פניך** הדבוק בפני ה׳, שהיא מדת ״ואמת״, זוכה לשובע, ועי״ז לשמחה שלימה, **וכתיב** כששמע יעקב אבינו בשורת עוד יוסף חי והוא מלך במצרים **(בראשית מה)**[לב] **ותחי רוח יעקב**, דהיינו שחזרה לשרות עליו רוח הקדש ונבואה **זה בחי׳ שמחה**[לג] דאין שורה נבואה אלא מתוך שמחה. והשמחה ביטוי לחיים ולקדושה ואור, ובחי׳ חכמת אדם תאיר פניו[לד]:

ויש פנים דסט״א פנים של הצד האחר, שלא פונות להקב״ה אלא להבלי עוה״ז ורדיפה מחשבתו להשיג ממון למלא תאוותיו הגשמיות, **שהם אנפין חשוכין** כי דבוקה מחשבתו בחשכת הבלי עוה״ז, הממלא את לבו **מרה שחורה**[לה] עצבות[לו], כי היא **ע״א**–עבודה אלילים[לז], דהיינו כשפונה לבקש ישועה ובטחון במקום אחר, **כמ״ש (שמות כ׳)**[לח][לט] **לא יהיה לך אלקים אחרים על פני (מ׳)**[מא] אם אתה לא פונה אלי זה אלקים אחרים[מב]:

[לא] **תהילים פרק טז** (יא) תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

[לב] **בראשית** פרק מה (כו) וַיַּגִּדוּ לוֹ לֵאמֹר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי הוּא מֹשֵׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם וַיָּפֶג לִבּוֹ כִּי לֹא הֶאֱמִין לָהֶם: (כז) וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו אֵת כָּל דִּבְרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם וַיַּרְא אֶת הָעֲגָלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לָשֵׂאת אֹתוֹ וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם:
רבנו בחיי – ותחי רוח יעקב אביהם. תירגם אונקלוס ושרת רוח נבואה, לפי שהיה יכול לומר ויחי יעקב אביהם, ומפני שהוסיף מלת רוח תירגם רוח נבואה:

[לג] **זו בחי׳ רביעית** וצ״ע למה לא כלל אותה בג׳ הנ״ל קדושה אור וחיים ואולי כי הם הפנימיות והיא החיצוניות דהיינו הביטוי כלפי חוץ כשהם נמצאים.

[לד] **ליקוטי הלכות יו״ד** – הלכות גלוח הלכה ד אות א) כִּי הָעִקָּר הוּא הַפָּנִים, כִּי בְּכָל דָּבָר בָּעוֹלָם עִקַּר הַדָּבָר הוּא בְּחִינַת פָּנִים שֶׁלּוֹ, כְּמוֹ אֵצֶל הָאָדָם עִקַּר הָאָדָם הוּא הַפָּנִים, כִּי כָּל הַמּוֹחַ וְהַדַּעַת וְהַדִּבּוּר, הַכֹּל בְּהַפָּנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, ״חָכְמַת אָדָם תָּאִיר פָּנָיו״. וְכָל הָעֲסָקִים שֶׁיֵּשׁ עִם הָאָדָם, שֶׁאֶחָד עוֹסֵק עִם חֲבֵרוֹ בְּתוֹרָה, אוֹ מַשָּׂא וּמַתָּן, הַכֹּל הוּא בְּהַפָּנִים, שֶׁשָּׁם הַחָכְמָה וְהַדִּבּוּר שֶׁהוּא עִקַּר הָאָדָם. וּכְמוֹ כֵן בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם יֵשׁ בְּחִינַת פָּנִים, שֶׁהוּא עִקַּר הַדָּבָר, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַפָּנִים שֶׁל אוֹתוֹ הַדָּבָר. וְצָרִיךְ כָּל אָדָם לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר עַל הַפָּנִים וְהָעִקַּר שֶׁלּוֹ, כִּי עִקַּר שֶׁל כָּל דָּבָר, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַפָּנִים שֶׁלּוֹ, הוּא הָאֱמֶת, כִּי הָאֱמֶת הוּא בְּחִינַת הַפָּנִים, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר בַּתּוֹרָה הַזֹּאת כַּנַּ״ל. וּכְמוֹ שֶׁמּוּבָא בַּכְּתוּבִים, שֶׁאֱמֶת הוּא אוֹר הַפָּנִים. וְכֵן מִבֹּאר בְּסִימָן קצב, שֶׁאֱמֶת הוּא הַפָּנִים שֶׁל כָּל הַפָּנִים דִּקְדֻשָּׁה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם, וֶאֱמֶת הוּא אֶחָד, כְּמוֹ שֶׁאָמַר אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּסִימָן נא וּבְמָקוֹם אַחֵר, הֵינוּ שֶׁעִקַּר שֶׁל כָּל דָּבָר שֶׁהוּא הַפָּנִים שֶׁל אוֹתוֹ דָּבָר כַּנַּ״ל, הוּא רַק הָאֱמֶת שֶׁהוּא אֶחָד, שֶׁהוּא הַחִיּוּת אֱלֹקוּת הַמְלַבֵּשׁ בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר, שֶׁהוּא עִקַּר הַדָּבָר, כִּי ה׳ יִתְבָּרַךְ הוּא עִקָּרָא וְשָׁרְשָׁא דְּכָל עָלְמִין וּמֵי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר עַל הַחִיּוּת אֱלֹקוּת הַשּׁוֹכֵן בּוֹ, שֶׁזֶּה עִקַּר הָאֱמֶת, הוּא מִסְתַּכֵּל עַל הַפָּנִים שֶׁל הַדָּבָר שֶׁהוּא עִקַּר הַדָּבָר כַּנַּ״ל. וְזֶה כָּל עֲבוֹדַת הָאָדָם בָּזֶה הָעוֹלָם לְבַקֵּשׁ תָּמִיד בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם אֶת הַפָּנִים וְהָעִקַּר, שֶׁהוּא הָאֱמֶת, שֶׁהוּא ה׳ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא עֶצֶם הָאֱמֶת וְהוּא אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי, וְהוּא עִקָּרָא וְשָׁרְשָׁא דְּכָל עַלְמִין, וְהוּא בָּרָא כָּל דָּבָר, וְהוּא מְחַיֶּה וּמְקַיֵּם בְּכָל עֵת כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְהוּא עִקַּר הַפָּנִים שֶׁל כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי כֻּלָּם מְקַבְּלִים חִיּוּתָם מֵה׳ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא בְּחִינַת פְּנֵיהֶם וְעִקָּרָם כַּנַּ״ל, כִּי כָּל אָדָם צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ תָּמִיד פְּנֵי ה׳, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קה, ד), ״בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד״ וּכְתִיב, ״לְךָ אָמַר לִבִּי בַּקְּשׁוּ פָנָי וְכוּ׳״. וּכְתִיב, ״זֶה דּוֹר דּוֹרְשָׁיו מְבַקְּשֵׁי פָנֶיךָ יַעֲקֹב סֶלָה״. כִּי הָאֱמֶת הוּא בְּחִינַת פְּנֵי ה׳, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְיִדַּע הָאֱמֶת עַל בָּרְיו כְּמוֹ שֶׁהוּא אֱמֶת, שֶׁה׳ יִתְבָּרַךְ בָּרָא הַכֹּל יֵשׁ מֵאַיִן וּמְחַיֶּה וּמְקַיֵּם הַכֹּל בְּרָצוֹנוֹ וּמַשְׁגִּיחַ עַל הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, זֹאת הַיְדִיעָה הָאֱמִתִּית הִיא בְּחִינַת הָאָרַת פְּנֵי ה׳, כִּי הָאֱמֶת הִיא הַפָּנִים שֶׁל כָּל הַפָּנִים כַּנַּ״ל, הֵינוּ כְּשֶׁיּוֹדְעִין הָאֱמֶת זֶה עִקַּר בְּחִינַת הָאָרַת פָּנִים,

[לה] **עיין ספר נפוצות יהודה מוסקטו** דרוש ט׳ אדם עולם קטן (בדף כד: מהדו׳ תרלא) (ובדף עז במהדו׳ תשס)– וזימן הטחול לנקות הדם מן השחורה וכו׳ ....ועל דרך זה שיחסו השחוק לטחול עם היות הטחול משכן לשחורה המולידה עצבון והנסיון הוכיח כי האדם אשר לו טחול גדול הוא עצב והפך זה למי שהטחול שלו קצר ודק וסבת זה לפי שהטחול מנקה המותרות מן השחורה והיות הגוף מנוקה מן השחורה כראוי שלא ישלם זה רק בהיות הטחול בריא בכמותו ואיכותו והנחתו אז יהיה שמח וטוב לב.

[לו] **צ״ע עיין נדרים מט:** ההוא צדוקי שראה את רבי יהודה וא״ל פניך מאירות או כפני מלווי בריבית או כמגדלי חזירים ופרש״י שם ששניהם מתוך שמרויחים הרבה שמחים הרבה. ואולי כיון שאלו המושגים של צדוקי רשע, כך נדמה לו בפני הצדיק ומסתמא הצדוקי בעצמו לא היה לו ממון הרבה וסבר שהעשירים שמחים תמיד ולא ידע שבאמת בתוכם הם אכולים דאגה ועצבות כל הזמן.

ועי״ש שענה לו רבי יהודה שפניו מאירות כיון שמתפנה הרבה בכל יום. ואולי אפ״ל שרמז לו שאדרבה הממון אצלי כמו צואה (סוף מעשה מבעל תפילה כי אלו המאכלים הנ״ל יש להם סגולה זו שמי שאוכל מהם ממאס בממון מאד. כי מרגיש סרחון הממון כמו צואה וטנוף ממש. ועי״ש שמרומז בפסוק תזרם כמו דוה צא תאמר לו ועוד רמז עיין לקמן באות ה בביאור הסבי דבי אתונה וזה הדבר להם כמו צואה מאביהם. ועוד שם אם נפל לסרחון תאות ממון) ועל כן ע״י שאני בכל רגע מתפנה ממנו על כן פני מאירות.

[לז] **נראה שנקט** ג׳ דברים זה לעומת זה אנפין חשוכין לעומת אנפין נהירין מרה שחורה עצבות לעומת השמחה ועבודה זרה לעומת האמונה שהיא בחי׳ אור פני מלך וכנגד קדושה שנקט שם נקט כאן סט״א.

[לח] **שמות פרק כ** (ב) אָנֹכִי יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: (ג) לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי:
רש״י (ג) **לא יהיה לך** – למה נאמר לפי שנאמר לא תעשה לך אין לי אלא שלא יעשה העשוי כבר מנין שלא יקיים ת״ל לא יהיה לך (מכילתא): **אלהים אחרים** – שאינן אלהות אלא אחרים עשאום אלהים עליהם (מכילתא) ולא יתכן לפרש אלהים אחרים זולתי שגנאי הוא כלפי מעלה לקרותם אלהות אצלו. דבר אחר אלהים אחרים שהם אחרים לעובדיהם צועקים אליהם ואינן עונין אותם ודומה כאלו הוא אחר שאינו מכירו מעולם: **על פני** – כל זמן שאני קיים שלא תאמר לא נצטוו על ע״א אלא אותו הדור (מכילתא):

עד כאן ביאר את זה לעומת זה, מי שהוא בבחי׳ פנים אל הקב״ה, ומי שהוא בבחי׳ עורף להקב״ה. ועתה יבאר עד כמה שמי שנפל לתאוות ממון הוא בבחי׳ עורף הנ״ל.

כי מי שהוא במדרגת האמונה ופניו אל האמת אל פני ה׳, אזי האמת מאירה לו ומאמין שלצורך הפרנסה מספיק להכין סיבה קלה ועל ידה הקב״ה יכול להמשיך לו ברכה והצלחה וכל צרכיו, אבל מי שהוא בבחי׳ עורף ולא רוצה להניח עצמו על הקב״ה, אלא רוצה להחליט בעצמו מה יהיו צרכיו וכמה ממון הוא צריך כדי להרגיש בטוח על כל צרה שלא תבוא, ועיניו משוטטות בארץ ולבו חומד כל הבלי עולם, עד שההכרחי לו ולבני ביתו מכריח אותו להיות כל היום רודף אחר פרנסתו, לשלם חובות צרכיו ההכרחיים לדעתו, ואין לו זמן לתורה ותפלה ואפילו לא לחשוב וכ״ש לדבר על מצבו הרע להשיבו בתשובה.

ואלו בני אדם הנופלים בתאוות ממון, ואינם מאמינים שהקב״ה יכול לפרנס את האדם בסבה קלה, ורודפים אחר פרנסתם ביגיעות גדולות, והם אוכלי לחם בעצבון [מג]/מד\ ובעצבים (בלשון הפסוק ״לחם העצבים״, שהוא לשון טורח ולשון ע״א/מה\ כמ״ש עצבידהם כסף וזהב), והיא הקללה שנתקלל האדם אחר החטא **כמ״ש (בראשית ג׳)**/מו\ **בעצבון תאכלנה**,/מז\ **ועצבות הוא מרה שחורה**/מח\ בחי׳ פנים חשוכות./מט\ **אלו בני אדם** הנ״ל הנקשרים בד׳ דברים הנ״ל (תאוה כפירה רדיפה ועצבון) **נקשרים** בעוד ד׳ דברים דהיינו **בפנים דס״א**–דסטרא אחרא, **אלקים אחרים**/נ\, **חשך, בחי׳ מיתה,** בחי׳ שנקבר בחושך הקבר בחייו **כמ״ש (איכה ג׳)**/נא\ **במחשכים הושיבני** כמתי עולם **וכו׳** [נב]/נג\ דהיינו כמו מת שקבור בחושך בתוך העפר. **ועליהם נאמר (יחזקאל ז׳)**נד/נה\ **וזהבם לנדה,**

לה ודברים ה׳ ז׳

ס **זהר יתרו פז.**

מא **זוהר יתרו דף פו.** – לא יהיה לך אלהי״ם אחרים על פני, רבי יצחק אמר, אלהי״ם אחרים, מחכיס דייקא לאפקא שכינתא שמע״פ שנקלקת מלקיס מבל לא מחכיס, כי מחכיס הכוונה לע״ז ומכי מעלה החיצונים, ואפילו המלמכיס כי מסור לעבדם, מבל השכינה הקדושה היא ממונתם של ישראל ומליה מנו מעלין מ״ן התורה ומעלות ומעשים טובים, על פני, גם זה גם למעט לאפקא אפי מלבא היינו פני המלך שהם הספירות דז״ת שנקלקלים פניס כנגד השכינה שהיא בחי׳ מחור, **דבהו אתחזי מלבא קדישא** דהיינו מ״ם ב״ה לנבלתיו, ואינון שמיה הספירות הן שמו ולבושו יח׳, כי כל שם הוא לבוש על העצם ועל ידם מנהיג הש״ם ב״ה את כל העולמות, **והוא אינון** הש״ם הוא מחדוש עם הספירות שהוא עצם חיותן ופנימיותן, **הוא שמיה דכתיב (ישעיה מב ח)** הש״ם ב״ה אומר **אני** מלכות **יהו״ה** ז״ת **הוא שמי,** פירושו הוא ושמיה חד הוא אין הכלל גינו לשמו כי הוא והספירות הן מחדוש אחת שהן לבושיו ומחוזיס כשלהבת בנאחת, **ברוך שמיה לעלם ולעלמי עלמיא.** בדוך שמו בשלימות לעולם בבריאה ולעולמי עילילה עולמים בעשיה

מב **כמבואר** בבעש״ט עה״ת (עקב נז–ס) עה״פ ״וסרתם ועבדתם״, מיד שסרתם ממני נחשב לכן שעבדתם עבודה זרה. הובא בתורה סב אות א׳ וכמ״פ בלק״ה.

מג לשה״כ תהילים קכז ב׳ עצבים לשון עצבון בפרש״י שם ועי״ש רד״ק

מד **תהילים פרק קכז** (ב) שָׁוְא לָכֶם מַשְׁכִּימֵי קוּם מְאַחֲרֵי שֶׁבֶת אֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצָבִים כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שֵׁנָא:

רש״י (ב) שוא לכם – בעלי האומניות המשכימים ומאחרים למלאכתם ומתפרנסים בעצבון וביגיעה בלחם העצבים של טורח. כן יתן – הקב״ה פרנסה למי שמנדד שנת מעיניו בשביל לעסוק בתורה. לידידו שנא – למנדד מעיניו שינה:

מה **עיין מצודות ציון** – שמואל–א לא ט׳ – אנשי בית עבודה זרה הקרוים עצבים, כי מעציבים לב עובדיהם, צועקים אליהם ואינם עונים:

מו **בראשית פרק ג** (יז) וּלְאָדָם אָמַר כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתֶּךָ וַתֹּאכַל מִן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: (יח) וְקוֹץ וְדַרְדַּר תַּצְמִיחַ לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה: (יט) בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם עַד שׁוּבְךָ אֶל הָאֲדָמָה כִּי מִמֶּנָּה לֻקָּחְתָּ כִּי עָפָר אַתָּה וְאֶל עָפָר תָּשׁוּב:

מז **צ״ע משמע** שרק הנופל לתאות ממון מקולל בקללה זו, והרי היא קללת אדם הראשון שחלה על כל בני האדם אפילו הצדיקים כמבואר במקום אחר שהיו צדיקים שמתו רק בעטיו של נחש, דהיינו רק בגלל חטא אדם הראשון שקולל ואל עפר תשוב. ונראה שבאמת דווקא קללת אל עפר תשוב היא על כולם, אבל שאר קללות לאדם ולאשתו אפשר להנצל מהן, וכן איתא שנשים צדקניות לא סובלות צער לידה, ועיין תורה ד׳ תנינא מבואר היטב שע״י יראת שמים שלימה אפשר להנצל לגמרי מקלל בזעת אפיך תאכל לחם.

מח **מרה שחורה – עיין ספר הברית** – חלק ב מאמר ב מדות טובות והרעות – פרק א – כי כמו שרמ״ח אברים ושס״ה גידים בגוף שרשם חומר הד׳ יסודות שמהטוב שבהם נוצר הגוף ומהרע שבהם ד׳ מרות שבגוף שהם מרה שחורה אדומה לבנה ירוקה שמהם באים תחלואי הגוף, והרוצה לשמור גופו צריך להזהר מהתעוררות הד׳ מרות ומהתגברותם, כן כל הרוצה לשמור נפשו העליונה לקיים התרי״ג מצות התלוים בה, צריך להזהר שיבטל תחלה וידחה ממנו הרע שבנפשו התחתונה שהם המדות הרעות, לפי זה שורש התורה ומצותיה הם המדות.

מט **נקט ד׳ דברים** שנפלו לתאוות ממון ואינם מאמינים ורודפים אחר הפרנסה והם בעצבון, ואח״כ אומר שאלו בעלי הד׳ דברים הם נקשרים בפנים דסט״א וכו׳.

ונקט ד׳ דברים שרואים בפועל, ומבאר שעי״ז נקשרים בד׳ דברים רעים שלא נראים בפועל, וצ״ע סדר הדברים, לכאורה צ״ל שאינם מאמינים ונופלים לתאות ממון ורודפים אחר הפרנסה והם בעצבון כי תמיד הם בחסרון נורא שיש לו מנה רוצה מאתים ואין להם בטחון דקדושה רק מחפשים בטחון של ממון וזה תמיד חסר.

נ **עיקר תאותם** היא לממון, כי בממון יש בכח של הכל בבחי׳ (קהלת י יט) ״הכסף יענה את הכל״, שמי שיש לו ממון מרגיש בטוח מפני כל צרה ומרגיש שאינו צריך לאחרים וגם לא להקב״ה, שזה עיקר העבודה זרה.

נא **איכה פרק ג** (ו) בְּמַחֲשַׁכִּים הוֹשִׁיבַנִי כְּמֵתֵי עוֹלָם: פירש אבן עזרא (ו) במחשכים – מחשך בתוך מחשך:

נב עיין גם תהלים קמג ג׳

הממון שלהם מאוס ומרוחק ומטמא כמו טומאת נדה ועבודה זרה, כי טומאת נדה **היינו בחי׳** טומאת **ע״א**– עבודת אלילים, **כמ״ש חז״ל (שבת פרק ט׳ [נו])**[נו] **מנין לע״א שמטמא כנדה שנאמר [נח]**[נח] **תזרם כמו דוה** הפסוק מצווה למאס את פסילי הע״א ולפזרם למרחוק כמו שממאסים ומרחקים טומאת נדה. המשך הפסוק ״צא תאמר לו״ שגם זה לשון הרחקה דהיינו להוציא אותו מהבית. ובספורי מעשיות[ס] דרש צא לשון צואה שהממון מסריח כמו צואה עי״ש[סא].

עתה יבאר שתאוות הממון אע״פ שהיא ע״ז ממש כנ״ל, היא עדיין בגבול הקדושה, שהרי לא חייבים עליה סקילה, אלא שזו מדרגת קדושה נמוכה מאד הנקראת צדק, ואדם צריך תמיד לשאוף לחפש את האמת שתאיר לו, להתחזק ולעלות במדרגות האמונה.

אבל אלו

[נג] **צ״ע לכאורה** מבואר יותר בתהלים פרק קמג (ג) כִּי רָדַף אוֹיֵב נַפְשִׁי דִּכָּא לָאָרֶץ חַיָּתִי הוֹשִׁיבַנִי בְמַחֲשַׁכִּים כְּמֵתֵי עוֹלָם:

מצודות דוד – הושיבני – האויב הושיב אותי במקום חושך כמו המתים אשר מעולם השוכנים בחשכת הקבר:

ולפי רבנו הפירוש שנוסף בו עוד היות נפשו רדופה מחמת האויב שהוא תאוות ממון ואת כל חיותו דיכא לארץ.

[נד] בתקפא – (יחזקאל ו) ובתשכט תוקן

[נה] **יחזקאל פרק ז** (יט) כַּסְפָּם בַּחוּצוֹת יַשְׁלִיכוּ וּזְהָבָם לְנִדָּה יִהְיֶה כַּסְפָּם וּזְהָבָם לֹא יוּכַל לְהַצִּילָם בְּיוֹם עֶבְרַת יְדֹוָד נַפְשָׁם לֹא יְשַׂבֵּעוּ וּמֵעֵיהֶם לֹא יְמַלֵּאוּ כִּי מִכְשׁוֹל עֲוֹנָם הָיָה: (כ) וּצְבִי עֶדְיוֹ לְגָאוֹן שָׂמָהוּ וְצַלְמֵי תוֹעֲבֹתָם שִׁקּוּצֵיהֶם עָשׂוּ בוֹ עַל כֵּן נְתַתִּיו לָהֶם לְנִדָּה:

מצודות דוד (יט) לנדה – לרחוק ולתעוב. כספם וגו׳ – ר״ל למה ישליכו כספם ויתעבו זהבם לפי שלא יוכלו להציל את נפשם ביום בוא עברת ה׳ כי האויב לא יקח כסף וזהב לפדיון נפש. נפשם לא ישבעו – רצה לומר לא ימצאו לחם לקנות בהם להשביע הנפש ולמלאות המעים. כי מכשול – כי המכשול הרע הזה היה בעוונם ולא על חנם:

מצודות ציון (יט) לנדה – לרחוק ולתעוב כנדה והוא מל׳ נדידה והרחקה. עברת – מל׳ עברה וזעם:

[נו] משנה א ובגמ׳ דף פב: בגמ׳ ע״ז מז:

[נז] **שבת פב: – מתני׳** אמר רבי עקיבא מניין לעבודה זרה שמטמאה במשא. כנדה שנאמר (ישעיה ל–כב) תזרם כמו דוה צא תאמר לו מה נדה מטמאה במשא אף עבודה זרה מטמאה במשא.

[נח] ישעיהו ל׳ כב

[נט] **ישעיה פרק ל** (כב) וְטִמֵּאתֶם אֶת צִפּוּי פְּסִילֵי כַסְפֶּךָ וְאֶת אֲפַדַּת מַסֵּכַת זְהָבֶךָ תְּזָרֵם כְּמוֹ דָוָה צֵא תֹּאמַר לוֹ:

מצודות דוד (כב) וטמאתם וכו׳ – רצה לומר בעיניכם יהיה טמא צפוי פסילי הכסף וחגורת מסכת הזהב. תזרם כמו דוה – תפזרם ותזרקם למרחוק כמו הנדה היושבת רחוק מבעלה בימי נדת דותה. צא תאמר לו – תאמר עליו צא חוצה וכן אמר חזקיה (על הפסל) והוציאו את הנדה מן הקדש (דברי הימים ב׳ כט) ועל הפסל אמר:

מצודות ציון (כב) צפוי – ענין חפוי וכסוי. אפדת – חגורה כמו ואפדת לו בחשב האפוד (שמות ל״ד). תזרם – ענין פזור למרחוק וכן זרה הלאה (ישעיהו טו):

[ס] **עי״ש** מה שאמר אחרי המעשה מבעל התפלה – וכך אמר רבנו זכרונו לברכה בפרוש שכל המעשה כולה מראש ועד סוף היא רמוזה כולה בתוך הקפיטל הנ״ל (הינו ישעיה ל״א) ואמר שכל הדברים של המעשה הנ״ל כולם יכולים למצא במקראות וכיוצא: [כגון ״וטמאתם את צפוי פסילי כספך ואת אפודת מסכת זהבך תזרם כמו דוה צא תאמר לו״. (ישעיה למ״ד) וכמו שכתוב (ישעיה ב): ״ביום ההוא ישליך האדם את אלילי כספו ואת אלילי זהבו וכו׳ לחפר פרות וכו׳ לבוא בנקרות הצורים״ וכו׳. הינו שישליכו תאות ממון שהיא עבודה זרה ממש. ויטמינו עצמן בחפירות וכו׳ כמבאר במעשה הנ״ל. כי הממון הוא מסריח כמו צואה ממש. כמו שכתוב: ״תזרם כמו דוה צא תאמר לו״. וכן כיוצא בזה. יכולים למצא כל דברי המעשה הנ״ל במקראות וכיוצא]:

[סא] **עוד שם בסוף המעשה** – והתחילו לצעק שיש סרחה גדולה, חזר והביא אותם כנגד הרוח, ושוב הגיע להם הריח הטוב של המאכלים, וחזרו ובקשו אותו, שיתן להם מן המאכלים. חזר והוליך אותם מכנגד הרוח, וחזרו וצעקו, שיש סרחה גדולה מאד. ענה ואמר להם הגבור להאנשים הנ״ל: **הלא אתם רואים, שאין כאן שום דבר שיסריח, בהכרח צריכים לומר בודאי שאתם בעצמכם מסריחים**, כי בכאן אין שום דבר שיסריח. **אחר כך נתן להם מן המאכלים הנ״ל ותכף כשאכלו מאלו המאכלים, התחילו תכף להשליך ולזרק מהם את כספם וזהבם, וכל אחד חפר לעצמו חפירה וקבר, וקבר את עצמו בתוך החפירה מחמת גדל הבושה, שנתבישו על ידי שהרגישו גדל הסרחון של הממון (שהוא מסריח כמו צואה ממש)** מחמת שטעמו מן המאכלים הנ״ל, וקרעו את פניהם, וקברו את עצמן, ולא היו יכולים להרים פניהם כלל. ונתביש אחד מחברו, כי שם באותו המקום, הממון הוא הבושה הגדולה מכל הבושות, ומי שרוצה לדבר דברי בזוי לחברו, הוא אומר לו שיש לו ממון, כי ממון הוא בושה גדולה מאד שם, וכל מי שיש לו יותר ממון מתביש יותר. על כן קברו את עצמן מגדל הבושה, וכל אחד לא היה יכול להרים פניו אפלו בפני חברו, מכל שכן בפני הגבור הנ״ל. וכל מי שהיה מוצא אצלו עוד איזה דינר או גדול, היה מבער אותו מיד ומשליכו ממנו למרחוק בחפזון גדול:

בני אדם שמשאם ומתנם באמונה, אין הכוונה שלא משקרים או גונבים במו"מ דזה פשיטא, אלא שכל בטחונם רק בה' יתּ', וכוונת השתדלותם רק לעשות איזה כלי לשפע, וליתן לצדקה/[א] והרבות כבוד שמים, זה רק/[ב] ע"י ש**הם דביקים באור הפנים דקדושה** דהיינו האמת כנ"ל. **כי אין אמונה/[ג] בלא אמת,** וכל חילוקי המדרגות של אמונה הן רק כמה אמת מאיר בה **כמובא בזוהר (בלק קצח ע"ב)[ד]**/[ה] שם הזוהר על הפסוק (ישעיה א)/[ו] "והיה צדק אזור מתניו ואמונה אזור חלציו" שואל **היינו צדק היינו אמונה וכו'** ומה ההבדל ביניהן, [ז]**ומסיק שם אמונה אתקריאת כד אתחבר בה אמת** דהיינו כשמתחבר אמת לצדק/[ח] אזי היא נקראת אמונה, **נמצא שעיקר אמונה ע"י אמת], ואמת** [ט]/[י] **הוא אור**

[א] **עיין תורה כט אות ט.** וזה בחינת משא ומתן באמונה, כי מי שאינו עושה משא ומתן באמונה, והוא משקע בתאות ממון, וגוזל את חברו – אזי הוא מעורר דמים הנ"ל, בבחינת: מדוע אדם ללבושך הנ"ל, וגורם דם נדה לשכינה, בבחינת (יחזקאל ז): "וזהבם לנדה". וזהו: 'דמים תרתי משמע' (מגלה י"ד: , ועיין חדושי אגדות שבת קל"ט ד"ה כי כפיכם), הינו דם נדה על ידי הממון. בשביל זה נקרא 'גזלה' בחינת 'בגד', כמו שכתוב (ישעיה כ"ד): "ובגד בוגדים בגדו". הינו פגם הבגדים הנ"ל, בחינת 'שנמצא רבב על בגדיו'. וזה שתרגם יונתן (על פסוק ובגד בוגדים בגדו הנ"ל ובסנהדרין צ"ד): 'בזוזי ובזוזי דבזוזי', הינו בחינת תאות ממון, שכל מה שיש לו יותר הוא חומד יותר (קה"ר פ"א, ל"א): **וזה עקר תקונו של המשא ומתן שיכון בכל הלוך והלוך, ובכל דבור ודבור, שהוא הולך ומדבר בשעת המשא ומתן, שכונתו כדי שירויח כדי שיתן צדקה. וזה הוא בחינת תקון הכללי של הדמים, כי הצדקה הוא בחינת כלליות הגידין,** בבחינת (הושע י): "זרעו לכם לצדקה". בבחינת 'זרע גד', הוא טפה חורא, שעל ידי התקון הזה נתרומם המחין, בבחינת: 'מחא חורתא כספא' (תיקון ע). ועל שם זה נקרא משא ומתן, להורות שיש בו תקון לבחינת בגדים הנ"ל, לבחינת דמים הנ"ל. 'משא', זה בחינת (תהלים ל"ח): "כי עונותי עברו ראשי כמשא כבד יכבדו ממני". שהם השס"ה לאוין הנ"ל, שמתגברין על הראש שהוא המחין, בבחינת: "לא תעמד על דם רעך" כנ"ל, והוא בחינת פגם הבגדים הנ"ל כנ"ל. וזה: 'כבד יכבדו', הינו בחינת מלך הכבוד הנ"ל. 'כבד', הינו בחינת הדמים, שהכבד מלא דם, שהוא בחינת דם נדה הנ"ל. 'ומתן', הוא בחינת תקון הכללי, שהוא הצדקה, בחינת (משלי י"ח): "מתן אדם ירחיב לו". בחינת קשת הברית שהוא הצדיק, בחינת (תהלים ל"ז): "צדיק חונן ונותן". וזה שאמרו חז"ל (ראש השנה ו): 'בפיך' – זו צדקה, שאז הדבור מתר:

[ב] **כי ניסיון** תאוות ממון גדול מאד וא"א להתגבר עליו אלא רק עד כמה שמאיר לו אור האמת במדת האמונה.

[ג] **אמונה** כשלעצמה היא כח התבטלות לאיזה דיבור, וצריך לדעת לאן לחבר אותה, אם ח"ו לשקר של ע"ז אזי היא ע"ז, ואם לקצת אמת אזי היא נקראת צדק וכמ"ש בפתח אליהו צדק מלכותא קדישא דהיינו שהיא בגבול הקדושה, אבל בלא חיות. ואם מאיר בה הרבה אמת אזי נקראת אמונה דהיינו אם חיות גדולה לכל דבר שבקדושה.

[ד] על הפסוק בישעיהו א', ועיין לעיל תורה ז' אות ב'

[ה] **זוהר ח"ג דף קצח:** ר' חזקיה פתח והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו. האי קרא כלא איהו חד מאי חדושא אתא לאשמועינן דהא צדק היינו אמונה ואמונה היינו צדק. אזור מתניו היינו אזור חלציו לא אשכחן קרא כהאי גוונא. אלא לאו צדק כאמונה ואע"ג דכלא חד וחד דרגא איהו אבל בזמנא דקיימא בדינא קשיא ומקבלא מסטר שמאלא כדין אקרי צדק דינא ממש. והיינו כי כאשר משפטיך לארץ צדק למדו יושבי תבל. דהאי דרגא דמשפט רחמי איהו. וכד אתקריב משפט בצדק כדין אתבסס (כלא) ויכלין בני עלמא למסבל דינא דצדק. (ועל דא צדק לאו איהו כאמונה) אמונה נקראת המלכות בשעתא דאתחבר בה (כדין איהו) אמת לחדודה דהיינו ז"מ הנקראת אמת לשמחה דהיינו ליחוד שמז מתגלה עליהס אור הכינה שהיא מקור השמחה וכל אנפין נהירין ומז כל פני הספירות מלירות מחמת השמחה ונהנות מהאור הנשפע מהכינה כדין אקרי אמונה. ואית ותרנוותא לכלא ויש ותקנות ומחילות עוונות ליקראל ומין מלקלקים על מעשיהס של התחתונים אלא מקשיעים להס ניז למוייס וניז לשמיס למוייס. ועוד יש זמן שהמלכות נקראת אמונה להיינו בכל לילה וכל נשמתיז שלקין מתחייבי בכמה חיובין דחייבין בישין וביון דבפקדון שלקן (אקדים) אהדר לון ברחמי וחס עלייהו. וכדין אקרי אמונה ולית אמונה בלא אמת. השתא אזור מתניו ואזור חלציו. מהו תרין אזורין הכא ומתנים וחלצין אע"ג דחד אינון תרין דרגין אינון חד לעילא וחד לתתא ...עי"ש כל הענין.

[ו] **פרש"י** – (ה) והיה צדק אזור מתניו – ויהון צדיקיא סחור סחור ליה דבקים בו כאזור: וזה נפלא עם דברי רבינו כאן שהאמת זוכה ע"י הצדיק ומבואר שהצדיק לגביו בבחי' מקיף. **מצודות דוד** – (ה) והיה צדק וכו' – הצדק והאמונה שיחזיק בהן יהיו לו לחזוק כאדם החגור אזור במתניו שהוא מזורז ומחוזק: עוד עיין כאן **ביאור הגר"א** שמדייק הדמוי שהמותן חצוני כלפי החלצים וכן הצדק כלפי האמונה.

[ז] ביאור מוהרנ"ת בתקפא

[ח] **צ"ע כי לשון** הזוהר משמע שבצדק אין אמת כלל ובאמת אינו כן אלא שהאמת מאיר מעט והביאור בזה כי שתיהן מדת הביטול להש"י, כי גם צדק מלכותא קדישא (פתח אליהו) אלא שצדק היא מדת הדין דהיינו שמתבטל אליו יתּ' רק מצד הדין והחיוב, כי לא מאיר לו האמת כל כך אלא מעט עמ"נ שיכוון את הביטול אליו יתּ' ולא לע"ז ולא יותר. ואילו המאמין ע"י שמאירה לו האמת הרבה עושה גם לפנים משורת הדין. אולי שנקראת צדק כי הוא צודק שהדין לא יכול לחייב אותו יותר מזה.

עוד עיין לק"ה פקדון א' שבמדרגת צדק אוחזים בה החיצונים עוד עיין שם גילוח ד' יא.

והביאור בזה כי המאמין בטל וסומך על המשפיע לו דהיינו שיש לכל אדם כח התבטלות טבעי אלא שבלי שום אמת הוא ע"ז ממש ובכניסתו לתחום הקדושה דהיינו שמאיר לו המעט אמת ההכרחי כדי שלא להאמין בע"ז אזי נקרא צדק אבל בכל שמאיר לו יותר האמת אזי הביטול שלו לאמת יותר בחשק ורצון וחיות לעשות גם מה שלא בגבול הרע אלא בפנמיות הטוב. ועיין דוגמא בתורה כג שבמדרגת הצדק אזי אינו מקיים רק מה שמוכרח וע"כ אינו מוציא ממון כדי לקיים מצווה. אבל כשמאיר האמת אזי עובד את הש"י בכל לבבו נפשו ומאודו. ושלימות האמונה היא מדת הבטחון דהיינו שליבו שלם באמונתו עד שסמוך ובטוח בו יתּ' כתינוק אצל אביו בלא שום דאגה.

בעומק יותר הביאור הוא שאמונה בחי' מלכות דהיינו מדת ההמלכה את הש"י וכשהיא שלימה היא קומה שלימה ואזי נקראת אמונה דהיינו שבכל תנועה כוונתו רק לגלות מלכות שמים בעולם. אבל כשהיא חסרה אזי כשהיא במדרגת הרגלין כמ"ש צדק לפניו יהלך, אזי היא בגבול הקדושה כי כבר יצאו קצת הרגלין מבחי' רגליה יורדות מות דהיינו אחיזת הסט"א אבל עדיין היא בבחי' אחור באחור כלפי הקב"ה עד שתיהיה בקומה שלימה ותינסר ממנו ותבא לפניו ואזי היא הארת פנים ושלימות היחוד. והכל תלוי במדת האמת עד כמה היא מאירה בכח ההמלכה שלו את הש"י.

[ט] שמות לד ו'

הפנים כידוע [יא][כ] כשמאיר לו אור פני מלך המלכים, דהיינו אמת מציאותו והשגחתו ית' מאיר לו כאילו הוא רואה, וכלשון מוהרנ"ת במקום אחר שאמונה ר"ת נפתחו השמים וארא מראות אלקים:

וזה שע"י אור הפנים מתחזקת האמונה זה **שאמרו חז"ל** בגמרא **(שבת לג ע"ב)**[כא] על הפסוק **ויחן פני העיר** [יב][כב], שיעקב עשה עם אנשי העיר שכם איזה מעשה של מתנת חינם **חד אמר מטבע תיקן להם, וחד אמר מרחצאות תיקן להם** פירוש כשיעקב אבינו חזר מחרן ישב סוכות שבעבר הירדן (רמב"ן) ומשם נכנס לארץ והתיישב בעיר שכם וכתיב "ויחן את פני העיר" ובגמ' נחלקו מה תיקן להם יעקב כנ"ל. ורבנו מבאר **היינו הך ולא פליגי** [יג] דהיינו שרבנו למד ממה שכתוב "את פני העיר" שחנן אותם באיזה בחי' הקשורה לפנים דייקא, דהיינו שבאיזה אופן הוציאם מפנים דסט"א והאיר להם אור הפנים/[כג], ועי"ז הוציא אותם מעבודת אלילים/[כד], וזה הפי' תיקן להם את המטבע, דהיינו שהוציא אותם מהעבודה זרה של ממון ועי"ז נחלש אצלם תאוות ממון, ומבאר כיצד עשה זאת **כי יעקב הוא בחי' אמת**/[כה] **כמ"ש (מיכה ז')**[כב] **תתן**

[א] פרשת כי תשא **שמות פרק לד** – (ו) וַיַּעֲבֹר יְדֹוָד עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא יְדֹוָד יְדֹוָד אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת: (ז) נֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים נֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל בָּנִים וְעַל בְּנֵי בָנִים עַל שִׁלֵּשִׁים וְעַל רִבֵּעִים:

[א] בשער הכוונות שמדת ואמת מיג מידות של רחמים שהן כנגד יג תקוני הדיקנא היא במקום הלחיים הפנוי משער בשני התפוחים שתחת העינים. זוהר ח"ג דף קעה. רזא דכל אינון פנים עלאין, דאינון פנים דקשוט, פנים דאמת, דכלילן באמת דיעקב: ועיין לקמן תורה לה אות ט' ותורה מז ותורה סו אות ג' ותורה קצב

[ב] **מדת "ואמת"** היא המדה השביעית מיג מדות של רחמים שנגלו למשה רבנו בפרשת כי תשא (שמות לד ו) אחרי חטא העגל, וכנגדם יש יג תיקוני דיקנא כמבואר בכוונות עפ"י ספרא דצניעותא פ"ב ועיין בזה בתחילת תורה כ' עפ"י האריז"ל ומבואר שם שני תפוחין שבשני צדי החטם פנויים משיער נקראים אור הפנים והם כנגד מדת "ואמת". נמצא מי שמאמין בהקב"ה באמונה חזקה זה מכח שבאילו פני ה' פונים אליו ומאירים לו את מציאות ה' בחוזק.

(ע"ש שבתשעה תיקונים שנתגלו אחרי חטא המרגלים אין מדת "ואמת" והמקום הנקרא תרי תפוחין כנגד מדת "ופשע").

הריצ"ח כג18 דקה 22 ביאר שמידת ואמת היא בלחיים, דהיינו הדבר שמגלה את האור פני מלך חיים, והיא מידה שביעית מיג מידות, שם שופע הרצון בלא הפסק, זה הצינור שמעביר את נקודת הרצון, כמ"ש וחיים ברצונו. **ואמר** שכשם שהשקר הכי גדול הוא תאות ממון, כך לעומת זה ע"י תיקון תאוות ממון זוכים לאמת הכי גדול.

[ג] **שבת דף לג:** כתיב ויבא יעקב שלם ואמר רב שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו ויחן את פני העיר אמר רב מטבע תיקן להם ושמואל אמר שווקים תיקן להם ורבי יוחנן אמר מרחצאות תיקן להם.

[ד] בראשית לג יח

[כ] **בראשית פרק לג** (יח) וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם עִיר שְׁכֶם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּבֹאוֹ מִפַּדַּן אֲרָם וַיִּחַן אֶת פְּנֵי הָעִיר:

רש"י (יח) **שלם** – שלם בגופו שנתרפא מצלעתו (שבת לג). שלם בממונו שלא חסר כלום מכל אותו דורון. שלם בתורתו שלא שכח תלמודו בבית לבן: **עיר שכם** – כמו לעיר וכמוהו (רות א) עד בואנה בית לחם: **בבואו מפדן ארם** – כאדם האומר לחבירו יצא פלוני מבין שיני אריות ובא שלם. אף כאן ויבא שלם מפדן ארם מלבן ומעשו שנזדווגו לו בדרך: **ויחן את פני העיר.** ערב שבת היה – בשאלתות דרב אחאי. בר"י:

[ה] אלה דברי רבינו ולא לשון הגמ'. וכן בתורה סז אות ו'. וכן כ"פ בגמ' מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי – ב"מ יא. חולין קה. וקיד.

[כא] **נראה ממה** שעיר שלימה הסכימו למול עצמם שזה סבל גדול ואע"פ שהיה שלא לישמה אלא כדי להתחתן בבנות יעקב אעפ"כ זה נשמע מאד תמוה שהיו עושים זאת אם לא שהאיר להם קצת האמת ע"י יעקב אבינו. וגם מנין ימצא יעקב כד אלף נשים יהודיות שיסכימו להתחתן עם בני העיר שכם. ואפילו אם היו מאה נשים וכל אחד מבני שכם חשב שהוא יהיה מהיחידים שיזכה עדיין זה תמוה שגוי יסכים לעשות מעשה כזה על ספק. ועיין לקמן שכיון שהיה שלא לישמה נהרגו ויש לומר שאעפ"כ כיון שהיה בזה מסירות נפש מכח האמת שהאיר להם יעקב אבינו זכו לתיקון קצת והתגלגלו בבני שבט שמעון ואח"כ בתלמידי ר"ע. כדלקמן בהערה.

[כב] **שהיא אחת** משבע מצוות בן נח. ועיין **ילקוט ראובני** ערכים ערך תקנה אות ג' בשם העשרה מאמרות שאנשי שכם שנימולו היה להם קצת תיקון ועי"ז שייכות לדינה וכיון שהיה שלא לישמה לכן נהרגו. ועיין **עמק המלך** שער ה' פרק סט כתב בשם הרמ"ע מפאנו שהם היו כד אלף וכיון ששמעון הרגם נהרגו פעם שניה בזנות עם זמרי בן סלוא נשיא שבט שמעון, ורבי עקיבא היה גלגול זמרי ותלמידיו כד אלף היו גלגול אנשי שכם ומתו בין פסח לעצרת כי לא נהגו כבוד זב"ז. עוד שם שהכ"ד שמתו לא היו משבט שמעון אלא מהערב רב שנספחו להם וזה לשונו שם – לפי שנספחו עליהם רבים מערב רב, ונשאו אחר כך נשים מבנות שמעון. וילדו להם מעון מה שאירע לדינה בת יעקב שהטיל בה החוי <מ ב< זוהמא, קודם שנשאת לשמעון, וילדה לו זמרי בן סלוא, הוא שאול בן הכנענית, אלה איפה חטאו והחטיאו, וגם יד ה' היתה בם, ויהיו המתים במגפה כמספר הרוגי שכם, אחרי שנכנסו בברית מילה שלא לשמה, עד כאן לשונו.

[כג] עיין גם **תורה מז** – והארת פנים, הוא תקון ואמת, בחינת יעקב, כמו שכתוב (מיכה ז): "תתן אמת ליעקב". והוא בחינת תפלין, כי יעקב הוא תפארת, כלליות הגוונין, בחינת תפלין הנקראים פאר, כמו שכתוב (יחזקאל כ"ד): "פארך חבוש" (עיין ברכות י"א:). ועקר עשירות בא מאמת, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (שבת ק"ד): 'קשטא קאי'. ואמרו חכמינו, זכרונם לברכה (פסחים קי"ט): "ואת היקום אשר ברגליהם" זה ממונו, שעליו קאי: וזה שאמרו חז"ל (ברכות כ"ד): "והיו חייך תלואים" – זה התולה תפליו. גם אמרו, (מנחות ק"ג:): 'זה הקונה תבואה מן השוק'. הינו שהדלות בא על ידי פגם התפלין על ידי פגם של אמת:

וכן **בתורה סו** אות ג' – 'פניו', זה בחינת האמת, שהוא בחינת פנים, בחינת (תהלים כ"ד): "מבקשי פניך יעקב סלה", בחינת (מיכה ז): "תתן אמת ליעקב".

[כד] **מיכה פרק ז** (כ) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתֵינוּ מִימֵי קֶדֶם:

אמת ליעקב פשט הפסוק מדבר מאימות הבטחתו של הקב"ה ליעקב, אבל בזוהר הרבה מקומות/[כא] מביא את הפסוק הזה לומר שיעקב אבינו תיקן את מדת האמת/[כב], כידוע שאברהם יצחק ויעקב תיקנו ספירות חסד גבורה תפארת, ואמת היא כנוי לספירת התפארת, **והוא** מדת "ואמת" הוא **בחי' אור הפנים** כנ"ל שמדת "ואמת" ביג' מדות היא כנגד הלחיים הנקראים פנים, **ותיכף כשבא יעקב מכינו שמלתו למת לעיר, ע"י שלמו פניו התנוצץ להם לור הפניס המלת המת** ועי"ז **נתתקן אמונה** אצל כולם/[כג]. **וזה** הכוונה **מטבע תיקן,** ושווקים/[כד] תקן להם **שתיקן תאוות ממון. וכשתקן[כה] תאוות ממון** שהיא עבודה אלילים, **נתתקן פגם ע"א** עבודת אלילים. **וזה** הכוונה **מרחצאות** (מקוואות)/[כו] **תקן[כז] להם,** דהיינו שעל ידו נתעוררו לרחוץ עצמם מגילוליהם ולכפור בעבודה זרה, כמו שמצינו לשון זה בבת פרעה **כמ"ש** [כח] **ותרד בת פרעה לרחוץ, ודרשו חז"ל** בגמרא **(מגילה יג/[כט] וסוטה יב ע"ב)** שירדה לנהר **לרחוץ מגילולי בית אביה** דהיינו לטבול לגירות [ל].

וזה ויחן פני העיר, דהיינו שהאיר להם אור הפנים והאמת ועי"ז נתחזקה אצלם האמונה ועזבו את ההפנים דסט"א עבודת אלילים ותאוות ממון וזהו **פני דייקא, שהיא פנים דסטרא אחרא, שהיא מטבע, היינו תאוות ממון, כי כל עבודות זרות תחובים בממון** [לא]/[לב] כי כל עבודה זרה היא שפונה

רש"י (כ) תתן אמת ליעקב – ת"י תתיהב קושטיה דיעקב לבנוהי כמה דקיימתא ליה בבית אל טבות אברהם לזרעיה בתרוהי כמה דקיימתא ליה בין בתריא תדכר לנא עקידת יצחק תתן לנו באמת אשר הבטחת ליעקב האמת לנו דבריך אשר הבטחת ליעקב כי לא אעזבך (בראשית כט). חסד לאברהם – שכר חסד אשר לאברהם אשר צוה לבניו לשמור דרך ה' לעשו' צדקה ומשפט ולכך לא נאמר וחסד אלא חסד האמת שתאמת לנו את הבטחת יעקב היא תהיה תשלום גמול חסדו של אברהם. אשר נשבעת – בעקידתו של יצחק בי נשבעתי נאם ה' יען אשר עשית וגומר:

[כא] **זוהר לך לך** דף צו. – ומה עוד **יִצְחָק אוֹלִיד לְעֵילָא** ימחק לפי שהורתו ולידתו היו בקדושה לכן הוליד את נשמת יעקב מוכרח למעלה בחלילות בת"ת דז"ת, **דְּכְתִיב תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב** פי' שהקב"ה נתן מדת הת"ת שהוא מדת האמת ליעקב, **יַעֲקֹב אַשְׁלִים כְּלָא** ועל כן יעקב השלים הכל, כ"ל הוא השלים את פלוף ז"ת שהוא קו אמצעי והוליד את י"ג שבטי י"ה שהם קוטב נשמות כל ישראל. (רמ"ק ומפרשים)

[כב] **בעניין גנבת** הברכות מיעקב ע"י שקר בדבור ומעשה עיין לקמן הביאור בזה בביאור הסבי דבי אתונא בעניין המחליף בדבורו כעע"ז שלמדו זאת מיעקב.

[כג] **וכן להפך** מצינו בתחילת פרשת ויצא יעקב פרש"י שפנה זיווה ופנה הדרה של העיר.

נמצא אע"פ שלא הוציא אותם מתאוות ניאוף כידוע שבהיותו שם פגמו בדינה בתו, אבל כיון שהיה עמהם ואהבו אותו והיו מקושרים עימו הוא היה המלח ברית שהמתיק אצלם את המרירות הממון. כמבואר לקמן באות ג' בכמה אופנים.

[כד] **צ"ע מדוע** לא הזכיר רבנו שווקים שאמר שמואל, ונראה שזה כלול במטבע, כי ע"י שתיקון מטבע דהיינו תאוות ממון ממילא גם השוקים שהם המשא ומתן מתוקן. ורק על מרחצאות היה צריך להוכיח שגם הם היינו הך.

[כה] מתרצו- וכשתיקן

[כו] **צ"ע בפשטות** לרחוץ מגילולי אבותם כמו בת פרעה לקמן ולפ"ז הוא רק לשון כפירה בע"ז אבל ממה שבת פרעה גם טבלה ביאור לשם גרות ממש אפשר שמרחצאות הכוונה למקוואות ממש, אלא שא"כ קשה מדוע גם לא מלו עצמם. לכן יותר מסתבר שרק התעוררו להתחזק באמונה אבל בלא מסירות נפש עד כדי גיור גמור.

[כז] מתרצו- תיקן

[כח] שמות ב' ה'

[כט] **מגילה יג.**– (דברי הימים א ד–יח) "ואשתו היהודיה ילדה את ירד אבי גדור ואת חבר אבי שוכו ואת יקותיאל אבי זנוח ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד" אמאי קרי לה יהודיה (והלא כתיב שמה להלן כתיב בסופיה ומלכה בני כתיה) על שום שכפרה בע"ז דכתיב (שמות ב–ה) ותרד בת פרעה לרחוץ (לטכול) על היאור ואמר רבי יוחנן שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה ילדה והא רבויי רביתיה לומר לך שכל המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו ירד זה משה ולמה נקרא שמו ירד שירד להם לישראל מן בימיו גדור שגדר פרצותיהן של ישראל חבר שחיבר את ישראל לאביהן שבשמים סוכו שנעשה להם לישראל בסוכה יקותיאל שקוו ישראל לאל בימיו זנוח שהזניח עונותיהן של ישראל אבי אבי אבי בתורה אב בחכמה אב בנביאות ואלה בני בתיה אשר לקח מרד וכי מרד שמו והלא כלב שמו אמר הקב"ה יבא כלב שמרד בעצת מרגלים וישא את בת פרעה שמרדה בגלולי בית אביה.

[ל] גם במרמים רמיזת מרגוס של כוטח וכטחון שלימות הממונה

[לא] עיין לק"ה יבום א' ועיין כתובות סח. המעלים עיניו מן הצדקה כעע"ז.

[לב] ועיין **לק"ה יבום הלכה א** – נִמְצָא, שֶׁפֶּגֶם תַּאֲוַת מָמוֹן הוּא פֶּגֶם כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, כִּי זֹאת הַתַּאֲוָה כְּלוּלָה מִכָּל הַשִּׁבְעִים עֲבוֹדוֹת זָרוֹת שִׁבְעִים אֻמָּנִיּוֹת חֲשׁוּכִין שֶׁהֵם כְּנֶגֶד שִׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה, שֶׁהוּא כְּלַל כָּל הַתּוֹרָה, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, כָּל הָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה כְּאִלּוּ עוֹבֵר עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וּמִי שֶׁנּוֹפֵל לְתַאֲוַת מָמוֹן הוּא עוֹבֵר עַל כָּל הָעֲבוֹדוֹת זָרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. נִמְצָא, שֶׁהוּא עוֹבֵר עַל כָּל הַתּוֹרָה. עכ"ל.

אולי אפ"ל כי כל ע"ז היא רק סטיה מהאמת אבל מאמין באיזה כח עליון ממילא מאמין שיש אלוק על כל האלקים שהוא הקב"ה אלא שסובר שאלקים עזב את הארץ לכן עוסק באלוה התחתון שממנו רוצה לקבל וכן מובא שבכל הע"ז נאמר שבהעלם הן מוקטר ומוגש לשמי. אבל המיוחד בהע"ז של תאות ממון היא שלא מאמין בשום כח עליון וסובר שאין שום אלוק דאלוקים אלא רק כחי ועוצם ידי נמצא תאות ממון היא שבולו עורף כלפי שורש האמת ולא רק סטיה לכן היא כנגד כל העבודות זרות כולן היינו כי היא לא רק שעובד

לאיזה דבר שיש בו הכח להביא לו התועלת שצריך, או ההצלה שצריך, במקום לפנות להקב"ה, ועל כן נקרא עבודת אלילים כי אל פי' כח, כמו שאמר לבן ליעקב "יש לאל ידי לעשות עמכם רע", כשיש לו ממון הרבה, כולם בכיס שלו כמו שרואים בחוש ההבדל בין אדם פשוט, לאדם שיש לו כרטיס אשראי גדול, שאזי כולו בטחון וגאווה כאילו כל העולם בכיסו, כמ"ש (בקהלת) הכסף יענה את הכל, ועשיר יענה עזות. ובאמת גם האיש הפשוט כשהוא סומך על הדוקטור או על העורך דין יותר מעל הקב"ה זו עבודה זרה, אבל העשיר מרגיש שגם הם בכיס שלו נמצא שהממון כולל את כל האלילים ביחד בכרטיס אשראי אחד קטן יש בו את כל הביטחונות ביחד ואינו צריך לא להקב"ה ולא לתפלה אלא רק לדאוג ולרדוף שהכרטיס יהיה עם אשראי. ואזי הוא בתכלית העורף וריחוק מהקב"ה.

מבאר כיוון שתאוות ממון היא ע"א שכוללת את כל העבודות אלילים, לכן הנופל בתאווה זו מפיל את השכינה עימו לעבודת אלילים הנוראה הזו, ומבאר שהיא כלולה מכל העבודות של כל השבעים אומות, נמצא שמפיל עימו את השכינה לכל העבודות של כל הע' אומות, ועל זה היא צווחת ע' קלין כנגד כל ע"א של כל אומה ועוד כל צווחה היא כפולה שצועקת קלני מראשי קלני מזרועי, פי' כבד עלי ראשי על פגם המחשבה של עבודת אלילים וכבד עלי זרועי על פגם המעשה ורדיפה של העבודות אלילים שבתאוות הממון. ומבאר שזה רמוז בשם של הממון בעצמו שהוא גמט' ב"פ ע' עבודות זרות, דהיינו שהממון בעצמו יש בו כח גדול להפיל את האדם לתכלית הריחוק מהקב"ה, ומבואר בלק"ה/לג\ הטעם כיוון ששרשו בחלל הפנוי, ששם שרש הסתרת האלוקות.

ובשביל שהממון בעצמו מצד כח הקניה העצום שבו מפיל לתאוות ממון הכלולה מכל העבודות אלילים של כל הע' אומות, על כן כדי לרמוז את **זה** לכן **ממון** גמט' קל"ו **עם** ארבע **אותיותיו גי' ק"ם, כנגד ק"ם קלין,** שהם ב' פעמים ע' קולות **שהשכינה צווחת** על בעל תאוות הממון שנפל והפיל אותה לע' עבודות זרות, ועל כל נפילה צועקת **קלני מראשי** פגם נפילת המוחין, **קלני מזרועי** [לד] ופגם נפילת המעשה. כדמצינו בגמ' {**סנהדרין מו.**}/לה\ במשנה שם שכל הנסקלין נתלין, בביאור הטעם שמיד צריך להורידם, אמרה התורה (דברים כא) "כי קללת אלקים תלוי", וביאר רבי מאיר במשנה ש"קללת" נוטריקון קל לית רמז שכשאדם נענש ומצטער השכינה צוחחת עליו קלני מראשי קלני מזרועי, קלני פי' קל איני, רוצה לומר כבד עלי ראשי וכבד עלי זרועי, ורבנו נקט לשון זה על צעקת השכינה **על אלו הנופלים בתאוות ממון**/לו\ ומפילים אותה ומרחיקים אותה מהקב"ה בריחוק נורא, **שהם ע"א** עבודת אלילים **כלולים מע"ז** מעבודות זרות **של ע' אומות** רוצה לומר כי לכל אומה יש מדה רעה (תורה לו ותורה קא) שהיא כמו עבודה זרה המיוחדת לה כי היא סטיה מהאמת וכמבואר במדרש שכל אומה בגלל המדה הרעה המיוחדת לה לא הסכימה לקבל את התורה, ועל זה אומר רבינו שתאוות ממון היא הסטיה הכי גדולה מהאמת כי היא ממש

לשר משרי המלך במקום למלך כביכול בטענה מרומם הוא אלהין אלא שהוא כופר במלך עצמו שטוען הכסף יענה את הכל ואיני צריך לאף אחד.

לג **עיין לק"ה** פקדון הלכה ג אות (י) כי הממון נמשך מבחינת חלל הפנוי שהוא סוד הצמצום שהוא שרש כל הדינים שמשם כל הממון שהוא בחינת צמצומים ודינים כידוע בבחינת (איוב לז) מצפון זהב יאתה, צפון הוא בחינת צמצום ודין הנמשך מחלל הפנוי בבחינת (ירמיה א) מצפון תפתח הרעה. כי חלל הפנוי הוא, כביכול, פנוי ופתוח מאלקותו יתברך ועל כן משם תפתח הרעה, כי משם אחיזת כל הסטרא אחרא והוא בחינת הבא לטמא פותחין לו.

(**שם אות יא**) נמצא שהממון נמשך מהצמצום של בחינת חלל הפנוי ועל כן עקר האמונה הוא על ידי הממון, כשמשברין תאות ממון ומפזרין ממון הרבה בשביל המצוה, כי שם בבחינת חלל הפנוי צריכין רק אמונה, כי הקדשה והאלקות נעלם שם מאד כנ"ל. ועל כן הממון הנמשך משם תחובים בו כל העבודות זרות שהם כפירות, כי כל העבודות זרות והכפירות עקר שרשם הוא מבחינת חלל הפנוי כנ"ל. .....ועקר תקון ושבירת תאות ממון הוא רק על ידי אמונה שצריך להאמין באמונה שלמה שגם שם בבחינת חלל הפנוי גם שם נמצא אלקותו יתברך. ועל כן גם בהממון בודאי נעלם אלקותו יתברך רק שאי אפשר להבין זאת. ועל כן צריך לידע שאפלו כשעוסק במשא ומתן אף על פי שנדמה לו ששם אין נמצא אלקותו יתברך, צריך להאמין שגם שם נעלם אלקותו יתברך. ועקר שלמות האמונה הוא כשאין מקפיד על ממונו בשביל ה' יתברך ומפקיר כל ממונו בשביל ה' יתברך ומפזר ממון הרבה בשביל צדקה ומצות, נמצא שמאמין שגם ממון בעצמו שהוא בחינת צמצום של חלל הפנוי נמשך גם כן מה' יתברך מאחר שמפזר הממון בשבילו יתברך וזה עקר יסוד כל המצות ששרשם אמונה.

לד ר"ת ק"ס ק"ס

לה **סנהדרין מו.** – אמר רבי מאיר בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי אם כן המקום מצטער על דמן של רשעים שנשפך קל וחומר על דמן של צדיקים.

פרש"י קלני מראשי – כמו שהאדם שיגע ועיף אומר ראשי כבד עלי, וזרועי כבד עלי, והיינו קללת קל לית אני איני קל:

ועיין פרש"י חגיגה דף טו: – במדרש כי קללת אלהים תלוי (דברים כא) קל לית, איני קל, ולישנא מעליא כינה הדבר כלפי מעלה: קלני מזרועי – כבד אני מזרועי שיצרתי זה שמת בעונו:

לו **ונראה** שהוא קל וחומר אם על עונש הרשעים מצטערת שהוא תיקון כל שכן שמצטערת הרבה יותר על יהודי שנופל מהאמונה לעבודה זרה. שזה קלקול נורא.

הפנית עורף לגמרי מהקב"ה.[לז] **(וע"כ הם ק"ם קלין שהם ב"פ ע'. כי השכינה צווחת הקלין כפולים, בחי' קלני מראשי קלני מזרועי** דהיינו שצווחת כבד עלי הנפילה למחשבת התאווה וכבד עלי הנפילה לרדיפה בפועל אחר הממון **שהוא בחי' קולות כפולים היינו שני פעמים עין קלין שצווחת השכינה על הנופלים בתאוות ממון שהיא**[לח] **ע"ז כלולה מכל העבודות זרות של עין אומות**/[לט\ דהיינו שצועקת על שהפילוה לע' עבודות זרות בשתי בחי' בבחי' המחשבה ובחי' המעשה וזהו כבד עלי ראשי מחוסר דעת וכבד עלי זרועי מחוסר דעת.

עניין זה מבואר יותר בסוף התורה בביאור מוהרנ"ת. כי המבואר כאן שייך למה שמבואר בהמשך בעניין קשין מזונותיו כפלים ביולדה, ומבאר שם שכיון שבהכרח בשממשיכים ממון דקדושה ליפול תחילה לתאוות ממון, נמצא שצעקות השכינה על הנופל לתאוות ממון זה בעצמו חלק מהחבלי לידה שיש על הממון דקדושה, ולכן קלני שצועקת הם גם לשון קולות שצועקת על כבידות הראש וכבידות הזרוע מחוסר דעת של הסתפקות בחי' דעת קנית מה חסרת. עי"ש.

מה שמבואר כאן שתאוות ממון היא הקשה מכל התאוות, ולכן גם צריך לידה כפולה כדי לזכות בה בקדושה, כן מבואר גם במעשה מבעל תפלה ומדינת העשירות שהמלך אמר לגבור שמתאוות ממון כמעט א"א להמלט, ומבאר בלק"ה (קדושין ג' ג') כי בדרך כלל התאוות תופסות את האדם לשעתן, ובעיקר בפועל, אבל יש זמן שאפשר לדבר איתו על תשובה, אבל הנופל לתאוות ממון היא תופסת את כל מחשבתו כיצד לעשות כסף ואת כל זמנו לרדוף אחר הכסף עד שאין עם מי לדבר.

עתה יבאר שבגלל הכח העצום של הממון להפיל את האדם לתאוות ממון הנוראה כנ"ל לכן כדי להמשיך ממון בקדושה צריך להמשיך אותו עם דעת ועל כן צריך להוליד אותו בשתי לדות ועל כן גם צריך לצעוק ב' פעמים ע' קלין של היולדת. כי תחילה צריך להוליד אותו משרשו באור הצחצחות ששם חד עינא דרחמי בבחי' דעת קנית מה חסרת ואח"כ שוב ללדת אותו מבחי' דעת לבחי' בשמאלה עושר וכבוד. ועיין בסוף התורה בביאור מוהרנ"ת לקטע זה שמבאר שכיון שבהכרח שיפול האדם תחילה לתאווה לכן צעקותיו לצאת ממנה הם צעקות השכינה שהוא הפיל לקליפות והם צעקות היולדת שהיא השכינה שהוא משתתף עמה בצעקותיה, וצעקותיה עליו ועל עצמה הן הצעקות היולדת להתגבר על הב"פ ע' חבלי לידה של התאוות ממון שהיא ע' עבודות זרות בבחי' מחשבה ומעשה לכן צריך לזה ב"פ ע' צעקות היולדת.

וזה שאמרו חז"ל (פסחים קיח.)[מ]/[מא\ **קשין מזונותיו** של אדם **כפליים כיולדה** פי שנים מצער היולדת, כי האשה נתקללה בעצב תלדי והאיש נתקלל בעצבון תאכלנה, ולשון עצבון מורה על כפל/[מב\ **[מג],** ורבנו מפרש במה מתבטא הכפלים **כי היולדת ראמת עי"ן קלין** צועקת שבעים קולות **קודם הלידה [מד]**/[מה**, והבא** בממון הפרנסה **יש ק"ם קלין שהם שני פעמים עי"ן** [מ]**:** עיין לק"ה אפוטרופוס ב' ו'/[מז\ מבאר שהממון צריך שתי לידות לידת המוחין ולידת הדעת קנית מה חסרת. גם עי"ש הלכות גניבה ב ב–

[לז] ביאור מוהרנ"ת בתקפא

[לח] בתרלו- שהוא

[לט] **צ"ע ביון** שהיא כפול שבעים מכל התאוות רעות מדוע השכינה צווחת רק כפלים ולא כפול שבעים.

[מ] בתקפא- (פסחים קסח) בתרלו תוקן

[מא] **פסחים דף קיח.** (אמר רבי) [ואמר רבי] יוחנן קשין מזונותיו של אדם כפליים ביולדה דאילו ביולדה כתיב בעצב ובמזונות כתיב בעצבון. לשון עצבון משמעו שני עצבונות כלומר לער כפול.

[מב] **ואע"פ** שהיא החטיאה אותו הוא נענש כפול כי הוא זה שנצטווה וגם יש לו דעת יותר ויוסיף דעת יוסיף מכאוב (עץ יוסף שם)

[מג] עי"ש כי היא בעצב וזה בעצבון

[מד] זהר פנחס רמט: ועיין לעיל תורה כא אות ז', ולקמן תורה לו אות א'.

[מה] **זוהר פנחס דף רמט: –בְּשַׁעְתָּא דְּאִתְעַבְּרַת אַסְתְּיָמַת** נקבה שהמילה מתעכבת נסתמת רחמה, **כֵּיוָן דְּמָטָא זִמְנָא לְמֵילַד** כיון שמגיע זמנה ללדת, ומתמת שרחמה סתומה אינה יכולה ללדת, **לְכַן גָּעָאת וְרָמַאת קָלִין קָלָא בָּתַר קָלָא** היא מועקת ומרימה קולות, קול אחר קול, **עַד שְׁבְעִין קָלִין** על שבעים קולות, **כְּחוּשְׁבַּן תֵּיבִין** כמספר שבעים תיבות שיש במזמור **דְּיַעֲנְךָ יהו"ה בְּיוֹם צָרָה, דְּאִיהִי שִׁירְתָא דְּעוּבְּרְתָּא דָּא** שהיא השירה והתפלה של מעוברת הזו, **וְקַדָּשָׁא בְּרִיךְ הוּא שָׁמַע לָהּ** והקב"ה שומע בקשתה,

[מו] עיין לק"ה אפוטרופוס ב' ו' וגניבה ב' אות ב'– ז'.

[מז] **לק"ה אפטרופוס הלכה ב** אות ו' – וזה בחינת צום קול ממון, בחינת תשובה תפלה צדקה מעבירין את רע הגזרה, כי כלו חד, כי צום קול ממון הכל בחינה אחת בחינת קולות הנ"ל שעל ידם מולידין המחין. כי איתא בדברי רבנו זכרונו לברכה במאמר צויתי צדק עדתיך (סימן כג) שקדם שמולידין ומרויחין ממון צריכין גם כן בחינת שבעים קלין כפולין בחינת קשין מזונותיו של אדם כפלים ביולדה, עין שם. כי באמת לדת והתגלות המחין ולדת ורוח הממון הכל אחד, **כי כל ההשפעות תלויים בדעת וכשצריכין להמשיך השפעת הממון צריכין להמשיך השפעות הדעת** ועל כן צריכין שבעים קלין גם כן כמו בלדת המחין (ואפשר משום זה צריכין שבעים קלין כפולין, כמו שמבאר שם, עין שם, כי צריכין שני מיני לדות והתגלות, **כי תחלה צריכין להוליד המחין והדעת ולזה צריכין שבעים קלין פעם אחת ואחר כך צריכין להוליד עוד הפעם, דהינו להמשיך ההשפעה מן הדעת למטה שיהיה נמשך ונתהוה מן הדעת השפעה גשמיות** וזה

ז/מח\ ששורש הממון בעינא חד דרחמי שם כולא ימין וצריך ע׳ קלין להמשיכם לימין של מטה בבחי׳ דעת ואח״כ עוד ע׳ קלין צריך כדי להמשיך מימין לשמאל כי בשמאלה עושר וכבוד עי״ש באריכות.

גם כן בחינת הולדה וצריכין עוד שבעים קלין ועל כן צריכין שתי פעמים שבעים קלין בחינת כפלים כיולדה) כי הכל תלוי בדעת, כמבאר היטב במאמר הנ״ל על פסוק נחמו נחמו בבחינת דעת קנית מה חסרת, עין שם:

מח **לק״ה גנבה הלכה ב** (ב) ולבאר קצת אפשר לומר ענין השבעים קלין כפולים של מזונותיו של אדם בחינת כפלים כיולדה הנ״ל. **כי כל ההשפעות נמשכין מהדעת בחינת דעת חסרת מה קנית דעת קנית מה חסרת** כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (נדרים מא) וכמו שכתוב ובדעת חדרים ימלאו, הינו התורה שהיא הדעת משם נמשכין כל ההשפעות והעשירות **ועקר העשירות מבחינת שמאל, כמו שכתוב (משלי ג): בשמאלה עשר וכבוד.** בבחינת (איוב לז), מצפון זהב יאתה. ועקר האדם הוא הדעת בחינת תורה בבחינת זאת התורה אדם (במדבר יט) כי מה שנקרא אדם הוא הדעת בחינת תורה כידוע והתורה, הינו הדעת הוא בחינת עינים, כמו שכתוב, מצות ה׳ ברה מאירת עינים. וכמו שכתוב, מאור עינים ישמח לב. פרש רש״י, הינו התורה, כי עינים על שם החכמה נאמר, כמובא במקום אחר הינו התורה בחינת הדעת היא בחינת עינים, כי הדעת הוא שתי פעמים עין, (כמובא כי הדעת כלול מיוד הויות 26x10 שהם שתי פעמים עין) וזה בחינת שבעים פנים לתורה בחינת שבעים אנפין נהירין שזה בחינת עי״ן, כמובא בדברי רבנו במקום אחר (סימן לו). וכלליות התורה והדעת שהוא בחינת אדם הוא בחינת ימין בבחינת מימינו אש דת למו. וכמו שכתוב: בנקור לכם כל עין ימין (שמואל א) ופרש רש״י עי״ן ימין הוא התורה עין שם כי התורה הוא בחינת עין ימין בחינת עין פנים לתורה אנפין נהירין כנ״ל, **והעשירות שהוא נמשך על ידי מעשה ידיו של אדם בבחינת וברכך בכל אשר תעשה זה בחינת שמאל בחינת בשמאלה עשר וכבוד כנ״ל.** כי האדם עם מעשה ידיו שהוא העשירות והמשא ומתן שלו הם בחינת ימין ושמאל, כי האדם בעצמו עקר האדם הוא הדעת בחינת התורה כנ״ל זה בחינת ימין כנ״ל בחינת ארך ימים בימינה בחינת חיים ואריכות ימים בחינת אנפין נהירין אור פני מלך חיים זה בחינת ימין וזה עקר האדם, כי עקר האדם הוא החיים ואריכות ימים שלו בחינת הדעת כנ״ל. והמשא ומתן והעשירות הם בחינת עשיה, (כמובא במקום אחר שהמשא ומתן הוא בחינת עשיה) כי הם נמשכין על ידי מעשה ידיו כנ״ל וזה בחינת שמאל, כי מחשבה ומעשה הם בחינת ימין ושמאל כידוע, הינו הדעת בחינת מחשבה שזה עקר האדם הוא בחינת ימין ומעשה ידיו שהוא בחינת העשירות שהוא בחינת עשיה כנ״ל, זה בחינת שמאל כנ״ל בחינת בשמאלה עשר וכו׳ כנ״ל:

(**שם אות ג**) ועל כן קשין מזונותיו של אדם כפלים כיולדה, הינו שתי פעמים שבעים קלין. כי עקר הלדה של אדם שהוא בחינת התגלות הדעת שזה עקר אדם כנ״ל הוא נמשך מבחינת ימין כנ״ל שהוא בחינת התורה בחינת עין ימין בחינת שבעים פנים לתורה ועל כן צריכין קדם הלדה שבעים קלין כנגד השבעים אנפין חשוכין שהם כנגד העין פנים הנ״ל והם רוצים חס ושלום, למנע ולעכב התגלות הדעת והלדה וצריכין כנגדם לצעק עין קלין לשברם ולהכניעם. ואז נולד האדם בחינת דעת בחינת תורה בחינת שבעים אנפין נהירין כנ״ל בחינת עין ימין כנ״ל. אבל הפרנסה והממון שנמשך מבחינת שמאל כנ״ל בחינת עין שמאל, על כן צריכין שתי פעמים עין קלין, כי השתלשלות הפרנסה צריך לירד בשתי בחינות השתלשלות, כי שרש הכל הוא בבחינת כלא ימינא בחינת עינא חד דרחמי ששם כלא ימינא בחינת אוריתא דעתיקא סתימאה ששם כלא ימינא ולית שמאל ולית עשר תמן, כמובא במקום אחר, ושם תליא כל ההולדות וכל החיים ואנפין נהירין וכל השפעות של פרנסה ועשירות בבחינת בני חיי ומזונא לאו בזכותא תליא אלא במזלא שהוא בחינת עינא חד דרחמי כידוע, כי אף על פי דלית שמאל ולית עשר תמן, כי שם הוא כלא ימין כנ״ל, אף על פי כן שם שרש כל ההשפעות, כי הכל תלוי שם כנ״ל רק ששם הוא כלו אור צח ומצחצח בחינת כלא ימין כנ״ל. וכשנמשך הדעת בחינת התורה מעינא חד דרחמי מבחינת כלא ימין למטה לבחינת עינים ימין ושמאל אזי צריכין לצעק עין קלין כדי שלא יתגברו חס ושלום, שבעים אנפין חשוכין שאחיזתם מעין שמאל כנ״ל ואז כשמכניעין השבעים אנפין חשוכין על ידי השבעים קלין אזי נתגלה הלדה. ואזי דם נעבר ונעשה חלב, כי האנפין חשוכין הם בחינת דם נדות, כמובא במאמר הנ״ל ואז כשנבנעין האנפין חשוכין בשעת לדה אז דם נעבר ונעשה חלב בבחינת עיניו כיונים וכו׳ רחצות בחלב (ועין בזהר הקדוש באדרא רבא: כתיב הנה עין ה׳ אל יראיו וכתיב עיני ה׳ לא קשיא הא בזעיר אנפין הא באריך אנפין, עין שם):

(**שם אות ד**) ועל כן כשצריכין להמשיך מזונות ועשירות שהם באים משמאל כנ״ל אזי צריכין שתי פעמים עין קלין, כי הדעת בחינת התורה בכלל היא בבחינת עין ימין כנ״ל וכשממשיכין הדעת מבחינת עינא חד כנ״ל מבחינת כלא ימין למטה לבחינת ימין שלמטה צריכין בחינת שבעים קלין כנ״ל. ועל כן המזונות שבאים משמאל צריכין שתי בחינות השתלשלות כי אחר כך צריכין עוד להשתלשל מימין לשמאל על כן צריכין שתי פעמים שבעים קלין, כי עקר אחיזת האנפין חשוכין שבשביל זה צריכין לצעק השבעים קלין כנ״ל הוא מבחינת שמאל כידוע, ועל כן אפלו כשנמשך דעת בחינת תורה בחינת לדה כנ״ל שהוא בבחינת ימין, אף על פי כן צריכין שבעים קלין, כי מאחר שלמטה יש בחינת שמאל גם כן, על כן אף על פי שממשיכין דעת בחינת ימין צריכין שבעים קלין כדי שלא יתגברו חס ושלום, השבעים אנפין חשוכין שאחיזתם משמאל ועל כן כשממשיכין מזונות שבאים משמאל צריכין עוד שבעים קלין בחינת שבעים קלין כפולים שלא יתגברו האנפין חשוכין ששם בשמאל עקר אחיזתם ועל כן הם כפולים כנגד שתי בחינות השתלשלות מימין לימין ומימין לשמאל ועל כן הם קשים כפלים כיולדה כנ״ל:

(**שם אות ה**) והנה מחמת זה בעצמו שהמזונות קשים כל כך כפלים כיולדה בחינת מאה וארבעים קלין הנ״ל, על כן אין אדם מת וחצי תאותו בידו, כי המזונות באים בקשוי כל כך צער כפלים כיולדה, ואחר כך מאומה לא ישא בעמלו, כי אחר כך אין בידו רק חצי יגיעתו, כי היגיעה היתה בכפלים מלדת הרוח:

ושמעתי מרבנו זכרונו לברכה על זה הענין שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, אין אדם מת וחצי תאותו בידו. שיש שפע כפולה בחינת וכסף תועפות לך. וכשזוכין לבחינה זו בחינת שפע כפולה נצל מבחינת אין אדם מת וחצי תאותו בידו מאחר שזכה לשפע כפולה והבן, הינו כנ״ל. כי עקר מה שאין חצי תאותו ביד האדם לעולם הוא מחמת שצערו בכפלים, על כן כל מה שמרויח חסר לו עוד ביותר מחמת שצערו ויגיעתו היתה בכפלים בחינת כפלים כיולדה ועל כן אין תקנה לזה כי אם כשזוכין לבחינת שפע כפולה ואז נתמלא כל רצונו:

(**שם אות ו**) כי באמת צריכין לקשר הכל אל שרשו שבקדשה, בפרט הממון והעשירות שבשרשו הוא גבה מאד מאד בחינת אור צח ומצחצח, כי שרשו במזלא דכל מזונא בה תלין כנ״ל וכשמקשר הממון וההשפעה וכל העשירות שלו לשרשו שבקדשה, דהינו להדעת כנ״ל אזי נמשך בחינת שפע כפולה, כי אז כשמקשר העשירות לשרשו ונתבטל תאות ממון שעקר התאוה הוא למטה מחמת שנפל ונתרחק משרשו, כמובא במאמר הנ״ל ואזי כשמקשר העשירות לשרשו אזי נמשך ברכה בכל אשר הוא עושה בבחינת וברכך בכל אשר תעשה בבחינת יוסף שהיה שומר הברית, שזהו עקר תקון של תאות ממון כנ״ל שעל ידי זה יכולין להסתכל בשרש ההשפעה של הממון, כמבאר כל זה היטב במאמר הנ״ל, עין שם.

וזהו (אבות פ״ב)[מט] **ואל תהי רשע בפני עצמך** פירוש לפי רבנו אל תהי רשע, שבפנים דסט״א חשוכין חושב כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, **בפני, זהו בחי׳ פנים דס״א, הבא מחמת תאוות ממון, שאין מאמין בהקב״ה, שהוא הזן ומפרנס, והוא חושב כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה (דברים ח)**[נ]**. וזה עצמך, לשון עוצם ידי :**

אות ב

יבאר שתיקון הברית מציל מתאוות ממון

ודע שע״י תיקון ברית קודש, הוא ניצול מפנים דסט״א. דהיינו **ע״י דם ברית** מילה **נתתקן דם נדה,** דהיינו **תאוות ממון** שהיא ע״א שמטמא כנדה/[נא] כנ״ל. ואולי אפ״ל שרומז רבינו שאדם כיוון שנולד ע״י דם נידות/[נב] יש בו תאוות ממון, וע״י דם הברית מילה מתקן זאת. **כמ״ש (זכרי׳ ט)**/[נג] **גם בדם בריתך, ע״י ברית, שלחתי אסיריך מבור** פשט הפסוק מדבר על הגאולה שבזכות דם הברית הוציא הקב״ה את ישראל מבור הגלות, ונחלקו המפרשים באיזה דם מדובר האם דם מילה ששמרו ישראל בכל אורך הגלות או דם הברית שזרק משה רבנו על ישראל בסיני והוא דם הפרים שהקריבו/[נד]. ולפי רבנו הפירוש שבזכות דם ברית מילה דהיינו תיקון הברית מוציא הקב״ה את האסורים בבור תאוות ממון דהיינו שמוציא

[מט] **משנה אבות** פרק ב (יג) רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, הֱוֵי זָהִיר בִּקְרִיאַת שְׁמַע (וּבִתְפִלָּה). וּכְשֶׁאַתָּה מִתְפַּלֵּל, אַל תַּעַשׂ תְּפִלָּתְךָ קֶבַע, אֶלָּא רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים לִפְנֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (יואל ב) כִּי חַנּוּן וְרַחוּם הוּא אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וְנִחָם עַל הָרָעָה. **וְאַל תְּהִי רָשָׁע בִּפְנֵי עַצְמֶךָ:**

רע״ב – ואל תהי רשע בפני עצמך – אל תעשה דבר שהיום ולמחר תרשיע את עצמך בו. ורמב״ם פירש אל תהי רשע בעיניך, כלומר לא תחזיק עצמך כרשע שמתוך כך אתה יוצא לתרבות רעה לגמרי. ואני שמעתי אל תהי רשע בדבר זה שתפרוש מן הצבור ותעמוד בפני עצמך:

[נ] **דברים פרק ח** (יא) הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ לְבִלְתִּי שְׁמֹר מִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְחֻקֹּתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם: (יב) פֶּן תֹּאכַל וְשָׂבָעְתָּ וּבָתִּים טֹבִים תִּבְנֶה וְיָשָׁבְתָּ: (יג) וּבְקָרְךָ וְצֹאנְךָ יִרְבְּיֻן וְכֶסֶף וְזָהָב יִרְבֶּה לָּךְ וְכֹל אֲשֶׁר לְךָ יִרְבֶּה: (יד) וְרָם לְבָבֶךָ וְשָׁכַחְתָּ אֶת יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ הַמּוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: (טו) הַמּוֹלִיכְךָ בַּמִּדְבָּר הַגָּדֹל וְהַנּוֹרָא נָחָשׁ שָׂרָף וְעַקְרָב וְצִמָּאוֹן אֲשֶׁר אֵין מָיִם הַמּוֹצִיא לְךָ מַיִם מִצּוּר הַחַלָּמִישׁ: (טז) הַמַּאֲכִלְךָ מָן בַּמִּדְבָּר אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן עַנֹּתְךָ וּלְמַעַן נַסֹּתֶךָ לְהֵיטִבְךָ בְּאַחֲרִיתֶךָ: (יז) וְאָמַרְתָּ בִלְבָבֶךָ **כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה:** (יח) וְזָכַרְתָּ אֶת יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא הַנֹּתֵן לְךָ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חָיִל לְמַעַן הָקִים אֶת בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ כַּיּוֹם הַזֶּה:

[נא] **עיין לק״ה** מאכלי עכו״ם הלכה א אות ח) מַתָּן הוּא בְּחִינַת הַתְּקוּן, כִּי בִּשְׁעַת הַמַּתָּן, דְּהַיְנוּ בְּעֵת הַגְּמָר שֶׁמּוֹבֵר הַסְּחוֹרָה כַּנַּ״ל, אָז הוּא הַתְּקוּן, כִּי אָז מוֹלִיד הָרֶוַח, שֶׁהוּא נִקְרָא ״לֶדֶה״. וְהַלֶּדֶה הֵיא בְּחִינַת הַתְּקוּן, כִּי בִּשְׁעַת לֶדֶה דָּם נֶעְבָּר וְנַעֲשֶׂה חָלָב, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתְּקוּן, כַּמְבֹאָר בַּמַּאֲמָר הַנַּ״ל, כִּי כְּשֶׁהוּא בִּבְחִינַת מַשָּׂא שֶׁהוּא בְּחִינַת פֶּגֶם, בְּחִינַת בְּעִצָּבוֹן כַּנַּ״ל, אָז הָיָה בִּבְחִינַת פֶּגֶם הַדָּמִים, בְּחִינַת דַּם נִדּוֹת. כַּמְבֹאָר בַּמַּאֲמָר ״צוּיתָ צֶדֶק״, שֶׁבְּחִינַת בְּעִצָּבוֹן הוּא בְּחִינַת דַּם נִדּוֹת, כִּי הוּא בְּחִינַת בְּעֶצֶב תֵּלְדִי בָּנִים. עַיֵּן שָׁם מַה שֶּׁפֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ, נָרוֹ יָאִיר, עַל פָּסוּק, ״גַּם אַתְּ בְּדַם בְּרִיתֵךְ וכו׳״. שֶׁהַפֶּגֶם הוּא בִּבְחִינַת דַּם נִדָּה, כִּי הוּא בְּחִינַת בְּעֶצֶב תֵּלְדִי בָּנִים. עַיֵּן שָׁם מַה שֶּׁפֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ, נָרוֹ יָאִיר, עַל פָּסוּק, ״גַּם אַתְּ בְּדַם בְּרִיתֵךְ וכו׳״. שֶׁהַפֶּגֶם הוּא בִּבְחִינַת דַּם נִדָּה, וְזֶהֱבָם לְנִדָּה. וְעַל כֵּן בִּשְׁעַת הַגְּמָר, שֶׁיּוֹצֵא מֵהֶעָסָק מִבְּחִינַת בְּעִצָּבוֹן, שֶׁזֶּה בְּחִינַת מַתָּן כַּנַּ״ל, שֶׁאָז הוּא בְּחִינַת לֶדֶה, שֶׁמּוֹלִיד הָרֶוַח כַּנַּ״ל, אָזַי הוּא בְּחִינַת דָּם נֶעְבָּר וְנַעֲשֶׂה חָלָב, שֶׁנִּתְתַּקֵּן הַדָּם נִדּוֹת הַנַּ״ל בְּחִינַת בְּעִצָּבוֹן הַנַּ״ל. וְעַל כֵּן אָז הוּא הַתְּקוּן כַּנַּ״ל:

[נב] **יותר נראה** שמצד התאווה שבהולדה כמ״ש בחטא יחמתני אמי, אבל ממה שנקט דם נדה וכנגדו דם ברית ומסתמא הכוונה לברית מילה, ועוד גם מצד שדם נדה הוא חלק מהקללה שנתקללה חווה הרבה ארבה עצבונך (בראשית ג׳ טז כמבואר ברבנו בחיי שם), נראה שגם דם הנדות יש לו חלק בתאווה של הנולד. עוד אולי אפ״ל טעם לטומאת דם נדה כיון שהיה זמן המיועד להתעבר ולהוליד אדם ובשעבר יצא כפסולת דם, לכן יש אחיזת הקליפות כמבואר בהאריז״ל טעם הרוח רעה של על הידים כשמתעורר משינה. והכי נמי יולדת מטמאה כנדה באבן מסמא כנ״ל בגמ׳ שבת הנ״ל פב. כיון שהיה בה אדם ויצא נשאר שם אחיזת הקליפות.

עיין רבנו בחיי בראשית ג (טז) הרבה ארבה עצבונך. היה ראוי לומר עצבון הריונך. אבל יתכן לפרש כי עצבונך והריונך שני דברים הם, כי ענין העצבון הוא צער האורח שהוא חולי טבעי באשה, כענין שאמרו ז״ל (נדה ט.) ראשה ואבריה כבדין עליה, ולפי שהחולי הזה יתמיד לבוא עליה מחודש לחודש, על כן כפל הלשון הרבה ארבה, והריון הוא צער ההריון. בעצב תלדי בנים, הוא צער הלידה:

[נג] **זכריה פרק ט** (ט) גִּילִי מְאֹד בַּת צִיּוֹן הָרִיעִי בַּת יְרוּשָׁלִָם הִנֵּה מַלְכֵּךְ יָבוֹא לָךְ צַדִּיק וְנוֹשָׁע הוּא עָנִי וְרֹכֵב עַל חֲמוֹר וְעַל עַיִר בֶּן אֲתֹנוֹת: (י) וְהִכְרַתִּי רֶכֶב מֵאֶפְרַיִם וְסוּס מִירוּשָׁלִַם וְנִכְרְתָה קֶשֶׁת מִלְחָמָה וְדִבֶּר שָׁלוֹם לַגּוֹיִם וּמָשְׁלוֹ מִיָּם עַד יָם וּמִנָּהָר עַד אַפְסֵי אָרֶץ: (יא) גַּם אַתְּ בְּדַם בְּרִיתֵךְ שִׁלַּחְתִּי אֲסִירַיִךְ מִבּוֹר אֵין מַיִם בּוֹ:

רש״י (יא) גם את – תושעי עמו כמו שהוא צדיק ונושע כי בדם בריתך הרי נבאתי לכם לעתיד וגם עתה מגלות בבל שאתם עכשיו בתוכה. בדם בריתיך – בזכות דם הברית שנזרק עליכם בסיני הנה דם הברית אשר כרת. שלחתי אסיריך – מן הגלות:

מצודות דוד (יא) גם את – ר״ל כמו המשיח אשר בעבור צדקתו יהיה נושע ומוצלח במלחמותיו כן גם אתה ישראל בכלל בעבור זכות דם בריתך היא מצות מילה שהחזקת בה בהיותך בגולה בזכות זה אשלח אסיריך עבור אשר אין בו מים ר״ל אוציאך מעומק הגלו׳ והמשיל הגלות בבל לבור שאין בו מים לפי שבבור כזה מצויים נחשים ועקרבי׳ המזיקים וכן היו בגולה בין הבבליים המריעים להם:

[נד] **שמות פרק כד** (ה) וַיִּשְׁלַח אֶת נַעֲרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּזְבְּחוּ זְבָחִים שְׁלָמִים לַיהוָה פָּרִים: (ו) וַיִּקַּח מֹשֶׁה חֲצִי הַדָּם וַיָּשֶׂם בָּאַגָּנֹת וַחֲצִי הַדָּם זָרַק עַל הַמִּזְבֵּחַ: (ז) וַיִּקַּח סֵפֶר הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵי הָעָם וַיֹּאמְרוּ כֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע: (ח) **וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הַדָּם וַיִּזְרֹק עַל הָעָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה דַם הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת יְהוָה עִמָּכֶם עַל כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:**

אותם מהרגשת החסרון הנמשל לבור שגורמת תאוות הממון/[נה]. **בור** דהיינו הרגשת החסרון **דא טחול (נו)**/[נו], הוא בא מהטחול שממנו בא **מרה שחורה** דהיינו עצבות, כמבואר בזוהר [נח] ובמרה שחורה, לילית, שבתי, שולטנותא בטחול, דאיהו עציבו, שאול תחתית, עניותא, וחשוכא, בכיה, והספדא, ורעבון. וזו הקללה שנתקלל אדם **בעצבון תאכלנה [נט]**/[ס] דהיינו קושי הפרנסה, כנ"ל שבלא תיקון הברית וק"מ קלין, אזי פרנסתו היא בור וחסרון וחושך ועצבות והתאווה הידועה (שליטת הקליפה ל"ל נוק' דס"מ), שעל כן כל השתדלותו ברדיפה אחרי פרנסתו רק ממלא אותו בעוד חסרון בבחי' יש לו מנה רוצה מאתים.

כי ברית שהוא החיבור ודעת/[סא] וקשר להקב"ה, **הוא בחי' מלח הממתיק**/[סב] **מרירות ועצבון הפרנסה, כמובא בזוהר (ויחי דף רמא ע"ב)**/[סג] **אלמלא מלחא** דהיינו היסוד **לא הוי עלמא**

[נה] **ליקוטי הלכות** קדושין הלכה ג ג' – שֶׁעִקַּר נִסָּיוֹן הָאָדָם הוּא בְּתַאֲוָה זֹאת שֶׁל מִשְׁגָּל, אֲבָל מִי שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לַעֲמֹד בָּזֶה וּפוֹגֵם בַּבְּרִית, חַס וְשָׁלוֹם, אֲזַי נוֹפֵל עַל יְדֵי זֶה לְתַאֲוַת מָמוֹן שֶׁנִּקְרָא בּוֹר אֵין מַיִם בּוֹ וְכוּ', שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל מִשָּׁם כִּי אִם עַל יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית בִּבְחִינַת גַּם אֶת בָּדָם בְּרִיתֶךָ שִׁלַּחְתִּי אֲסִירֶיךָ מִבּוֹר אֵין מַיִם בּוֹ, כְּמֹבָאָר בְּהַתּוֹרָה "צְוִיתָ צֶדֶק" וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. וּכְשֶׁנּוֹפֵל, חַס וְשָׁלוֹם, וְנִשְׁתַּקֵּעַ בְּתַאֲוַת מָמוֹן אָז חַס וְשָׁלוֹם, כְּמַעט אֶפֶס תִּקָּוָה לְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם. וְזֶהוּ בְּחִינַת מַה שֶּׁהֶבְאתִי לְעֵיל דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבַּעַל תְּפִלָּה שֶׁאָמַר שֶׁמִּי שֶׁנּוֹפֵל לְתַאֲוַת מָמוֹן אִי אֶפְשָׁר לְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם, וּמִכָּל הַתַּאֲוֹוֹת יְכוֹלִין לְהוֹצִיא, אֲפִלּוּ מִתַּאֲוַת נְאוּף, חוּץ מִתַּאֲוָה זֹאת שֶׁל מָמוֹן, וּבָזֶה גָּרוּעַ תַּאֲוַת מָמוֹן גַּם מִתַּאֲוַת נְאוּף, כִּי תַּאֲוַת מָמוֹן הִיא עִקַּר הַנְּפִילָה שֶׁל הָאָדָם שֶׁבָּא לוֹ עַל יְדֵי תַּאֲוַת נְאוּף, הַיְנוּ מִי שֶׁלֹּא הִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ וּפָגַם בְּתַאֲוַת נְאוּף, אֲזַי עֲבֵרָה גּוֹרֶרֶת עֲבֵרָה, וּכְשֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לְהִתְגַּבֵּר לָשׁוּב אֲזַי מַפִּילִין אוֹתוֹ נְפִילָה גְּדוֹלָה, דְּהַיְנוּ שֶׁמַּפִּילִין אוֹתוֹ לְתַאֲוַת מָמוֹן, וְנוֹפֵל עָלָיו עַל הַפַּרְנָסָה וְרִבּוּי הִצְטָרְכוּתוֹ, וּבָאִין עָלָיו טְרָדוֹת גְּדוֹלוֹת וְיִגְיעוֹת רַבּוֹת וּדְאָגוֹת עֲצוּמוֹת וְכַעַס וּמַכְאוֹבוֹת וּבִלְבּוּלִים רַבִּים בְּעִנְיַן הַמָּמוֹן, בְּחִינַת בְּעָצְבוֹן תֹּאכְלֶנָּה, בְּחִינַת בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם וְכוּ', וְנִטְרָד כָּל יָמָיו, חַס וְשָׁלוֹם, בְּתַאֲוַת מָמוֹן, בְּחִינַת מַשְׂכִּימֵי קוּם מְאַחֲרֵי שֶׁבֶת אֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצָבִים וְכוּ', וְאָז כְּשֶׁנִּטְרָד בְּתַאֲוַת מָמוֹן אָז אִי אֶפְשָׁר לְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם עוֹד כִּי אִם עַל יְדֵי הַדֶּרֶךְ שֶׁיֵּשׁ לְהַגִּבּוֹר הַנַּ"ל אִם יִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיק גָּדוֹל וְנוֹרָא כָּזֶה שֶׁיֵּדַע מֵהַדֶּרֶךְ הַזֶּה:

שם אות ד) וְכֵן אָנוּ רוֹאִין בְּחוּשׁ שֶׁכָּל זְמַן שֶׁאֵין הָאָדָם נוֹפֵל עֲדַיִן לְתַאֲוַת מָמוֹן, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מְשֻׁקָּע בְּתַאֲוֹוֹתָיו, עֲדַיִן אֶפְשָׁר לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּיִרְאַת שָׁמַיִם וּלְהַמְשִׁיכוֹ וּלְקָרְבוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְהוֹצִיאוֹ מִתַּאֲוֹוֹתָיו הָרָעוֹת, אֲבָל כֵּיוָן שֶׁנָּפַל וְנִשְׁקַע בְּתַאֲוַת מָמוֹן, בְּפֶרֶט כְּמוֹ שֶׁשָּׁכִיחַ עַכְשָׁו שֶׁכָּל אֶחָד רוֹצֶה לְהַרְבּוֹת צְרָכָיו לְהִתְעַנֵּג בְּדֶרֶךְ הַנְּגִידִים, וַאֲפִלּוּ עֲנִיִּים וְאֶבְיוֹנִים וּקְטַנִּים בְּמַעֲלָה מִסְתַּכְּלִין בְּכָל עֵת לְהִתְעַנֵּג בְּגִדּוּלוֹת בְּמַלְבּוּשִׁים נָאִים וּבְדִירוֹת וְכֵלִים נָאִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲשִׁירוּת קָצָת, שֶׁהוּא עַכְשָׁו עָנִי בְּיוֹתֵר, מֵחֲמַת שֶׁמִּסְתַּכֵּל תֵּכֶף בְּגִדּוּלוֹת, וְלֹא תִשְׁבַּע עֵינוֹ לְעוֹלָם בַּמֶּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ, כִּי תֵּכֶף שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֵאָה אֲדוּמִים הוּא מִתְעַנֵּג בָּךְ שֶׁמַּכְרֵחַ לוֹ לְפַרְנָסָתוֹ יוֹתֵר מִמֵּאתַיִם אֲדוּמִים,

[נו] **עיין תיקון מח** [דף פה. תמן עציבו דטחול וכעס דמרה... שבתאי איהו טחול עליה אתמר והבוא ריק וכו']

[נז] **עיין תיקון מ"ח** דף פה. – יציאות השבת שתים אינון עקירה והנחה, דעביד לון בבת אחת, מאן דאעקר חפץ מאתריה ואנח ליה לבר מאתריה ומרשותיה, כאלו אעקר אילנא דחיי דאיהו אות ברית יסוד ז"מ, ואנח ליה ברשו נוכראה, מאן דעביד דא גרים דאעקר נשמתיה מרשות דילה, ואנח לה ברשו אחרא דאיהי מרה וטחול הן שמי הנקבות של הס"מ, ודא עון חילול שבת גרם לישראל דאתעקרו מארעא דישראל, ואתגליאו בארעא נוכראה דאיהי רשות הרבים, והכי איהו מאן דאעיל אות ברית קדש דיליה ברשו נוכראה, להייט בגויה, נחשב לו שהוליך הטפות מכשות ימינו של עולם לכשות הסט"מ.

שבתא"י מחל מז' ככני לכת שולט בכניסת שבת איהו כנגד טחול שהוא בחי' רחל לסט"מ חמ"ה שבז' ככני לכת, היא בחי' אתתא בישא מרה לאה לסט"מ, שבתא"י בחי' היכל רמקול לסט"מ והוא כנגד הגוף הקדושה לילית לה מגרמא כלוס, אחל כל הספירות מתפיעות לה והיא מלאה מכל מלוות הספירות, אחל שבתאי שהוא הלעומת זה עליה אתמר והבור רק אין בו מים, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו, ואיהו ממנו יומשיס כל מיני ענשים של רעב וצמאון וקינה והספד: [דף פה:] וחשובא וקבלא מפלה, ואיהי גלותא לישראל. תשיב כלון שהה דכניס כנגד ו"ק שבה שהם הפך של תענוגי שבת.

[נח] זהר רע"מ פנחס רכז: ובמרה שחורה לילית שבתי שולטנותא בטחול דאיהו עציבו שאול תחתית עניותא וחשוכא בכיה והספדא ורעבון

[נט] בראשית ג יז

[ס] **בראשית פרק ג** (יז) וּלְאָדָם אָמַר כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתֶּךָ וַתֹּאכַל מִן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ:

רד"ק – בעצבון תאכלנה, שתהיה צריך לעבוד את האדמה עד שתאכל תבואתה ועד עתה בלא עמל היית אוכל פירות עצי הגן, ומה שאמר לעבדה ולשמרה לא היה צריך אלא לעבודה קלה אבל מעתה הוא צריך לעבודה קשה כמו שאמר בזעת אפיך תאכל לחם. תאכלנה.

פרדס יוסף – [פה] בעצבון תאכלנה (ג, י"ז). עצבון לשון עמל ויגיעה, כמו שפירשו בקהלת [י, ט] על פסוק מסיע אבנים יעצב בהם [רש"י שם]. ורמז למאמר חז"ל אבות [פ"א מ"י] אהוב המלאכה, ועיין בלחם שמים (שם) שאף תלמיד חכם צריך לעסוק קצת במלאכה משום בריאות וטוב לעיכול, עיין שם. ובאמת כן כתב כאן הכלי יקר [בראשית ג, י"ט] בזיעת אפיך תאכל לחם, דיש סמך לדברי הרופאים שקודם אכילה צריך לעסוק במלאכה וזה עוזר אל העיכול, וכמו שנאמר [תהילים קכ"ח, ב] יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך:

פסחים קיח. – בעצבון תאכלנה. א"ר יוחנן, קשים מזונותיו של אדם כפלים כיולדה, דאלו ביולדה כתיב בעצב ובמזונות כתיב בעצבון.

[סא] **בבחי' דעת** קנית מה חסרת משמע שהברית כלול בו דעת וכמבואר לקמן מתורה לו עה"פ בקרוב עלי מרעים סלוקא דיסודא עד או"א.

[סב] **נראה כיון** שכל דבר גשמי משתלשל מהרוחני נמצא שתכונותיו הן כעין הרוחני ובמלח הגשמי מצינו שמלבד הטעם העצמי שלו הוא מגביר בכל מאכל את הטעם החבוי בו דהיינו שאוכל בלי מלח לא רק שאינו מלוח אלא אין לו טעם כלל וכשיש בו מעט מלח גם אינו מלוח אלא מתעורר בו הטעם העצמי וא"כ לפ"ז מסתמא גם ברוחניות כך שבממון נמצא כבר השמחה בחלקו אלא שזה חבוי בגלל התאות ממון שנפל בהן בגלל פגם הברית אבל מיד כששומר הברית אזי מתעורר הטעם העצמי והשמחה שחבויה בממון עצמו ואולי הביאור בזה שבאמת הקדושה העצומה שיש בממון היא בעצמה יכולה להתפרש כהסתפקות ושמחה עצומה ויכולה להתפרש כחסרון עצום דהיינו שהבחי' שפע כפול שבממון הוא בעצמו הבחי' יש לו מנה רוצה מאתים והכל תלוי אם הוא באמונה ע"י תיקון הברית או שהוא בעורף ע"י פגה"ב כמבואר במקום אחר ששפע כפול אין הכוונה שיש לו שתי פעמים אלא לשון מושאל שרוצה לומר שאינו צריך

יכלי למסבל מרירותא דהיינו את הדינים הקשים של המלכות. **וזהו** שכתוב במתנות כהונה שצוותה התורה לתת לכהנים **(במדבר יח)**[סד] **ברית מלח עולם הוא,** פשט הפסוק שהקב"ה כרת ברית[סה] לאהרן הכהן שכל זרעו יקבלו כד מתנות כהונה[סו], ונתינתם לכהן ממתיק ומתקן את כל הנשאר לישראל. ולפי רבנו "ברית מלח עולם הוא" הכוונה כנ"ל שתיקון הברית הוא המלח הממתיק את מרירות העולם. **וזהו (ויקרא ב)**[סז] **אל תשבית מלח ברית אלקיך,** פשט הפסוק עפרש"י שביום השני לבריאה הבדיל הקב"ה בין מים

כלום שזה בחי' כלום חסר בבית המלך בחי' דעת קנית ולעומת זה בעורף אזי אין חסרון יותר גדול מתאות ממון כי בכל התאוות יש איזה זמן קצר שהוא שבע אבל בתאות ממון לעולם הוא חסר כפול ממה שיש לו ויותר כמבואר בלק"ה גניבה ב' אות ו' ז'.

עוד נקודה שהמלח מצד אחד ממתיק ומשלים הכל וזה דווקא כשבטל לדברים אחרים אבל מאידך כשאוכל את המלח בעצמו לבד אזי להפך נעשה צמא וחסר מאד וזה כמו הממון כשרוצה בו רק בביטול לדבר אחר כגון לדבר מצוה או צדקה אבל כשרוצה את הממון בעצמו אזי י שלו מנה רוצה מאתים

הקשר בין מלח לברית – עפ"י הפשט נראה שהוא שם מושאל לענין של דבר הקיים לעד, שגם מקיים דברים אחרים, שכמו שמלח משמר בשר שלא יסריח, כך הברית ברוחניות משמר את האדם שלא יסריח מתאות ממון, (כמבואר במעשה מבעל תפילה). כי רשעים בחייהם מתים ,אבל השומר ברית הוא חי ומאיר ושמח כנ"ל.

עוד עיין לקמן רבנו בחיי שמבאר הדמיון בין מלח לכריתת ברית כי מקום המלח הוא נכרת מכל צמיחה וחיים. ונראה כוונתו כי כמו שכריתת ברית היא דבר והפוכו כי כריתה היא הפרדה וברית היא קשירה. כך המלח הוא סמל הברית מצד תכונת הקיום שלו והוא סמל הכריתה מצד שאינו מגדל. והביאור שמעתי מהריצ"ח טעם לשון לכרות ברית הוא כי א"א להיות בברית עם יותר מאחד, לכן בעצם הברית עם מישהו כלול גם הכריתה מכל ברית אחרת, וזהו הברית מילה שנעשה ע"י חיתוך דייקא דהיינו שחותך את הערלה היא בחי' חיבור לתאוות עולם הזה, כדי שכל החיבור יהיה רק להולדת כבוד שמים והתחברות להקב"ה.

[סג] **זוהר ויחי רמא:** – רבי אחא אמר, כתיב (ויקרא ב יג) ולא תשבית מלח ברית אלהי"ך מעל מנחתך, על כל קרבנך תקריב מלח, וכי אמאי מלח, אלא בגין דאיהו ממרק ומבשם מרירא לאטעמא כי מלח רומז ליסוד כפי שיש בו ג' חסדים שהם ג' הויות גמט' מלח ושם יוכלות הגבורות ומתקות ע"י החסדים, **ואי לאו הוי מלחא** להייתו היסוד, **לא יכיל עלמא למסבל מרירא** מה' דיניים הקשים של המלכות, הדא הוא דכתיב (ישעיה כו ט) **כי כאשר משפטיך לארץ,** להייתו כמקר נקפע מהמ"ת שנקרא מקפע דהיסוד של המלכות שנקראת ארץ מן **צדק למדו יושבי תבל** היינו שמזי יתבי יכולים לסבול מה' דיני המלכות כמו' למק, **וכתיב** (תהלים פט טו) צדק ומשפט מכון כסאך למק ומקפע הם זון וכשהם ביחוד מזי העולם יכול להתקייס, **ומלח איהו ברית** היינו היסוד **דעלמא** היא המלכות קיימא ביה מתקיימת ע"י הקפע שמקפיע בה, דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי הרי שקיום העולם ע"י הכרית שהוא היסוד, בגין כך אקרי **ברית אלהי"ך** להייתו ברית המלכות, **ואקרי** המלכות **ים המלח** לפי שמקבלת מהיסוד, **וימא** יס המלח **אקרי על שמיה** על שם המלכות. רבי חייא אמר, כתיב (תהלים יא ז) **כי צדיק יהו"ה צדקות אהב** הקדיק הוא היסוד לוהב את המלכות הנקראת למק, **דא מלחא בימא** זה מלח שהוא היסוד עם היס שהוא המלכות (ס"א במייא), ומאן דפריש לון גרים לגרמיה מיתה, בגין כך כתיב **לא תשבית מלח** שהיה מסור להקריב קרבן בלא מלח שהוא היסוד שעל ידו מיקון המלכות שהיא סוד הקרבן, **דהא דא** המלכות **בלא דא** היסוד **לא אזלא** מינה יכולה לפעול.

[סד] **במדבר פרק יח** (יט) כֹּל תְּרוּמֹת הַקֳּדָשִׁים אֲשֶׁר יָרִימוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַיהוָה נָתַתִּי לְךָ וּלְבָנֶיךָ וְלִבְנֹתֶיךָ אִתָּךְ לְחָק עוֹלָם בְּרִית מֶלַח עוֹלָם הִוא לִפְנֵי יְהוָה לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אִתָּךְ:

רש"י (יט) כל תרומת הקדשים – מחיבתה של פרשה זו כללה בתחלה וכללה בסוף ופרט באמצע: **ברית מלח עולם** – כרת ברית עם אהרן בדבר הבריא ומתקיים ומבריא את אחרים: **ברית מלח** – כברית הכרותה למלח שאינו מסריח לעולם:

[סה] **עיין רבינו בחיי** שם – (יט) ברית מלח עולם היא לפני ה' – ע"ד הפשט ברית כרותה, כי מקום המלח נכרת, וכה"א (ירמיה יז) ארץ מלחה ולא תשב: **וע"ד הקבלה** ברית מלח עולם היא, יאמר כי הברית מלח עולם היא, כלומר קיום הבשר, והמלח עקרו מים ובכח השמש השולט עליו נעשה מלח, וא"כ יש בכח המלח מים ואש, וכן הברית כלולה ממדת הרחמים וממדת הדין, **וזה סוד** (בראשית לו) בת מי זהב, ויבאר לנו הכתוב כי הברית הזאת מלח העולם היא, כלומר קיום העולם, כי בו יתקיים ויכרת, כשם שהמלח המקום שבו נעשה הוא נכרת ולא יעלה בו שום צמח, וכענין שכתוב (ירמיה יז) ארץ מלחה ולא תשב, וכתיב (דברים כט) גפרית ומלח שרפה כל ארצה, וגם היא מקיימת הדבר כמליחה, והנה זה דבר והפכו האחד כלול בחברו והפעולות משתנות, אבל הענין אחד:

[סו] **בפסוק עצמו** לא נזכר אלא מתנות שחייב ישראל להפריש מכל קרבן שמקריב חזה ושוק לכהן, ולמדו חז"ל שהברית שהבטיח כאן לאהרן כוללת את כל הכד מתנות (משכיל לדוד). עכ"פ ממה שנזכר כאן מתנות הקרבן אולי יש רמז להנ"ל שברית מלח ממתיק את מרירות העולם, הכי נמי החזה ושוק שנותן לכהן הוא הברית מלח שממתיק את כל הקרבן, דהיינו אפילו קרבן שיש בו אימורים שעולים למזבח צריך ליתן לכהן מתנה כדי שהשאר הנאכל לישראל יתוקן בבחי' שיריים של הצדיק. וכן כל המתנות הן חלק קטן שמפרישים לכהן כדי להמתיק את כל הנשאר, שנעשה שיריים של הצדיק דהיינו הכהן, שליחי דרחמנא. ועיין תורה לד אות ז' שנקודת אהבת ה' נקראת כהן, והיא אור החסד שנשאר ביסוד דאצילות.

[סז] **ויקרא פרק ב** (יג) וְכָל קָרְבַּן מִנְחָתְךָ בַּמֶּלַח תִּמְלָח וְלֹא תַשְׁבִּית מֶלַח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחָתֶךָ עַל כָּל קָרְבָּנְךָ תַּקְרִיב מֶלַח:

רש"י (יג) מלח ברית – שהברית כרותה למלח משמת ימי בראשית שהובטחו המים התחתונים ליקרב במזבח במלח (ס) וניסוך המים בחג: על כל קרבנך – על עולת בהמה ועוף ואימורי כל הקדשים כולן:

שפתי חכמים (ס) פירוש על ידי מלח המים נקרבים במזבח כי המלח מתולדות המים:

הכתב והקבלה – (יג) מלח ברית אלהיך. חבור נפלא (גאטטליכע וואונדערבארע צוזאממענזעטצונג), הפעל משם מלח הוא ממלח טהור קדש (כי תשא) שתרגום ממולח מעורב, דומה לו ויראו המלחים (יונה) מלחיך וחובליך (יחזקאל כ"ו) ע"ש שמנהיגי הספינה מהפכים ומערבים את המים במשוטות. ויראה ששימוש שרש מלח על החורבן והשממון כמו ארץ מלחה, משבנותיו מלחה (איוב ל"ט) הוא ג"כ מענין תערובות, וכמו שהונח שם תערובות על החורבן והשממון, כמו ארץ ציה וערבה, שמתי ערבה ביתו (שם) במדבר בערבה, ע"ש שנשתנו שם סדרי מעשה בראשית ונתבלבלו ונתערבו שם יסודות וכחות הטבע לבלי הוציא פרי ותבואה למאכל אדם ובהמה, ואמר על בלבול סדר מאורות השמים (ישעיה נ"א) שמים כעשן נמלחו כלומר כוכבי השמים וכסיליהם נתבלבלו וישנו את סדר תפקידם ומשטרם

התחתונים למים העליונים ונצטערו התחתונים שגם הם רוצים להיות לפני המלך/[סח] וכרת עמהם הקב״ה ברית שגם הם יזכו ע״י שעם כל קרבן שיעלה על המזבח יעלה גם המלח שהוא מתולדות המים, וזהו אל תשבית מלח ברית אלקיך דהיינו אל תבטל את הברית שכרת הקב״ה עם המים התחתונים להיות גם הם לפני האלקים, ורבנו דורש כנ״ל עפ״י הזוהר שמלח הכוונה לתיקון הברית/[סט], וזהו אל תשבית מלח של תיקון הברית אלקיך, **אלקיך דייקא, כי עי״ז** ע״י תיקון הברית **נתקשר באלקות, ונתפרש מע״א, כמ״ש (איוב יט) מבשרי אחזה אלוק (ע)**/[עא] דהיינו ע״י תיקון בשר קדש דהיינו תיקון הברית/[עב] עי״ז אחזה אלוק׳. **כי ע״י תיקון הברית, מאיר לעצמו אור פני מלך חיים** [עג]:

בארץ (ע״ש רש״י), ואמר על סמרטוטי הבגדים הישנים הקרועים (ירמיה ל״ח) בלויי סחבות ומלחים, קרויים סחבות, ע״ש שנסחבים ונשלכים ממקום למקום, ונקראים מלחים ע״ש בלבול סדר הנחתם במקום מיוחד כראוי לבגד המצטרך לצורכי אדם, ורז״ל ישמשו שורש מלח ג״כ לענין התערבות והתדבקות הדברים יחד כאמרם (בויקרא רבה) כאדם שמלחים שני נסרים שני כרעי המטה ומדביקם זה בזה (והערוך מצא דומה לזה בלשון ישמעאל, ע״ש). **והמלח בעצמו נקרא בשמו ע״ש תערובות שני יסודות הפכיות שבו, כי בעצם המלח נתערבו ונתאחדו בו יחד בפרט, יסוד האש עם יסוד המים, ולהתרבות יסודת אש שבו נמנה המלח (פ״ד דשבת) למוסיף חום והבל, והנה להתערבות שני היסודות הפכיות שבו כי בעצם המלח נתערבו ונתאחדו בו יסוד התחתון עם יסוד העליון קרא את המלח בשם ברית אלהים, כלומר חבור נפלא** (וואונדערבארע צוזאממענזעטצונג), ולהגדיל הדבר סמך אותו לאלהים, כמו עיר גדולה לאלהים, חרדת אלהים.

רבינו בחיי – ודעת הרב רבינו משה ז״ל בטעם המלח, כי מנהג עובדי עכו״ם להרחיק המלח מן הקרבנות ומואסים בו ולא יקריבוהו כלל מפני שהמלח בולע הדם, והרחיקוהו כדי שלא ילך אפילו טפה מן הדם לאבוד, כל כך היו נמשכין אחר מאדים וכחותיו, וכדי להרוס כוונתם תצוה התורה לא תשבית מלח:

וע״ד המדרש יש בו באור לדרך הקבלה, ברית כרותה למלח משתת ימי בראשית שהובטחו מים התחתונים ליקרב במלח ונסוך המים בחג, וכן אמרו במדרש מים התחתונים נקראו מים בובים, ולמה נקראו מים בובים, כי בשעה שחלק הקב״ה את המים נתן אלו למעלה ואלו למטה התחילו מים התחתונים בובים וזהו שכתוב (איוב כח) מבכי נהרות חבש. אמר רבי אבא בבכי נתפרשו המים התחתונים מן העליונים, אמרו אוי לנו שלא זכינו לעלות למעלה להיות קרובים ליוצרנו, מה עשו העיזו פניהם ובקעו תהומות ובקשו לעלות, עד שגער בהן הקב״ה שנאמר (ישעיה מג) הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה, (נחום א) גוער בים ויבשהו, אמר להם הקב״ה הואיל ולכבודי עשיתן כל כך אין להן רשות למים העליונים לומר שירה עד שיטלו רשות מכם, שנאמר (תהלים צג) מקולות מים רבים אדירים משברי ים, ומה הם אומרים אדיר במרום ה׳, ולא עוד אלא שעתידין אתם ליקרב על גבי המזבח במלח ונסוך המים. ועוד דרשו במקום אחר, העולם כלו שלישו מדבר שלישו ישוב שלישו ים, עמד ים לפני הקב״ה אמר לפניו, רבש״ע במדבר נתנה תורה בישוב נבנה ביהמ״ק אני מה תהא עלי, אמר לו עתידין ישראל שיקריבו מלח על גבי המזבח:

וע״ד הקבלה יש במלח שני כחות משתנים זה הפך זה, והם המים והאש, ובכח חמימות האש המיבשו והמגלידו חוזר מלח, ואם כן יש בעצם המלח כח המים והאש שהם כנגד שתי המדות שבהם קיום העולם והם מדת רחמים ומדת הדין, ומטעם זה אמר ולא תשבית מלח ברית אלהיך, קרא ברית אלהיך מלח לפי שבו יתקיים ויכרת העולם, וכמו שאמרו ראה שאינו יכול להתקיים בדין שתף עמו מדת רחמים, וכן המלח מקיים ומכרית, כי הוא מקיים ומעמיד הבשר זמן מרובה ונותן טעם בכל המאכלים, והוא מכרית גם כן כי המקום המלוח לא יעלה בו כל עשב. וכענין שכתוב (ירמיה יז) ארץ מלחה ולא תשב, ובתיב (דברים כט) גפרית ומלח שרפה כל ארצה:

וכן יהוי שכיסוי יש מו״ג והכיסוי שמעתי מהריל״ח (יתכו תמנו) כי ליכי להשפיע זה חסד ולכי לשמור מלהשפיע במקום שלא יעשה פרי על ככול שמיס. וכן הבריח נקרא כריתת ברית ונקרא ברית מילה שזה תרתי לסתרי, כי ברית היא קשר, מכל כריתה היא הבללה, וכן מילה היא לשון למולו ולפורר, מלא הכוונה כנ״ל כי כל ברית היא חיבור להיכן שליכי וזה בעצמו גם יש כריתה מכל חיבור מחר, וזה ביאור הריל״ח כילל ויתכן שמבריחם מהיו הלך להתיעץ על המילה עם ענר ומשכול וממרא, מלא כיון שהיו בעלי ברית מבריחם לכן כדי לכרות ברית עם הקב״ה היה ליכי לבטל הברית עימהם. וזה גם העני כוחות שנמצא במלח כנ״ל בלבדי רבינו בחיי שהוא מכרית מלמה מלגדל ומחיך הוא משמר בשר מלהרקב וכן ממתיק ונתן טעם במוכל.

עוד עיין רבינו בחיי (בראשית יז יג) – והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם – וע״ד הקבלה, יאמר בריתי בבשרכם תהיה דוגמא לברית עולם, הוא הנקרא צדיק יסוד עולם, ועליו יאמר ברית מלח עולם, כי הוא קיום העולם, כי הכתוב היה ראוי לומר והיתה בריתי בבשרכם לעולם, אבל אמר לברית עולם וברית עולם זה הוא בין הרגלים הנקראים נצח והוד, ועל זה בא המאמר המאיר עיני הלב לרז״ל חכמי האמת אמרו (איכה ב) ולא זכר הדום רגליו ביום אפו, הדום שבין רגליו. ולפי שסמוך לו מלכות שבנגדן הפרייעה, על כן אמרו מל ולא פרע כאלו לא מל, לפי שהוא כמפריד ומקציץ, והרי שלמות המצוה בשניהם הוא היחוד, וזה מבואר:

[סח] **כמבואר בתקון ה׳** דף יט: – רִישָׁא דִילָהּ לְעֵילָא בְּרָזָא דְטַעֲמֵי, וְגֵיו דִילָהּ בְּאֶמְצָעִיתָא בְּרָזָא (נ״א כללא) דְאַתְוָון, גּוּפָא לְתַרְוַיְיהוּ, וְקוֹצָא דִילָהּ לְתַתָּא בְּרָזָא דְנְקוּדִי, וּלְתַתָּא אִיהִי הַאי נְקוּדָה מַיִם נוּקְבִין, וּלְעֵילָא מַיִם דְּכוּרִין, רָקִיעַ בְּאֶמְצָעִיתָא כְּגַוְונָא דָא א, עֲלָהּ אִתְּמַר (בראשית א ו) וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָּיִם. וְהַאי אִיהוּ מַחֲלוֹקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם, דְּאִיהוּ סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּים, וּלְאַעֲלָא שְׁלָם וְיִחוּדָא בְּתַרְוַיְיהוּ, וְלָאו מַחֲלוֹקֶת דְּפַרְוָדָא, כְּגוֹן מַחֲלוֹקֶת קֹרַח וַעֲדָתוֹ בְּאַהֲרֹן, וּמַחֲלוֹקֶת הַאי דְּאִיהוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם, כְּגִין דְּמַיִם תַּתָּאִין אִינּוּן בּוֹכִין לְפֵי שֶׁמֵּיס הִתְמַנּוּיִס שֶׁהֵס סוֹד הַמ״ן כּוֹכִיס, וְאָמְרִין אֲנַן בַּעְיָין לְמֶהֱוֵי קֳדָם מַלְכָּא עִלַּת הָעִלּוֹת וּמוֹמְרִיס לְמוֹ רוֹיִס לְעֲלוֹת לְהְיוֹת לְפְנֵי עִילַּת הָעִילּוֹת שֶׁהוּא הַכְתָר, כְּדֵי לְהַגְדִּילוֹ וּלְגַדֵּל אֶת הַיְחוּד, לָכֵן וּבָעָן לְסַלְקָא לְעֵילָא הֵס רוֹיִס לְעֲלוֹת לְמַעְלָה עַל הַכְתָר כְּעֵין הַמ״ד, לְהַכְ רָקִיעַ אַפְרִישׁ בֵּינַיְיהוּ הַיְסוֹד הַנִּקְרָא רָקִיעַ מִפְרִיס בֵּין הַמ״ד וְהַמ״ן, עַד דְּעִלַּת הָעִלּוֹת שַׁוִּי לוֹן שָׁוִין עַל שֶׁעִילַּת הָעִילּוֹת שֶׁהוּא הַכְתָר כְּעֵין עוֹשֶׂה לְמוֹתָס שָׁוִיס, כִּי שֶׁהֵיס גּוֹרְמִיס הַיְחוּד, (עיין בזהר פ׳ בראשית דף כד סוע״ש, ולקמן תזי כא דף מד ע״ב).

[עא] י׳ מִסְטָרָא דָא, וְי׳ מִסְטָרָא דָא, ו׳ בְּאֶמְצָעִיתָא, כְּגַוְונָא דָא יו״י דְּאִיהִי א, וְאִלֵּין כְּלְהוּ קְרֵבִין לְעִלַּת הָעִלּוֹת, וְרָזָא דְמִלָּה וַיַּעַשׂ אֱלֹהִי״ם אֶת שְׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים, וְאִינּוּן שָׁוִין, הָדָא הוּא דִּכְתִיב (ישעיה ל כא) וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה.

[סט] **מלח בחי׳ ברית** – עיין הכתב והקבלה שמלח לשון ערבוב כמו מלחי הספינה שמערבבים את המים במשוטים, כי יש בו כח האש וכח המים. ולפ״ז מבואר נפלא מדוע הוא בחי׳ תיקון הברית כי ברית מרכבה ליסוד (תורה לד) וביסוד מבואר בכהאריז״ל שיש חסדים וגבורות, דהיינו שני הפכים, וכן הפסוק כי כל בשמים ובארץ רומז ליסוד כידוע, דהיינו שני הפכים בדבר אחד.

[ע] **עיין בראשית רבה פרשה מח** פסקא ב׳ **ובזהר לך לך צד. ובתיקון יט** דף מא: **ובתיקון כד** דף ע.

וזה (כתובות סו ע״ב)[עד] **מלח ממון חסר** פשט הגמרא שקיום הממון אצל האדם זה ע״י שיחסר ממנו לצדקה, וזהו שיש גורסים ממון חסד במקום ממון חסר, ורבנו דורש לפי הנ״ל מלח דהיינו תיקון הברית מחסר את תאוות הממון, דהיינו [עה]**ע״י מלח, נתמעט אצלו תאוות ממון** והיינו גם מלח ממון חסד כי הצדקה היא תקיון הברית ועיין בזה פל״ח[עו] שהאריך בזה:

[עא] **בראשית רבה** פרשה מח פסקה (ב) (איוב יט) ״ואחר עורי נקפו זאת ומבשרי אחזה אלוה״ אמר אברהם אחר שמלתי עצמי הרבה גרים באו להדבק בזאת הברית, ״ומבשרי אחזה אלוה״, אילולי שעשיתי כן, מהיכן היה הקב״ה נגלה עלי, ״וירא אליו ה׳״:

זוהר לך לך צד. – פָּתַח אִידְךָ וְאָמַר (איוב יט) וּמִבְּשָׂרִי אֶחֱזֶה אֱלוֹהַּ, מַאי וּמִבְּשָׂרִי, וּמֵעַצְמִי מִבָּעֵי לֵיהּ. אֶלָּא מִבְּשָׂרִי מַמָּשׁ. וּמַאי הִיא. דִּכְתִיב, (ירמיה יא) וּבְשַׂר קֹדֶשׁ יַעַבְרוּ מֵעָלָיִךְ. וּכְתִיב (בראשית יז) וְהָיְתָה בְּרִיתִי בִּבְשַׂרְכֶם. דְּתַנְיָא בְּכָל זִמְנָא דְּאִתְרְשִׁים בַּר נָשׁ בְּהַאי רְשִׁימָא קַדִּישָׁא דְּהַאי אָת, מְנַיְּהּ חָמֵי לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. מְנַיְּהּ מַמָּשׁ. וְנִשְׁמְתָא קַדִּישָׁא אִתְאַחִידַת בֵּיהּ.

תרגום – פָּתַח אַחֵר וְאָמַר, (איוב יט) וּמִבְּשָׂרִי אֶחֱזֶה אֱלוֹהַּ. מַה זֶּה וּמִבְּשָׂרִי? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת וּמֵעַצְמִי! אֶלָּא מִבְּשָׂרִי מַמָּשׁ, וּמַה הִיא? שֶׁכָּתוּב (ירמיה יא) וּבְשַׂר קֹדֶשׁ יַעַבְרוּ מֵעָלָיִךְ, וְכָתוּב (בראשית יז) וְהָיְתָה בְּרִיתִי בִּבְשַׂרְכֶם. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּכָל זְמַן שֶׁנִּרְשָׂם אָדָם בָּרֹשֶׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הָאוֹת הַזֹּאת, מְמֻנֶּה רוֹאֶה אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מְמֻנוּ מַמָּשׁ, וְהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה נֶאֱחֶזֶת בּוֹ.

[עב] **עיין סוף תורה לו** – בביאור הפסוק בקרוב עלי מרעים לאכול את בשרי היינו בשר קדש דהיינו הברית כי סלוקא דיסודא היינו תקונו מגיע עד המוחין שהם אבא ואמא.

[עג] לשה״כ משלי טז טו

[עד] **כתובות סו:** – ת״ר מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור והיה יוצא מירושלים והיו תלמידיו מהלכין אחריו ראה ריבה אחת שהיתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים כיון שראתה אותו נתעטפה בשערה ועמדה לפניו אמרה לו רבי פרנסני אמר לה בתי מי את אמרה לו בת נקדימון בן גוריון אני אמר לה בתי **ממון של בית אביך היכן הלך? אמרה לו רבי לא כדין מתלין מתלא בירושלים, מלח ממון חסר, ואמרי לה חסד. ושל בית חמיך היכן הוא? אמרה לו בא זה ואיבד את זה.** אמרה לו רבי זכור אתה כשחתמת על כתובתי אמר להן לתלמידיו זכור אני כשחתמתי על כתובתה של זו והייתי קורא בה אלף אלפים דינרי זהב מבית אביה חוץ משל חמיה בכה רבן יוחנן בן זכאי ואמר אשריכם ישראל בזמן שעושין רצונו של מקום אין כל אומה ולשון שולטת בהם ובזמן שאין עושין רצונו של מקום מוסרן ביד אומה שפלה ולא ביד אומה שפלה אלא ביד בהמתן של אומה שפלה ונקדימון בן גוריון לא עבד צדקה והתניא אמרו עליו על נקדימון בן גוריון כשהיה יוצא מביתו לבית המדרש כלי מילת היו [סז.] מציעין תחתיו ובאין עניים ומקפלין אותן מאחריו איבעית אימא לכבודו הוא דעבד ואיבעית אימא כדבעי ליה למיעבד לא עבד כדאמרי אינשי לפום גמלא שיחנא תניא אמר ר׳ אלעזר ברבי צדוק אראה בנחמה אם לא ראיתיה שהיתה מלקטת שעורים מבין טלפי סוסים בעבו קראתי עליה מקרא זה [שיר השירים א–ח] אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך אל תקרי גדיותיך אלא גויותיך:

פרש״י – מלח ממון חסר – הרוצה למלוח ממונו כלומר לגרום לו שיתקיים יחסרנו לצדקה תמיד וחסרונו זהו קיומו:

ואמרי לה חסד – יעשה ממנו חסד ושל בית אבא לא עשו צדקה כראוי וכלה ממונן בא זה ואיבד זה לפי שנתערב בו:

[עה] בתשבט - כי ע״י מלח

[עו] **פרפראות לחכמה** אות יא – בענין מלח ממון חסר המבואר שם שרוצה לומר על ידי תיקון הברית שהיא בחינת מלח נתמעט תאוות ממון וכן מבואר גם בסוף המאמר ובאמת הפירוש הפשוט בגמרא שם הוא למלוח את הממון שיתקיים אצלו הוא לחסרו על ידי צדקה וזה שכתוב שם ואמרי לה חסד לעשות ממנו חסד וכפירש״י שם אך האמת שגם רבינו ז״ל פירש כפשוטו גם כן, רק שגילה לנו סוד פנימיות כוונת לשון חז״ל שאמרו בלשון זה מלח ממון חסר כי באמת על ידי צדקה זוכין גם כן לשבר תאוות ממון כמבואר בסי׳ י״ג במאמר להמשיך השגחה וכו׳, כי צדקה הוא גם כן בחינת תיקון הברית כמבואר לקמן בסי׳ רס״ד וכמובן גם בתיקונים, וכן על ידי צדקה נמשך עליו הארת כח וזכות בחינת צדיק בחינת (תהלים לז) וצדיק חונן ונותן כידוע, ועל ידי זה זוכה לבטל תאוות ממון ואז נתקיים אצלו העשירות כי עיקר קיום העשירות נמשך רק משבירת תאוות ממון שהוא בחינת אמת בחינת קושטא קאי אבל שקרא לא קאי כי שקר אין לו רגלים, כי על ידי תאוות ממון שהוא בחינת עבודה זרה בחינת שקר אינו יכול להמשיך עשירות שהוא בחינת רגלין, כי אל אחר אסתרס ולא עביד פירין, ואפילו כשנדמה לו שיש לו איזה עשירות אבל אין לו קיום אצלו כלל בבחינת שקרא לא קאי נמצא כי הפירוש כפשוטו גם כן, כי על ידי שמחסר ממונו על ידי צדקה שזה בעצמו בחינת שבירת תאוות ממון כי מחסר ממונו לעשות צדקה, על ידי זה דייקא יש קיום לממונו ועשירותו אך אגב רמזו לנו רז״ל שרשי הדברים, שלתקן תאוות ממון ולחסר ממונו וליתן צדקה בשלימות ולהנצל מאנפין חשוכין פנים דסטרא אחרא ולהתקשר באלקותו באור הפנים דקדושה, זה זוכין על ידי מלח שהוא בחינת צדיק בחינת תיקון הברית, שמחמת זה עצמו הצדקה מסוגל לקיום העשירות כי הוא גם כן מבחינה זו כנ״ל ויש לומר שרמזו בזה שאמרו מלח ממון חסר ואמרי לה חסד, והחילוק בין לשון ראשון לשני הוא רק בין ריש לדלת, לרמז שעל ידי שמחסר ממונו ועושה עמו צדקה וחסד, על ידי זה ממשיך עליו בחינת ברית מלח עולם בחינת צדיק שהוא בחינת קוצא דאות ד׳ כידוע, וכמובא גם בדבריו ז״ל בסי׳ יו״ד במאמר ואלה המשפטים, ובסי׳ ל״ו במאמר בקרוב וכו׳, ואז נעשה מאחר בריש אחד בדלית, היינו שניצול מפנים דסטרא אחרא בחינת אל אחר וזוכה לאמונת אלקות בחינת ה׳ א׳ ה׳ אחד ואז יש קיום לממונו.

ועיין בזוהר הקדוש ויחי דף רמ״א: בענין אלמלא מלחא לא הוי יכיל עלמא למסבל מרירותא, הדא הוא דכתיב (ישעיה כ״ו) כי כאשר משפטך לארץ צדק למדו יושבי תבל וכו׳ ומלח איהו ברית וכו׳ ר׳ חייא אמר כתיב (תהלים י״א) ״כי צדיק ה׳ צדקות אהב״ דא מלחא בימא מכוון לענינינו ועיין מקדש מלך שם, שמלח הוא יסוד והיסוד מלכות וזהו מלמלים מלחא לא יכול העולם לסבול מת דיני המלכות וזה גם סוד המלח שמניח ומסוד להפריד ביניהם כי מלכות נכלל יסוד לא יכולה לפעול כלום ועיין גם כן בזוהר בלק קצ״ח:

בענין היינו צדק היינו אמונה וכו׳ אמונה אתקריאת כד אתחבר בה אמת וכו׳, ומביא שם גם כן הפסוק (ישעיה כ״ו) כי כאשר משפטך לארץ צדק למדו וכו׳ ועיין זוהר בחוקתי קי״ג: דהא צדק לא אתתקן ולא אשתלים אלא בצדקה וכו׳ ועיין באידרא זוטא האזינו דרצ״ב כד מתבסמא האי צדק ממשפט כדין אקרי צדקה ועלמא מתבסמא בחסד וכו׳ ועיין בזוהר אמור פ״ט: לך ה׳ הצדקה וכו׳ מאן צדקה אתר דכל אנפין נהירו אחידת ביה וכו׳ צדקה אמת קשוט ונהורא דכולא ונהירו דאנפין חידו דכולא וכל הנ״ל מכוון לענינינו:

אות ג

יבאר יסוד שלא רק שומר הברית יש לו מלח להמתיק מרירות תאוות ממון אלא גם מי שמקושר לשומר הברית יש לו מלח להמתיק המרירות, נמצא שמי שחולק על יהודי ששומר הברית יותר ממנו אזי אין לו מלח להמתיק מרירותו ונופל בתאווה. ובזה מבאר שמח זבולון ע"י שהיה אוהב ומקושר ליששכר הצדיק לא הפיל אותו העסק בפרקמטיא לתאוות ממון ועצבות. וכן רחב אחרי ארבעים שנה של פגם הברית זכתה למלח להמתיק המרירות ועי"ז לאור וחיים ונבואה ע"י התקשרות למשה רבינו והצלת שני הצדיקים פנחס וכלב מרגלי ירידו.
לקטע זה יש ג' השמטות אחת בסוף לשון רבינו ועוד שתים בסוף התורה.

וזהו מה שברך משה לפני הסתלקותו את ישראל, **(דברים לג)**[עז] מעונו של הקב"ה ברקיע שחקים, ותחתיו עוג וסיחון ואימת הגבוה על הנמוך, **ויגרש מפניך אויב,** פשט הפסוק מדבר בכבוש הארץ שהקב"ה יגרש את האויב "ויאמר השמד" פי' שציווה על ישראל להשמיד את שבעת העמים שהיו בארץ. ורבינו דורש "מפניך" דהיינו **מפניך דקדושה,** דהיינו שהקב"ה יגרש מפניך המאירים, את אויבך לתאוות ממון, שהיא בחי' שמד ועבודה זרה, וזהו המשך הפסוק **ויאמר השמד** [עח], **לשון שמד לשון ע"ז, היינו תאוות ממון. כי כל ישראל נקראים צדיקים** [עט]/[פא], **על שם הברית** [פא] דהיינו מכח הברית שכרת הקב"ה עם ישראל במתן תורה בסיני (כמבואר בבסוף פרשת משפטים/[פב] שם נזכר ברית ביחס לכלל ישראל. אבל בזוהר לך לך/[פג] ובפרי עץ חיים/[פד] מבואר שעמך כולם צדיקים כיוון שהם נמולים. ובזוהר ויחי/[פה] מבואר שמצד

[עז] **דברים פרק לג** (כו) אֵין כָּאֵל יְשֻׁרוּן רֹכֵב שָׁמַיִם בְּעֶזְרֶךָ וּבְגַאֲוָתוֹ שְׁחָקִים: (כז) מְעֹנָה אֱלֹהֵי קֶדֶם וּמִתַּחַת זְרֹעֹת עוֹלָם וַיְגָרֶשׁ מִפָּנֶיךָ אוֹיֵב וַיֹּאמֶר הַשְׁמֵד: (כח) וַיִּשְׁכֹּן יִשְׂרָאֵל בֶּטַח בָּדָד עֵין יַעֲקֹב אֶל אֶרֶץ דָּגָן וְתִירוֹשׁ אַף שָׁמָיו יַעַרְפוּ טָל:

פרש"י (כז) מעונה אלהי קדם – למעון הם השחקים לאלהי קדם שקדם לכל אלהים ובירר לו שחקים לשבתו ומעונתו ומתחת מעונתו כל בעלי זרוע שוכנים: זרועות עולם – סיחון ועוג ומלכי כנען שהיו תקפו וגבורתו של עולם לפיכך על כרחם יחרדו ויזועו ובחם חלש מפניו לעולם אימת הגבוה על הנמוך והוא שהכח והגבורה שלו בעזרך: **ויגרש מפניך אויב – ואמר לך השמד אותם:** מעונה – כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה ה"א בסופה:

[עח] סוף הפסוק הנ"ל

[עט] ישעיהו ס' כא, עמך כולם צדיקים. ועיין תורה לד אות ד' ותורה עג

[פ] **ישעיה ס'** (כ) לֹא יָבוֹא עוֹד שִׁמְשֵׁךְ וִירֵחֵךְ לֹא יֵאָסֵף כִּי יְהוָה יִהְיֶה לָּךְ לְאוֹר עוֹלָם וְשָׁלְמוּ יְמֵי אֶבְלֵךְ: (כא) **וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים** לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי \מַטָּעַי/ מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר: (כב) הַקָּטֹן יִהְיֶה לָאֶלֶף וְהַצָּעִיר לְגוֹי עָצוּם אֲנִי יְהוָה בְּעִתָּהּ אָחִישֶׁנָּה:

מצודות דוד (כא) ועמך – העם הנשאר בך יהיו כולם צדיקים כי הרשעים יכלו בחבלי המשיח. לעולם יירשו ארץ – הם ירשו הארץ לעולם ולא יגלו עוד ממנה. נצר מטעי – הענף אשר נטעתי מעשה ידי הוא ויש מה להתפאר בו ר"ל העם אשר בחרתי אתפאר בו כי יהיו צדיקים ותמימים:

[פא] עיין זוהר ריש פ' ויחי, ופרי עץ חיים שער העמידה פ"ב ד"ה על הצדיקים, * עיין זהר לך לך דף צג. זוהר לך לך ליין הטעינער–כך כשמטה בסוף התורה ולכלמורה היה לריך לעיין זאת כאן ולכן הרב קרמר ליין מוסף גם כאן.

[פב] **שמות פרק כד** (ה) וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עלת ויזבחו זבחים שלמים ליהוה פרים: (ו) ויקח משה חצי הדם וישם באגנת וחצי הדם זרק על המזבח: (ז) ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר יהוה נעשה ונשמע: (ח) ויקח משה את הדם ויזרק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת יהוה עמכם על כל הדברים האלה:

[פג] **זוהר לך לך דף צג. – פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר** כתיב **וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים** וְגוֹ' הנה **מִלָּה דָּא הָא אוֹקְמוּהָ חַבְרַיָּיא** דבר זה כבר העמידו ופירשו החברים, **מַאי טַעְמָא כְּתִיב וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים** כי לכאורה קשה **וְכִי כֻּלְּהוּ יִשְׂרָאֵל צַדִּיקֵי גִּינְהוּ** וכי כל ישראל הם צדיקים, **וְהָא כַּמָּה חַיָּיבִין אִית בְּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל** והרי כמה חייבים יש בישראל, **כַּמָּה חַטָּאִין וְכַמָּה רַשָּׁיעִין דְּעָבְרִין עַל פִּקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא** וכמה חוטאים ורשעים שעוברים על מצות התורה, ואיך יכללם בשם צדיקים, **אֶלָּא הָכִי תָּנָא בְּרָיְיתָא דְּמַתְנִיתִין** אלא כך למדנו בסוד המשנה, **זַכָּאִין אִנּוּן יִשְׂרָאֵל דְּעָבְדִין קָרְבָּנָא דְּרַעֲוָא לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא** אשריהם ישראל שמקריבים קרבן שיהיה לרצון להקב"ה, והיינו **דְּמַקְרִיבִין בְּנֵיהוּ לְתַמָּנְיָא יוֹמִין לְקָרְבָּנָא** שמקריבים את בניהם לשמונה ימים לקרבן, כי מי לא יחמול על פרי בטנו ויוצא חלציו לתתו ביום השמיני ללידתו לכרות את בשר ערלתו, ובכל זאת אמו ואביו שמחים וטובי לב בתת אותו לקרבן לאביו שבשמים, ובעבור המצוה הזאת שכולם מקיימים אותה ראוי שיקראו כולם צדיקים, **וְכַד אִתְגְּזָרוּ עָאלוּ בֵּהַאי חוּלָקָא טָבָא דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא** וכשנמולים ונפרעים כדין אז הם נכנסים באותו חלק הטוב של הקב"ה שהוא מדת היסוד, **דִּכְתִיב וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם** הרי שהיסוד נקרא צדיק, **וְכֵיוָן דְּעָאלוּ בְּהַאי חוּלָקָא דְּצַדִּיק אִקְרוֹן צַדִּיקִים** וכיון שע"י ברית נכנסו בזה החלק של היסוד הנקרא צדיק, הם נקראים צדיקים, **וְדַאי כֻּלָּם צַדִּיקִים,** לכן ודאי כל ישראל שהם נמולים אפילו הרשעים נקראים צדיקים, **וְעַל כֵּן** כתיב אח"כ **לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ** היינו ארץ העליונה שהיא השכינה, כי ע"י המילה נכנסים במלכות וע"י הפריעה נכנסים ביסוד, **כְּדִכְתִיב פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אָבֹא בָם** כי תחילה עולים במלכות הנקראת צדק ע"י המילה, **וּכְתִיב זֶה הַשַּׁעַר לַיהוה"ה צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ** רצה לומר כי **אִנּוּן דְּאִתְגְּזָרוּ וְאִקְרוֹן צַדִּיקִים** אלו שנמולו ונפרעו ונקראים צדיקים הם עולים מהמלכות אל היסוד. (מ"ק וכ"פ ומפרקים)

[פד] **פרי עץ חיים** – שער העמידה – פרק כ – על הצדיקים – הם צדיק וצדק, יסוד ומלכות. ועל החסידים – הם נ"ה, הנקראים חסדי דוד הנאמנים. ועל שארית עמך בית ישראל – מצד הת"ת. ועל גירי הצדק – מצד חסד לאברהם אב הגרים. ועלינו יהמו נא – מצד הגבורה, יהמו הרחמים ויתגברו על הדינין. ותן שכר טוב וכו', בא"י **משען ומבטח לצדיקים – ר"ת ימול, כל מי שימול מישראל, נקרא צדיק, שנאמר ועמך כולם צדיקים.** ויש בברכה זו מ"ב תיבין, נגד שם מ"ב, שבו נברא העולם בשביל הצדיקים, וכאן יכוין ליסוד שלו:

[פה] **זוהר ויחי דף רטז. – וַיְחִי יַעֲקֹב** וְגוֹ', **רַבִּי חִיָּיא פָּתַח וְאָמַר** לפרש מש"כ **וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ** וְגוֹמֵר ואמר **אִנּוּן יִשְׂרָאֵל יַתִּיר מִכָּל עַמִּין** אשריהם ישראל יותר מכל העמים המתגיירים, (כי נשמות ישראל הס מגוף הת"ת, פ"כ נשמת הגייס נמשכת רק מכוחי המשיכה, כמבואר לעיל דף יג סוע"ס), **דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָרֵא לוֹן עַדִּיקִים** שהקב"ה קרא אותם צדיקים, והיא מעלה גדולה שהקב"ה בעצמו מעיד על ישראל שהם צדיקים, דהיינו שבטבעם

שנשמות ישראל משרשות בהקב"ה הם בברית. **ובשביל זה, כשמגרש מפניהם דקדושה, את האויב, הוא מפיל אותם האויבים, בפנים דסטרא אחרא, היינו השמד :** וצ"ע לפי הכלל הראשון של ח"י כללי הראב"ן שהדרש והפשט מבארים זה לזה, לכאורה צ"ל שכוונת רבינו שגם הפשט הוא שהכנענים יושבי הארץ נפלו לתאוות ממון מפני בני ישראל שכולם צדיקים על שם הברית. וקשה הרי הגוים מצד טבעם תמיד בתאוות ממון וע"ז, ועוד כתיב (דברים ט' ה') לא בצדקתך וכו' אתה בא לרשת את ארצם כי ברשעת הגויים וכו' ולמען הקים הדבר אשר נשבע לאבותיך וכו'.

נמצא, כל צדיק וצדיק, כשהקב"ה רוצה לגרש אויביו של צדיק, הוא/פו מפיל/פז את האויב בתאוות ממון ע"י שמפילו לפגם הברית/פח ואזי אין לו מלח להמתיק תאוותו **[פט]. כי צדיק הוא ברית עולם [צ]** כמבואר בזוהר צדיק הוא מאן דנטר ברית, ועל ידו נמתק מרירות תאוות ממון, **וזה האויב של צדיק, שחולק על צדיק/צא, אין לו מלח להמתיק מרירותו. כי מלח ממון חסר** כנ"ל שהמלח ברית הוא המחסר את תאוות הממון, **כי עיקר תאוות ממון שנתמעט, אינו אלא ע"י ברית** נמצא תמיד תאוות ניאוף קודמת לתאוות ממון/צב **:** צ"ע לכאורה מדבר כאן מצדיק דווקא, אע"פ שלעיל אמר שכל ישראל צדיקים על שם הברית לכאורה הכוונה ביחס לגויים דווקא, אבל ישראל אחד כלפי חבירו לכאורה שווים, ואע"פ שיש חילוקי מדרגות בשמירת הברית של כל אחד ביחס לחברו.

ובשורשם המושרש בהם מאבותיהם הקדושים הם צדיקים, ואם יצאו מן הכלל כמה בני בליעל לא מפני זה יאבד מהם שם צדיקים, **לְאַחְסָן לוֹן יְרוּתַת עָלְמִין** להנחיל להם ירושת עולם כדין ירושה שאין לה הפסק, **בְּעָלְמָא דְאָתֵי** וזו הירושה היא נחלת ש"י עולמות שכינה הנקראת עולם הבא, וז"ש לעולם יירשו ארץ, פי' כי מאחר שהוא בלשון ירושה היא לעולם, ומלת מרץ היא מרץ העליונה שהיא הכינה, **לְאִתְעֲנָגָא בְּהַהוּא עָלְמָא** להתענג בעולם העליון בש"י עולמות שכינה, **כְּמָה דִכְתִיב אָז תִּתְעַנַּג עַל יהו"ה** כלומר כנ"ל שהיא למעלה מז"א הנקראת יהו"ה, ואמר **מַאי טַעְמָא** מה הטעם שישראל יורשים כן ולא הגרים, **בְּגִין דְּמִתְדַּבְּקִין בְּגוּפָא דְמַלְכָּא** לפי שמתדבקים בגוף המלך, כ"ל לפי שנשמתם היא מגוף הת"ת שהם מתגלים לזולתם גלוים מכינה, שממנה יונקים הש"י עולמות **דִכְתִיב וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּיהו"ה אלהיכ"ם** היינו זו"ן, **חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם** מלמד החייס הנמשכים מהכינה, ומפסוק שלכך פתח בפסוק ויחי יעקב, לומר שיקראלכ לכקיס נת"ת שהוא סוד יעקב, והוא מי מלמד החייס הנמשכים מהכינה, והלכוך נו נתמך לו כלומלו לכוך בחייס העליונים. (רמ"ק ורפ"ג והכית"ו ומק"מ)

פו הוא– דהיינו הקב"ה מפילו. וצ"ע בהמשך מבאר שטעם שנופל לתאוות ממון כי כיון שחולק על חבירו שהוא צדיק ממנו אין לו מלח להמתיק מרירות תאוותו. ואולי הכוונה שהחולק על חבירו כחולק על הצדיק כי הטוב שבחברו הוא בחי' צדיק ואזי הקב"ה מסה אותו בתאוות ממון ובאמת אם חזור בתשובה אזי יצליח לעמוד בנסיון ע"י חבירו שנכלל בו אבל אם עדיין חולק עליו אזי אין לו מלח להמתיק מרירות התאווה ולא יעמוד בנסיון.

פז ובן מבואר לקוטי עצות ערך ממון ופרנסה אות יא. כל הנפילות שאדם נופל ממדרגתו הם על ידי תאות ממון, כי זה עקר הנפילה שנופל לשמד ועבודה זרה. על כן כשחולקין על צדיק האמת והקדוש ברוך הוא רוצה לגרש אויביו של הצדיק, הוא מפיל את האויב לתאות ממון כי אין נפילה גדולה מזו. והכלל כשיש מחלוקות, כל מי שהוא שומר את הברית יותר מחברו וכו' וכל המקורבים לצדיק זה שהוא שומר את הברית ביותר, יכולים להפיל את חבריהם ממדרגתם, והנפילה היא שנופלים לתאות ממון. על כן צריך האדם לזהר ביותר כשיש מחלוקת עליו שלא יפל לתאות ממון, חס וחלילה (שם ג'):

פח עיין תורה קפא כשמפילים אדם מפילין אותו לתאות ניאוף. וכאן מבואר כשמפילים מפילים לתאות ממון. ובלק"ה קדושין ג' ג' מקשה זאת באופן אחר קצת אבל התירוץ שע"י תאות ניאוף נופל לתאות ממון וכמבואר באות ב' שהברית היא המלח ממון חסר.

פט עיין לק"ה קדושין ג' ג'–ד'

צ * תיקון מ"ח [דף פה. ועיין גם זהר חדש ויצא דף מח:]

צא צדיק דייקא ולא הצדיק, כי הכוונה לכל אחד מישראל כיון שיש בו נקודת צדיק אם חולק עליו זה נקרא שחולק על צדיק ועיין לקמן.

צב עיין לק"ה קדושין ג' ב' – מַה שֶּׁהַלֵּב בּוֹעֵר לְמָמוֹן שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ בְּחִינַת חֲמִימוּת תַּאֲוַת הַמַּשְׁגֵּל, כִּי תַּאֲוַת נִאוּף וְתַאֲוַת מָמוֹן הֵם בְּחִינָה אַחַת וְכָל אֶחָד תָּלוּי בַּחֲבֵרוֹ, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁעִקַּר תַּאֲוַת מָמוֹן נִמְשָׁךְ מִתַּאֲוַת נִאוּף, כְּמוֹ שֶׁמּוּבָא בְּהַתּוֹרָה צִוִּיתָ עָדֶךָ – עֵדֶ"תֶיךָ וְכוּ' (סִימָן כג). וְכֵן לְהֵפֶךְ כְּשֶׁאָנוּ אוֹמְרִים שֶׁעַל – יְדֵי צְדָקָה מִתְקַנְּנִין וּמִשְׁתַּכְּרִין תַּאֲוַת מָמוֹן וּמִשְׁכִּיבִין חֲמִימוּת הַלֵּב הַבּוֹעֵר לְמָמוֹן וַעֲשִׁירוּת (כמבואר בתורה יג) נִכְלָל בָּזֶה מְמֵילָא מַה שֶּׁנִּשְׁבָּר תַּאֲוַת נִאוּף עַל יְדֵי הַצְּדָקָה, כִּי בְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לְשַׁבֵּר תַּאֲוַת מָמוֹן כִּי אִם כְּשֶׁמְּשַׁבְּרִין מִקֹּדֶם תַּאֲוַת נִאוּף, כַּמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה "צִוִּיתָ עָדֶךָ" הַנַּ"ל.

עוד שם באות ג' – שֶׁעִקַּר נִסָּיוֹן הָאָדָם הוּא בְּתַאֲוָה זֹאת שֶׁל מִשְׁגָּל, (כמבואר בתורה לו) אֲבָל מִי שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לְעָמֹד בָּזֶה וּפוֹגֵם בִּבְרִית, חַס וְשָׁלוֹם, אֲזַי נוֹפֵל עַל יְדֵי זֶה לְתַאֲוַת מָמוֹן שֶׁנִּקְרָא בּוֹר אֵין מַיִם בּוֹ וְכוּ', שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל מִשָּׁם כִּי אִם עַל יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית בִּבְחִינַת גַּם אַתְּ בְּדַם בְּרִיתֵךְ שִׁלַּחְתִּי אֲסִירַיִךְ מִבּוֹר אֵין מַיִם בּוֹ,

עוד שם אות ד' – ד) וְכֵן אָנוּ רוֹאִין בַּחוּשׁ שֶׁכָּל זְמַן שֶׁאֵין הָאָדָם נוֹפֵל עֲדַיִן לְתַאֲוַת מָמוֹן, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מְשֻׁקָּע בְּתַאֲוֹתָיו, עֲדַיִן אֶפְשָׁר לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּיִרְאַת שָׁמַיִם וּלְהַמְשִׁיכוֹ וּלְקָרְבוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְהוֹצִיאוֹ מִתַּאֲוֹתָיו הָרָעוֹת, אֲבָל כֵּיוָן שֶׁנָּפַל וְנִשְׁקַע בְּתַאֲוַת מָמוֹן, בְּפֶרְט כְּמוֹ שֶׁקּוֹרִין עַכְשָׁו שֶׁכָּל אֶחָד רוֹצֶה לְהַרְבּוֹת צְרָכָיו לְהִתְנַהֵג בְּדֶרֶךְ הַנְּגִידִים, ...

נִמְצָא, שֶׁהַנִּסָּיוֹן שֶׁל הָאָדָם הָעִקָּר הוּא תַּאֲוַת נִאוּף, וְתַאֲוַת מָמוֹן הוּא נְפִילָה הַנִּמְשֶׁכֶת מִפְּגַם תַּאֲוָה זֹאת שֶׁעַל יְדֵי שֶׁפָּגַם בְּתַאֲוַת נִאוּף, חַס וְשָׁלוֹם, גָּרַם שֶׁהִפִּילוּ אוֹתוֹ בְּתַאֲוַת מָמוֹן, שֶׁהוּא בּוֹר אֵין מַיִם בּוֹ שֶׁמִּשָּׁם אִי אֶפְשָׁר לָצֵאת כִּי אִם עַל יְדֵי הַדְּרָכָה שֶׁל הַגְּבוֹר הַנַּ"ל (המבואר במעשה מבעל תפלה)

אבל עיין השמטה בסוף התורה/[צג] שם מפורש שכל אחד מישראל שחולק על ישראל חבירו ששומר הברית פחות ממנו, יכול להפילו לתאוות ממון, לכן זה שחולקים עליו צריך להזהר מאד שלא ליפול לתשוקת הממון.
ומבואר שאם החולק קטן ממנו בשמירת הברית אזי החולק נקרא אויב ויגורש לשמד הע"ז של ממון.
והטעם לכאורה מבואר כאן כיון שהחולק הוא הבן ברית של הקב"ה ממילא זולתו נקרא אוייב ומגורש מפני ה' לשמד העבודה זרה. ואין לו מלח להמתיק מרירות התאוות ממון ולכן היא תתגבר עליו. אבל זו תימה מאד לכנות אוייב רק בגלל שחולק עליו יותר שומר הברית ממנו. לכן נ"ל כוונת רבנו שם שיזהר שלא ליפול לשנוא את החולק עליו, ואם יצליח להתגבר על תאוותו להחזיר במחלוקת אזי אינו נקרא אוייב, ולא יגורש מפניו דהיינו מפני ה' ומדת האמת שהיא המלח ברית.
הקושיות בסוגיה זו וביאורה ביתר עומק עיין בהקדמה לתורה ובסוף התורה בהשמטה השייכת לכאן.

ובשביל זה, זבולון שהיה אוהב לישכר לפי הנ"ל משמע שישכר היה צדיק ביחס לזבולון וע"י שזבולון אהב את ישכר היה לו מלח להמתיק מרירות התאווה ועל כן, **נאמר בו** בברכת משה לשבטים לפני הסתלקותו **(דברים לג)**/[צד] ולזבולון אמר **שמח זבולון** בצאתך. דהיינו שאע"פ שיצא לעסק המשא ומתן, אבל ע"י שהיה מקושר לישכר היה לו מלח להמתיק מרירות הממון והיה שמח, **שמח, היפך בעצבון** שגורמת תאוות הממון, ואדרבה זכה לפנים מאירות ועי"ז לשמחה שאין לה קץ שהיא שמחה של לעתיד לבא בחי' **שובע שמחות את פניך** [צה]/[צו]:

מבאר על פי הנ"ל את המעשה ברחב והמרגלים את יריחו מה שבקשה ומה הבטיחו לה.
בספר יהושע פרק ב', יהושע שולח מרגלים את כלב ופנחס לרגל את הארץ, ובפרט את יריחו שהיתה קשה מכולן. ועשו עצמם קדרים, שהם אנשים פחותים, ועשו עצמם חֵרשין, שלא יחששו לדבר על ידם. והם נמצאים אצל רחב– על שם שהיתה רחבה בזכויות. שרצתה להתגייר כבר כששמעה קריעת ים סוף ולא יכלה עד שעברו את הירדן. ובמדרש שהמליכה את הקב"ה יותר מיתרו, במה שאמרה ולא קמה עוד רוח באיש, ואמרו בגמ' שידעה כיון שלא היה שר ונגיד שלא היה אצלה ארבעים שנה מגיל עשר כשיצאו ישראל ממצרים ארבעים שנה, וכל המכיר אותה ושמע את שמה היה רואה קרי. ונודע הדבר למלך ושלח אל רחב לתפסם. וכתיב "ותצפנו" כיון שהיתה שעת הדחק, שבאו לחפשם בפתע, לכן הצפינה רק את כלב. וכתיב "ותטמנם" כשהלכו הטמינה גם את פנחס בפשתן. פשתן דייקא שיש בו סגולת שמירה. ואמרה לאנשי המלך שהמרגלים הלכו מאצלה. ואז רחב מבקשת שיעשו עמה חסד, שכשיכבשו ישראל את הארץ יצילו אותה ובית אביה, ושיתנו לה אות אמת על זה, והם הבטיחו לה בתנאי שתאסוף את הוריה ואחיה לביתה, ואת תקות חוט השני הזה תקשרי בחלון, ותאמר כדבריכם כן הוא, ותקשור את תקות השני בחלון.
(נמצא בקשה אות אמת, והבטיחו לה תקות חוט השני, והסכימה, ואעפ"כ קשרה רק תקות השני)
ובזהר ויחי דף רמא: שאל הינוקא למה לא נתנו לה מה שבקשה? וביאר שהיא ביקשה אות אמת, היינו אות ו' שבשם הויה, בחי' ת"ת, שבו שורה החיים, כי הוא סוד עץ החיים, בחי' משה. והם ענו לה משה נאסף ומאיר בירח ביהושע במלכות (בחי' שכעת אור הפנים מאיר דרך האמונה) שהוא בחי' תקות חוט השני, בחי' אמונה,

---

[צג] **השמטה בסוף תורה כג** – (שַׁיָּךְ לְאוֹת ג): וַיִּגָּרֵשׁ מִפָּנֶיךָ אוֹיֵב וַיֹּאמֶר הַשְׁמֵד' וְכוּ', כִּי 'כָּל יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים צַדִּיקִים עַל שֵׁם הַבְּרִית' וְכוּ' עַיֵּן שָׁם. וְעַל כֵּן יוּכַל כָּל אֶחָד שֶׁהוּא שׁוֹמֵר הַבְּרִית יוֹתֵר מֵחֲבֵרוֹ, לְהַפִּיל אֶת חֲבֵרוֹ, כִּי הוּא בְּחִינַת צַדִּיק פָּנִים דְּקְדֻשָּׁה לְגַבֵּי חֲבֵרוֹ, וְעָלָיו נֶאֱמַר גַּם כֵּן: וַיִּגָּרֵשׁ מִפָּנֶיךָ אוֹיֵב כו'. וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְזָהֵר כְּשֶׁיֵּשׁ מַחֲלֹקֶת עַל הָאָדָם שֶׁלֹּא יִפֹּל לְתוֹךְ תְּשׁוּקַת הַמָּמוֹן, כִּי אוּלַי חֲבֵרוֹ פָּנִים דִּקְדֻשָּׁה נָגְדּוֹ, וְיֵשׁ לוֹ כֹּחַ לְהַפִּיל אוֹתוֹ, וְהַנְּפִילָה הוּא שֶׁמַּפִּילִין אוֹתוֹ לְתַאֲוַת מָמוֹן כַּנַּ"ל, עַל כֵּן צָרִיךְ לְזָהֵר מְזֶּה: שָׁם 'כִּי כָּל יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים צַדִּיקִים עַל שֵׁם הַבְּרִית'. שְׁמַעְתִּי אָז מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּפֵרוּשׁ, שֶׁאָמַר שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי שֶׁהֵם נִמּוֹלִים עַל כֵּן כֻּלָּם נִקְרָאִים צַדִּיקִים:

[צד] **דברים פרק לג** (יח) וְלִזְבוּלֻן אָמַר שְׂמַח זְבוּלֻן בְּצֵאתֶךָ וְיִשָּׂשכָר בְּאׇהָלֶיךָ: (יט) עַמִּים הַר יִקְרָאוּ שָׁם יִזְבְּחוּ זִבְחֵי צֶדֶק כִּי שֶׁפַע יַמִּים יִינָקוּ וּשְׂפֻנֵי טְמוּנֵי חוֹל:

רש"י – (יח) שמח זבולון בצאתך וישששכר באהליך – זבולון וישששכר עשו שותפות זבולון לחוף ימים ישכון ויוצא לפרקמטיא בספינות ומשתכר ונותן לתוך פיו של ישששכר והם יושבים ועוסקים בתורה לפיכך הקדים זבולון לישששכר שתורתו של ישששכר ע"י זבולון היתה: שמח זבולון בצאתך – הצלח בצאתך לסחורה: וישששכר – הצלח בישיבת אהליך לתורה לישב ולעבר שנים ולקבוע חדשים כמו שנאמר ומבני יששכר יודעי בינה לעתים ראשיהם מאתים ראשי סנהדרין היו עוסקים בכך. ועל פי קביעת עתיהם ועיבוריהם:

[צה] תהילים טז יא

[צו] **תהילים פרק טז** (ח) שִׁוִּיתִי יְדוָד לְנֶגְדִּי תָמִיד כִּי מִימִינִי בַּל אֶמּוֹט: (ט) לָכֵן שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: (י) כִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: (יא) תּוֹדִיעֵנִי אׇרַח חַיִּים שִׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

רש"י (יא) תודיעני ארח חיים – לשון עתיד הוא ואינו לשון תפלה. שבע שמחות – שמחה שאין לה קץ ותכלה היא השמחה של עתיד (סא"א). את פניך – שמחות אשר לפניך בבת הקרובה לך:

ובהיות המלכות אמונה בשלימות היא גם כן מורה על חיים, לכן אל תפחדי כי סימן חיים אנו נותנים לך. הרמ"ק/[צו] שואל מנין לה כל החכמה הזו ומתרץ לפי דרכו אבל מהאריז"ל משמע שבאמת היתה חכמה מאד.

עוד עיין זוהר ויקרא דף ב. במתוק מדבש שם – שרחב בקשה נשמה של ישראל מז"א כמו לבני ישראל ולא נשמת גרים ממלכות. נראה הכוונה שלא רצת להיות גר צדק אלא בחי' גר אמונה.

וכן מבואר בשער הגלגולים הקדמה ל"ו/[צח] זה לשונו– בספר הזוהר בפסוק ונתתם לי אות אמת, הפליגו לדבר בחכמתה, שנתכוונה בשאלתה זאת. והענין הוא, כי רחב הזונה באה משרש קין הנז"ל, ולכן שאלה מהם ונתתם לי אות אמת, כנגד מ"ש לו וישם ה' לקין אות, ואמרו רז"ל שהוא אות ו' של ההוי"ה שבתפארת הנקרא אמת. (עיין תורה לח שזה אות התפילין) והענין הוא, כי כל נפשות הגרים הם מן המלכות נקבה, בסוד גר צדק, והיא שאלה מהם, שיעלו אותה על הת"ת הזכר, הנקרא אמת, אשר משם נשמות בני ישראל. והם השיבו לה, הנה אנחנו באים בארץ, שהיא בחי' המלכות. ועוד כי משה שהוא מן הת"ת כנודע, מת במדבר, ואנו הבאים בארץ שהיא המלכות, אין בנו כח להעלותך, האמנם יכולים אנו להעלותך עד היכל הרצון של הנקבה, דכתיב ביה כחוט השני שפתותיך, כנזכר בזוהר בפרשת פקודי וזש"ה את תקות חוט השני הזה. אבל היא היתה רוצה לעלות בהיכל הרצון העליון הזכר, הנקרא ת"ת, אשר שם אתגניז נשמת מרע"ה כנודע שם בפרשת פקודי:

... ואמנם היא בראותה שאינה יכולה לעלות עד הת"ת, לא רצתה לקשור תקות חוט שהיא המלכות הנקראת תקוה, ולא החוט שהוא היסוד לבדו, בסוד חוט דאברהם דאתער לנפשי דגיורי, אמנם ותקשור תקות השני בחלון, שהם שני היריכים נצח והוד. ואח"כ נתגלגלה בזכר, והוא חבר הקיני, ורחב נהפכה לחבר. וגם הוא משרש קין כנז"ל. ואח"כ נתגלגל חבר הקיני בחנה אם שמואל, **ולפי שקשרה תקות השני שהם נצח והוד כנזכר, לכן ילדה את שמואל שנתנבא מנצח והוד.** וזהו מה שרמזה חנה הנביאה בשירה שלה, רחב פי על אויבי, גם אמרה אשה קשת רוח אנכי, ר"ל, כי בהיותה תחלה בגלגול רחב הזונה, היתה קשת רוח מסטרא דמסאבא.

אבל מרבינו כאן לכאורה משמע שאדרבה ממה שקבלה מוכיח מה בקשה. אבל כיוון שקשה לומר שרבינו לא ילך בדרך הברורה בזוהר והאריז"ל נראה לכוון דבריו על פיהם שבקשה יותר ממה שקבלה, אמנם גם קבלה יותר ממה שהבטיחו לה. כמבואר בשער הגלגולים הנ"ל.

ועיין **פרפראות לחכמה** מבאר שהיא בקשה אור הפנים ממש כמו שזוכה צדיק והם אמרו לה שא"א אלא ע"י אמונה כמו המקורב לצדיק. ועי"ש מבאר החילוק שהצדיק בכוחו להסתכל בשורש הממון ששם הוא אור צח ומצוחצח (כמבואר לקמן בשליא דכדניתא), אבל המקורב לצדיק זוכה בבחי' אמונה. עיין לקוטי הלכות גניבה ב' מבואר ששרש הממון אורות הצחצחות הכוונה לאריך אנפין, וזה יכול לזכות רק הצדיק הגדול שתיקן הברית בתכלית וכן מבואר בתורה קה. ועיין תורה יח שהצדיק יכול לקרב לשכלו של המקורב אליו את השגת התכלית כפי שרשו בצדיק.

[צו] **עיין אור יקר** לרמ"ק על הזהר כאן ששואל תימה מנין לה לרחב חכמה זו ומתרץ שהיא שאלה סתם חיים ורצתה שיתפשטו החיים בכל מקום שנמצאים קרוביה והם הבינו שזה אפשר רק מצד עץ החיים אות אמת דמשה דחייו ארוכים נוצחים והשיבו לה שעתה עת מלחמה וזה נעשה ע"י דיני המלכות שלא מבחינים בין צדיק לרשע וצריך להחבא כמעט רגע עד יעבור זעם, לכן תאספי את כל קרוביך לבית דווקא, ואת תקות חוט השני תקשרי בחלון, שדומה לפתח פה השכינה, ששם נשיבו דחיי, והרי הוא כעין הדם על המשקוף ואל ב' המזוזות וימצא שם חיים ע"י ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו.

[צח] **שער הגלגולים** – הקדמה לו – עוד דע, כי רחב הזונה, היתה נשמה קדושה מאד, ולא לחנם נשאת ליהושע בן נון, וכמו שנודע ממ"ש ז"ל ששרתה עליה נבואה, כשאמרה ונחבאתם שמה שלשה ימים עד שוב הרודפים. גם בס"ה בפסוק ונתתם לי אות אמת, הפליגו לדבר בחכמתה, שנתכוונה בשאלתה זאת. והענין הוא, כי רחב הזונה באה משרש קין הנז"ל, ולכן שאלה מהם ונתתם לי אות אמת, כנגד מ"ש לו וישם ה' לקין אות, ואמרו רז"ל שהוא אות ו' של ההוי"ה שבתפארת הנקרא אמת. והענין הוא, כי כל נפשות הגרים הם מן המלכות נקבה, בסוד גר צדק, והיא שאלה מהם, שיעלו אותה על הת"ת הזכר, הנקרא אמת, אשר משם נשמות בני ישראל. והם השיבו לה, הנה אנחנו באים בארץ, שהיא בחי' המלכות. ועוד כי משה שהוא מן הת"ת כנודע, מת במדבר, ואנו הבאים בארץ שהיא המלכות, אין בנו כח להעלותך, האמנם **יכולים אנו להעלותך עד היכל הרצון של הנקבה**, דכתיב ביה כחוט השני שפתותיך, כנזכר בזוהר בפרשת פקודי וזש"ה את תקות חוט השני הזה. **אבל היא היתה רוצה לעלות בהיכל הרצון העליון הזכר**, הנקרא ת"ת, אשר שם אתגניז נשמת מרע"ה כנודע שם בפרשת פקודי: **והנה** ענין החוט הזה, הוא מ"ש בס"ה בפסוק אם מחוט ועד שרוך נעל, שהוא חוט של חסד של אברהם, אשר על ידו מתעוררים נפשות הגרים, בסוד ההוא אתערו דעבד אברהם בסטרא אחרא, כנזכר בפרשת תרומה בפסוק ועורות תחשים ונקרא חוט השני, להיותו בנקבה, וכמש"ה כחוט השני שפתותיך, שהוא דין, להיותו בנקבה. ואמנם היא בראותה שאינה יכולה לעלות עד הת"ת, לא רצתה לקשור **תקות חוט שהיא המלכות** הנקראת תקוה, ולא **החוט שהוא היסוד לבדו**, בסוד חוט דאברהם דאתער לנפשי דגיורי, אמנם ותקשור **תקות השני בחלון**, שהם שני היריכים נצח והוד. ואח"כ נתגלגלה בזכר, והוא חבר הקיני, ורחב נהפכה לחבר. וגם הוא משרש קין כנז"ל. ואח"כ נתגלגל חבר הקיני בחנה אם שמואל, ולפי שקשרה תקות השני שהם נצח והוד כנזכר, לכן ילדה את שמואל שנתנבא מנצח והוד. וזהו מה שרמזה חנה הנביאה בשירה שלה, רחב פי על אויבי, גם אמרה אשה קשת רוח אנכי, ר"ל, כי בהיותה תחלה בגלגול רחב הזונה, היתה קשת רוח מסטרא דמסאבא. ואמנם יעל אשת חבר הקיני, זכתה גם היא ונתגלגלה בזכר, והוא עלי הכהן, הפוך יעל ששמש באהל שילה כנודע שהיה אהל ולא בית, וזש"ה מנשים באהל תבורך, כי יעל נתברכה יותר משאר נשים, וזהו תבורך מנשים יעל. וביאר מה ענין ברכה זו אשר לה על שאר הנשים, ואמר מנשים באהל תבורך, כי מהיותה תחלה ממדרגת נשים נהפכה לזכר, ושמש בכהונה באהל שילה כנזכר: **(הגהה** – אמר שמואל, נלע"ד לומר, כי להיות כי חבר הקיני נתגלגל בחנה אם שמואל, לכן היתה חנה עקרה, להיותה גלגול איש כנודע לנו, ולא נפקדה עד שהתפלל עליה עלי הכהן, שהיה גלגול אשה, והיא יעל אשת חבר. ומסטרא דיליה נפקדה חנה, וזה אצלי כפתור ופרח כן נראה לענ"ד): עכ"ל שער הגלגולים

ותימה אחרי ארבעים שנה של ניאוף (כמבואר במגילה טו. וזבחים קטז.) איך חשבה לזכות לאור פני מלך חיים שהתנאי לזה הוא תיקון הברית דייקא.

אבל האמת לפי הנ"ל שע"י התקשרות לצדיק גדול זוכים למלח הממתיק את מרירות התאווה והיא הרי בקשה להיות קשורה במדרגת משה רבינו ועוד כיון שהתגיירה היא כנולדה מחדש דהיינו שברגע שהכירה האמת והתגיירה מיד יצאת בקיצוניות לצד השני בבחי' במקום שבע"ת עומדים וכו', וכמו שמצינו ברות המואביה שהיתה גרה וזכתה למדרגה עצומה אלא ששם מבואר יותר על מדותיה הטובות. ואילו רחב מסופר יותר על חכמתה. ואע"פ שמבואר בשמות רבה כז ד' וביפה תאר שם שרחב כבר בקריעת ים סוף חשבה להתגייר רק שלא יצא לפועל עד עכשיו וא"כ הרי הכירה האמת ואעפ"כ זנת. ועוד מבואר בחז"ל טעם שגרים סובלים כיון שהמתינו עד שהתגיירו, אעפ"כ זכתה הרבה יותר מכל גר אחר. ואולי כיון שגרות צריכה בית דין של ישראל היה צריכה לבוא אל מחנה ישראל והיא אשה שלא יכולה ללכת לבדה אליהם כמו יתרו. אבל ללא דברי היפה תאר אולי אפשר לומר שדייקא ע"י שבאו אצלה שני צדיקים גדולים כפנחס וכלב שהם בחי' אור הפנים נתעוררה לתשובה וכנ"ל עה"פ ויחן את העיר שאנשי שכם התעוררות בתשובה ע"י ראיית פני יעקב אבינו.

אבל עיין שער הגלגולים הנ"ל שרחב היתה נשמה גבוהה מאד וחכמה מאד כמבואר עה"פ ונתתם לי אות אמת וזכתה לנבואה כשהיו המרגלים אצלה שאמרה להם ונחבאתם שלשה ימים וזכתה להנשא ליהושע ושמונה נביאים יצאו ממנה, וזכתה להתגלגל בזכר הוא חבר הקיני ואח"כ בחנה עי"ש. (ויש קצת משמעות בשער הגלגולים שבזכות שהתעקשה ולא קבלה בשלימות את עצת המרגלים כלב ופנחס אלא בקשה יותר, זכתה שיצא ממנה שמואל שזכה לחדש בהנבואה מנצח והוד)

מדסמיך לסוגיא לעיל שהחולק על צדיק אין לו מלח להמתיק מרירות התאווה. נראה שכוונת רחב היתה שבזכות ההתקשרות למשה רבנו ושהצילה שני צדיקים שהם בחי' ברית מלח, ימתיק לה את מדרגת הגר הצדק שהיא מדרגת הגרים, עד שיאיר בה האמת בבחי' אור פני מלך חיים, ותזכה להיות גר אמונה עם נשמת ישראל ממש. ותינצל היא ובני משפחתה שלא ישלוט בה המוות בכיבוש יריחו.

וזה שנתבאר לעיל ש"י התקשרות ואהבה לצדיק שומר הברית זוכים למלח הברית שממתיק מרירות המוות של עוה"ז והתאוות שבו, זה מבואר במעשה **[צט]כשבקש**/[ק] **רחב סימנא דחיי (קא)**/[קב][קג] מפנחס וכלב שני המרגלים ששלח יהושע לרגל את יריחו שהתחבאו בביתה, הבטחה וסימן שכשיכבשו ישראל את העיר לא יהרגו אותה ומשפחתה, **כמ"ש (יהושע ב)**/[קד] **והחייתם את אבי ואמי וכו', אמרה ונתתם לי אות אמת** [קה]/[קו]/[קז]. **כי אמת הוא בחי' חיים** [קח] **כנ"ל,** דהיינו שבקשה שלא תיהיה גר צדק ככל הגרים

[צט] בתרלד- כשבקשה, בקרן הורוביץ תשסז- כשבקשה

[ק] **כשבקש רחב** – נקט לשון זכר, אולי כיון שבעת שבקשה זאת כבר נתגיירה ומצד גודל נשמתה וחכמתה וגדול רצונותיה להיות קשורה בהיכל הרצון של זכר היכן שנסתלק משה רבינו, היתה כבר בבחי' זכר. ובאמת זכתה להתגלגל בזכר בחבר הקיני חבר אותיות רחב, כמבואר בשער הגלגולים הק' לו. עוד גם ראה **מגלה עמוקות** אופן רטו – רחב המליכו להקב"ה. דהיינו שגם שם נקט לשון זכר ברחב.

[קא] **עיין זוהר ויחי דף רמא:**

[קב] **זוהר ח"א דף רמא:** – אדהכי קם בריה דאושפיזא ויתיב קמייהו הוא רבי נהוראי בינוסקלמי ורבי אבין בנבלי בינוסקלמי ויתיב ילד קטן, אמר לון מאי דכתיב (יהושע ב יג) והחייתם את אבי ואת אמי וגו', וכתיב ונתתם לי אות אמת, מאי קא בעאת מנייהו, אמר רבי אבא יאות שאלת, אבל אי שמעת מידי אימא ברי. אמר תו שאלתא, דהא אינון יהבו לה מה דלא בעאת מנייהו, שהרי נקשה לון ממה והם הבטיחו לה תקות חוט דכתיב את תקות חוט השני הזה תקשרי בחלון וגו', אלא הכי אוליפנא, היא בעאת סימנא דחיי, דכתיב והחייתם את אבי וגו', ואמרה סימנא דחיי לא שרייא אלא באות אמת, ומאי איהו אות אמת, דא את ו' שנקשה הויה שנזקף הא"ת שהוא בגין דביה שריין חיין שבו קורה החיים כי הוא סוד עץ החיים, הכי אוליפנא סימנא דמשה המוקדש בז"ש קא בעאת. ואינון אמאי יהבו לה תקות חוט השני שהוא במלכות, אלא אינון אמרי משה הא אסתלק מעלמא, דהא אתכניש שמשא, והא מטא זמנא דסיהרא למשלט סוד המלכות, סימנא דסיהרא אית לן למיהב לך, ומאי איהו תקות חוט השני הזה, כמה דאת אמר (שיר ד ג) כחוט השני שפתותיך כ"ל שהמלכות נקנית מהגבורות שנמשיכה מחוט הקיני וכמו הקפתיים, והיא בחי' שפה (שכינה גמט' שפה), סימנא דיהושע יהא גבך, בגין דשולטנותא דסיהרא השתא ובהיותה בשלימות היא גם מורה על חיים לכן על תפחדי כי סימן של חיים הוא נותניס לך.

[קג] עיין שער הגלגולים הקדמה לו. גם עיין מ"ש שם – הענין הוא, כי כל נפשות הגרים הם מן המלכות נקבה, בסוד גר צדק, והיא שאלה מהם, שיעלו אותה על הת"ת הזכר, הנקרא אמת, ומולי לזה רמז רכיעו בלשונו כשבקש רחב.

[קד] **יהושע פרק ב** (א) וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן מִן הַשִּׁטִּים שְׁנַיִם אֲנָשִׁים מְרַגְּלִים חֶרֶשׁ לֵאמֹר לְכוּ רְאוּ אֶת הָאָרֶץ וְאֶת יְרִיחוֹ וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ בֵּית אִשָּׁה זוֹנָה וּשְׁמָהּ רָחָב וַיִּשְׁכְּבוּ שָׁמָּה: (ט) וַתֹּאמֶר אֶל הָאֲנָשִׁים יָדַעְתִּי כִּי נָתַן יְדוָד לָכֶם אֶת הָאָרֶץ וְכִי נָפְלָה אֵימַתְכֶם עָלֵינוּ וְכִי נָמֹגוּ כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם: (י) כִּי שָׁמַעְנוּ אֵת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ יְדוָד אֶת מֵי יַם סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם וַאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לִשְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחוֹן וּלְעוֹג אֲשֶׁר הֶחֱרַמְתֶּם אוֹתָם: (יא) וַנִּשְׁמַע וַיִּמַּס לְבָבֵנוּ וְלֹא קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כִּי יְדוָד אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתָּחַת: (יב) **וְעַתָּה הִשָּׁבְעוּ נָא לִי בַּידוָד כִּי עָשִׂיתִי עִמָּכֶם חָסֶד וַעֲשִׂיתֶם גַּם אַתֶּם עִם בֵּית אָבִי חֶסֶד וּנְתַתֶּם לִי אוֹת אֱמֶת:** (יג) וְהַחֲיִתֶם אֶת אָבִי וְאֶת אִמִּי וְאֶת אַחַי וְאֶת אַחְיוֹתַי \(וְאֶת\) כָּל אֲשֶׁר לָהֶם וְהִצַּלְתֶּם אֶת נַפְשׁוֹתֵינוּ מָמָוֶת: (יד) וַיֹּאמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים נַפְשֵׁנוּ תַּחְתֵּיכֶם לָמוּת אִם לֹא תַגִּידוּ אֶת דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיָה בְּתֵת יְדוָד לָנוּ אֶת הָאָרֶץ **וְעָשִׂינוּ עִמָּךְ חֶסֶד וֶאֱמֶת:** (טו) וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הָאֲנָשִׁים נְקִיִּם אֲנַחְנוּ מִשְּׁבֻעָתֵךְ הַזֶּה אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ: (טז) הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָאִים בָּאָרֶץ **אֶת תִּקְוַת חוּט הַשָּׁנִי הַזֶּה תִּקְשְׁרִי בַּחַלּוֹן אֲשֶׁר הוֹרַדְתֵּנוּ בּוֹ** וְאֶת אָבִיךְ וְאֶת אִמֵּךְ וְאֶת אַחַיִךְ וְאֶת כָּל בֵּית אָבִיךְ תַּאַסְפִי אֵלַיִךְ הַבָּיְתָה: (יז) וְהָיָה כֹּל אֲשֶׁר יֵצֵא מִדַּלְתֵי בֵיתֵךְ הַחוּצָה דָּמוֹ בְרֹאשׁוֹ וַאֲנַחְנוּ נְקִיִּם וְכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה אִתָּךְ בַּבַּיִת דָּמוֹ בְרֹאשֵׁנוּ אִם יָד תִּהְיֶה בּוֹ: (כ) וְאִם תַּגִּידִי אֶת דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיִינוּ נְקִיִּם מִשְּׁבֻעָתֵךְ אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ: (כא) וַתֹּאמֶר כְּדִבְרֵיכֶם כֵּן הוּא וַתְּשַׁלְּחֵם **וַיֵּלְכוּ וַתִּקְשֹׁר אֶת תִּקְוַת הַשָּׁנִי בַּחַלּוֹן:**

[קה] זהר ויקרא ב. וזהר ח"ב רסט.

שהם במדרגת הצדק הנמוכה כנ"ל. אלא שתקבל נשמה מנשמות ישראל שבז"א. דהיינו את האות ו' משמו ית', כמו ששם הקב"ה לקין על מצחו להצילו ממוות/[קט], (ובתורה לח אות ו' מבואר שהוא אות התפילין) דהיינו תפארת הזכר. כי בקשה עי"ז להיות נקשרת בהיכל הרצון היכן שגנוז נשמת משה רבנו (ש' הגלגולים) **ואמרו לה** אין בכוחינו להבטיח לך אלא **את תקות חוט השני תקשרי לך** שהיא להיות קשורה בהיכל הרצון דנוקבא. והיא לא הסכימה כי לא רצתה לקשור תקות חוט שהיא המלכות הנקראת תקוה, ולא החוט שהוא היסוד לבדו, בסוד חוט דאברהם דאתער לנפשי דגיורי, אמנם הסכימה לקשור תקות השני בחלון, שהם שני היריכים נצח והוד (ש' הגלגולים) **תקוה**/[קי], **זה בחי' אמונה** דהיינו שמקוה לדבר שאינו יודע אלא מאמין בו, **כמ"ש** הנביא **(ירמי' לא)**/[קיא] **ויש תקוה לאחריתך** דהיינו יש אמונה שתיהיה גאולה לעם ישראל ושבו בנים לגבולם. **ואמונה, היא** [קיב] **אחרית הימים** ימים בפשט הכוונה לזמן ועפ"י הסוד ימים הכוונה מדות/[קיג], ואחרית הכוונה לאחרונה שבהן שהיא המלכות אמונה **(קיד)**/[קטו]. **כי עליה עומדת**[קטז] **כל**

[קי] **זוהר ח"ב** דף רסט. שאל לך אות, אות ממש, דכלהו הוו נטלין ברזא דאתוון. וכן ברחב מה כתיב (יהושע ב יב) ונתתם לי אות אמת, דא את ו', דדא אקרי אות אמת, ואי תימא שאר אתוון לאו אינון אמת, אין, אלא אות דא אות אמת אקרי.

[קי] **זוהר ויקרא** דף ב. עס מתוק מדבש –שאל לך אות, אות ממש, דכלהו הוו נטלין ברזא דאתוון. וכן ברחב מה כתיב (יהושע ב יב) ונתתם לי אות אמת, דא את ו', דדא אקרי אות אמת, ואי תימא שאר אתוון לאו אינון אמת, אין, אלא אות דא אות אמת אקרי עמס המות ו שבשם נקמתם ממת לפי שהיא מות ו' דשם הויה שבז"ן הנקבא ממת בסוד הפסוק תמן ממת ליעקב מכל שלמי מותיות לא מרמזות אל ז"ת. הפירוש שרחב בקשה מהם שיתנשאו לה נשמה מז"ת כמו שיש לכל בני ישראל ולא רק ממלכות כמו שנמשכת לגריס.

עוד עי"ש לפני כן קצת מבואר שסוד האותיות נמסר למשה בסיני ועל זה אמר הנביא ישעיהו לאחז "שאל לך אות: ומבאר הזוהר דכולהו הוו נטלין ברזא דאתוון פירוש שכל בני הדור ההוא היו מתנהגים בסוד צרופי האותיות ועל סמך זה היו קוראים שמות ילדיהם לכן א"ל ישעיהו הנביא שאל לך אות שתקבע בשמך אשר היא תשנה את מזלך לטובה דהיינו אות מהשם הויה הקדוש שתוסיף אות ה' או אות י' כגון שתקרא אחזה ועי"ז יהיה לך הצלחה בעוה"ז או שתקרא יאחז ויהיה הצלחה בענייני עוה"ב

צ"ע משמע לפ"ז שרחב בקשה שיתווסף לה אות ו' בשמה ואולי זה הכוונה הנ"ל שבקשה ואמרו לה שא"א וצ"ע.

עיין נחמיה י יב שרחוב הוא שם של איש ואולי לכן כתב רבינו כאן לעיל וזה שביקש רחב שנקט בה לשון זכר לגבי שבקשה סימנא דחיי כי בקשה להקרא בשם איש וצ"ע.

[קיח] עיין סנהדרין צז. בקושטא לא משני בדבוריה ולא מיית איניש ועיין סוטה מו:

[קטז] **בראשית פרק ד** (יג) וַיֹּאמֶר קַיִן אֶל יְדוָד גָּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשׂוֹא: (יד) הֵן גֵּרַשְׁתָּ אֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּמִפָּנֶיךָ אֶסָּתֵר וְהָיִיתִי נָע וָנָד בָּאָרֶץ וְהָיָה כָּל מֹצְאִי יַהַרְגֵנִי: (טו) וַיֹּאמֶר לוֹ יְדוָד לָכֵן כָּל הֹרֵג קַיִן שִׁבְעָתַיִם יֻקָּם וַיָּשֶׂם יְדוָד לְקַיִן אוֹת לְבִלְתִּי הַכּוֹת אֹתוֹ כָּל מֹצְאוֹ:

רש"י – וישם ה' לקין אות – חקק לו אות משמו במצחו (ס"א ד"א כל מוצאי יהרגני הבהמות והחיות אבל בני אדם עדיין לא היו שייראו מהם רק אביו ואמו ומהם לא היה ירא שיהרגוהו אלא אמר עד עכשיו היה פחדתי על כל החיות במ"ש ומוראכם וגו' ועכשיו בשביל עון זה לא ייראו ממני החיות ויהרגוני מיד וישם ה' לקין אות החזיר מוראו על הכל):

[קי] **עיין מלבי"ם** (תהילים לט ח') קויתי, תוחלתי – המקוה על דבר בלתי ידוע, והמיחל הוא על דבר ידוע שבודאי יבא (במ"ש ישעיה נ"א ה', מיכה ח' ו', ולקמן ק"ל ובב"מ):

[קיא] **ירמיה פרק לא** (יד) כֹּה אָמַר יְדוָד קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַמְרוּרִים רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ מֵאֲנָה לְהֻנָּחֵם עַל בָּנֶיהָ כִּי אֵינֶנּוּ: (טו) כֹּה אָמַר יְדוָד מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְעֵינַיִךְ מִדְּמָעָה כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ נְאֻם יְדוָד וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב: (טז) וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ נְאֻם יְדוָד וְשָׁבוּ בָנִים לִגְבוּלָם:

מלבי"ם (טז) יש תקוה לאחריתך – יש תקוה על אחרית הימים בעת קץ שאז ושבו בנים לגבולם – ר"ל הגם שהם עצמם לא ישובו, הבנים שלהם שהם הדור האחרון, ישובו לגבולם, (ובזה לא אמר ושבו מארץ אויב כי עשרת השבטים אינם בארץ אויב כי שוכנים לעצמם בארץ רחוקה מגבולם, וישובו באחרית לגבולם):

מלבי"ם (ירמיה כט יא) באור המלים – אחרית ותקוה – שם אחרית יציין ג"כ האושר האחרון והתכלית, כי אם יש אחרית (משלי כ"ג), **וכפי דרכי האמונה, הרשעים יש להם ראשית, והצדיקים יש להם אחרית**, ר"ל הרשעים מצליחים בעוה"ז ולבסוף תאבד אחריתם, כמ"ש כי לא תהיה אחרית לרע (משלי כ"ד כ'), הנה אחרית גוים מדבר (לקמן נ' י"ב), והצדיקים מצליחים בסוף, כמ"ש להטיבך באחריתך (דברים ח'), ועז"א (לקמן ל"א) ויש תקוה לאחריתך:

[קיב] לשה"כ בראשית מט א' ונזכר יג פעמים בתנ"ך

[קיג] **עיין תורה לג** אות ג' והימים נקראים מדות, כמו שכתוב (תהלים ל"ט): "ומדת ימי". וכעין זה כתב בתורה נו אות ג'.

[קיד] **עיין זוהר כי תשא דף קפט: וזהר ואתחנן דף ער.** [ועיין גם שערי אורה שער א' ספירה עשירית]

[קטו] **זוהר כי תשא דף קפט:** ותבו להיכלא דמלכא בכסופא, ואימא קדישא ערבת לון. בניה שני חאבו כמלקדמין, מה עבד קודשא בריך הוא, אפיק להאי ברא כמלקדמין מהיכליה, ואמיה השכינה הקדושה בהדיה, אמר, מכאן ולהלאה אימא וברה יסבלון כמה בישין כחדא, הדא הוא דכתיב (ישעיה נ א) ובפשעיכם שלחה אמכם, ועל דא כתיב (דברים ד ל) בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים, מאי באחרית הימים, אלא דא היא אימא קדישא השכינה הקדושה דהיא אחרית הימים כי היא מחרית הספירות העליונות הנקראות ימים, ועמה סבלו כל מה דסבלו בגלותא ועל יהא יש לנו תקוה על הגאולה. ואילו יהדרון בתיובתא, אפילו חד ביש או חד צערא דיעבר עלייהו, אתחשב עלייהו כאלו סבלו כלא, (ס"א ואי לאו סתים קיצא) ואי לא, כד יסתיים קיצא (בישא) וכל דרין דילה, כמה דאמר בוצינא קדישא, דכתיב (ויקרא כה ל) לצמיתות לקונה אותו לדורותיו, וכל דא בתיובתא תליא מילתא, אמר רבי חייא, ודאי הכי הוא, ועל דא גלותא אתמשך. אבל קודשא בריך הוא כל מה דמחא) (נ"א דלקא) לון לישראל, בהאי אחרית הימים נכח השכינה הקדושה הנקראת מחרית הימים שהיא מלכות אח יקראל בכחמים,

המדות ומאירות בה, **כמ"ש** בגמ' **(מכות כד)**[קיו] **בא חבקוק והעמידן על אחת וכו'** כמו שכתוב "וצדיק באמונתו יחיה"[**קיח**][קיט] דהיינו שאת כל התרי"ג מצוות העמיד על בסיס האמונה[קכ], דהיינו בהתמעטות הדורות ואין בכח רוב העולם לקיים את המצוות בשלימות כמו הראשונים חיזק אותם חבקוק שהעיקר היא הכוונה שאם היה תיהיה אם אמונה שלימה יאיר האמת בכל המצוות שמכח האמת המאיר באמונה יזכה להחיות את כל עבודת ה' שלו וקיום המצוות. **וחוט השני,** בפשט הכוונה לחוט צמר הצבוע

ובהאי אחרית הימים יעביד לון נסין ונוקמין, דכתיב (ישעיה ב ב) והיה באחרית הימים, נכון יהיה הר בית יהו"ה היינו שהמלכות תיהיה מתוקנת בראש ההרים,

זוהר ואתחנן דף רע. וזמין קב"ה בסוף יומייא לאהדרא לישראל לארעא קדישא ולאכנשא לון מגלותא ומאן אינון סוף יומייא ההוא דהיא אחרית הימים. בהאי אחרית הימים ישראל סבלו גלותא הה"ד בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים וכתיב וקראת אתכם הרעה באחרית הימים. באחרית הימים דייקא. ודא היא כנסת ישראל בגלותא. ועם אחרית הימים דא קבילו עונשא בגלותא. ובדא יעביד קב"ה נוקמין לישראל תדירא הה"ד אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים. ובכל אתר דא היא וקב"ה זמין לאתבא לה לאתרהא הה"ד והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית יי' וגו ודא הוא יום.

[קיו] גם בדפו"ר ותרלד- עומדת ומתרלו - עומדים

[קיו] **מכות כג:** – דרש רבי שמלאי שש מאות ושלש עשרה מצות נאמרו לו למשה שלש מאות ששים וחמש לאוין כמנין ימות החמה ומאתים וארבעים ושמונה עשה כנגד איבריו של אדם. אמר רב המנונא מאי קרא {דברים לג–ד} תורה צוה לנו משה מורשה תורה בגימטריא {דף כד.} שית מאה וחד סרי הוי אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום (סימן דמשמ"ק ס"ק): **בא דוד** והעמידן על אחת עשרה דכתיב {תהילים טו–א} מזמור לדוד {ה'} מי יגור באהלך מי ישכון בהר קדשך הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרובו נבזה בעיניו נמאס ואת יראי ה' יכבד נשבע להרע ולא ימיר כספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי לא לקח עושה אלה לא ימוט לעולם וכו' ..... **בא ישעיהו** והעמידן על שש דכתיב {ישעיה לג–טו} הולך צדקות ודובר מישרים מואס בבצע מעשקות נוער כפיו מתמוך בשוחד אוטם אזנו משמוע דמים ועוצם עיניו מראות ברע וכו' .....בא מיכה והעמידן על שלש דכתיב {מיכה ו–ח} הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם (ה') אלהיך וכו' .....**חזר ישעיהו** והעמידן על שתים שנאמר {ישעיה נו–א} כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה **בא עמוס** והעמידן על אחת שנאמר {עמוס ה–ד} כה אמר ה' לבית ישראל דרשוני וחיו. מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אימא דרשוני בכל התורה כולה. אלא **בא חבקוק** והעמידן על אחת שנאמר {חבקוק ב–ד} וצדיק באמונתו יחיה.

עפרש"י הטעם כי בכל שעה היו הדורות מתמעטין

גמ' עם ביאור חברותא הערה 1– כתב הרמ"ה {הביאו הכותב בעין יעקב}, שאין הכוונה שעל ידי מצות אלו בלבד יזכה לחיי העולם הבא, אלא שבתחילה רק מי שהיה מקיים את כל התורה כולה, היה הקב"ה מסייע לו להגן עליו מיצר הרע, וכיון שראה דוד שהדורות מתמעטים והולכים, ביקש רחמים והעמידם על י"א מצוות, שעל ידם יגן עליו הקב"ה מיצר הרע. ויש שכתבו לפרש, שעל ידי מצוות אלו יגיע לקיום כל המצוות כולן. ויש שכתבו שאלה הם כללים הכוללים את כל התורה כולה. ויש שכתבו שדוד פירש המצוות שיש בהם שכר גדול.

שם הערה 17 – הריטב"א מבאר שזו היא האמונה בה' כראוי, בקבלת אלהותו ועול מלכותו, כדרך שנצטווינו בקריאת שמע, הכוללת כל התורה, והמקיימה הרי הוא מקיים את כל התורה. והמאירי כתב: כל המצות פונות אל תכלית אחת, והוא התכלית שראוי לכל משכיל להדריך עליו כל פעולותיו, והוא הכונה לעבודת השם. והוא שאמרו "וכל מעשיך יהיו לשם שמים". והוא שדרשו בכאן על כלל המצות, בא חבקוק והעמידן על אחת, שנאמר "וצדיק באמונתו יחיה":

עוד ביאורים בזה עיין בסוף הגליון. ביאור העיני יצחק ובעל העיקרים וכד הקמח ומהר"ל.

[קיח] חבקוק ב' ד' צדיק באמונתו יחיה

[קיט] **חבקוק** בפרק ב' מתחיל על משמרתי אעמודה וכו' פרש"י שעג עוגה ואמר שלא יצא עד שיתגלה לו סוד רשע וטוב לו כדי שיהיה לו מענה למתוכחים עמו והקב"ה א"ל שמאריך אף לרשע אבל בסוף יקבל הרשע את כל ענשו עוד אומר לו הקב"ה הנה עופלה לא ישרה נפשו של הרשע שתמיד הוא בבעס וחוסר בגלל תאוותו שעי"ז מרשיע שאין נפשו מתקררת עליו לומר די במה שקניתי כבר. נראה שרומז שהרשע ענשו כבר מקבל מיד במה שאינו שמח בחלקו תמיד ואעפ"כ לבד מזה בודאי בסוף יקבל כל ענשו גם על העברות שעשה וכנגד זה אומר מיד אבל צדיק באמונתו יחיה כי נפשו כן ישרה וע"י אמונתו שמח בחלקו תמיד ובזה מתקשר כאן הכל לדברי רבינו בתורה שאמונה הפך העצבות של תאוות ממון.

חבקוק פרק ב (א) עַל מִשְׁמַרְתִּי אֶעֱמֹדָה וְאֶתְיַצְּבָה עַל מָצוֹר וַאֲצַפֶּה לִרְאוֹת מַה יְדַבֶּר בִּי וּמָה אָשִׁיב עַל תּוֹכַחְתִּי: (ב) וַיַּעֲנֵנִי יְדֹוָד וַיֹּאמֶר כְּתֹוב חָזוֹן וּבָאֵר עַל הַלֵּחוֹת לְמַעַן יָרוּץ קוֹרֵא בוֹ: (ג) כִּי עוֹד חָזוֹן לַמּוֹעֵד וְיָפֵחַ לַקֵּץ וְלֹא יְכַזֵּב אִם יִתְמַהְמָהּ חַכֵּה לוֹ כִּי בֹא יָבֹא לֹא יְאַחֵר: (ד) הִנֵּה עֻפְּלָה לֹא יָשְׁרָה נַפְשׁוֹ בּוֹ וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה: רס"י – הגה עופלה – נפש שלו תמיד היא בכעס וכמהומה שוקף לכלוע ולא שבע עופלה לשון עזות כמו (במדבר יד) ויעפילו וכן עופל וכוחן (ישעיה לב). לא יקרה נפשו בו – מין רוחו מתקררת עליו לומר די במה שקניתי כבר לכן יבא עליו הפורענות. (ה) וְאַף כִּי הַיַּיִן בּוֹגֵד גֶּבֶר יָהִיר וְלֹא יִנְוֶה אֲשֶׁר הִרְחִיב כִּשְׁאוֹל נַפְשׁוֹ וְהוּא כַּמָּוֶת וְלֹא יִשְׂבָּע וַיֶּאֱסֹף אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם וַיְקַבֵּץ אֵלָיו כָּל הָעַמִּים: רס"י – כשמוע נפשו – להשיג כל תאותו כרחב לב. והוא כמות – כמלאך המות שמיו שבע מלהמית כך זה מינו שבע ככל קנייניו:

[קכ] **צ"ע נראה** פשוט שאין הכוונה לומר דרחמנא ליבא בעי והעיקר האמונה בלב וא"כ קשה מאי באמונתו יחיה הרי חייב לקיים את כל המצוות ועוד איזה אמונה יש לו למי שלא מקיים כל המצוות

עוד צ"ע הרי לפי מה שמפרש אחרית הימים הרי גם לפני חבקוק עליה עמדו כל המידות ומה בא חבקוק לחדש אבל נראה הכוונה שרק כיון שעל האמונה עומדות כל המידות לכן יכול היה חבקוק להעמיד את כל המצוות על האמונה דהיינו לומר שכל המצוות נבחנות כפי האמונה שעושה אותן דהיינו בבחי' כל מעשיך לשם שמים ובכל דרכך דעהו דהיינו כל מידה שמשתמש בה לעבוה"ש עיקר שלימותה הוא כפי האמונה שמלביש אותה ואולי החידוש כאן לאפוקי משכל וכוונה שהיו מכוונים בזמנים שלפני כן.

באדום הנעשה מתולעת השני/[קכא], שהנביא קרא לו תקוות השני הנ"ל, ורבנו דורש **זה בחי' זריחת אור הפנים**/[קכב] שמאיר באמונה. **כמ"ש** ברות המואביה כשילדה את פרץ וזרח שתחילה הוציא זרח את ידו לחוץ ותקשור חוט שני בידו לסימן שיצא ראשון והוא החזיר ידו ונולד פרץ ראשון וכתיב שכשיצא הוולד השני **(בראשית לח)**/[קכג] **ותקרא שמו זרח וכו'** על שם חוט השני שהיה קשור בידו, נמצא שהשני רומז לזרח, דהיינו לזריחת האור כמו שכתוב **כי החשך יכסה ארץ ועליך יזרח ה' (ישעי' ס)**/[קכד] הפשט שבזמן הגאולה יתרבו הצרות אבל לישראל יאיר אור הישועה. וגם רבינו דורש את הפסוק בבחי' זה לעומת זה שכלל העולם הם בפנים חשוכים תאות ממון אבל ישראל בפנים מאירים תיקון תאות ממון. נמצא כשבקשה רחב אות אמת, דהיינו אות חיים, בקשה בעיקר שמחה ואמונה ואור פני מלך, דהיינו שתמיד יהיה לה רצון וכסופים לדביקות בהקב"ה מקור החיים והשמחה והאור, **כי חשך הוא בחינות בעצבון, דאגת ותאוות הפרנסה, צער כפלים כיולדה, אנפין חשוכין ע"ז. ועליך יזרח ה'**, זה **אמונת אלקות, אור הפנים**, בחי' **ויחן פני העיר**, שכתוב ביעקב אבינו כנ"ל ש**תקן**[קכה] **המטבע**, דהיינו **תקן תאוות ממון**, ע"י **בחינות שמח זבולון** דהיינו שאוהב את הצדיק ועי"ז יש לו מלח להמתיק המרירות שבממון:

עוד בעניין הנ"ל שגם מי שלא זכה בעצמו לתקן הברית אפשר שיהיה לו מלח ברית לתקן מרירות תאוות ממון ע"י שמקושר לצדיק שומר הברית ואפילו לחבירו המתוקן ממנו מועיל קצת. וכאן מבאר זאת על הסתירה בין הפסוקים שכתוב במשלי "מצא אשה מצא טוב" וכתיב בקהלת "מוצא אני מר ממוות את האשה"/[קכו], ולפי הנ"ל מבואר שהכל תלוי בו שאם הוא שומר הברית אזי הוא ממתיק את המרירות של האשה ואם לא אזי ח"ו המרירות שלה היא יותר מהממוות.

וזה בחי' (ברכות ח.)/[קכז] **מצא** [קכח] **או מוצא** [קכט] פשט הגמ' שהיו שואלים חתן למחרת החתונה אם בת זוגו היא טובה כמ"ש "מצא אשה מצא טוב" או שהיא ח"ו רעה כמ"ש "מוצא אני מר ממות את

[קכא] **עיין ישעיה פרק א** (יח) לְכוּ נָא וְנִוָּכְחָה יֹאמַר יְדֹוָד אִם יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ אִם יַאְדִּימוּ כַתּוֹלָע כַּצֶּמֶר יִהְיוּ׃

פרש"י – כתולע – צבע שצובעים בו אדום גרעינים הם ויש תולעים בכל אחד ואחד:

ועי"ש רד"ק שהשני הם גרגרים אדומים והתולעת הגדלה עמו היא עוד יותר אדומה.

[קכב] **לכאורה** צ"ע הרי שני זה צבע אדום ומרמז לדין וגם חוט לכאורה מרמז לצמצום וקו דק.

אבל עיין רשב"ם על בראשית לח (ל) זרח – בשביל השני שהוא אדום. וזרח לשון אדמומית הוא כדכתיב והצרעת זרחה במצחו וכן כל זריחת שמש בבקר ובערב אדום הוא וכתיב ויהי בבקר והשמש זרחה על המים ויראו מואב מנגד את המים אדומים כדם. וכן בבבא בתרא בהמוכר את הספינה. האי שמשא סומקתא היא והאי דלא סמקא אלא בפניא ורמש' משום דנהורין לא ברי בשביל מאור היום הגדול:

ועיין רש"י שם – ויקרא שמו זרח. ע"ש זריחת מראית השני:.

ונראה שרבינו מתכווין כפרש"י מצד הזהר שיש בו בסוג האדום הזה של חוט השני וכן מצינו בלידת תמר את פרץ וזרח שנקרא זרח על שם זהר החוט שני שקשרה המילדת על ידו.

ועיין גם העמק דבר שם (ל) ויקרא שמו זרח. דטבע חוט השני שנופל זהרותו על הפנים ומזריח עליו כמש"כ התוס' כתובות עב: ד"ה בטווה ורד נגד פניה:

[קכג] **בראשית לח** (כז) וַיְהִי בְּעֵת לִדְתָּהּ וְהִנֵּה תְאוֹמִים בְּבִטְנָהּ׃ (כח) וַיְהִי בְלִדְתָּהּ וַיִּתֵּן יָד וַתִּקַּח הַמְיַלֶּדֶת וַתִּקְשֹׁר עַל יָדוֹ שָׁנִי לֵאמֹר זֶה יָצָא רִאשֹׁנָה׃ (כט) וַיְהִי כְּמֵשִׁיב יָדוֹ וְהִנֵּה יָצָא אָחִיו וַתֹּאמֶר מַה פָּרַצְתָּ עָלֶיךָ פָּרֶץ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פָּרֶץ׃ (ל) וְאַחַר יָצָא אָחִיו אֲשֶׁר עַל יָדוֹ הַשָּׁנִי וַיִּקְרָא שְׁמוֹ זָרַח׃

פרש"י – על שם זריחת מראית השני.

[קכד] **ישעיה פרק ס** (א) קוּמִי אוֹרִי כִּי בָא אוֹרֵךְ וּכְבוֹד יְדֹוָד עָלַיִךְ זָרָח׃ (ב) כִּי הִנֵּה הַחֹשֶׁךְ יְכַסֶּה אֶרֶץ וַעֲרָפֶל לְאֻמִּים וְעָלַיִךְ יִזְרַח יְדֹוָד וּכְבוֹדוֹ עָלַיִךְ יֵרָאֶה׃ (ג) וְהָלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרֵךְ וּמְלָכִים לְנֹגַהּ זַרְחֵךְ׃

מצודות דוד – (ב) החשך יכסה ארץ – רצה לומר צרות יתרבו בעולם. וערפל לאמים – כפל הדבר במ"ש. יזרח ה' – יאיר לך אור הישועה. וכבודו וכו' – ר"ל ישרה השכינה עליך:

[קכה] בדפו"ר ובתרלד- תקן המטבע תקן תאוות. בתרלו- תיקון המטבע תיקון תאוות, בתרצו- תיק(ו)ן המטבע תיק(ו)ן תאוות ובתשכט- תיקון המטבע תיקון תאוות

[קכו] **צ"ע מה** יותר מר ממוות ונראה שהכוונה שמעדיף למות ולא לסבול הצער ממנה. אבל הריצ"ח ביאר שכוונת רבנו שלהיות מת חי זה יותר גרוע ממת ממש, כי כשכל החיות האדם הוא בבחי' מפרכסת כשהוא מנותק ממקור החיים זה מר ממוות.

[קכז] **ברכות דף ח.** (תהילים לב–ו) על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא אמר ר' חנינא לעת מצא זו אשה שימצא לו זיווגו כעת הלוך שנא' (משלי יח–כב) מצא אשה מצא טוב. במערבא כי נסיב אינש אתתא אמרי ליה הכי מצא או מוצא מצא דכתיב מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה' מוצא דכתיב (קהלת ז–כו) ומוצא אני מר ממות את האשה וגו' ר' נתן אומר לעת מצא זו תורה שנאמר (משלי ח–לה) כי מוצאי מצא חיים וגו' רב נחמן בר יצחק אמר לעת מצא זו מיתה שנא' (תהילים סח–כא) למות תוצאות.

ועי"ש ביאור חברותא שם **עיון יעקב** שלא הייתה השאלה כפשוטה, שהרי עדיין לא יכול לדעת, ולשם מה ישאלו שאלה זו, אלא שהיו מרמזים לחתן שכעת זכה שנמחלו עוונותיו, ובידו להמשיך בדרך הישר ולמצוא טוב, או חלילה לשוב לכסלה ואז יקרא בו מר ממות. **ובנחלת יעקב** [לבעל נתיה"מ בפר' בראשית], ביאר שרמזו לחתן שהאשה יש בה מצא ויש בה מוצא, ואם כוונתו לש"ש הרי זה מצא, ואם לאו ח"ו הרי מוצא וכו'. וראה ערוך לנר יבמות [סב ב].

[קכח] משלי יח כב

האשה"/[קל], וקשה לבאר זאת כפשוטו ממש שהרי זה לשון הרע/[קלא], ונראה שרבנו למד שהכוונה ששאלו אותו על עצמו/[קלב] לרמוז לו שזה תלוי בו/[קלג] שעם שמירת הברית אזי בת זוגו היא מצא טוב ובלא שמירת הברית זה מר ממוות, וכפי שנתבאר לעיל על הפרנסה שעם תיקון הברית שממתיק את מרירות תאוות הממון אזי היא "מצא טוב" ובלי תיקון הברית היא "מוצא אני מר ממוות" **כי הפרנסה הוא בחי' אשה**/[קלד], **כמ"ש חז"ל** בגמ' **(סנהדרין פא.)**[קלה]/[קלו] על הפסוק ביחזקאל/[קלז] "ואת אשת רעהו לא טמא" דרשו שהכוונה שלא ירד לאומנות חבירו, פירוש שהמתחרה עם חבירו בפרנסה כגון שמוכר אותה סחורה כמוהו באותו מבוי ועי"ז מקפח פרנסתו יש בזה בחי' כאילו לקח לו את אשתו, כי הפרנסה נמשלה לאשה, לכן **היורד לפרנסת חבירו כאלו בא על אשתו** בתורה סט/[קלח] מבאר רבנו שפרנסת האיש מאור נפשה של אשתו והחומד ממון חבירו וגזלו אפשר שתימשך אשת הנגזל אחר הגזילה אל הגזלן. **ופרנסה שהוא בעצבון**

[קכט] קהלת ז' כו

[קל] **יבמות דף סג:**– מקרי ליה רב יהודה לרב יצחק בריה ומוצא אני מר ממות את האשה אמר ליה כגון מאן כגון אמך והא מתני ליה רב יהודה לרב יצחק בריה אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה שנאמר יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעוריך ואמר ליה כגון מאן כגון אמך מתקיף תקיפא ועבורי מיעברא במלה היכי דמי אשה רעה אמר אביי מקשטא ליה תכא ומקשטא ליה פומא רבא אמר מקשטא ליה תכא ומהדרא ליה גבא אמר רבי חמא בר חנינא כיון שנשא אדם אשה עונותיו מתפקקין שנאמר מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה' במערבא כי נסיב אינש איתתא אמרי ליה הכי מצא או מוצא מצא דכתיב מצא אשה מצא טוב מוצא דכתיב ומוצא אני מר ממות את האשה אמר רבא אשה רעה מצוה לגרשה דכתיב גרש לץ ויצא מדון וישבות דין וקלון ואמר רבא אשה רעה וכתובתה מרובה צרתה בצדה דאמרי אינשי בחברתה ולא בסילתא ואמר רבא קשה אשה רעה כיום סגריר שנאמר דלף טורד ביום סגריר ואשת מדינים נשתוה ואמר רבא בא וראה כמה טובה אשה טובה וכמה רעה אשה רעה כמה טובה אשה טובה דכתיב מצא אשה מצא טוב אי בגוה משתעי קרא כמה טובה אשה טובה שהכתוב משבחה אי בתורה משתעי קרא כמה טובה אשה טובה שהתורה נמשלה בה כמה רעה אשה רעה דכתיב ומוצא אני מר ממות את האשה אי בגוה משתעי קרא כמה רעה אשה רעה שהכתוב מגנה אי בגיהנם משתעי קרא כמה רעה אשה רעה שגיהנם נמשלה בה הנני מביא רעה אשר לא יוכלו לצאת ממנה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה זו אשה רעה וכתובתה מרובה נתנני ה' בידי לא אוכל קום אמר רב חסדא אמר מר עוקבא בר חייא זו אשה רעה וכתובתה מרובה.

[קלא] **עיין בהחפץ חיים** [הלכות לשה"ר כלל א' בבאר מים חיים שם אות יג] שמתרץ שאם היא מר ממוות אזי זה יתפרסם ברבים ולכן מותר בתנאי שלא מתכוין להעביר הקול ולגלותו יותר. וזה נשמע מאד דחוק להתיר דבר כזה הרי רוב נשים הן לא מר ממוות וא"כ מה יאמר להם אם עדין לא מצא את הטוב, וזה לפני עוור לא תתן מכשול לעורר אצלו מחשבות על אשתו שהיא יותר רעה, ועוד מנין הוא יודע איך היא תתנהג לאחר זמן ולמה לעורר אותו לחשוב על צד רע. וצ"ע על עצם השאלה דזה נראה גסות גדולה לדבר עם חתן טרי מיד למחרת חתונתו על אשתו באופן כזה במקום לשבח אותה ולעזור לו לחשוב טוב. לכן נ"ל פשוט שעל כן רבינו מפרש שזה תלוי בעיקר בו לבד מקרים יוצאים מהכלל. כמובא ביבמות סג. הנ"ל.

[קלב] ועיין **שיש"ק ח"א אות תשה** שלרבינו תמיד מצא אשה זה מצא טוב. ובלא אשה הוא נקרא לא טוב כמ"ש לא טוב היות האדם לבדו. עי"ש שא"א להיות יהודי כשר בלא אשה. ועי"ש שאמר לְאֶחָד שֶׁהָיָה שָׂרוּי בְּלֹא אִשָּׁה: "הוּא בִּיסֵּט דְּאַךְ נִישֵּׁט קֵיין גוּטֶער" כִּי הַתּוֹרָה אָמְרָה: "לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ". (אֲבָנֶ"ה בְּרֵזֶל, שם עמ': תצ"ח תצ"ט). ועיין שיש"ק ח"ג אות פד שמיד שנתאלמן רבינו רצה לשאת אשה כדי לא להיות רגע אחד "לא טוב".

[קלג] **עיין תורה פז תנינא** שכשהוא פונה מה' האשה פונה ממנו. וכן אמרו חז"ל מעולם לא ראתה חמה פגימת הלבנה, וידוע שהאיש בחי' חמה כלפי אשתו שהיא בחי' לבנה נמצא שאם רואה פגימה בה זה החסרון שלו שלא מאיר שם. **ועיין תורה צ' תנינא** שרבינו אמר לעשות הכל ולא לגרש את אשתו אפילו כשהיא רעה.

[קלד] **עיין תורה סט** שעיקר הממון ברוחניות הוא בא לו ע"י אשתו כי ע"י אור נפשה בא לו הממון, ובזה מבאר שם את מאמר חז"ל אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו דהינו שהמכבד את אשתו נעשה עשיר, עוד מבאר שם שהגוזל ממון מחבירו בא להרהורים באשתו של הנגזל ובזה מבאר שם מאמר חז"ל היורד לאמנות חבירו כאילו בא על אשתו, דהיינו ברוחניות, ואם חממדתו לממון חבירו גדולה מאד אפשר אפילו שתימשך אשת הנגזל אליו ממש. גם עיין תורה ס' אות ד' שעיקר הממון הוא בשביל זכות על ידו להתבוננות בהשגות אלוקות ומי שלא זוכה לזה אזי אצלו עיקר הממון הוא רק בשביל נשים וקטני הדעת כמותן. גם עיין ב"מ דף נט. אמר רב יהודה לעולם יהא אדם זהיר בתבואה בתוך ביתו שאין מריבה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא על עסקי תבואה שנאמר השם גבולך שלום חלב חטים ישביעך אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי כמשלם שערי מכדא נקיש ואתי תיגרא בביתא.

[קלה] ואת אשת רעהו לא טמא [יחזקאל יח ו] שלא ירד לאומנות חבירו. עי"ש מהרש"א שמבאר עפ"י קדושין ל: ועיין תורה סט כיצד רבנו מבאר היורד לאומנות חבירו.

[קלו] **סנהדרין פא.** – דרש רב אחא בר' חנינא מאי דכתיב (יחזקאל יח–ו) אל ההרים לא אכל שלא אכל בזכות אבותיו ועיניו לא נשא אל גלולי בית ישראל שלא הלך בקומה זקופה ואת אשת רעהו לא טימא שלא ירד לאומנות חבירו ואל אשה נדה לא קירב שלא נהנה מקופה של צדקה וכתיב (יחזקאל יח–ט) צדיק הוא חיה יחיה.

[קלז] **יחזקאל יח יא** – (ו) אל ההרים לא אכל ועיניו לא נשא אל גלולי בית ישראל ואת אשת רעהו לא טמא ואל אשה נדה לא יקרב:

[קלח] **עיין תורה סט** – ודע, שעל ידי זה שגוזל את חברו הוא בא להרהורים. כי בודאי הוא מתדבק ונכסף לאשת חברו שגזלו, על ידי הממון שנטל ממנו, שהוא אור נפשה כנ"ל. ובן היא מהרהרת אחריו, על ידי שמשך אותה אליו, על ידי שמשך לעצמו אור נפשה. ועל כן אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (סנהדרין פ"א) 'היורד לאמנות חברו, כאלו בא על אשת איש', שנאמר: "ואת אשת רעהו לא טמא" וכו'. כי הוא בא ומטמא ממש אשת רעהו, על ידי הגזלה כנ"ל. ..... וגם יוכל הגזלן לפעמים לגזל מחברו, אפלו הבת זוג של הנגזל. והכל לפי תקף וחזק תאותו וחשקו והתגברותו על ממון חברו בהרהור ובמעשה, עד שאפשר שיתגבר ויקח גם בת זוג של חברו הנגזל. כי מאחר שהתגבר וגזל ממון חברו, שהוא אור נפש בת זוגו כנ"ל, על כן לפעמים נמשכת היא בעצמה גם כן אחר הממון שגזל זה הגזלן מבעלה. ועל כן לפעמים הגזלן גוזל גם אשת חברו, על ידי הממון שגזל ממנו בידים, או על ידי חמדה:

כשחסר בתיקון הברית, **היא בחי' [קלט]**/[קמו\] **מוצא אני מר ממות את האשה**, ואת הפרנסה. [קמא](כי אשה ופרנסה הם **בחי' מרירותא דעלמא שצריך להמתיקה ע"י מלח כנ"ל** דהיינו תיקון הברית, כמ"ש בתיקוני הזוהר **אלמלא מלחא לא הוי יכיל**[קמב] **עלמא למסבל מרירותא. וע"כ** [קמג]**להיפוך בפרנסה דקדושה** דהיינו של מי ששומר הברית, עליו **כתיב מצא אשה מצא טוב {משלי יח}**/[קמד\]. **טוב** זה **בחי' צדיק**, כי צדיק נקרא על שם שהוא שומר הברית, **בחי' ברית מלח, שהוא ממתיק מרירותא, היינו תאות ועצבון הפרנסה). ופרנסה שהוא בחי' שמח זבולון בצאתך**, דהיינו כנ"ל כמו זבולון שע"י שאהב את יששכר הצדיק היה לו עי"ז ברית מלח להמתיק מרירותא דעלמא שהיא תאוות הממון, אזי **הוא בחי' מצא אשה מצא טוב. ואין טוב אלא צדיק** כמו שדרשו בגמרא {**יומא לח:**}/[קמה\]. **היינו ברית, כמ"ש (ישעי' ג)**/[קמו\] **אמרו צדיק כי טוב, וכמ"ש** כשבתיה בת פרעה מצאה את משה בתיבה ביאור **(שמות ב) ותרא אותו כי טוב הוא,** ודרשו במדרש שראתה **שנולד מהול**/[קמז\] {**מ"ר שמות פ"א** [קמח]}/[קמט\]. וממשיך המדרש הנ"ל לדרוש שבתיה הביאה את משה לביתה ומיד נתמלא הבית אור כי **ואין טוב אלא אור** {**שם** [קנ]}, **כמ"ש (בראשית א)**/[קנא\] **וירא אלקים את האור** כי טוב **וכו'. זה בחי'** שמי שמקורב לצדיק זוכה לאור הפנים שמאיר לו באמונה כנ"ל עה"פ **ועליך יזרח ה', בחי' חוט השני** והבטיחו לרחב שתזכה לחיים ואור ע"י האמונה החזקה שלה בה' :

אות ד

[קלט] קהלת ז' כו

[קמ] **קהלת ז' כו–** וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה אֲשֶׁר הִיא מְצוֹדִים וַחֲרָמִים לִבָּהּ אֲסוּרִים יָדֶיהָ טוֹב לִפְנֵי הָאֱלֹהִים יִמָּלֵט מִמֶּנָּה וְחוֹטֵא יִלָּכֵד בָּהּ:

רש"י – ומוצא אני מר ממות. שהיא קשה מעשרה דברים הקשים שנבראו בעולם כדאיתא בבבא בתרא בהשותפין ומוצא אני מר וקשה ממנה את האשה זו המינות : **וחרמים לבה.** לשון מכמורת כמו (חבקוק א) יגורהו בחרמו יאספהו במכמרתו : **אסורים ידיה.** ומשהחזיקה באדם הרי הוא כנקשר בקשורי עבותות : **אסורים.** שם דבר של קשורים כמו (שופטים טו) וימסו אסוריו קשריו כן פירשו מנחם :

[קמא] סוגרים אלה נמצאים כבר בדפו"ר

[קמב] גם בדפו"ר- יכיל, בתרלד- יכול

[קמג] גם בדפו"ר- להיפוך, מתרצו- להפך

[קמד] **משלי יח כב–** מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב וַיָּפֶק רָצוֹן מֵה':

רש"י – מצא אשה מצא טוב. מצא תורה, וכמשמעו אשה טובה: **ויפק רצון.** ויוציא, זה פשוטו, ד"א אדם שמצא אשה ומצא טוב ויפק רצונו אותו האיש מוציא רצון מהקב"ה, רבי יוסף קרא:

מצודת דוד מצא טוב. כי היא עוזרתו בעמלו : **ויפק רצון מה'.** כי מצילתו מן החטא :

[קמה] **יומא לח:** – (אמר) ר' אלעזר אפי' בשביל צדיק אחד עולם נברא שנאמר {בראשית א–ד} וירא אלהים את האור כי טוב ואין טוב אלא צדיק שנאמר {ישעיה ג–י} אמרו צדיק כי טוב.

[קמו] **ישעיה ג' י'** – אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב כִּי פְּרִי מַעַלְלֵיהֶם יֹאכֵלוּ:

רש"י – אמרו. למי שהוא צדיק כי טוב עשה :

מצודת דוד אמרו צדיק. שבחו ורוממו את הצדיק כי עשה את הטוב כי הצדיקים יאכלו גמול מעשיהם ולזה שבחוהו למען ילמדו ממנו לטוב להם :

[קמז] **ספר המידות** – ערך בנים חלק שני אות ל. ובערך מוהל אות ה – מי שנולד מהול, בידוע שכח המדמה שלו טוב ויפה.

[קמח] פסקה כ'

[קמט] **מדרש רבה שמות** – פרשה א פסקה כ – ותרא אותו כי טוב הוא תני ר"מ אומר טוב שמו רבי יאשיה אומר טוביה שמו רבי יהודה אומר הגון לנביאות אחרים אומרים שנולד כשהוא מהול ורבנן אמרי בשעה שנולד משה נתמלא כל הבית כולו אורה כתיב הכא ותרא אותו כי טוב הוא וכתיב התם (בראשית א) וירא אלהים את האור כי טוב.

[קנ] בשמות רבה א' כ' הנ"ל ותרא אותו כי טוב – שנתמלא הבית אורה כמ"ש את האור כי טוב

[קנא] **בראשית פרק א** (ג) ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור: (ד) וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל אלהים בין האור ובין החשך: (ה) ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד:

רש"י (ד) וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל – אף בזה אנו צריכין לדברי אגדה (חגיגה יב) ראהו שאינו כדאי להשתמש בו רשעים והבדילו לצדיקים לעתיד לבא. ולפי פשוטו כך פרשהו ראהו כי טוב ואין נאה לו ולחשך שיהיו משתמשין בערבוביא וקבע לזה תחומו ביום ולזה תחומו בלילה:

מבאר שמזוזה היא שמירה מתאוות ממון. ובסוף התורה בהשמטה מבאר עוד בזה עי"ש/[קנב]. ובפל"ח ביאר בזה נפלא עי"ש שהביא את הגמ' שהמזוזה נקראת אמיתה של תורה/[קנג] מבואר נפלא שמאיר בה אור האמת שממנו מידת ההסתפקות שמבטל תאוות ממון. גם מבאר הטעם שהמזוזה בפתח הבית כיון משם יוצא לעסוק במסחר ומתקשר על ידה בצאתו לאור הפנים מדת ואמת וכן בבואו עם הממון צריך שמירה יתירה וזוכה על ידה בכניסתו לבית /[קנד]. עוד עי"ש מציין לכמה מראה מקומות בחז"ל שמבואר בהם כדברי רבנו כאן/[קנה].

וזה שלמדנו לעיל שתיקון הברית ממתיק מרירות תאוות ממון זה **בחי' מזוזה**/[קנו], **כי איתא במדרש** [קנז] **(במדבר פ' כב)**[קנח]/[קנט] **למה נקרא שמן זוזי מפני שזזין מזה לזה** נמצא שמזוזה/[קס]

[קנב] **השמטה** בסוף תורה כג – (שיך לאות ד): וזה בחינת מזוזה וכו'. וזהו 'והיה שדי בצריך וכסף' וכו', כי שדי הוא בחינת ברית וכו' עין שם. וזה בחינת שדי 'שאמר לעולמו די', דהינו ששמח בחלקו ואומר די למה שיש לו ואינו מתאוה יותר, שזהו בחינת שבירת תאות ממון שזוכין על ידי שמירת הברית כנ"ל:

(גם זה שיך לאות ד): מבאר שם שעל ידי מצות מזוזה נתבטל חמדת הממון, ועל כן "וכתבתם על מזוזות" וכו' כנגד "לא תחמד" כנ"ל עין שם. עתה בוא וראה נפלאות ה', כי מבאר בירושלמי פאה (ובבראשית רבה פרשה ל"ה): 'ארטבן שלח לרבי חד מרגליתא טבא, שלח ליה רבי חדא מזוזה'. ולכאורה הוא פלא, מדוע שלח לו מזוזה דיקא, ולא מצוה אחרת. אך על פי מה שגלה רבנו, זכרונו לברכה, בהתורה הזאת מבאר הענין היטב, כי מזוזה דיקא מבטל חמדת הממון, ועל כן שלח לו מזוזה דיקא. כי ארטבן שלח לו מרגליתא טבא, הינו עשירות וממון, כי היה שוה ממון הרבה, ועשה עקר החשיבות מזה. על כן שלח לו רבי כנגד זה מזוזה דיקא, כי מזוזה מבטל חמדת העשירות כנ"ל:

[קנג] **פרפראות לחכמה** אות ט' – עיין מסכת מגילה ט"ז: דברי שלום ואמת, מלמד שצריכה שרטוט כאמתה של תורה ופירשו התוס' בגיטין ו: ד"ה אר"י, ובסוטה י"ז: ד"ה כתבה איגרת, ובמנחות ל"ב: ד"ה הא מורידין בשם רבינו חננאל ורבינו תם דרוצה לומר כמו מזוזה שצריכה שירטוט והיא נקראת אמתה של תורה מפני שיש בה יחוד מלכות שמים וכו' הרי מצינו שמזוזה היא בחינת אמת שזה בחינת שלימות האמונה וקבלת מלכות שמים כי אמונה אתקריאת כד אתחבר בה אמת וגם מזוזה גימטריא אד"ני שהיא בחינת מלכות בחינת אמונה ורשום בה אמת ואמונה וברית, שכל הבחינות האלו הם בחינת שבירת תאוות ממון:

[קנד] **פרפראות לחכמה** אות י' – **ועל פי פשוטו** יש לומר דהענין הוא, כי המשא ומתן נקרא צאתך בחינת שמח זבולן בצאתך, והאדם יוצא דרך פתח ביתו אל החוץ לעשות משא ומתן ולהרויח בו, ולהכניס את השפע אל הבית פנימה גם כן דרך הפתח, ומחמת שהבעל דבר אורב על זה מאוד בצאת האדם אל החוץ לעשות המשא ומתן לבלבל את דעתו בעצבון הפרנסה ומרירות דעלמא מאוד, ושירדוף אחר פרנסתו ביגיעות גדולות ולסכן עצמו בסכנות דרכים בשביל איזה ריווח מעט כאילו הקולר תלוי בצאוורו לשלם איזה חוב המוטל עליו לשלם בחיוב גמור במסירת נפשו חס ושלום, ואם האדם נמשך אחר זה חס ושלום יוכל לכלות ולבלות בזה כל ימיו חס ושלום בטרדות תאוות ממון וכן בהכניס האדם השפע אל הבית פנימה אורב עליו גם כן הבעל דבר להכניס במחשבתו אשר בכחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה, ועל ידי כל הנ"ל נקשר הוא חס ושלום בפנים דסטרא אחרא אנפין חשוכין עבודה זרה ממש שכלולים בה כל העבודה זרות שבעולם רחמנא ליצלן ועל כן צריך האדם בצאתו לחוץ בשביל המשא ומתן וכיוצא, וכן כשנכנס לביתו פנימה לקשר את עצמו אל קדושת מצוות המזוזה הכתובה בפתח ביתו, ולהזכיר את עצמו היטב בפשיטות במה שנכתב בפרשיות המזוזה שהוא יחוד מלכות שמים ואמונת אלקות ולאהבה את ה' בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו וקורא הממון מאוד שלשון זה מורה על ריבוי מופלג מלשון מאד מאד, כי טבע האדם להיות להוט אחר תאוות ממון בענין מופלג מאד, עד שאינו יכול למלאות תאוותו בזה לעולם, כמאמר רז"ל יש לו מנה רוצה מאתים וכן לעולם והזהירה התורה להאמין בהשם יתברך ולאהוב אותו יתברך גם בכל מאודו, ובפשיטות הוא להיות מרוצה להפקיר כל ממונו בשביל קידוש שמו יתברך, ולעשות משא ומתן באמונה שלא ליגע בממון של חבירו חס ושלום, ושלא להחליף בדיבורו בשביל תאות ממון וליתן צדקה מממונו וכן כל כיוצא בזה ועל ידי זה בעצמו נתקשר באור האמת אור הפנים אמונת אלקות, ויודע שהכל רק בהשגחת השם יתברך והוא יתברך יכול לפרנס את האדם בסיבה קלה כי רק הוא יתברך הנותן כח לאדם לעשות חיל וגם צריך לקשר עצמו אל פנימיות קדושת מצוות מזוזה שסגולתה לבטל חמדת הממון כנ"ל:

[קנה] **פרפראות לחכמה** אות ח' – בענין מזוזה המבואר באות ד' עיין רעיא מהימנא זוהר פרשת פנחס דף רנ"ז שכינתא אתקריאת מזוזה מסטרא דעמודא דאמצעיתא דאתוון דהוי"ה ומסטרא דצדיק רזא דברית אתקרי שדי וכו', ועיין שם גם בדף רנ"ח מזוזה רשים שדי צדיק ושכינתא תרעא דמזוזה וכו' ועיין בדף רס"ו זקפו רישא ומסתכלין ברשימו קדישא ובפירוש הרמ"ז שם ועיין בתיקונים תיקון כ"ב ד' ס"ו מענין שקר אין לו רגלים ומענין אל אחר וכו' אבל ציורין דחיון אינון רשימין בשמא דקודשא בריך הוא בהאי רשימא דמזוזה דאיהו שדי מלבר הוי"ה מלגאו והאי איהו רשימו דברית מילה ועיין שם עוד ותבין לענינינו ועיין בלקוטי תורה להאר"י ז"ל פרשה ואתחנן מזוזה עולה אדני וכו' ועיין שדי מלבר והוי"ה מלגאו ועיין שם בליקוטי איוב על פסוק והיה שדי בצריך אל תקרי בצריך אלא בציריך בחינת צירים ודלתות וכו' ומזה תבין מה שכתוב גם בכאן במאמר זה וזה (איוב כ"ב) והיה שדי בצריך היינו על ידי מזוזה וכו', כי מזוזה הוא בחינת והיה שדי בחינת והיה מלגאו שדי מלבר (כי שם שדי נכתב מבחוץ על המזוזה כנגד תיבת והיה אם שמוע וכו' שמבפנים) ובצריך כנ"ל:

[קנו] **מבואר** בכתבי האריז"ל (טעמי המצוות ואתחנן) ששתי מזוזות הפתח הן נצח הוד בחי' שתי רגלי ז"א והמשקוף שעליהן בחי' תפארת דהיינו הגוף שלו ובמשקוף מאיר שם הויה והמזוזה היא בחי' רחל וכיון שמקומה כנגד שליש עליון דת"ת שלו לכן מקומה בשליש עליון דמזוזה (אע"פ שלכאורה לפי הנ"ל הצ"ל בשליש המשקוף). ולקמן יתבאר עוד שבמזוזה בפנים מאיר הארת ז"א בכח"ב דרחל ובחוץ הארת יסוד הבינה בז"א, שזה רמוז במילה "והיה" שבפנים וכנגדה בחוץ שם שד–י (הארת ז"א בכח"ב דרחל אין הכוונה ממש הארה כי באמת הם דבוקים אחור באחור אלא שאופן דיבוקם רמוז במילה "והיה" ו' הוא ז"א ה'י'ה' הם כח"ב דנוק')

ספר טעמי המצות – פרשת ואתחנן – מצות מזוזה שמעתי בשם מוהר"א ז"ל כוונה כשיצא אדם מפתח ביתו ונותן ידו במזוזה ונושק יכוין בכוונתו להצילו מיצה"ר שיצר במלויו יו"ד צד"י ריש"ש ס"ת שדי שיכוין בשם שדי הכתוב על המזוזה להצילו מיצה"ר ונבנס בתוכו להכניעו: **מקום** המזוזה הוא מתחלת שליש העליון פ' כאשר תצייר שליש העליון אח"כ תתחיל ממטה למעלה באותו שליש העליון והוא סוד המ"ל שיצאה מן החזה מתחלה שליש העליון מתתא לעילא: **ענין המזוזה** הנה מזוזה עולה אדנ"י והוא בחי' רחל שהיא בחי' דל"ת כנודע כי היא מכסה אחורי' דז"א שלא יתאחזו בהם החיצוני' באחוריו כי הנה אין אחיזה לעולם אלא באחוריים כי באור הפנים אין יכולים להתאחז בו ודוחה אותם ולכן רחל יוצאת עמו אחור באחור לכסות עליו כדלת זה שהיא סוגרת וסותמת לפתח הרי שייך דלת על בחי' זו שסותמת ומכסה כמו הדלת ועוד נקרא דלת ע"ש שהיא נגד ד' מדות של תנה"י **והנה** נ"ה

לשון זוזי דהיינו ממון, רמז שעל ידי מזוזה נמתק מרירות תאוות ממון. **וזה** מה שאומר אליפז לאיוב שאם ישוב בתשובה אזי **(איוב כב)**/[קסא] **והי' שדי בצריך** הפשט שהקב"ה יהיה המבצר שלך וישמור אותך מכל צר ואויב, ורבינו וכן בכהאריז"ל/[קסב] דורש ששם שדי רומז למזוזה, **היינו ע"י מזוזה** שכתוב בה מבחוץ שם שדי, ע"ז מתקיים **וכסף תועפת לך** [קסג], דהיינו **עי"ז פרנסתו** דקדושה **מעופפת לך. כי שדי הוא בחי' ברית (קסד)**/[קסה], **כמ"ש** אחרי שעלה יעקב אבינו וביתו משכם לבית אל הבטיח לו הקב"ה **(בראשית**

שלו הם שתי מזוזות שהם עומדים ופתוח בין זה לזה כב' מזוזות שבפתח ולפי שרחל יוצאת בשליש העליון דת"ת אחר סיום יסוד דאמא כנודע לכן גם המזוזה מקומו בשליש העליון שבפתח, והנה הת"ת שלו הוא המשקוף כי שם הוי"ה שם בת"ת שלו כנודע ויצאה מן האורות שיוצאים מן שם הוי"ה יפ"י י פעמים י הפ"ה ופ"ו הפ"ה הכל ג' מקו"ם ומן הכאות האלו יוצאת היא במקום הזה וזהו משקוף כי היא ש"ם ממשקוף ויוצאת מקו"ף שהוא מקו"ם כדאמרן: **סוד המזוזה** כדי להבריח נגעי' שבאו ע"י אדה"ר שהוליד כשפירש מאשתו והם נמצאי' בבתי כסאות: **סוד שם שד"י** שכותבין נגד והי' אם שמוע ונזכר ג"כ בזוהר שדי מלבר והי' מלגאו יובן במ"ש בס' איוב בפסוק והי' שדי בצריך:

[קסג] במדבר רבה פרשה כב ז'

[קסד] בתקפא- (במדבר פ' רא) בתרלו תוקן

[קסה] **מדרש רבה במדבר** – פרשה כב פסקה ז זֶה שֶׁאָמַר הַבָּתוּב (תהלים עה, ז ח): כִּי לֹא מִמּוֹצָא וּמִמַּעֲרָב וְלֹא מִמִּדְבַּר הָרִים, כִּי אֱלֹהִים שֹׁפֵט זֶה יַשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים, מַהוּ כִּי לֹא מִמּוֹצָא וּמִמַּעֲרָב, לֹא מִמָּה שֶׁאָדָם יוֹצֵא וְעוֹמֵל בְּסַחוֹרָה וְהוֹלֵךְ מִמְּזָרַח לְמַעֲרָב נַעֲשָׂה עָשִׁיר, אֲפִלּוּ פּוֹרֵשׁ בִּסְפִינוֹת וְהוֹלֵךְ מִמְּזָרַח לְמַעֲרָב וְחוֹזֵר עַל הַמִּדְבָּרוֹת וְעַל הֶהָרִים, אֵינוֹ נַעֲשָׂה עָשִׁיר, מַהוּ וְלֹא מִמִּדְבַּר הָרִים, אָמַר רַבִּי אַבָּא מֵרוּמַנְיָא, כָּל הָרִים שֶׁבַּמְּקָרָא הָרִים הֵם, חוּץ מִזֶּה שֶׁהוּא רוֹמֵמוּת, שֶׁאֵין אָדָם מִתְרוֹמֵם מִן הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ, מַה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה נוֹטֵל נְכָסִים מִזֶּה וְנוֹתֵן לָזֶה, שֶׁנֶּאֱמַר: כִּי אֱלֹהִים שֹׁפֵט זֶה יַשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים, לְכָךְ נִקְרָא שְׁמָם נְכָסִים שֶׁנִּכְסִים מִזֶּה וְנִגְלִין לָזֶה, **וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָם זוּזִין, שֶׁזּוּזִים מִזֶּה וְנִתְּנִין לָזֶה.** מָמוֹן, מָה אַתָּה מוֹנֶה אֵינוֹ כְּלוּם. מָעוֹת, מַה לְּעֵת, וְכַלָּשׁוֹן הַזֶּה אַתָּה דּוֹרֵשׁ. וְכֵן חַנָּה אוֹמֶרֶת (שמואל א ב, ו ז): ה' מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל, ה' מוֹרִישׁ וּמַעֲשִׁיר מַשְׁפִּיל אַף מְרוֹמֵם. מַה אַף מְרוֹמֵם, בְּאַף שֶׁהוּא מֵבִיא לָזֶה, מְרוֹמֵם אֶת זֶה. שָׁאֲלָה מַטְרוֹנָה אַחַת אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חֲלַפְתָּא, לְכַמָּה יָמִים בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, אָמַר לָהּ לְשִׁשָּׁת יָמִים, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כ, יא): כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, אָמְרָה לוֹ מֵאוֹתָהּ שָׁעָה וְעַד עַכְשָׁיו מָה עוֹשֶׂה, אָמַר לָהּ יוֹשֵׁב וְעוֹשֶׂה סָלְמוֹת, מַעֲלֶה לָזֶה וּמוֹרִיד לָזֶה, לְכָךְ נֶאֱמַר: כִּי אֱלֹהִים שֹׁפֵט זֶה יַשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים. תֵּדַע לְךָ כְּשֶׁבִּקֵּשׁ שֶׁיַּעֲשִׂירוּ בְּנֵי רְאוּבֵן וּבְנֵי גָד הִפִּיל אֶת הַמַּדְיָנִים לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּדֵי שֶׁיַּעֲשִׂירוּ בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן, מַה כְּתִיב לְמַעְלָה (במדבר לא, ט): וַיִּשְׁבּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת נְשֵׁי מִדְיָן וְאֶת טַפָּם, וְאַחַר כָּךְ (במדבר לב, א): וּמִקְנֶה רַב, הָא שֶׁהִשְׁפִּיל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַמַּדְיָנִים וְרוֹמֵם אֶת יִשְׂרָאֵל, לְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר: כִּי לֹא מִמּוֹצָא וּמִמַּעֲרָב וְלֹא מִמִּדְבַּר הָרִים, אֶלָּא כִּי אֱלֹהִים שֹׁפֵט זֶה יַשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים.

[קסו] **בפשט נראה** שהדמיון מצד האותיות, אבל לפי הסוד נראה שיש דמיון למזוזה עם זוזי מצד גם מצד ששתי המזוזות הן נצח והוד דז"א כנ"ל, ונצח והוד הם רגלין כידוע דהיינו כח ההליכה והיינו זוזי שזזים ממקום למקום. וכן מקום המזוזות בכניסה ויציאה מהבית שזה ע"י כח ההליכה בחי' נצח והוד.

[קסא] **איוב פרק כב** (כג) אִם תָּשׁוּב עַד שַׁדַּי תִּבָּנֶה תַּרְחִיק עַוְלָה מֵאָהֳלֶךָ: (כד) וְשִׁית עַל עָפָר בָּצָר וְכִצּוּר נַחֲלֵי אוֹפִיר: (כה) וְהָיָה שַׁדַּי בְּצָרֶיךָ וְכֶסֶף תּוֹעָפוֹת לָךְ: (כו) כִּי אָז עַל שַׁדַּי תִּתְעַנָּג וְתִשָּׂא אֶל אֱלוֹהַּ פָּנֶיךָ: (כז) תַּעְתִּיר אֵלָיו וְיִשְׁמָעֶךָּ וּנְדָרֶיךָ תְּשַׁלֵּם: (כח) וְתִגְזַר אוֹמֶר וְיָקָם לָךְ וְעַל דְּרָכֶיךָ נָגַהּ אוֹר:

מלבי"ם (כה) והיה שדי בצריך – ה' יהיה המבצר שלך, בו תמצא מעוז ומחסה מכל צר ואויב, והוא יהיה לך כסף תועפות – לא כסף הקבור באדמה רק כסף העף למעלה, שהוא כסף הכוסף כסף עליון רוחני: והיה חוסן מבצריך כמו ושית על עפר בצר כלומר הון עתק תהיה נבצר ולפי הענין כן פתרונו שהרי סופו מוכיחו וכסף תועפות לך לשון חוסן כמו ותועפות ראם לו (במדבר כג):

[קסב] **לקוטי תורה** (להאריז"ל)– בראשית – וענין עץ הדעת טו"ר הוא בזו"ן, ובז"א הוא מקום שמסתיים יסוד בינה ששם החסדים המגולים ומשם ולמטה יונקים החיצונים להיותם מגולים ונקרא רע ומשם ולמעלה מכוסים ביסוד הבינה ואין שולטין בה החיצונים כנוע ונק' טוב **וז"ס המזוזה הנתונה בשליש העליון של הפתח, והענין כי פתח הוא אחוריים דת"ת דז"א כי שם האורות מגולים ונפתחין ויוצאים אל האחוריים ויונקים משם הקליפות לכן נקרא רע כנ"ל לכן ניתנה שם המזוזה להבריח המזיקים והקליפות משם שלא יוכלו לינק משם ונותנין בשליש העליון במקום שנקרא טוב וז"ס והיה שדי בצריך פי' כי שדי סוד המזוזה ששם שדי כתוב מאחוריה בעבור שלא ינקו החיצונים הנקרא' רע צריך ואויבך וזהו שנאמר בצריך**, וענין מזוזה הוא סוד מ"ל כמ"ש לך במקום אחר טעם הנסירה כי למה האציל את האצילות זו"ן אב"א לשיצטרך אח"כ נסירה והענין כי ע"י מעשה אדם עובד אדמה ומסיר הקוצים הם הקליפות מן הכרם וקודם יצירת האדם היה אפשר לינק לחיצונים מאותן האחורים המגולים הנקרא רע כנודע לכן ניתנה למ"ל שהוא סוד מזוזה אב"א בפתח ההוא וסתמה ולא יכלו החיצונים להתאחז באחורים המכוסים זה בזה כי בפנים אין להם אחיזה וגם לא באחוריים להיותם מכוסים ע"י המלכות שהוא המזוזה, אמנם האחיזה שיש אל החיצונים במקו' ההוא הוא נגד הראש של הנוק' כי הראש עגול ואינו רחב לכן אינו נדבק בגופא דז"א ושם יש אחיזה אל החיצונים גם בז"א וכנגד התפשטות זרועות ושוקיים של הנוק' כי נודע כי הנוק' אין נדבקת בז"א רק בגופא לבד קו האמצעי רק זרועות ושוקיים דידה נגד זרועות ושוקים דידיה היו אפשר להתאחז משא"כ עתה.

[קסג] סוף הפסוק הנ"ל

[קסד] **עיין זוהר פנחס רנז.**

[קסה] **זוהר פנחס רנז.** – וְאִיהִי פְּקוּדָא תְּמִינָאָה והמלכות היא מלוה שמינית, שהיא מלות מְזוּזָה, **כִּי שְׁכִינְתָּא אִתְקְרִיאַת מְזוּזָה** השכינה נקראת מזוזה (כי מזוז"ה מספרה פ"ה כמספר שם מלנ"י שבמלכות), **מִסְטָרָא דְּעַמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא דְּאַתְוָון דַּיְיהו"ה** מלד עמוד האמצעי שהוא המשלש שהוא התפארת שיש בו אותיות שם הוי"ה, כי עמד המזוזה שהיא מב' פרשיות שמע והיה שם שמוע, שהיכם הם בתפארת הכולל חסד שהוא פרשת שמע, וגבורה שהיא פרשת והיה אם שמוע, ואותיות השם הוי"ה שיש בפנים במזוזה נוטלת המלכות מלד התפארת. **וּמִסְטָרָא דְּצַדִּיק רָזָא דִּבְרִית אִתְקְרֵי שד"י** ומלד היסוד דז"א הנקרא לזיך שהוא סוד הברית, נקראת המלכות בשם שד"י, כי שם **שד"י, חוֹתָמָא דְּמַלְכָּא דְּאִיהוּ יהו"ה** הוא חותם החתום ז"א שהוא השם הוי"ה, כי המלכות מקבלת שם זה מהיסוד הנקרא חותם, בסוד יחודא עם התפארת שהוא שם הוי"ה, ולכן יש במזוזה שם הוי"ה בפנים כנגד התפארת, ושם שד"י כנגדו בחוץ כנגד היסוד, ולשם בקביעת המזוזה בפתחו, מלאכה הנהגת המשלים בבחינות מלו על ידי המלכות. (רמ"ק ומפרשים)

לה) אני אל שדי פרה ורבה ופרש״י שהכוונה לבנימין שנולד בסמוך, ומדנקט בשם שדי משמע שפרו רובו הוא מכח השם הזה/קסו\:

וזה שדרשו חז״ל (ירושלמי ברכות פרק א [קסז])/קסח\ **שעשרת הדברות הם** רמוזים **בקריאת שמע, ודבור לא תחמוד** בית רעך [קסט]/קע\ **כנגד וכתבתם על מזוזות** [קעא] מדכתיב על מזוזות ביתך משמע שמצווה לקבוע מזוזה בביתך דווקא ולא בבית רעך שחמדת. וטעם שהם זה כנגד זה לרמוז **כי ע״י מזוזה נתבטל חמדת הממון כנ״ל,** בבחי׳ **מלח ממון חסר** שהמלח דהיינו תיקון הברית מחסר וממתיק את מרירות תאוות ממון:

וזהו רמוז גם בהכתוב **(תהלים נ)**/קעב\, **וזיז** פשט הפסוק מדבר מחיות קטנות הזזות ממקום למקום בשדה, ורבינו דרוש כנ״ל **היינו ממון** כנ״ל שנקרא זוז כי הוא זז מזה לזה, נמתק ע״י **שדי עמדי.** דהיינו **ע״י** שיש שלי **שמירת הברית, ע״י מזוזה** שכתוב בה מבחוץ שם שדי, עי״ז יש לו מלח להמתיק מרירות הממון ו**זוכה לבחי׳ שמח זבולון** שזכה לעסוק במשא ומתן בשמחה כי ע״י התקשרות שיששכר הצדיק היה לו למלח שהמתיק לו את מרירות הממון:

וזה שאמרו רז״ל וכתבתם רמז **שיהא כתיבה** של המזוזה **תמה** {**שבת קג: מנחות לד.**}/קעג\, **וזה** רמז על **בחי׳** [קעד]/קעה\ **יעקב איש**

קסו **שמעתי מהריצ״ח** עפ״י חז״ל ששם שדי רומז לגבול ודי אזי לעניין פרו רובו שהיא מצווה על האדם זה כמו שאומר לו עד כאן רק אני ומכאן אתה ואני, כמובא ג׳ שותפין באדם.

קסז הלכה ה׳

קסח **ירושלמי ברכות** דף ט. מפני מה קורין שתי פרשיות הללו בכל יום. רבי לוי ורבי סימון. רבי סימון אמר מפני שכתוב בהן שכיבה וקימה רבי לוי אמר מפני שעשרת הדברות כלולין בהן. אנכי ה׳ אלהיך שמע ישראל ה׳ אלהינו. לא יהיה לך אלהים אחרים על פני ה׳ אחד. לא תשא את שם ה׳ אלהיך לשוא ואהבת את ה׳ אלהיך. מאן דרחים מלכא לא משתבע בשמיה ומשקר. זכור את יום השבת לקדשו למען תזכרו. רבי אומר זו מצות שבת שהיא שקולה כנגד כל מצותיה של תורה דכתיב ואת שבת קדשך הודעת להם ומצות וחוקים ותורה צוית וגו׳ להודיעך שהיא שקולה כנגד כל מצותיה של תורה. כבד את אביך ואת אמך למען ירבו ימיכם וימי בניכם. לא תרצח ואבדתם מהרה מאן דקטיל מתקטיל. לא תנאף לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם א״ר לוי ליבא ועינא תרין סרסורין דחטאה דכתיב תנה [ט:] בני לבך לי ועיניך דרכי תצרנה אמר הקב״ה אי יהבת לי לבך ועיניך אנא ידע דאת לי. לא תגנוב ואספת דגנך ולא דגנו של חבירך. לא תענה ברעך עד שקר אני ה׳ אלהיכם וכתיב וה׳ אלהים אמת מהו אמת אמר רבי אבון שהוא אלהים חיים ומלך עולם. אמר רבי לוי אמר הקב״ה אם העדת לחבירך עדות שקר מעלה אני עליך כאלו העדת עלי שלא בראתי שמים וארץ. **לא תחמוד בית רעך וכתבתם על מזוזות ביתך ביתך ולא בית חבירך**:

קסט יתרו כ׳ יד לא תחמוד בית רעך

קע **שמות פרק כ׳** (יד) לֹא תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ (ס) לֹא תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ וְעַבְדּוֹ וַאֲמָתוֹ וְשׁוֹרוֹ וַחֲמֹרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ:

דברים פרק ה׳ (יח) וְלֹא תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ (ס) וְלֹא תִתְאַוֶּה בֵּית רֵעֶךָ שָׂדֵהוּ וְעַבְדּוֹ וַאֲמָתוֹ שׁוֹרוֹ וַחֲמֹרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ: (ס)

לפי מה שנתבאר לעיל שאשה בחי׳ ממון ופרנסה מובן שגם לא תחמוד אשת רעך כנגד וכתבתם על מזוזות ביתך, ועוד כי המזוזה בחי׳ תיקון הברית שמבטל תאוות ממון ע״י שמבטל תאוות ניאוף.

קעא ואתחנן ו׳ ט׳ ועקב יא כ׳

קעב **תהילים** פרק נ (ח) לֹא עַל זְבָחֶיךָ אוֹכִיחֶךָ וְעוֹלֹתֶיךָ לְנֶגְדִּי תָמִיד: (ט) לֹא אֶקַּח מִבֵּיתְךָ פָר מִמִּכְלְאֹתֶיךָ עַתּוּדִים: (י) כִּי לִי כָל חַיְתּוֹ יָעַר בְּהֵמוֹת בְּהַרְרֵי אָלֶף: (יא) יָדַעְתִּי כָּל עוֹף הָרִים וְזִיז שָׂדַי עִמָּדִי: (יב) אִם אֶרְעַב לֹא אֹמַר לָךְ כִּי לִי תֵבֵל וּמְלֹאָהּ:

מצודות דוד (יא) ידעתי – מה שאינם ידועים לך. וזיז שדי – הבריות הזזים ממקום למקום ע״פ השדה המה עמדי וברשותי:

מצודות ציון (יא) וזיז – ר״ל הזז ממקום למקום וכן וזיז שדי ירענה (תהילים פ). שדי – כמו שדה:

קעג **שבת קג:** – מיתיבי (דברים ו–ט) **"וכתבתם" שתהא כתיבה תמה,** שלא יכתוב אלפין עיינין עיינין אלפין ביתין כפין כפין ביתין גמין צדין צדין גמין דלתין רישין רישין דלתין היהין היהין חיתין חיתין היהין וויו יודין יודין וויו זיינין נונין נונין זיינין טיתין פיפין פיפין טיתין כפופין פשוטין פשוטין כפופין מימין סמכין סמכין מימין סתומין פתוחין פתוחין סתומין פרשה פתוחה לא יעשנה סתומה סתומה לא יעשנה פתוחה כתבה כשירה או שכתב את השירה כיוצא בה או שכתב שלא בדיו או שכתב את האזכרות בזהב הרי אלו יגנזו.

פרש״י – וכתבתם. דתפילין ומזוזה: **תם.** שלם כהלכתה: **אלפין עייניו.** יש שכותבין כן מפני שדומין בקריאתן: **ביתין כפין.** דומין בכתיבתן: **גמין צדין.** דומין בכתיבתן אלא שזה למעלה וזה למטה: **זיינין נונין.** פשוטין: **כפופין.** כף פה צדי נון: **פשוטין.** הכפולות שלהן פשוטות: **ממין סמכין.** מ״ם סתומה שדומה לסמך: **סתומין.** מ״ם סתומה: **פתוחין.** מ״ם פתוחה: **כתבה.** לספר תורה: **כשירה.** בדילוגין אריח ולבינה:

קעד בראשית כה כז

קעה **בראשית פרק כה** (כז) וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים:

רבנו בחיי – ועוד יש להתבונן שהיה ראוי לומר יעקב איש אמת כיון שמדתו אמת, ממה שאמר הנביא (מיכה ז, כ) תתן אמת ליעקב, אבל הוסיף ביאור במלת תם שהיא רומזת על מדת אמת, ורומזת עוד שהוא המכריע, מלשון תיומת שהוא אמצעית בין העלין לימין ולשמאל, וכבר ידעת כי מספר יעקב עם ארבע אותיות עולה קו״ף, ואמר רבי עקיבא קו״ף זה הקב״ה, והבן זה:

תם נמצא רמוז באופן כתיבת המזוזה שמאיר בה בחי׳ יעקב אבינו שמדתו אמת בחי׳ אור הפנים, **כי על ידו ויחן פני העיר, על ידו** [א]**תיקון המטבע כנ״ל:**

וזהו שאמרו חז״ל בגמ׳ שבת לב: [ב]/ג\ [ד]**שאריכת ימים** זוכים **ע״י** קיום מצוות **מזוזה**/ח\ **כי** בסוף פרשה שניה של ק״ש **סמוך לְוּכְתַבְתָּם** [ו] כתוב **למען ירבו ימיכם** [ז]/ח\ שם בגמ׳ יש מאן דאמר שבנים מתים בעוון ביטול מצוות מזוזה כי המקרא ״למען ירבו ימיכם וימי בניכם״, נדרש שמתייחס למקרא שלפניו שהוא ״וכתבתם על מזוזות ביתך״ ולא לפני פניו שהוא הפסוק הקודם ״ולמדתם אותם״ דהיינו עוון ביטול תורה. ורבינו מבאר עפ״י הנ״ל **כי ע״י** וכתבתם דהיינו מזוזה מאיר הארת האמת של יעקב איש תם וזוכים ל**אמונה במשא ומתן**, וע״י הכלי של אמונה **בא אור החיים** ואריכות ימים/ט\ **כנ״ל:**

וזה שע״י מזוזה זוכים לאור של אריכות חיים, זה רמוז גם בלשון **שאמרו** בגמ׳ הנ״ל **(שבת לב ע״ב) מקרא נדרש לפניו** כי לפניו **היינו בחי׳ אור הפנים שהוא סמנא׳ דחיי** סימן של חיים:

ובשביל זה קביעות המזוזה בשליש העליון של גובה **הפתח** {**מנחות לג.**}/י״א\, **כי אמרו חז״ל (בב״מ מב)**/י״ב\ **לעולם ישלש אדם את מעותיו** לשלש חלקים **שליש בפרקמטיא** ושליש בקרקע ושליש בידו **וכו׳. ושליש העליון** דהיינו המשובח **הוא** כנגד **השליש שבפרקמטיא** דהיינו במסחר, **כמאמר חז״ל (ירו׳ פאה פ״ח)**/י״ג\ **טבין חמשין דעבדין ממאתן דלא עבדין** טוב חמישים זוז

[א] בתרלד- תיקן

[ב] * שבת לב: [וילקוט שמעוני דברים יא רמז תתע]

[ג] **שבת לב:** – פליגי בה (כמיזה עוון כניס מניס) ר׳ חייא בר אבא ור׳ יוסי חד אמר בעון מזוזה וחד אמר בעון ביטול תורה למ״ד בעון מזוזה מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו ולמ״ד בעון ביטול תורה מקרא נדרש לפניו ולפני פניו: פליגי בה ר״מ ור׳ יהודה חד אמר בעון מזוזה וחד אמר בעון ציצית בשלמא למ״ד בעון מזוזה דכתיב (דברים יא–כ) וכתבתם על מזוזות ביתך וכתיב בתריה למען ירבו ימיכם וימי בניכם אלא וכו׳.

פרש״י – מקרא נדרש. למען ירבו ימיכם וימי בניכם נדרש לפניו קאי אקרא דלקמיה דמשתעי במזוזה ולא לפני פניו ולמדתם אותם את בניכם: ולפני פניו. ואף בעון בטול תורה קאמר:

[ד] בתרלד- שאריכות

[ה] **עיין קדושין לד.** מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות מנלן מתפילין וכו׳ ... ונקיש מזוזה לתלמוד תורה מקמיש פטורות כה. לא סלקא דעתך, דכתיב במזוזה למען ירבו ימיכם, גברי בעי חיי נשי לא בעי?

פרש״י – לא ס״ד – לפטור נשים מדתלה מתן שכרה בריבוי ימים ונשי נמי בעי חיי:

ולפי רבינו נראה אדרבה שדייקא בחי׳ נשים דהיינו פרנסה בעי חיי כנ״ל אות ג׳ שפרנסה דקדושה בחי׳ מצא אשה מצא טוב אבל בלי חיי אזי היא מוצא אני מר ממות את האשה.

[ו] דברים יא כ׳

[ז] דברים יא כא

[ח] **פרשת עקב דברים פרק יא** – (כ) וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ: (כא) לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וִימֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְדֹוָד לַאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ:

[ט] **משמע** שהחיים הם מכח האמונה. אבל במקום אחר מבואר שהאמת עצמה מפקיע ממיתה. בבחי׳ אמת ליעקב אותיות יעקב לא מת. ובעיר קושטא היא העיר לוז ע״י שמעולם לא דברו בה שקר שום אדם לא מת והיא בעצמה מעולם לא נחרבה כמבואר בסנהדרין צז. ועיין תורה פה תנינא בהערות הארכנו בזה.

[י] מתרלו - סימנא

[יא] **מנחות לג.** – א״ר זירא אמר רב מתנא **אמר שמואל מצוה להניחה בתחלת שליש העליון** ורב הונא אמר מגביה מן הקרקע טפח ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כולו כשר למזוזה. **מיתיבי** מגביה מן הקרקע טפח ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כולו כשר למזוזה דברי רבי יהודה, רבי יוסי אומר וקשרתם וכתבתם מה קשירה בגובה אף כתיבה בגובה. בשלמא לרב הונא הוא דאמר כר׳ יהודה, אלא לשמואל דאמר כמאן, לא כר׳ יהודה ולא כר׳ יוסי. אמר ר״ה בריה דרב נתן לעולם כרבי יוסי [לג:] **ומאי תחילת שליש העליון דקא אמר להרחיקה שלא להרחיקה מן הקורה של מעלה יותר משליש.**

פרש״י – בתחילת שליש העליון. ימדוד מלמטה שני שלישי הפתח ולכשיכנס לתחילת שליש העליון יתן המזוזה: **מה קשירת תפילין בגובה הראש.** כדאמרי׳ בהאי פירקא (דף לז.) מקום שמוחו של תינוק רופס: **אף נתינת מזוזה בגובה הפתח.** ומשמע סמוך לתקרת הפתח יניחנה ולא כשמואל דאמר בתחילת שליש העליון מלמטה למעלה: **להרחיקה.** כלומר יותר משליש לא ירחיקנה מן התקרה ולעולם כרבי יוסי.

[יב] בבא מציעא מב. ואמר רבי יצחק לעולם ישליש אדם את מעותיו, שליש בקרקע, עיין מהרש״ל פי׳ מ׳ לטמון בקרקע ופי׳ כ׳ לקנות קרקע ושליש בפרקמטיא קונה בזול ומוכר ביוקר, ושליש תחת ידו למקח מזדמן.

[יג] המ״מ הזה בתקפא נמצא בין שני הטורים ובמקומו סומן עיגול

[יד] **ירושלמי** מסכת פאה פ״ח דף לז. – הלכה ח מתני׳ מי שיש לו חמשים זוז והוא נושא ונותן בהן קונה סחורה ומוכר בריוח הרי זה לא יטול מתנות עניים, כי בסכום זה ימלא פרנסתו לשנה. וכל מי שאינו צריך ליטול ונוטל אינו מת מן הזקנה עד שצריך לבריות וכל מי שהוא צריך

שעובדין דהיינו לקנות בזול ולמכור בריוח, מכמעט מאתים זוז שמונחים לשעת הצורך. **ועיקר האמונה צריך להיות במשא ובמתן,** כי שם עיקר הנסיון להאמין שהכל תלוי רק ברצונו ית׳ ועל כן א״צ יותר מהשתדלות קלה והרבה אמונה ו**כמ״ש** [טז]**(שבת לא)**[טז] ששאלה ראשונה שואלים למעלה את הנפטר היא האם **נשאת ונתת באמונה. נמצא שעיקר הממון ששם צריך אמונה, הוא בשליש עליון, שהוא בשליש שבפרקמטיא** לכן שם קובעים את המזוזה שבפתח יציאתו אל המסחר כי על ידה זוכים לברית ואמת ואמונה במשא ומתן וינצל מתאוות הממון:

אות ה

אע״פ שבמהלך התורה הזו נראה שדברי רבנו כאן הם עניין צדדי, אבל באמת נ״ל שזה הנושא העיקרי שעליו מדברת התורה הזו, שעל כן כך היא נקראת ״צוית צדק עדותיך״. כי כולה עוסקת לבאר את מגרש ההיתר והרשות שבו נמצא מי שמדרגת אמונתו היא רק צדק/[יז], שנדמה לו שהוא יהודי כשר ובאמת אפשר שהוא נפל ברשת הרשות של התורה עד שאפשר שהוא נבל ברשות התורה/[יח] ועוד גם אפשר שנדמה לאיש מצליח ובאמת הוא עובד את כל העבודות זרות שבעולם במסווה של מצווה לפרנס את הבית.
ועיקר מבחן האמונה הוא בממון עד כמה רוצה להוציא ממון על מצוות לשם שמים.

וכל המצות שאדם עושה אותם בלא ממון, היינו שאין רוצה להפסיד ממון בשביל המצוה, זה הבחינה נקרא צדק דהיינו מדרגה הנמוכה ביותר של המלכת הקב״ה/[יט], **וזה ״צוית**

ליטול ואינו נוטל אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס לאחרים משלו ועל זה נאמ׳ הגבר אשר יבטח בה׳ והיה ה׳ מבטחו וכן דיין שדן דין אמת לאמיתו וכל מי שאינו לא חיגר ולא סומא ולא פיסח ועושה עצמו כאחד מהן אינו מת מן הזקנה עד שיהא כא׳ מהן שנאמר דורש רעה תבואנו ונאמר צדק צדק תרדוף וכל דיין שלוקח שוחד ומטה את הדין אינו מת מן הזקנה עד שיהא עיניו כרות שנאמר ושחד לא תקח כי השוחד יעור עיני חכמים וגו׳: גמ׳ הדא אמרה למלנו מתחילת מקנתינו שחמשין דעבדן טבין מן מאתים דלא עבדין: כנ״ל שמי שיש לו כמעט מאתים זוז בלבד נחשב עני כי מין לו פרנסה למשך שנה. ומילו מי שיש לו רק חמישים זוז ועוסק בסחר רוחים ע״י שקונה ומוכר בריוח נחשב עשיר שמיעו לשוי למתנות עניים כמילו יש לו מאתים זוז שלימים שהיא פרנסה למשך שנה.

[טו] המ״מ הזה בתקפא נמצא בין שני הסוריים ובמקומו סומן עיגול

[טז] **שבת לא.** אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה עסקת בפו״ר צפית לישועה פלפלת בחכמה הבנת דבר מתוך דבר ואפ״ה אי יראת ה׳ היא אוצרו אין אי לא לא.

[יז] **ביאור** מדרגה זו באריכות בארנו לעיל באמצע אות א׳ בעניין שאמונה נקראת כד אתחבר בה אמת

[יח] **עיין רמב״ן** ריש פרשת קדושים (ויקרא יט ב) ועיין טור הארוך. וזה לשון המושב זקנים – כי התורה הזהירה בעריות ובמאכלים האסורים והתירה ביאת איש ואשתו ואכילת בשר ויין וא״כ ימצא בעל התאווה מקום להיות שטוף בזמת אשתו או להרבות נשים ולהיות מסובאי יין ואוכלי בשר למו וידבר כרצונו בכל הנבלות שלא הוזכר איסור זה בתורה. **והנה יהיה נבל ברשות התורה.**

צ״ע כוונתם שם דמשמע קצת שעיקר הנבלות היא שכיון שנפל בתאוות ניאוף ואכילה נופל לדבר בהן וזה הגרוע מהכל, כשנעשה לו היתר ולא מתבייש לדבר מזה. וצ״ע.

[יט] **עיין בעניין** זה בזוהר תרומה דף קכח. – פתח רבי שמעון ברישא ואמר, ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, ויקחו לי, האי מאן דבעי לאשתדלא במצוה, ולאשתדלא ביה בקודשא בריך הוא, כתיקון הקניגה אצטריך דלא ישתדל ביה בריקנייא ובמגנא, אלא אצטריך ליה לבר נש לאשתדלא ביה כדקא יאות כפום חיליה, כפי עמקו ולא יקמץ ממונו לקיים המצוה והא אוקימנא מלה דא בכמה אתרי, יאות למיסב בר נש ההוא אשתדלותא דקודשא בריך הוא, להיינו קיום המצוה שהוא תיקון הקניגה כמה דאת אמר (דברים טז יז) איש כמתנת ידו וגו׳.

ואי תימא הא כתיב (ישעיה נה א) לכו שברו ואכלו, ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב, להיינו בלא מחיר תלמדו תורה דהא איהו במגנא, (ואשתדלותא בלא כסף), ואיהו אשתדלותא דקודשא בריך הוא, תיקון ז״ת אלא אשתדלותא דאורייתא כל מאן דבעי זכי בה, אשתדלותא דקודשא בריך הוא למנדע ליה, כל מאן דבעי זכי ביה בלא אגרא כלל. כיוון דז״ת הוא שלימות החיצונים לכן גם החיצונים חפצי להמשיך קלקה. אבל אשתדלותא דקודשא בריך הוא דקיימא בעובדא, תיקון הקניגה התלוי במעשה אסיר לנטלא ליה למגנא ובריקנייא, בגין דלא זכי בההוא עובדא כלל לאמשכא עליה רוחא דקודשא, אלא באגר שלים. כי הגליה יולדות מוות וע״י התעסקות מפרילים ממנה את החיצונים שנקרמים ריקניים שלכן מחיצתם במלות שהן בחינת.

בספרא דחברי דאוליף אשמדאי לשלמה מלכא, כל מאן דבעי לאשתדלא לאעברא מניה רוח מסאבא, ולאכפייא רוחא אחרא, ההוא עובדא מלוה דבעי לאשתדלא ביה, בעי למקני ליה באגר כפלי שלים, בכל מה דכל מחיר דיבעון מניה בין זעיר בין רב, בגין דרוח מסאבא איהו אזדמן תדיר במגנא ובריקנייא, ואזדבן בלא אגרא, ואניס לבני נשא למשרי עלייהו, עלייהם ומפתי לון לדיירא עמהון בכמה פתויין, בכמה ארחין סטי לון מלכך המוכה לשוואה דיוריה עמהון.

ורוח קודשא לאו הכי, אלא באגר שלים, ובאשתדלותא רב סגי, ע״י כניסת ימלו ובאתדכאותא דגרמיה ובאתדכאותא דמשכניה, וברעותא דלביה ונפשיה, ולואי דיכיל למרווח ליה דישוי מדוריה עמיה, ועם כל דא דיהך בארח מישר, דלא יסטי לימינא ולשמאלא, ואי לאו מיד אסתלק מניה ואתרחק מניה, ולא יכיל למרווח ליה כדבקדמיתא. ועל דא כתיב ויקחו לי תרומה, מאת כל איש, מההוא דאקרי איש, דאתגבר על יצריה, וכל מאן דאתגבר על יצריה אקרי איש.

צדק עדותיך ואמונה מאד״ [ג] דהיינו שדוד המלך אומר להקב״ה אע״פ שאתה מעיקר הדין ציווית אותנו לקיים את המצוות רק במדרגה נמוכה של צדק, אני רץ לקיימן במדרגת אמונה מאד. **אבל כשחביב כל כך המצוה,** דהיינו שמאיר לו אור הפנים הארת מציאותו והשגחתו ואהבתו ית׳ בחוזק **עד שאין**[כא] **מרגיש בהפסד ממון, זאת הבחי׳ נקרא אמונה. כי עיקר** מבחן **אמונה הוא בממון**/[כב]/, **כשמשבר תאוות ממון כנ״ל, ששם פנים דקדושה. וזה ואמונה**[כג] **מאד, זה ממון כמ״ש** בפרשה שניה של ק״ש [כד] ואהבת את ה׳ אלקיך וכו׳ **ובכל מאדך**[כה] {**ברכות נד.**}/[כו]/[כז]/[כח]/:

מבאר שתי שאלות ששאלו סבי דבי אתונה את רבי יהושע בן חנניה ואת תשובותיו שנצח אותם

הקדמה למעשה שהלך רבי יהושע בן חנניה לנצח את סבי דבי אתונה ולהכישם לקיסר.

בבכורות ח: מעשה בסבי דבי אתונא. (בספר הישר סי׳ תקלב כתב שהיו מכשפים וישבו בבית אחד העשוי ככבשן ולכן נקראו בי אתונא דהיינו בבית האש כי אתונא פי׳ אש. והמהר״ל כתב שקראו לעצמם כך כי השכל נקרא אש).

המעשה מתחיל משאלת הקיסר את רבי יהושע בן חנניה כמה זמן עיבורו של נחש, ואמר לו שבע שנים. כמבואר בגמ׳ לעיל שלכל החיות יש כנגדן באילן (כגון תרנגולת ועץ הלוז עיבורן כא יום) ולנחש אין כנגדו באילן וי״א מוכססים שהוא מן מבנות שוח. כנראה רוצה לומר שכמו שנתקללו הבעלי חיים כך כנגדם נתקללו הצמחים והנחש כיון שנתקלל יותר מכולם אין לו חבר בצומח שמקולל כמותו. ומבארת הגמ׳ אמר רבי יהודה אמר רב בשם רבי יהושע בן חנניא שעיבור הנחש נלמד בתורה מקללת הנחש בפסוק ״ארור אתה מן הבהמה ומן החיה״ כי קשה הרי זה ק״ו, אם הוא ארור מבהמה שעיבורה חמשה חדשים, כ״ש מחיה כגון חתול נב יום, אלא רמזה התורה שכשם שבהמה (המקוללת ביותר) נתקללה פי שבע מחיה, כגון חמור שעיבורו שנה אחת שלימה מחתול שעיבורו נב יום (364=7X52), כך נחש נתקלל פי שבע מחמור דהיינו מבהמה (המקוללת ביותר) דהיינו שבע שנים.

אמר לו קיסר לריב״ח והרי סבי דבי אתונא עיברו נחש וילד לג׳ שנים. א״ל ריב״ח הם זיווגו נחש מעובר אחרי ד׳ שנים לכן ילד לעוד ג׳ סה״כ שבע. ושאל הקיסר הרי בבעלי חיים אין הנקבה מקבלת זכר בזמן

[ג] תהילים קיט קלח הנ״ל בפתיחת התורה

[כא] בתרלד- שאינו

[כב] **עיין לק״ה** פקדון הלכה ג ט׳ – ומאחר שעקר קיום התורה והמצות הוא על ידי אמונה, כמו שכתוב, כל מצותיך אמונה וכנ״ל, על כן עקר שלמות המצות הוא כשקונין אותן בכסף מלא ומפזרין ממון הרבה בשביל המצוה, כמובא בזהר הקדוש דבעי למקני באגר שלים, כי כשהמצוה היא בחנם אין לה שלמות ואין נכנעת הסטרא אחרא שנקראת חנם עין שם. כי עקר האמונה תלויה בממון כשמפזרין ממון הרבה בשביל דבר שבקדשה. זהו עקר בחינת האמונה, כמו שכתב רבנו זכרונו לברכה (סימן כג) על פסוק צוית צדק עדתיך ואמונה מאד, מאד זה ממון, כמו שכתוב, ובכל מאדך בכל ממונך, כי אין המצוה נקראת בשם אמונה כי אם על ידי שמפזר ממון בשבילה, עין שם:

[כג] בתשכט - אמונה

[כד] דברים ו׳ ה׳

[כה] בתרלו- מאודך

[כו] **ברכות נד.** – ואהבת את ה׳ אלהיך בכל לבבך וגו׳ בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע ובכל נפשך אפילו הוא נוטל את נפשך ובכל מאדך בכל ממונך דבר אחר בכל מאדך בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו.

ברכות סא: תניא רבי אליעזר אומר אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך ואם נאמר בכל מאדך למה נאמר בכל נפשך אלא אם יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו לכך נאמר בכל נפשך ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לכך נאמר בכל מאדך.

רש״י פסחים דף כה. למה נאמר בכל מאודך – יאמר החביב משניהן, ודיו, ומפרש לפי שפעמים שזה חביב ופעמים שזה חביב לכך הוצרכו שניהן, לומר אהוב את בוראך יותר מן החביב עליך,

רש״י סנהדרין דף עד. –לכך נאמר וכו׳ – כלומר תהא אהבתו חביבה לך יותר מכל החביב לך:

[כז] פסחים כה. יומא פב. סנהדרין עד.

[כח] עיין **שיחות מוהר״ן אות רפט** – אמר לאחד שמי שאינו להוט ונבהל להון, ואיננו נושא ונותן יותר מכפי ממונו שיש לו, רק עושה משא ומתן באמונה בממונו לבד ואינו לווה מאחרים לעשות משא ומתן גדול, זהו מקים (דברים ו ה): ״ובכל מאדך״. גם אמר לאחד, שכשנותנין חמש לצדקה מממונו הוא מקים ובכל מאדך.

ועיין **שם אות נז** – .....ומהנ״ל הבנתי שאותו הדבר שמתגבר על האדם והוא משוקע בו, אותו הדבר דוקא הוא צריך לשבר בשביל השם יתברך כי זה עקר עבודתו (עין ברכות נד.). וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (דברים ו ה): ״ובכל מאדך״ – ״יש לך אדם שחביב עליו׳ וכו׳ (ממונו מגופו ברכות סא:) והבן.

עיבורה, א״ל ריב״ח הנחש כאדם. (וביאר רבינו גרשום עפ״י גמ׳ לעיל שמי שהקב״ה דיבר עמו משמש פנים בפנים ומי שמשמש פב״פ גם משמש בימי העיבור)/[כט].

א״ל הקיסר והרי סבי דבי אתונא חכמים הם וכיצד יתכן שטעו? א״ל ריב״ל אנחנו חכמים יותר. (רוצה לומר שאנחנו מדקדוק פסוקי התורה מכוונים יותר לאמת ממה שהם מכוונים ע״י שבודקים במציאות)

א״ל הקיסר א״כ לך תנצח אותם בויכוח ואם תנצח תביאם אלי. א״ל ריב״ח כמה הם? א״ל קיסר שישים גברים, א״ל ריב״ל עשה לי ספינה עם שישים חדרים ובכל חדר שישים כסאות (יפים).

כשהגיע למדינתם נכנס לבית מטבחים ומצא אדם מפשיט עור מבהמה ושאלו, האם ראשו עומד למכירה, א״ל כן, שאלו בכמה, א״ל חצי זוז, נתן לו ובקש את ראשו, והביא לו ראש בהמה, א״ל את ראשך שלך בקשתי, ואם תראה לי היכן הפתח של מקום סבי דבי אתונא אוותר לך על המכירה/[ל]. א״ל אני מפחד כי הם הורגים מי שמגלה מקומם. א״ל קח חבילת קנים ותעבור שם ובפתח תניחנה רגע ותמשיך לדרכך. הלך ריב״ח אצלם ומצא שומרים מפנים ששמרו ששום חכם לא יצא ושומרים מבחוץ ששום אדם זר לא יכנס. ובין החיצונים לפנימיים היה שטח עפר טחוח שניכרים בו עקבות ואם ראו סבי דבי אתונא עקבות יוצאים הרגו את השומרים הפנימים ואם ראו עקבות נכנסים הרגו את החיצונים. הפך ריב״ח סנדל אחד ונכנס כשהשומרים נרדמו, נמצא שעשה עקבות של נכנס ועקבות של יוצא, ומיד הרגו את כל השומרים/[לא]. ראה ריב״ל צעירים למעלה וזקנים למטה והבין שעשו כן כדי להעליל על הנכנס ולהרגו אם יקדים שלום לאחד מהם היא פגיעה בשני. אמר ריב״ח שלום לכלכם, ונכנס. אמרו לו מה רצונך? א״ל חכם יהודי אני באתי ללמוד מכם חכמה. אמרו לו א״כ נשאל אותך שאלה/[לב], אמר להם לחיי, ואם תנצחו עשו בי כטוב עיניכם, ואם אנצח אתכם תבואו לספינה לאכול עימי, והסכימו. ואזי שאלו אותו שתים עשרה שאלות. עד כאן המעשה.

ההסכם הזה תמוה ביותר, הרי ריב״ח אצלם בביתם מסכים שאם ינצחוהו יהרגוהו, ואם ינצח הוא, יבואו לאכול עימו, ואין כאן צד שלישי שיכריע מי המנצח.

וכן המעשה תמוה שאעפ״כ אחרי יב שאלות שענה להם שמונה מהן מיד בתשובה ראשונה, וארבע מהן בתשובה השניה הסכימו שניצח בלא עוררין, אע״פ שהיה בזה בזיון נורא לחכמתם המפורסמת בכל העולם. ובפרט שכל דבריהם היו חידות ורמזים שרק הם הבינו ואעפ״כ לא היה שום ספק ואפשרות לומר שהוא לא ניצח. ומה מונע מהם לשקר ממי הם מפחדים האם כל כך אוחזים במדת הצדק שלא עלה על דעתם לשקר ולומר שהם ניצחו. ואע״פ שלא סוכם שיהרגו אותם אלא רק שיצאו ממקומם אבל אצלם לפי כמות השומרים שהיו שם משמע שלא בקלות הסכימו לצאת משם. מה שיכול גם לגלות את מקומם. אבל כנראה כל כך התפעלו מחכמתו והם אוהבים חכמה לכן לא הרגוהו.

נקודה חשובה להבין את השאלות כיוון שמדובר כאן בסכנת נפשות של ריב״ח וגם של הסבי דבי אתונא כי אע״פ שלא סברו שיהרוג אותם, אבל זה היה בושה נוראה למוסד החכמה הגדול בעולם, שיבוא יהודי אחד וינצח אותם עד כדי שיודו לו ויצאו ממקומם.

על כן מוכרח לומר שהויכוח ביניהם היה ממש כמו דו קרב של חיים ומוות ולפי זה צריך לפרש את השאלות ששאלו, שכל אחת היה בכוונתה לנצח את תורת היהודים מכה נצחת, שלא תיהיה עליה תשובה, וממילא כך גם התשובה של רבי יהושע בן חנניה חייבים לפרש אותה כתירוץ ברור גם להם, שהפיל לגמרי את כל הקושיה מעיקרא, וכפי שמוכח מזה שבשום תשובה שהשיב להם לא היה ביניהם שום ויכוח מי המנצח.

עוד יסוד חשוב להבנת השו״ת מבואר בלקוטי אמרים לר׳ צדוק הכהן שמצד החכמה לא היה חילוק בין חכמי הגויים לחכמי ישראל וסבי דבי אתונא, וכמ״ש חז״ל חכמה בגויים תאמין ואפילו כל חכמתו של רשב״י הם ידעו. וקצת משמע כך גם מרבינו כאן שמפרש את שאלתם עפ״י הסוד כאילו לזה גם הם בעצמם התכוונו. וכל החילוק היה רק מצד המהות של גוי שאין לו דעת להאיר את חכמתו בליבו, ולהתחייב לעשות את מה שיודע שצריך לעשות, דהיינו להפוך את החכמה לתורה שהיא הוראה למעשה עד כדי קידוש החומר של הגוף.

בביאור השאלה הראשונה והתשובה שינה רבינו כאן קצת את הסדר ממה שהוא בגמ׳, כי שם בתשובתו היתה לנו פרדה שילדה כלל גם את הצוואה שהיתה קשורה בצווארה וכאן לפני שמזכיר את הצוואה מבאר את התשובה שענו לו הרי פרידה לא יולדת.

[כט] **(צ״ע הנחש** שדיבר עם הקב״ה היה זכר שהרי בא על חוה והזכר תמיד הוא פנים (חוץ מגמל עיין רשב״א וריטב״א ב״ב צג. גמל האוחר בין הגמלים) ורק הנקבה היא באחור כלפיו וכיון שעימה לא דיבר הקב״ה מדוע היא משמשת פב״פ)

[ל] **כנראה** כיוון שקניין גוי במעות וכבר משך הגוי את החצי זוז לכן לא יכול לחזור בו מהמקח. אבל צ״ע כיון שטעה ואמר מחיר של ראש בהמה ולא מחיר של ראש אדם, לא היה גמירות דעת והוא מקח טעות. ועוד הגוי הזה בביתו וריב״ח אורח בא עם טענה מוזרה ורוצה את ראשו של בעל הבית שעומד ובידו סכין מה הצד בכלל שלא יגרש את ריב״ח משם ממי הוא פחד.

[לא] **עניין זה** מאד לא מובן ממי פחדו החכמים האלה שהיו חכמי העולם, שכל כך הקפידו על השומרים. ואם פחדו מאוייב בחוץ מדוע לא המתינו שיבואו שומרים אחרים לפני שהרגו את ההראשונים.

[לב] **דהיינו** שעדיין בחנו אותו ולא קבלו אותו שילמד מהם שאם היה כן היו שואלים מה רוצה ללמוד ומהיכן להתחיל.

עיין תורה נא שכדי לומר שקר צריך להעביר את דמיו, וזה לא יתכן בצדיק, על כן בהכרח שכל דברי צדיק גם הנראה שקר יש בו כוונת אמת.

וכן נ״ל כאן ממה שמבאר רבינו שבקשו שיאמר להם שקר, ומיד מבאר רבינו שהכוונה לע״ז כי כל המחליף בדבורו כעע״ז, נ״ל לדייק מזה שכל כוונתם היה בעניין הזה שבקשו ממנו שיאמר להם שקר בלי שיכשל בע״ז, ובזה רצו להכשיל אותו, כי כיצד זה יתכן הרי ממה נפשך אם הוא שקר הוא כעע״ז ואם אינו כעע״ז הרי גם אינו שקר.

ורבי יהושע בן חנניא התחכם ואמר להם שקר כזה שרמוז בו אמת ולא סתם אמת אלא האמת שמגלה את השקר הכי גדול בעולם, ומגלה את כל מהותם שהם חיים בשקר, כי הם מתנהגים להפך הגמור מכל חכמתם הגדולה.

וממילא משמיע רבינו גם לנו כאן תוכחה גדולה, כי מגלה עד כמה חי בשקר מי שמדרגתו צדק הנ״ל ולא אמונה.

וזה פי׳ שאמרו סבי דבי אתונא לרבי יהושע בן חנניה, **אמור לנו**[לג] **מילי דכדיבא, זה בחי׳ שקר, בחי׳ ע״ז,** דהיינו שבקשו להכשילו שיאמר להם שקר ויכשל בעבודה זרה, **כמ״ש חז״ל (סנהדרין צב)**[לד] **כל המחליף בדיבורו לה׳כאלו עובד כו״ם׳**[לה] **וכו׳** ולמדו זאת מדברי יעקב לאמו והייתי בעיניו כמתעתע[לו]. ובאמת כל שקר הוא בחי׳ ע״ז[לח] אבל נ״ל בעיקר הכוונה לשקר כזה שחושב שעל ידו ירויח איזה ריוח[לט], דהיינו ע״א שבמקום לפנות ולבקש אותו מהקב״ה. **ואמר להם הוי לן כדנייתא וילדה** היתה לנו פרידה שילדה, כי **כדנייתא זו פרידה.** ופרידה היא כלאים של חמור וסוס[מ] וע״כ אינה יולדת[מא] **זה בחי׳ עכו״ם, דשרייא בפרודא** שהוא שרוי בפירוד[מב], **כמובא בזוהר**

[לג] בתרלד- אימא לן

[לד] **סנהדרין דף צב.** –ואמר רבי אלעזר כל המחליף בדבורו כאילו עובד ע״ז כתיב הכא (בראשית כז–יב) והייתי בעיניו כמתעתע וכתיב התם (ירמיה י–טו) הבל המה מעשה תעתועים.

נ״ל מה שנקט כמו מתעתע כי באמת לא היה עבודה זרה שהרי פנה אל הקב״ה ע״י ברכת הצדיק, אבל כיוון שנעשה ע״י שקר הוא כמו ע״ז. לדעתו של יצחק אבל באמת היה ע״י נבואת רבקה שזה רצונו ית׳. הוראת שעה לצורך השפעת גשמיות ליעקב היושב אהלים היה צריך להתלבש בבגדי עשו שהוא שוא שבראתי בעולמי כמבואר במדרש. ובמכתב מאלידהו כתב שיעקב שמדתו אמת היה צריך להבחן בהפכה כדי לעמוד על הלשם שמים שבה עי״ש.

[לה] בתרלד- כאילו

[לו] גם בדפו״ר- כו״ם, בתרלד- ע״ז, ובתשכט - עכו״ם

[לו] ובאמת **צ״ע כיצד יתכן שיעקב שמדתו אמת יאמר שקר** כדי לזכות בברכת אביו יצחק. ואע״פ שהתירו לשנות מפני השלום כמבואר ביבמות סה: אבל מי שמדתו אמת עד כדי כך שאמרו עליו בתענית ה: יעקב אבינו לא מת. ועיין סוטה מו: ד״ה ויקרא שמה לוז וברש״י ומהרש״א שם. ולמדנו בסנהדרין צז. שבאתרא דקושטא לא מתו כיון שלא דברו שם שקר ושם אפילו מי שרק שינה מפני הצניעות נפטרו שני בניו.. משמע שהחיים והנצחיות הקשורים במדת האמת הכוונה לכאורה למדת האמת השלימה בלא פשרות. וכן אמר רבינו במקום אחר שאמת הכוונה אפילו לא בטעות. וצ״ע. ועיין **אמונה ובטחון להחזו״א** פ״ד אות יג שכתב מבואר דדברי יעקב אבינו ע״ה לולא שהותרו ע״פ רוה״ק ששרתה על רבקה, היה בדבר חטא שהחמירו בו כאילו עובד עכו״מ.

ועיין מכתב מאליהו ח״א 94 מבאר שהאמת נבחנת עפ״י התכלית וע״ש סופה אם כל כוונתו לתיקון או שכוונתו שיאמינו לשקר שאח״כ ויעקב שיקר בלא רצון רק כדי להחזיר הדבר לתיקונו השקר הזה בעצמו נקרא אמת. ועיין שם ח״א 155 שכל מידה חייבת להבחן בהפכה אמנם ביאור הדבר שם לא ברור היטב ועיין **מנחת אהרן** עמ׳ רנט. מבאר שמידתו אמת אפשר שלא תיהיה לשם שמים ורק בשנבחן בהפך מידתו לשם שמים מוכח שלא עצם המידה גרמה לו אלא רק הלשם שמים ועי״ש לפ״ז שלכן אברהם נבחן באכזריות ומקשה א״כ איך נבחן יצחק במידת היראה ומתרץ שמידת יראת שמים אין בה חסרון כשהיא מצד טבעו.

עיין חת״ס תולדות (כז טו) ביאר שבגדי עשו היינו מידת השקר ואשר אתה בבית היינו שזה קבלה מהבית בית לבן וזה מה שברכו אותה כשיצאה משם אחותינו את היי לאלפי רבבה כי רוב בנים דומים לאחי האם וזהו אחותינו את דייקא.

עוד כתב יש לומר לפי מה שכתוב בספרים שיש בלבוש צדיקים קדושה ללבוש אותם, א״כ גם בהיפך כן, וע״י שהיה ליעקב עכשיו בגדי עשיו היה נכון להוציא לשון דמשתמע לתרי אפי.

[לח] **השקר בעצמו** להדיא הוא לכ״ע דבר זר, לכן אין כת שסוברת שצריך לומר שקר כמו שיש כת של ניאוף או אכילה או כבוד אע״פ שהם כתות של שקר אבל בנפילתן סברו שזו האמת. גם בדרך כלל סתם אדם לא משקר אלא בגלל איזה סיבה שחושש לומר האמת נמצא השקר נובע ממה שמפחד מאיזה דבר כי מייחס לו כח עד שחושש בגללו לומר אמת. והיינו ע״ז שמייחס כח לעוד איזה דבר מלבדו ית׳.

[לט] **באמונה ובטחון** להחזו״א פ״ד אות יא מבואר שזה החילוק בין שקר למרמה שמרמה היא עמ״נ להרויח. וגנות השקר אינן בשביל המרמה שבו אלא עצם השינוי מהאמת בכלל עוון השקר הוא.

צ״ע א״כ למה הגמ׳ בסהנדרין מביאה דייקא מיעקב ראיה למחליף דיבורו הרי יש לדחות דהתם מרמה לכן הוי תעתועים אבל שקר לבד אולי אינו כעע״ז.

[מ] **מסתמא נקט** דווקא פרד שהוא לשון פירוד אבל אולי גם יש בזה רמז כמבואר בגמ׳ חולין ה שנקראים בבראשית (לו כד) ימים כי מטילים אימתם על הבריות ורצה רבינו לרמוז לאימה שיש לבעל התאות ממון שמא יחסר לו ממון לכן רודף תמיד להשיג עוד.

(משפטים דף צה ע"א)[מג] **[מד]שריא בחבורא וסיים בפרודא** צ"ע לכאורה היא ראייה לסתור שכתוב שריא בחבורא ולא בפרודא, אבל הכוונה שזו"ן דסט"א גם הם נבראו מחוברים אחור באחור, אלא שהם גם אחרי הניסור לעולם הם נפרדים ואין להם חיבור פנים בפנים, שלא כמו הזו"ן דקדושה[מה].

וילדה זה בחי' רווח המכונה בשם לידה וזה השקר שאע"פ שהפרדה אין לה חיבור עם בן זוגה היא ילדה איזה ריווח ותועלת שהוא ע"ז. דהיינו כנ"ל, שהוא שקר שפונים אליו להשגת איזה ריוח ותועלת במקום לבקש מהקב"ה:

ואמרי[מו] לו ואמרו לו הסבי דבי אתונה שסברו שהצליחו להכשיל את ריב"ל להחליף בדבורו וכעע"ז, הרי **וכדנייתא מי ילדה, כי עכו"ם אל אחר אסתרס ולא עביד פירין**[מז] **(שם דף קג ע"א)**[מח][מט] הרי בסט"א הדכר נקרא אל אחר הוא בלא מח הדעת כלל ועל כן אין לו אפשרות להוליד כלל,

---

[מא] **וכן כתב חזקוני** בראשית [לו כד] ולפי שאין רוח הקב"ה נוחה ממנהג זה אין לך בריה יוצאת מב' מינין שתוליד. ד"א בריות הבאות משני מינין אלו לא היו בברכת פרו ורבו כשיצאו מן התיבה לפיכך לא יולדות ולא מולידות.

וצ"ע עיין חולין עט. הגמרא דנה בדין זיווג פרד ופרדה ובדין בניהם ופשוט שם שפרדה יולדת

פרדה אינה יולדת – עיין שבת סז. לסימטא לימא הכי: בז בזייה מס מסייא כס כסייה, שרלאי ואמרלאי, אלין מלאכי דאישתלחו מארעא דסדום ולאסאה שחינא כאיבין, בזך בזיך בזבזיך מסמסיך, כמון כמיך, עיניך ביך עינך ביך, אתריך בך, זרעיך בקלוט **וכפרדה דלא פרה ולא רביא, כך לא תפרה ולא תרבה בגופיה דפלוני בר פלונית.**

עיין פנים יפות (קדושים יט, יט) הביא דברי רמב"ן שם , דהנולד מכלאים אינו מוליד וכתב שלמדו מקידושין (יז.) יצאו פרידות שאינם בכלל ברכה. אבל כתב שיש לומר דשם קאי למאן דסובר כאיסי בן עקביא בירושלמי (כלאים ח, ב) דאסור לרכוב על הפרידה , ואסור להרביעה אפילו במינה ולכך אינם בכללברכה . אבל שפיר יכולים להוליד, יעו"ש. ותמה האמרי יושר עליו שלא זכר לפי שעה מגמרות הנ"ל, דמבואר דפרידה אינה יולדת. – אך נעלם ממנו דברי הירושלמי (שם ח, ג), רבי בא רבי יהודה בשם רב , מודים חכמים לרבי יהודה בסוס בן סוס בן חמור עם חמור בן חמור בן ס וס. ורוב המפרשים פירשהו כפשוטו. [והפני משה נדחק שהכוונה לחמור שילדה במין סוס. שלמעשה סוס זה חמור הוא]. וכבר בפירוש הגרח"ק שליט"א, הניח בצ"ע דפרידה אינה יולדת. וכנראה שהפנים יפות הבין שהירושלמי כאן חולק על מה שאמרו שכודנייתא לא ילדה. (הובא בגליון נוה ההיכל שמיני תשפא)

מה שדווקא פרדה רומזת לאל אחר, עיין בראשית לו כד וברש"י שהראשון שעשה כלאים אלו היה ענה שכיון שהיה פסול כמבואר שם לכן הביא פסולים לעולם עי"ש. אבל עיין פסחים נד. ג' דעות בזה עי"ש.

עוד עיין חולין ה' המקור לפרש"י ועי"ש ולמה נקרא שמם ימים שאימתן מוטלת על הבריות דאמר ר"ח מימי לא שאלני אדם על מכת פרדה לבנה וחיה (והלא קא חזינן דחיה אל תקרי וחיה אלא וחיתה כי המכה לא תתרפא לעולם. ואולי אפ"ל שע"כ רומז לאוות ממון שאיין לה תרופה כמעט כמבואר במעשה מבעל תפלה ומדינת העשירות.

[מב] **עומק העניין** בזה נ"ל כי כדי להמשיך חידוש לעולם הזה צריך שרש בראשית המחשבה וזה שייך רק לצד הקדושה שעלה במחשבה תחילה אבל הסט"א נברא רק בשביל הבחירה אין לו שרש במחשבה תחילה אלא כל בריאתו עמ"נ לדחותו ולא לתת לו קיום. לכן לסט"א אין אפשרות להמשיך חידוש לעולם שנקרא הולדה באמת.

[מג] **זוהר משפטים צה. עס כמור מתוק מלכץ- הסמלה הרמשונה שקמל הסכמ הסומר מת רבי יוסי –** א' מַאן הוּא נְחָשָׁא דְּפָרַח בַּאֲוִירָא מי הוא הנחש הפורח באויר, והיינו הס"מ הנקרא נחש המשוטט באויר העולם כמו שכתוב משוט בארץ, **וְאָזִיל בְּפֶרוּדָא** והולך בפירוד מבת זוגו כי אל אחר נסתרס, **וּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ אִית נַיְיחָא לְחַד נְמָלָה דְּשָׁכִיב בֵּין שְׁנֵי** ובין כך ובין כך יש מנוחה לנמלה אחת השוכבת בין שניו שניתנה לו לטרף, ר"ל מי שלא רצה לקיים מצות פריה ורביה ומת בלא בנים, הוא נמסר ביד הס"מ, והס"מ על ידי שהולך בפירוד מבת זוגו מפריח את נשמה ההיא ביד מלאכי חבלה המוליכים אותה מדחי אל דחי, אבל בין כך ובין כך הקב"ה מזמין לזו הנשמה מקום מנוחה על ידי אחי המת המיבם את אשתו ועי"ז יש לה מנוחה, והס"מ **שָׁרֵי בְּחִבּוּרָא וְסַיֵּים בְּפֶרוּדָא** הוא מתחיל בחבור ומסיים בפירוד, כי תחילה היו זו"ן לקליפה נחבור לא"ס, ובקננסרו לא נתחברו פנים בפנים אלא נאחרו בפירוד.

[מד] גם בדפו"ר- שריא, בתרלד- שרייא, ומתרלו - שארי, בגרסת זהר שלנו שרי.

[מה] **והריצ"ח** כג 14 דקה 5 ביאר שרי בחיבורא כי בשרש הכל אחד ואח"כ נפרד לפעולות המשתנות והסט"א סיים בפירוד במקום לחזור לשורש שמשם הכל בא לאחד וכן גם העבודה זרה בתחילה היה שידעו שיש אלוק על הכל אלא אמרו עזב אלקים את הארץ והתעסקו בשרים שלו אבל אח"כ כבר שכחו לגמרי מהאל האחד ויחסו הכל רק לכוכבים ומזלות דהינו לשרים כאילו הם שורש לכל

[מו] בתרלד- ותשכט - ואמרו

[מז] **הריצ"ח** בסוף שיעור 15 שאל למה נאמר על הסט"א אל אחר אסתרס ולא עושה פרי, דמשמע מזה כאילו יש להם מציאות, אלא שרק לא עביד פרי. והרי אליבא דאמת אין עוד מלבדו והסט"א אינה מציאות כלל. ותירץ ותירץ באמצע שיעור 16 באריכות שבאמת אין לה מציאות ורק האדם הבעל תאווה הוא הנותן לה מציאות דמיונית.

[מח] עיין גם עץ חיים שער מה פ"ב

[מט] **זוהר משפטים קג. -** ומתרץ ואמר **אֲבָל תָּא חֲזֵי כְּתִיב** אבל בא וראה מש"כ **וַיַּרְא אלהי"ם אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד, מַאי טוֹב** מי נקרא טוב, ואמר **תְּנִינַן** בבראשית רבה פ"ט יב, **דָּא מַלְאָךְ טוֹב** (ה"ג הכמ"ק) זהו מלאך הטוב, כלומר הוא יצר הטוב, **מְאֹד, דָּא מַלְאָךְ הַמָּוֶת** מאד הוא מלאך המות שהוא טוב יותר ממלאך הטוב, כי מפחדו נמנעים בני אדם מלחטוא להקב"ה, **וּלְכַלָּא קַדִּישָׁא בְּרִיךְ הוּא אַזְמִין תִּקּוּנוֹי** ולכולם הקב"ה מזמין תיקונם הראוי להם.

ומפרש לכריו ומר **תָּא חֲזֵי כְּתִיב** כמ"ש **וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן** הגה **נָהָר דָּא** שהוא היסוד דז"ת, (היולא מת"ת הנקרא ענן, להשקות את המלכות הנקראת גן), **לָא שָׁכִיךְ לְעָלְמִין מִלְאַפָּקָא וּלְמִסְגֵּי וּלְמֶעְבַּד פֵּירִין** ואינו שוקט לעולם מלפרות ולרבות ולעשות פירות, **וְאֵל אַחֵר אִסְתְּרַס** היינו בחי' ז"ת של הסטרא אחרא הנקראת אל אחר הוא כן מלת נסתרס, **וְלֵית לֵיהּ תִּיאוּבְתָּא לְעָלְמִין** ואין לו תאוה לעולם, **וְלָא אָפִישׁ וְלָא עָבֵיד פֵּירִין** ואינו פורה ואינו עושה פירות, **דְּאִלְמָלֵי עָבֵיד פֵּירִין יִטַּשְׁטֵשׁ לְכָל עָלְמָא** שאם היה עושה פירות היה מטשטש את כל העולם ע"י רבוי הקליפות והחיצונים

נמצא שלא יתכן כלל שהפרדה ילדה איזה ריוח/י. **והשיב להם הי ניהו מילי דכדיבא.** **היינו** זה בעצמו **השקר,** אבל רמוז בו אמת **שנדמה להם שמרויחין ובאמת אינם מרויחין** נמצא שאמרתי שקר בלי להיכשל בעצמי בשקר שהוא ע״ז, ואמרתי שקר שהוא כל המהות שאתם חיים בה שרודפים אחר ההשתדלות של שקר ונדמה לכם שמרויחים ובאמת זה ריוח של דמיון בלבד :

שהיה מוליד, וטעם הדבר כי בקליפה מין לזכר דעת שמשם שורש ההולדה, אבל בקדושה יש לז״ת מוחין שלימין של תפ״ד, לכן הוא יכול להפות ולהכות, **וּבְגִין כָּךְ בַּר נָשׁ דְּגָרִים לְהַהוּא סְטָר דְּיִפּוּשׁ בְּעָלְמָא אִקְרֵי רַע** ובסגיל זה מסס שגורס שהסטרא אחרא יפרה ויכבה בעולם על ידי חטא ז״ל נקלח רע, **וְלָא חֲמֵי אַפֵּי שְׁכִינְתָּא לְעָלְמִין** ומינו רומה פני השכינה לעולם **דְּכְתִיב לֹא יְגוּרְךָ רָע.**

עץ חיים שער הקליפות – שער מח פ״ב – ודע כי כמו שבכל הפרצופים דקדושה יש בהם בחינות המוחין כנודע כן יש אל כל הפרצופים דקליפות כולם לזכרים ולנקבות אבל יש שינוי בזה כי הנה הזכר דקליפה וגם הנקבה אין בהם רק תרין מוחין לבד והזכר של הקדושה יש לו ג׳ מוחין חב״ד והנוקבא של הקדושה יש לה ב׳ מוחין חו״ב לבד כי נשים דעתן קלה וזה נרמז בסבא דמשפטים דק״ג וז״ל אל אחר אסתרס ולא עביד פירין, פי׳ הדבר כמש״ה ממני פריך. נמצא כי הפירות הנעשין מזווג העליון דזו״ן דקדושה הם נשמתין ורוחין ונפשין דישראל והענין כי בחי׳ נפשות באים מן הנוקבא עצמה אמנם בחי׳ נשמות ורוחות באים מן צד הזכר המזדווג עם הנוקבא ואמנם הטפה הנמשכת ע״י הזווג הוא ממוח הדעת כי הוא המכריע והמחבר התרין מוחין חו״ב של הזכר ואי אפשר לשום זווג אם לא ע״י הדעת לכן נקרא הזווג בלשון דעת כמ״ש וידע אלקנה את חנה אשתו והאדם ידע את חוה אשתו ואיש לא ידעה וכמוהו רבים והטעם כי אם אין דעת אין זווג כלל. ואמנם שם בקלי׳ אפילו הזכר אין בו דעת רק ב׳ מוחין לבד אבל מוח הג׳ הנקרא דעת אין בהן וכיון שכן הוא א״כ אין בו בחי׳ זווג והרי הוא דומה לסריס שאינו עושה פירות ונודע כי אל אחר הוא הזכר שבקלי׳ כנזכר בזוהר במקומות רבים ובפ׳ פקודי דרמ״ג על לא יהיה בך אל זר וז״ש כאן אל אחר אסתרס ולא עביד פירין כי בנוקבא לא שייך לישנא דסירוס אלא צינון כמשארז״ל על התנינים הגדולים נמצא כי ישראל יש להן נר״ן מהקדושה נפש מן המלכות עצמה ור״ן מן הזכר שיש בו בחי׳ הדעת אמנם עכו״ם אין בהם רק בחי׳ נפש לבד מצד הנוקבא של הקליפות אך ר״נ הבאים מן הזכר אין בהם לפי שהזכר דקלי׳ אסתרס שאין בו מוח הנקרא דעת כדי להמשיך ע״י זווגו עם הנוקבא בחי׳ ר״נ אשר ז״ס אל אחר אסתרס ולא עביד פירי שהם הר״נ של הזכר אבל הנפשין הם פירי הנוקבא יש לעכו״ם נפש מהנוק׳ דקליפה וזש״ה גם בלא דעת נפש לא טוב כי הנפשות של האומות הבאים מהקליפות הנקרא רע ולא טוב הם נעשין בלא דעת לכן אין בהם רוחין ונשמתין ג״כ.

פירוש הבית לחם יהודה על עץ החיים שער הקליפות מח פ״ב – אל אחר אסתרס ולא עביד פירין רבנו ז״ל קיצר לשון הזוהר כדרכו בקודש וז״ל הזוהר ואל אחר אסתרס ולית ליה תיאובתא לעלמין ולא אפיש ולא עביד פירין דאלמלי עביד פירין יטשטש לכל עלמא : פירוש הדבר כמו שאמר הכתוב בהושע ״ממני פריך נמצא״. פסוק הוא בהושע סי׳ י״ד ופירושו הוא שהנוקבא אומרת לז״א כי פֻרְיֵךְ שהם הרוח והנשמה הנז׳ בסמוך, ממני הם נמצאים כי במעי הנוקבא ניתנת טפת הדכורא ושם הם נתקנים בבחי׳ פרצוף. וכלו׳ א״כ נמצא שגם הדכורא יש לו פרי וע״ז אמר בזוהר דאל אחר אסתרס ולא עביד פירין : וא״א לשום זווג אם לא ע״י הדעת. כלומר אם לא ע״י טפת הדעת אבל אם הוא ביאה ריקנית אינה נקראת זווג וכדמסיים והטעם וכו׳ : והרי הוא דומה לסריס. אמר דומה לפי שהסריס יש בו דעת אלא שיש ריעותא בביצים או בגיד אך לענין ההולדה דומה הזכר דקלי׳ לסריס : כי בנוקבא לא שייך לישנא דסירוס אלא צינון. כוונתו לחזק דבריו שכתב שכוונת הזוהר הוא על דכורא דקלי׳. אמנם בודאי שגם הנוקבא נצטננה בנראה מלשון מבו״ש דנ״ח ע״ג וז״ל וז״ס סירס את הזכר וצינן את הנקבה כי בהם כח לפרות ולרבות שאין בהם מוח הדעת המשתף ומחבר את החו״ג ביחד לעשותם פרי עכ״ל.

אמנם הגויים אין בהם רק בחי׳ נפש לבד מצד הנוקבא של הקליפה היינו מנוקבא של ג׳ קליפות כמ״ש בפ״ג דשער מט וז״ל ונשמתם של הגוים הם מג׳ קליפות רוח ענן ואש שכולם רע וכו׳ ועיין בדברינו דהתם. אמנם קשה כי מאחר שנצטננה הנוקבא כמו שאמרנו בדיבור הקודם וגם על הזכר אמר בזו הנז׳ דלית ליה תאובתא לעלמין א״כ היאך הם מתעוררים להזדווג ומולידים נפש לגויים. ואפי׳ אי נימא שלפעמים הם מתעוררים להזדווג כעניין פרדה שתבעה, פשוט הוא שאין זה כי אם פעם אחת ביובל ומאחר שכן ראוי שיהיו ישראל פרים ורבים אלף פעמים מכל האומות שבעולם ואיך היה הדבר בהפך כמ״ש כי אתם המעט מכל העמים. ועוד אם אין בהם דעת בקליפה א״כ איך נמצא בחי׳ מוח הדעת בראש הנכרים כמו בראש ישראל. ועוד מאי שנה נוקבא דקליפה שהיא יכולה להמשיך טפת הנפש מח״וב שלה אעפ״י שאין בה בח׳ דעת והדכורא אינו יכול להמשיך רוח ונשמה מחו״ב שלו אלא ע״י הדעת.

ונ״ל בישוב אלו הקושיות, והוא במ״ש רז״ל בפ״ג שבסמוך והעולה מדבריו הוא כי אחר שנתקנו ד׳ עולמות אבי״ע אז היה הז״א דקליפה בבחי׳ ו׳ אורות לבד ונוקבא דקליפה בבחי׳ אור של נקודה א׳ בלבד וע״י חטא אדה״ר נסתלקו ט״ס מנוקבא דז״א דאצילות ונתלבשו בנוקבא דקליפה דאצילות ונעשית פרצוף שלם, בי׳ ספירות בין באורות ובין בכלים וגם דכורא דקליפה נעשה פרצוף בי׳ ספירות בבחי׳ הכלים בלבד ואין בהם כ״א ו׳ אורות הראשונים שהיו לו מקודם התיקון ולא נתוסף בו דבר ולכן לילית נקראת יותרת על הכבד דאתגברת על בעלה כי יש לה יתרון עליו שיש לה יו״ד אורות והוא אין לו רק ו׳ אורות לבד עי״ש. ובזה יותרו כל הקושיות והוא כי כאשר ברא אלהים את התנינים הגדולים שהם סמ׳ ולילית סירס את הזכר וצינן את הנקבה שלא נתן בהם בחי׳ דעת כדי שלא יטשטשו את העולם. אמנם אח״כ ע״י חטא אדה״ר גרם להמשיך ט״ס בנוקבא דקליפה ונעשה בה דעת מבחי׳ הדעת דנוקבא דאצילות העומד בין תרין כתפין דילה ולכן היא מפתה לס״מ להזדווג עמה והיא יכולה להמשיך נפש מחו״ב שבו כי אין בו דעת אפילו אחר חטא אדה״ר. ולפי שסבא דמשפטים קאי על תחלת בריאת הסט״א שהיו מקמי חטא אדה״ר משו״ה אמר אל אחר אסתרס ולית ליה תאובתא ולא אפיש ולא עביד פירין וכו׳ מה שאין כן אחר חטא אדה״ אע״פ שאין לו אורות חב״ד מ״מ יש לו כלים דחב״ד וגם בהם מתפשט אור הו״ק שלו ולא נשאר סריס ואין לו תיאבון לגמרי כבתחילה כי אם מקצת בלבד וע״י שהופך את שלחנו ואשתו יושבת עליו בסוד יותרת הכבד מתחזקת תאותו ומולידין נשמות לאומות העולם בלא גופין ואותם נשמות שהולידו אחר חטא אדה״ר הם נכללו באדה״ר ונעשה גוף גשמי כמבואר בספר הלקוטים תהלים לב וזה לשונו כשברא הקב״ה לאדה״ר כל הנשמות שנכללו בו לא היו אלא נשמות ישראל ואם לא הי החוטא לא היו אומות העולם יוצאים לעולם ..... עכ״ל הבית לחם יהודה עי״ש עוד.

[ג] **משמע** שגם הם ידעו שרדיפת הפרנסה לא מועילה שהרי ידעו חכמת הטבע וחק הנהגת העולם כפי מהלך הגלגלים שהיא חכמת האיצטגננות, ומי שיודע זאת יודע שהריוח שמרויחים הוא כפי סדר הטבע ואדרבה ישראל יכולים לשנות את המזל אבל גוי לא יכול ממילא הוא מוכרח לפי הנרשם בחק הטבע, ואעפ״כ הוא רץ ומשתדל כי בעיני הגשם נראה שבלא זה הוא ימות, ואפילו בחכמת הכישוף לא נולד דבר חדש אלא שנלקח ממקום אחר. או שהוא דמיון שאין בו תועלת אלא אחיזת עינים.

עד כאן לא רמוז עניין התאוות ממון, ובאמת יש עוד שקרים שהם עבודת אלילים דהיינו שמחפש בהם ישועה מלבדו ית׳, ובאמת אינם מולידים ריווח, וכגון הגונב את התור, שבאמת רק דוחק את השעה, או משקר במכס להציל ממונו, שבאמת אדרבה נחשב לו צדקה אם לוקחים ממנו ומצדקה לא מפסידים, כמבואר בתורה ד׳ תנינא. או שמשקר במשא ומתן ובמשקלות שגם זה תאוות ממון, אבל גם לא על זה מדבר רבינו, כי כל השקרים הנ״ל כולם יודעים שזה לא הוגן לעשות זאת ואפילו אם לא מבינים שזה שקר ואין בזה ריוח, אבל יודעים שזה על חשבון הזולת ואין זה מכובד.

אבל נקט שקר גדול ביותר המצוי ביותר, והעיקר הנורא שבו שהוא כל כך שקר עד שכל העולם בטוח שאדרבה זה האמת וההצלחה, והוא שקר הרדיפה אחר הממון, שלא משקר שום אדם, אלא את עצמו, ונדמה לעולם שהוא מוכשר ומוצלח ומשבחים אותו שהוא עשיר ומיליונער ומיליירדער וכמה שיש לו יותר ממון כך יותר מכבדים אותו, וכמה שיש לו יותר הוא מתגאה יותר ויענה עזות ביותר ובטוח בעצמו ביותר כמו שמספרים על רוטשילד שאמר אני ברעב לא אמות, וסופו שמת ברעב, כי נסגר בכספת שלו ועד שמצאוהו, כבר נפטר. וכל העולם רק חולמים מתי גם אני אזכה בממון הרבה או בירושה גדולה ואוכל להיות חפשי ומאושר בטוח ומסודר, ומאחלים זה לזה שתזכה להרויח מליונים בפיס, ומקנאים במי שזוכה כאילו הוא האדם המאושר בעולם והם הפסידו את הצלחתם והם המסכנים.

ורבינו קול קורא במדבר מתאר את בעל תאוות ממון כאדם עצוב ומסכן ורדוף אחר תאוותו בפנים חשוכות ונפולות כולו דאגה ועצבות תמיד. נשוך הנחש שמאכלו מצוי לו תמיד כי הוא שנוא ומרוחק ואין תפילתו רצויה.

ובאמת היא גמרא מפורשת א״ל אלידהו לבר הי הי וא״ל לר׳ אלעזר מאי דכתיב (ישעיה מח–י) ״הנה צרפתיך ולא בכסף בחרתיך בכור עוני״ מלמד שחזר הקב״ה על כל מדות טובות ליתן לישראל ולא מצא אלא עניות. אמר שמואל ואיתימא רב יוסף היינו דאמרי אינשי יאה עניותא לידודאי כי ברזא סומקא לסוסיא חיורא (כמו חוט סמוס על סוס לבן);[נא]

ואם כן שהיא גמרא מפורשת כיצד זה שלא מצינו מעולם אדם שיתפלל להיות עני כרצונו ית׳, הרי כולם רוצים להיות כרצונו ית׳ עכ״פ רוצים לרצות, ואעפ״כ אם תברך אותם שיזכו לעניות יצעקו מדוע תשנאני ותקללני. הרי שזה השקר הכי גדול בעולם, שכמה שתאמר ותתאר לאדם כמה רע יש בממון אעפ״כ לא יכנסו דבריך באזניו.

והטעם לזה מונח בממון עצמו (כידוע), כמ״ש בקהלת ״הכסף יענה את הכל״, כי יש בכסף כח קניה ובחוש רואים שאינו דומה מי שיש לו אלף שקל בכיס למי שאין לו, כי עם כסף מרגיש הרבה יותר בטוח, ממי שאין לו ואזי הוא מסכן שתלוי רק בתפילה, ואפילו רק מבשרים לו שעתיד לקבל ממון כבר הוא אדם אחר, אפילו מאה

[נא] **עיין לק״ה** פורים הלכה ו יא – כי אין בין חמץ למצה אלא משהו, הינו המשהו שבין כעס לעשירות שהוא תלוי במשהו כחוט השערה (כמובן בהתורה הנ״ל), שעקר החלוק בהנקדה שבין ח׳ לה׳, כי מצה בה״א זה בחינת עשירות, בחינת הא לכם זרע, בחינת השפעת העשירות שהמשיך יוסף במצרים, כי השם יתברך הקדים שהעשירות יתגלגל למצרים על ידי יוסף דיקא שיהיה להם כח על ידי זה לבררו משם ולהחזירו למרא קמא, וחמץ בחי״ת זה בחינת חמה וכעס, כי לית חמה בלא חי״ת, ועל כן נקראת המצה לחם עני שהוא תקון להעני והעניות שסבלו בגלות, כמו שפרש רש״י שמזכיר את העני וכו׳, **כי עקר תקון העשירות הוא עניות, דהינו מי שאינו מתגאה בדעתו ומחזיק עצמו כעני** ובאיזה מעמד שהוא בין שהוא עני ממש או שהוא בינוני או שהוא עשיר מפלג תמיד מחזיק עצמו כעני ואביון גדול, בבחינת דוד המלך שבגדל מלכותו וגדלתו ועשרו הגדול אמר תמיד, כי עני ואביון אנכי, ואני עני ואביון, **כי האדם ראוי לו להבין עצם עניותו בזה העולם, כי אפלו הצדיק אי אפשר לו לצאת ידי חובתו בזה העולם כנגד השם יתברך**, וכמו שכתוב, כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב וכו׳, מכל שכן וכל שכן שאר בני העולם, ואם כן אפלו לחם צר ומים לחץ אינו מגיע לו חס ושלום לפי מעשיו, רק השם יתברך זן את העולם בחסדו, כמו שכתוב, נתן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו, ואם כן אין עני יותר ממנו, כי הוא אכל דלאו דילה, וכשמשים אל לבו האמת ויודע זאת בברור, אזי טוב לו תמיד ויזכה לעשירות אמתי שהוא מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, **איזהו עשיר השמח בחלקו, כי ישמח תמיד בחלקו**, מאחר שיודע שהכל חסד גדול מהשם יתברך אפלו לחם צר ומים לחץ, ועל ידי זה יזכה לעשירות ממש לכל הון דעלמא, **בבחינת מאן דאיהו זעיר הוא רב, שמי שהוא קטן בעיניו ויש לו הסתפקות ומקבל הכל באהבה ובשמחה יזכה אחר כך לעשר וגדלה, וכמו שאמרו, יש מתרושש והון רב**, וכתיב מקים מעפר דל וכו׳ להושיבי עם נדיבים, ׳מקים מעפר׳ דיקא, הינו מי שמשים עצמו כעפר וכנ״ל, וגם אחר כך כשזוכה לעשירות ממש לכסף וזהב וחפצים הרבה לא יפל על ידי זה להתאוות מה שאינו שלו, כי גם בעצם עשירותו יחזיק עצמו לעני ויהיה שמח בחלקו תמיד וכנ״ל. לא כן הרשעים שהם בהפך מכל זה, כשהוא עני הוא בכעס על השם יתברך על עניותו וחסרונו, ותכף כשיש לו איזה ממון הוא מלביש עצמו במלבושים שאינם ראויים לו לפי ממונו, ועל ידי זה חסר לו עתה יותר מבתחלה, וכשמרויח עוד ממון יותר מתחיל לקנות לו כלי כסף ומרגליות ותכשיטין, והכל בכפלי כפלים מכפי ערכו, ועל ידי זה חייו מרים ומרורים תמיד, עד שיש הרבה שבימי עשירותם חייהם מרורים יותר מבימי ענים עד שהרבה העבירו עצמם לדעת על ידי זה, כידוע את המעשה הרע הנעשה תחת השמש על ידי זה, ועל פי רב על ידי זה באים לידי עניות ממש ומתים בעלי חובות (שקורין אב זעצירס), וגם בימי עשירותם היו עניים גדולים, כי תמיד חסר להם כפי הנהגותם והצטרכותם העצומים, והכל מחמת גסותם הרע, ואינם חושבים על תכליתם הנצחי, וכאלו כל העשר מגיע להם לבד, ומאן דאיהו רב הוא זעיר, ומי שהוא מתגאה הקדוש ברוך הוא משפילם ומתים עניים ובעלי חובות, **וזה בחינת יאה עניותא לישראל**, שעקר היפי והנוי הוא עניות, הינו מי שמחזיק עצמו לעני תמיד הוא נאה ויפה תמיד, **כי כל מה שיש לו הוא נאה ויפה אצלו תמיד**, אפלו מלבוש של פשתן עם טלאי על גבי טלאי, הכל נאה ויפה אצלו ושמח בו מאד, שיש לו על כל פנים מלבוש כזה להתכסות בו, כי יודע שאינו ראוי לו לפי מעשיו אפלו מלבוש כזה, ואז הוא נאה ויפה תמיד, כי אחר כך גם כשיהיה לו מלבושים של משי ושל כסף וזהב יהיו נאים ויפים אצלו תמיד, **אבל מי שאינו מחזיק עצמו כעני, וכל מה שיש לו מתאוה יותר אינו זוכה לנוי ויפי לעולם כנראה בחוש שאפלו לובש בגדי משי היקרים וכו׳ תמיד חסר לו עוד בגדים היקרים ביותר של גדולי הקצינים ביותר**, וכן להלן וכו׳ להלן וכו׳ כידוע כל זה והבן מאד:

שקל כבר מרגיש שיש בידו כח קניה של כל הדברים בעולם שהוא חפץ בהם במחיר הזה, נמצא שמאה שקל עורר אצל האדם את כל תאוותיו השווים לפחות מאה שקל, ועוד מעופפת מחשבתו לכפל הקרוב לזה כמאמר חז״ל יש לו מנה רוצה מאתים. ואם ידע שעומד לקבל אלף שקל תגבר ותגדל תאוותו לכל מה שנדמה לו שצריך בשווי אלפים, ממילא מובן כמה משוגע/[נב] יהיה מי שמרויח בפיס כמה מליונים או מאות מליונים שקלים.

וזהו שאמר להם ריב״ח לסבי דבי אתונא שפרדה באמת לא יולדת אלא ריוח מדומה **ותלא [נג]לי׳ פתקא בצווארא דהוי מסיק בי אבא מאה אלפי זוזי** פי׳ באותו ולד דמיוני שילדה הפרדה תלוי בצווארו שטר צוואה מאביה שהוא חייב מאה אלף זוז שיורשיו חייבים לשלם, ומבאר רבינו **בי אבא, זה** כינוי ל**ע״א** לעבודת אלילים, **כמ״ש** כמו שמתאר ירמיהו הנביא את עובדי האלילים **(ירמי׳ ב)**/[נד] **האומר לעץ אבי אתה. וע״א היא חובה (נה)**/[נו] כך כינו חז״ל את הע״א ורבנו מבאר ג׳ סיבות א׳ **שמכרעת את [נז]הכל לכף חובה** דהיינו אפילו יש בידו מעשים טובים אם הוא עובד עבודה זרה חייב מיתה. ורבינו דורש שכבר בחייו הוא מת מדאגת החובות. וסיבה שניה **וכל המתדבקין בה הם בעלי חובות, כמו שאנו רואים בחוש, שזה המשא תלוי בצוואר**/[נח] **בני אדם, שאין מסתפקין בממונם. ולווין ממון מאחרים, ונדמה להם שהם משתכרין שכר הרבה,** וסיבה שלישית **ואח״כ מתים בעלי חובות. ואם אינם מתים בעלי חובות,** אז הם בחייהם כמו מתים כי **הם בחייהם בעלי חובות, ומטריחים א״ע בטרחות גדולות, ומסכנים א״ע[נט] [ס]בסכנת דרכים, בשביל שכר מועט** אע״פ שלצורך פרנסה זה מותר/[סא], אבל הם עושים זאת, **בשביל לשלם חוב אביהם, חוב**

[נב] **עיין תורה סד תנינא** – מַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים, שֶׁכָּל הַגְּדוֹלִים, כִּמְעַט כֻּלָּם, הֵם מְשֻׁגָּעִים מַמָּשׁ כְּמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִין בְּחוּשׁ, שֶׁכָּל מִי שֶׁהוּא עָשִׁיר, יֵשׁ לוֹ שִׁגָּעוֹן גָּדוֹל דַּע, **כִּי הַמָּמוֹן עוֹשֶׂה אוֹתוֹ מְשֻׁגָּע.** כִּי הַמָּמוֹן הוּא מְנַפְּילַת הָעֲשִׁירוּת שֶׁל הַנְּבִיאִים, כִּי ׳כָּל הַנְּבִיאִים הָיוּ עֲשִׁירִים׳ (נָדָרִים לח), וְהַנְּבוּאָה בְּשָׁבָאָה עַל הַנָּבִיא, הָיָה כְּמוֹ מְשֻׁתַּגֵּעַ, כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רַשׁ״י: ״וַיִּתְנַבֵּא״ ׳וְאִשְׁתַּטֵּי׳ (שְׁמוּאֵל א י״ח): וְאָצֶל הַנְּגִידִים הַנַּ״ל נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי הַמָּמוֹן שִׁגָּעוֹן גָּמוּר, וְעַל כֵּן הֵם נַעֲשִׂים מְשֻׁגָּעִים עַל יְדֵי הָעֲשִׁירוּת שֶׁלָּהֶם:

[נג] בתרלד- לה

[נד] **ירמיה פרק ב** (כז) אֹמְרִים לָעֵץ אָבִי אַתָּה וְלָאֶבֶן אַתְּ יְלִדְתָּנִי \וְיָלְדַתְנוּ/ כִּי פָנוּ אֵלַי עֹרֶף וְלֹא פָנִים וּבְעֵת רָעָתָם יֹאמְרוּ קוּמָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ: (כח) וְאַיֵּה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לָּךְ יָקוּמוּ אִם יוֹשִׁיעוּךָ בְּעֵת רָעָתֶךָ כִּי מִסְפַּר עָרֶיךָ הָיוּ אֱלֹהֶיךָ יְהוּדָה:

מצודות דוד (כז) אומרים – על אשר אומרים לפסל העשוי מעץ אתה אבי ולצלם מאבן יאמרו אתה ילדתנו כאלו הכוכבים בראו העולם ומלואה. כי פנו אלי עורף – ר״ל אינם שומעים לדברי כאדם המהפך עורף מול רעהו ולא יאבה לשמוע אמריו. ובעת רעתם – בעת בוא עליהם הרעה יתפללו אלי ויאמרו קומה והושיענו מן הרעה:

מלבי״ם (כז) אומרים – מבאר זה כי הם אינם עובדים העץ והאבן על אופן שיהיה אמצעי בינם ובין ה׳, כמו שהיו טועים אז בדור ההוא שהפסל הוא כעין טלמסאות להוריד הרוחניות מלמעלה, באופן שיהיה עבודת האליל בלתי מכוון לעצמו רק להשיג על ידו אתנן ומחיר מצרכי העולם, לא כן רק שהם אומרים לעץ אבי אתה – שחושבים את העץ שהוא בוראם יוצרם וחוללם ויאמרו לו אלה אלהיך ישראל, עד שעובדים העץ מצד עצמו, כי פנו אלי עורף ולא פנים – כי העובד העץ להיות אמצעי בינו ובין השם הוא פונה פניו אל ה׳, רק שמשים הע״א כאמצעי בינו וביניו, אבל הם שמוהו ככח נשגב בפני עצמו בלתי נתלה מה׳ כלל, ופנו מן ה׳ פניהם אל האליל, ובכ״ז בעת רעתם יאמרו קומה והושיענו – ולא יתחרטו על שעזבו אותי לעבוד הפסל, רק ירצו להשיג ממני ישועה ועזר, לא שישובו לעבדני ולעזוב עבודת האליל:

[נה] **עיין רש״י לך לך בפסוק וירדפם עד חובה** [בראשית יד טו נקרא חובה ע״ש ע״ז שעתידה להיות שם]

[נו] **בראשית פרק יד** (יד) וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה אָחִיו וַיָּרֶק אֶת חֲנִיכָיו יְלִידֵי בֵיתוֹ שְׁמֹנָה עָשָׂר וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַיִּרְדֹּף עַד דָּן: (טו) וַיֵּחָלֵק עֲלֵיהֶם לַיְלָה הוּא וַעֲבָדָיו וַיַּכֵּם וַיִּרְדְּפֵם עַד חוֹבָה אֲשֶׁר מִשְּׂמֹאל לְדַמָּשֶׂק:

רש״י – עד חובה – אין מקום ששמו חובה ודן קורא חובה על שם ע״א שעתידה להיות שם:

[נז] בתרלד- שמכרעת הכל (ותיבת את נמחק)

[נח] **אולי אפ״ל** שלכן רמז רבינו שהפתק של השטר צוואה על חובו תלוי בצווארו דייקא, כי צוואר מרמז לביהמ״ק ולצדיק כמ״ש ויגש [מה יד] ״ויפול על צווארי בנימין״*, דהיינו הצינור המחבר בין שמים וארץ, שזה בחי׳ תיקון הברית וכנ״ל שהכל מתחיל מפגם הברית, והחיבור שלו להקב״ה שעי״ז נעשה חייב ליצרו ומזה נופל לחוסר שמחה בחלקו כנ״ל.

*ראה חתם סופר על בראשית פרק מה פסוק יד ויפול על צואר בנימין, וגו׳, ואחז״ל על ב׳ בהמ״ק שיהיו בחלקו של בנימין ועתידין ליחרב, הענין בזה כי בהמ״ק נקרא צוואר בשיר השירים צווארך כמגדל השן והוא כי אינו משמש אלא כצוואר הזה שהוא רק שביל ודרך מראש ללב להמציא לשם השכליות שבמוח, ומהלב למוח להוציא לשם כח החיוני שבלב,

[נט] בדפו״ר – א״נ, בתקפא – ע״א, ומתרלו- א״ע

[ס] בתרלד- ומסכנים בסכנת ע״א דרכים

[סא] **עיין שו״ת ציץ אליעזר** חלק ט סימן יז – קונ׳ רפואה בשבת פרק ה (ד״ה (ט) ועוד) (עיין יו״ד סי׳ קט״ז סעי׳ ה׳), הרי דמותר לאדם למסור את עצמו למיתה. דהיינו ליכנס למקומות מסוכנים שיתכן שיהרג שם לשם פרנסתו. [דבל״כ הרי אסור. ויעוין בספר חסידים סי׳ תרע״ה דההולך למקום סכנה כגון על קרח או בחורבה ישנה וכו׳ גורם מיתה לעצמו וכו׳ עיי״ש].

ע״ז. כי הלכה ש**מצוה לקיים דברי המת** [סב], **וזה הדבר להם כמו צוואה מאביהם, שישלמו חובותיו. וזה שפי׳ מהרש״א**/סג\, **תלא לי׳ פתקא בצווארא, שטר צוואה** כנ״ל שהריוח הוא דמיון שהוליד התאוות ממון שהוא ע״ז לכן בריוח בעצמו תלוי שטר צוואה לקיים דברי אביו שהוא התאוות ממון :

עתה יבאר השאלה ותשובה הרביעית ששאלו סדב״א את ריב״ח ועפ״י הכלל הנ״ל שכל שאלה היתה צריכה להיות מכה ניצחת לכל הדרך חיים של הסבי דבי אתונא להוכיח להם שהיא שקר בתשובה שאין עליה עוררין עד שגם הם יודו לזה שהרי לא היה כאן צד שלישי שיכריע מי ניצח, אלא הם בלבד.
ואולי אפ״ל ששאלו מי שיש לו מלח ברית ואעפ״כ נפל לתאוות ממון ודברו לשיטתם שא״א לקדש חומר הגוף עד שיהיה האדם מופקע לגמרי מהתאווה הגשמית, אלא רק להשיח דעתו לדברים אחרים, ורצו לגרור את ריב״ח למהלך החשיבה שלהם/סד\. ובאמת היה יכול מיד לענות שמלח לא מסריח, כמו שאמר בסוף. אבל הראה להם כאילו נגרר למהלך שלהם ואמר שכביכול יש מלח למלח וזה שליה של פרדה, ומיד שמחו שהצליחו להכשיל אותו להגרר אחריהם עד שאמר דבר שאינו, ואז הסביר להם שאמר אמת אבל היא שייכת רק למי שזכה לקדש חומר הגוף ומי שזכה לזה כבר לא צריך לזה כי באמת הוא כבר יצא לגמרי מהתאווה ואינו מסריח.

ואח״כ אמרו לו סבי דבי אתונא לריב״ח שאלה רביעית שם והיא **מלחא כי סריא**/סה\ **במאי מלחי ליה** מלח שהסריח במה מולחים אותו צ״ע כי לכאורה היו צריכים לשאול במה מולחים אותו לפני שמסריח כדי שלא יתקלקל ויסריח. ומבאר רבנו **כי תיקון של תאוות ממון הוא** [סו]**תיקון הברית מלח כנ״ל.** משמע שזה גם הם ידעו אלא שהמושג תיקון הברית אצלם הוא שונה כי אין אצלם מושג של קידוש החומר עד כדי יציאה לגמרי מתאווה, אלא רק שע״י שעסוק בעניין השכלי של חקירות אזי יוצא מהתאווה, וכמו שאמר רבינו/סז\, שלפעמים אדם כל כך שקוע באיזה תאווה אחת עד שנדמה לו שהוא כבר יצא

עיין בשו״ת נודע ביהודה מהדו״ת חיו״ד סי׳ י׳ שהתיר לאיש יהודי להכניס א״ע למקום גדודי חיות רעות אם עני הוא ועושה זאת לפרנסתו, ובנמקו, דלזה התורה התירה כמו כל סוחרי ימים מעבר לים, שכל מה שהוא לצורך מחייתו ופרנסתו אין ברירה והתורה אמרה ואליו הוא נושא את נפשו ואמרו רז״ל מפני מה זה עלה בכבש וכו׳ עיי״ש הרי בכנ״ל.

[סב] תענית כא. כתובות ע. גיטין יד:

[סג] **מהרש״א** על בכורות דף ח: השאלה הג׳. שאמר להם במשל נמרץ במילי דבדיאי כודנייתא דילדה כו׳ וע״פ מ״ש פ׳ מקום שנהגו הוא ענה גו׳ פסול היה והביא פסול לעולם דכשם שהפרדה אינו זרע שיקרא ע״ש אביו שהוא בא מן הסוס והחמור גם אין לו זרע כך העובדי כוכבים פסולים הם ואין להם זרע שיקרא ע״ש אביהם דאין להם יחוס אב ז״ש בהם וזרמת סוסים זרמתם דהיינו כעין הזרמת שיש לסוס עם החמור שבא מהן הפרדה ולפי שכבר אמרו לו שאין ללות לישראל עוד והברית החדשה פירשוהו שלא נאמר על ישראל רק על אמונתם כמ״ש המינים **וע״כ א״ל כודנייתא דילדה והוי תלי לה פיתקא כו׳ דהיינו שטר צוואה שיפרעו בניו למי שהלוה בבית אביהם מאה כו׳** וזה משל דודאי זה אינו שאינו מלוה לפרדה כיון שלא יהיו לו בנים לפרוע מהם כן הענין עובדי כוכבים שנדמו לפרדה הזאת שאין לה בנים נקראים על שם אביהם ליתבע מהם הפרעון וא״כ ע״כ ברית חדשה לא עליהם נאמר ליתן אבל לישראל ראוי ללוות שיוכלו לפרוע ע״י בניהם שנקראו ע״ש אביהם לעולם שהשם יתב׳ מעיד עליהם. וא״ל כודנייתא מי ילדה כו׳ שהם לא הבינו הנמשל מזה. וא״ל הי ניהו מילי דבדיאי שהרי בזה אתם חפצים לדבר במשלים במילי דבדיאי ובזה נצחם במה שלא הבינו כאן דבריו לפי הנמשל ולכך לבסוף אייתינהו למיכל כו׳ אך כשראו שהוא נצחם במה שלא הבינו באו הם לשאלו ג״כ במילי דבדיאי אולי יוכלו לנצחו שלא יבין גם הוא דבריהם. וא״ל מלחא כי סריא במאי מלחי ליה כו׳ מבואר כי הברית אשר לו יתב׳ עמנו הוא הברית לעולם כמו המלח שהיא הדבר המתקיים לעולם וכמ״ש ברית מלח עולם כו׳ אבל הכופרים אומרים שאינו לעולם וכבר ביטל הברית עמנו בהיותנו בגלות המר ואותם לקח לעם תחתינו וז״ש מלחא כי סריא כיון שהברית מלח אשר עמנו סריא ואינו קיים בגלות במאי מלחי ליה שוב להתקיים לעולם וע״ז השיב להם ורמז להם ע״פ כוונתו דלעיל וא״ל בשליא דכודנייתא שהעובדי כוכבים נדמו לפרדה כי לפי שדימו הם להיות בטל הברית עם ישראל ולקיים הברית עם העובדי כוכבים אמר כי הם כמו הפרדה שאין לה שליא למלוח בה לעשות דבר המתקיים שאין להם זרע נקרא ע״ש אביהם כמ״ש וא״א לקיים הברית עמהם לעולם אבל ישראל שיש להם זרע אחריהם יתקיים בהם הברית לעולם כמ״ש באברהם והקימותי את בריתי וגו׳ ובין זרעך אחריך לדורותם לברית עולם וגו׳ וז״ש שאין שליא לכודנייתא ואין לכם זרע אחריכם להיות מתקיים בכם הברית אבל המלחא והברית שלנו ודאי לא סרח והוא קיים לעולם לזרעינו אחרינו.

[סד] **באמת** זה קצת דוחק כי לפי חכמתם נראה שהיה מהלך יותר עמוק אבל לא מצאתיו.

[סה] **סריא** פירוש הסריח ובהשמטות כתב שהוא לשון סרו מהר מן הדרך לשון ע״א. צ״ע כאן ובסוף מעשה מבעל תפילה הנ״ל שרבינו לא נקט לשון נקיה כמבואר בתחילת גמ׳ פסחים עיקם הכתוב וכו׳ כדי לדבר בלשון נקיה עי״ש. ואולי כדי לבטא יותר את גודל הרעה שיש בתאווה הזו.

[סו] בתשבט - תקון

[סז] **שיחות מוהר״ן** – אות נו – יש בני אדם שנדמה עליהם שהם רחוקים מאיזה תאוות גדולות כגון מתאות ממון וכיוצא בזה. דע שאף על פי כן יכול להיות שהוא גרוע יותר מחברו שהוא משוקע באותה התאוה, דהינו שיש לו איזה תאוה אחרת שהוא משוקע בה כל כך עד שאפלו תאות ממון וכיוצא בזה שהיא תאוה גדולה מאד נתבטלה אצלו כנגד אותה התאוה, נמצא שהוא גרוע יותר כי הוא משוקע כל כך באיזה תאוה עד שאפלו תאוה גדולה של ממון וכיוצא נתבטל אצלו מחמת התאוה. ואפלו אם היתה התאוה שהוא משוקע בה קטנה מתאוה האחרת שהוא רחוק ממנה, עם כל זה אין נפקא מנה כלל מאחר שהוא משוקע בה כל כך עד שתאוה גדולה נתבטל אצלו על ידי זה כנזכר לעיל. וכמו שמצינו שיש עקשן, כגון תינוק שבשביל עקשנות לבד יכול להפקיר עצמו לגמרי ולהכות ראשו בתבה מחמת

מהאחרת, ובאמת אם רק ינוח ממנה מיד תתגבר בו השניה. ועל כן **ושאלו אותו, זה שתיקן בריתו** דהיינו שנדמה לו שתיקן בריתו כי כבר אין לו מחשבת תאוות ניאוף כלל, **אם** יצא מעסקי עיונו בחקירה ואז **נפל לסרחון**/[סח] **תאוות ממון** [סט]**, במאי תיקונו. והשיב להם, בסילותא דכדנייתא.** דהיינו לפי דרכו שתיקון הברית באמת הוא שכל כך התקדש עד שיצא לגמרי מהתאווה **כי באמת יש עוד תיקון לתאוות ממון, היינו שיסתכל לשורש, שמשם בא כל הממון וכל השפעות**[ע]**. וע"י הסתכלותו שם, יתבטל תאוותו**/[עא]**. כי שם בשרשה, השפע כולו אור צח ומצוחצח**/[עב]**, ותענוג רוחני: ואין מתאוה**/[עג] [עד]**{נ"א מתעבה כת"י} אלא למטה**/[עה]**. ומי הוא הפתי יסור**

עקשנות כנגד אמו שעושה לה להכעיס. כמו כן יש בבני אדם שיכול להפקיר הכל ולסלק כל התאוות בשביל איזה תאוה או עקשנות שהוא רוצה:

[סח] **סרחון תאות ממון** – עיין ספורי מעשיות סוף המעשה מבעל תפילה שמי שתיקן תאות ממון אזי מרגיש בממון ריח סרחון ממש ולא יכול לסובלו עי"ש

צ"ע כאן ובסוף מעשה מבעל תפילה הנ"ל שרבינו לא נקט לשון נקיה כמבואר בתחילת גמ' פסחים עיקם הכתוב וכו' כדי לדבר בלשון נקיה עי"ש

ועיין שם שתאוות ממון כמו צואה והריצ"ח ביאר כאן שנקט שם צואה כי צואה הכוונה לדבר שהיה מחובר לקדושה והתנתק והניתוק גורם לסרחון וכמה שהיה מחובר לקדושה גבוהה יותר כן הסרחון חזק יותר בהתנתקות כמבואר בהלכות ק"ש שצואת אדם מסריחה יותר מצואת חיות ולכן הממון כיון ששרשו במקום כל כך גבוה לכן כשבא לעוה"ז הוא מנותק משרשו דהיינו מהמוחין שלו אזי הוא מסריח מאד ואין לו תקנה אלא ע"י שממשיך איליו את המוחין שלו משרשם באריך וזה ע"י שתי לידות וכשמצליח כראוי אזי זוכה לבחי' שפע כפול.

לכן דווקא הנופל לתאוות ממון כל כך מסריח כי אוחז בממון ששרשו בתכלית הקדושה ומנתק אותו משם לתכלית העורף והסתרה כמבואר בלק"ה גניבה ב ג' מבאר מוהרנ"ת שהממון בשרשו גבוה מאד בבחי' חד עינא דרחמי שזה בחי' אריך אנפין בחי' כתר כידוע שהכתר מתחלק לעתיק ואריך שעתיק נעתק מהברואים ואריך מתייחס אליהם) וזה מה שרבינו אומר שהממון בשרשו צח ומצוחצח ומבואר בפרדס לרמ"ק בשער הצחצחות שזה למעלה מהספירות והיינו בכתר.

[סט] עיין סוף מעשה מבעל תפלה – עה"פ צא תאמר לו כי הממון מסריח כמו צואה ממש

[ע] בתשכט- ההשפעות

[עא] **עיין מעשה מבעל תפלה** כיצד הוליך הגבור את אנשי מדינת העשירות בדרך אל החרב שממנה קיבל גבורתו, ושם היה דרך מן הצד שהובילה למטבח נעלם ומעלו צפרים ומי שאכל מהמאכלים ששם נתבטל אצלו תאוות ממון בתכלית עד שהתבייש מאד בכל זוז שהיה לו כל כך עד שחפר בור לקבור עצמו בו. **ובשיש"ק ח"ו אות שה** מובא שאנ"ש פרשו שהמאכלים האלה הם ספרי רבנו. וצ"ע לפי המבואר כאן רק מי שתיקן בריתו בתכלית יכול לזכות להביט בשרש הממון עד שימאס בממון עצמו.

[עב] **עיין תחילת** תורה כד אורות הצח צחות שהם למעלה מרוחין ונפשין כמבואר בזוהר נח דף סה. ומבואר בפרדס של הרמ"ק בשער הצחצחות שהם למעלה מהספירות.

ועיין **דעת ותבונה** למוהרי"ח – שער החצר הפנימית – כתב רבינו מהרח"ו זלה"ה בשערי קדושה ח"ג שער א' וז"ל, הנה המאציל העליון אשר האציל כל העולמות נקרא אין סוף, ואין בו שום תמונה לא בשם ולא באות ואפי' בקוצי האותיות כלל, ולכן אפי' ההרהור אסור בו, והאציל ה' עולמות זה נשמה לזה וזה לזה. והם, [**א**], **אדם קדמון הנז' בספר התקונים, ובלשון הגאונים נקרא צחצחות.** הב', עולם האצילות. הג', עולם הבריאה. הד' עולם היצירה. הה' עולם העשיה. ואלו הה' עולמות נקראים הוי"ה אחת, כי קוצו של היו"ד הוא אדם קדמון, והיו"ד אצילות, ה"א ראשונה בריאה, הוא"ו יצירה, וה"א אחרונה עשיה. **ולפי שאדם קדמון לרוב העלמו אין לו תמונת אות אלא קוצו של יו"ד**, כי האין סוף אפי' תמונת קוץ אין לו, לכן אין אנו מזכירים עתה אלא ד' עולמות אבי"ע, כי הם אותיות גמורות, וארבעתם יחד נקראים שם הוי"ה.

עיין **לק"ה פקדון** הלכה ג אות (י) כי הממון נמשך מבחינת חלל הפנוי שהוא סוד הצמצום שהוא שרש כל הדינים.

ועיין **לק"ה גנבה ב' ג'** השתלשלות הפרנסה צריך לירד בשתי בחינות השתלשלות, כי שרש הכל הוא בבחינת כלא ימינא בחינת עינא חד דרחמי ששם כלא ימינא בחינת אוריתא דעתיקא סתימאה ששם כלא ימינא ולית שמאל ולית עשר תמן, כמובא במקום אחר, ושם תליא כל ההולדות וכל החיים ואנפין נהירין וכל השפעות של פרנסה ועשירות בבחינת בני חיי ומזונא לאו בזכותא תליא אלא במלא שהוא בחינת עינא חד דרחמי כידוע, כי אף על פי דלית שמאל ולית עשר תמן, כי שם הוא כלא ימין כנ"ל, אף על פי כן שם שרש כל ההשפעות, כי הכל תלוי שם כנ"ל רק ששם הוא כלו אור צח ומצחצח בחינת כלא ימין כנ"ל.

[עג] **ואין מתאוה אלא למטה** – עיין לק"ה גנבה ב' ז' – ועיקר ממון דקדושה בחי' שפע כפולה הוא ע"י שמקושר להדעת שהוא בחי' עינים כנ"ל היינו בחי' השגחת השי"ת שמשם נמשכין כל ההשפעות מבחי' עיני ה' ע"י השגחתו ית' בבחי' תמיד עיני ה' אלקיך בה הנאמר בא"י שמשם נמשכין כל ההשפעות וכל העשירות לכל העולם כמובא. ומי שפוגם בהממון ונופל לתאות ממון ח"ו עליו נאמר גם עיניו לא תשבע עושר עיניו דייקא כי פגם בעינים כנ"ל בחי' נתן עיניו בממון כי ב' עינים הוא בחי' ק"ם קלין הנ"ל שצריכין לצעוק לשבר עיני הסט"א שהוא ע' אנפין חשוכין שמתאוה לממון בבחי' העין רואה והלב חומד, ולזכות לקשר הממון לשורשו שבקדושה לבחי' דעת בחי' עיני ה' בחי' הנה עין ה' אל יראיו למיחלין לחסדו להציל ממות נפשם ולחיותם ברעב להציל ממות מבחי' אנפין חשוכין שהם בחי' מיתה כמובא במאמר הנ"ל. ולחיותם ברעב היינו בחי' פרנסה ועשירות שזוכין ע"י עיני ה' שנמשך ממזלא דכל מזוני בי' תלין שהוא בחי' עינא חד דרחמי בחי' הנה עין ה' אל יריאו כנ"ל:

[עד] הערה זו נוספה מתרלו בפנים.

וצ"ע תורה זו היא לשון רבינו ואם היה לפשערינער רב כת"י רבינו של תורה זו צ"ע מדוע גם בדפו"ר (צילום 47 ד) וגם מוהרנ"ת בתקפא שינו מלשון רבינו.(גם בתרלד לא נמצא. ובלוח השמטות דפו"ר לא נמצא. גם בנוסחאות והגהות מכת"י אינו.

הנה [עו]/עז\, **להשליך תענוג רוחני**/עח\, **וליקח תענוג עב. אבל לזאת הסתכלות**עט, **א״א לבא, אלא עד שיתקן בריתו** בשלימות, **כמ״ש** [פ] **מבשרי אחזה אלוק**פא**.** כנ״ל שהכוונה **שבתחלה**פב **צריך לתקן בשר קודש, ואז יוכל להסתכל באלקות. ובשביל זה, עיקר התיקון של תאוות ממון, הוא ע״י ברית. וכשמתקן בריתו, א״א ליפול לתאוות ממון. כי ע״י מלח, תאוות ממון חסר כנ״ל** [פג]/פד\ נמצא למעשה שאין עוד תיקון לתאוות ממון אלא רק תיקון הברית/פה**.** פו**ושורש השפעות, הוא מכונה בשם שליא, ששם מונח הולד. כי השליא הוא בחי׳ דלתי בטני, כי יש שני דלתות לאשה, כמ״ש (איוב ג) כי לא סגר דלתי בטני (בכורות מה.)**/פז\ צ״ע כי שם הכוונה לשתי עצמות שיש באשה ואין באיש, ואילו שליא היא כיס בשר שבו הוולד נמצא בהריון ואחרי הלידה הוא יוצא לחוץ/פח**.** ורבנו מתכוון ברוחניות כמבואר בכהאריז״ל/פט\ שיש שתי בחי׳ דלת **ונעשה**

עה **עיין נועם אלימלך** – עה״פ ״זה יתנו״ איתא בגמרא כמין מטבע של אש הראה לו הקדוש ברוך הוא למשה מתחת כסא הכבוד ואמר לו כזה יתנו רמז ע״פ דאיתא בגמרא איזה בנן של קדושים דלא ידע בצורתא דמטבע ומקשה התוס׳ למה נקרא בנן של קדושים ומאי ראיה הוא על אבותיו אשר היו קדושים ומתרצין מאחר דלא ידע כו׳ מסתמא גם אבותיו היו קדושים ע״ש # י״ל כוונת דבריהם דהנה הצדיק הגמור בוודאי גם בגלגול ראשון היה צדיק גמור והגלגול ראשון נקרא אב לגלגול שני שנתגלגל עתה: וזהו כוונת התוספות מאחר שלא יודע עתה בצורה כלל גם אבותיו הוא הגלגול הראשון גם כן היה צדיק **והטעם כי הצורה של המטבע הוא מכבה אור נשמת האדם כאשר יבין מדעתו אם נותן דעתו על המטבע נכבה אור השכל ממנו לזה אמר השם הטוב כזה יתנו דהיינו שיתנהגו עם בספיהם כזה שהוא אש מתחת כסא הכבוד דאש שורף ואש מחמם דהיינו אם ח״ו מתנהג בכספו שלא כהוגן אז שורפתו ואם מתנהג כשורה בצדקה בלב שלם וגמילות חסדים אזי המצוה הזאת מגעת עד כסא הכבוד ומחממתו מגיע לעונג רב בזה ובבא אמן:**

ע משלי ד׳ ט׳

עז **מי פתי יסור** הוא לשון הפסוק משלי פרק ט פסוקים ט׳ טו. וצ״ע לכאורה צ״ל מי פתי יסור ממנה.

עח **עיין תורה ס׳** יש התבוננות דבוהה מאד שצריך לה כל הון דעלמא ונראה הכוונה שכל כך שמח בחלקו עד שלא חסר לו כלום כאילו יש לו כל הון דעלמא ולפי המבואר כאן זוכים לזה ע״י תיקון הברית בתכלית שעי״ז יכול להסתכל בשרש הממון

עט גם בדפו״ר ותרלד- הסתכלות, ומתרלו- ההסתכלות

פ איוב יט כו

פא משך הנחל- אלוה, תורת נצח- אלוק׳, קרן הורוביץ החדש- אלוק

פב בתשכט - שבתחילה

פג סוף אות ב׳

פד **מבואר** שלהסתכל בשרש הממון כשהוא עדיין אור הצחצחות זה יכול רק הצדיק הגדול שתיקן בריתו בתכלית כי יש לו מלח ברית בשלימות. ולעיל באות ג׳ למדנו שכל אחד מישראל נעשה מלח לחבירו הנמוך ממנו ע״י שחבירו מקושר אליו שעל כן צריך להזהר שלא לחלוק על חבירו שמא הוא המלח ממון שלו ועלול עי״ז ליפול לתאוות ממון.

עיין מה שכתבנו בתורה יג הקדמה לאות ב׳, לבאר את המבואר בסוף מעשה מבעל תפלה כיצד תיקן הגיבור את מדינת הממון ע״י הריח של התבשילין שבדרך לאותו מקום ששם מחדש כוחו עי״ש שבארנו עפ״י תורה יג שזה בחי׳ העלאת הצדיק את הנפשות מיין נוקבין לעתיקא סתימאה להוריד משם תורה ועי״ז מטהר אותם מתאווה זו כמבואר **שם באות ה׳ רצוא דא נוריאל חמימות תאוות ממון ושוב דא מטט** עי״ש. ולפ״ז מבואר שמי שזכה להסתכל בשרש הממון יכול גם לתקן אחרים ולהוציאם מתאוות ממון. ועיין לק״ה קדושין ג׳ ג׳ שמבאר הטעם שבמעשה מבעל תפלה מבואר שכמעט א״א לצאת מתאוות ממון זה לא בגלל שבאמת אי אפשר אלא בגלל שבעל תאוות ממון כל כך שקוע בתאוותו עד שאין לו זמן פנוי שאז אפשר לתקן אותו. עי״ש.

פה **וכנ״ל כל מי** שתיקן קצת את בריתו נעשה מלח לכל האוהבים אותו וקשורים אליו כפי המדרגה שזכה. ממילא מי שזכה לשלימות תיקון הברית נעשה מלח לתקן את הקשורים בו לגמרי מהתאווה. ובפרט כנמצאים אצלו בשעת אמירת תורה שאז עוד יותר זוכים לזה כמבואר בתורה יג כנ״ל.

פו בתשכט - ושרש

פז **בכורות דף מה.** –א״ר יהודה אמר שמואל מעשה בתלמידיו של ר׳ ישמעאל ששלקו זונה אחת שנתחייבה שריפה למלך בדקו ומצאו בה מאתים וחמשים ושנים **אמר להם שמא באשה בדקתם שהוסיף לה הכתוב שני צירים ושני דלתות תניא רבי אלעזר אומר כשם שצירים לבית כך צירים לאשה שנאמר ותכרע ותלד כי נהפכו עליה ציריה רבי יהושע אומר כשם שדלתות לבית כך דלתות לאשה שנאמר כי לא סגר דלתי בטני** רבי עקיבא אומר כשם שמפתח לבית כך מפתח לאשה שנאמר ויפתח את רחמה לרבי עקיבא קשיא דתלמידי רבי ישמעאל דלמא איידי דזוטרא אתמוחי מתמח אמר רב וכולן אין מטמאין באהל שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל דבר השוה לכל אדם אמר ליה אביי ובאיש ליכא והכתיב צירים אחזוני כצירי יולדה צירי בשר והכתיב אדני במראה נהפכו צירי הכא נמי צירי בשר הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי מאתים וארבעים ושמנה היכי משכחת לה לא באיש ולא באשה:

פח עיין **משנה בכורות פרק ג (א)** הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה מִן הַנָּכְרִי וְאֵין יָדוּעַ אִם בְּכֹרָה וְאִם לֹא בְכֹרָה, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר, עֵז בַּת שְׁנָתָהּ וַדַּאי לַכֹּהֵן, מִכָּאן וְאֵילָךְ סָפֵק. רָחֵל בַּת שְׁתַּיִם וַדַּאי לַכֹּהֵן, מִכָּאן וְאֵילָךְ סָפֵק. פָּרָה וַחֲמוֹר בְּנוֹת שָׁלֹשׁ וַדַּאי לַכֹּהֵן, מִכָּאן וְאֵילָךְ סָפֵק. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, אִלּוּ בַּוָּלָד בִּלְבַד בְּהֵמָה נִפְטֶרֶת, הָיָה כִדְבָרֶיךָ, אֶלָּא אָמְרוּ, סִימָן הַוָּלָד בִּבְהֵמָה דַקָּה, טִנּוּף. **וּבִגַּסָּה, שִׁלְיָא. וּבְאִשָּׁה, שְׁפִיר וְשִׁלְיָא.** זֶה הַכְּלָל, כֹּל שֶׁיְּדוּעַ שֶׁבִּבְכֹרָה, אֵין כָּאן לַכֹּהֵן בְּלוּם. וְכֹל שֶׁלֹּא בִכֹּרָה, הֲרֵי זֶה לַכֹּהֵן. אִם סָפֵק, יָאכֵל בְּמוּמוֹ לְבָעָלִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר, בְּהֵמָה גַּסָּה שֶׁשָּׁפְעָה חֲרָרַת דָּם, הֲרֵי זוֹ תִּקָּבֵר, וְנִפְטֶרֶת מִן הַבְּכוֹרָה:

תפארת ישראל – [ז] שליה – כמין כיס שהעובר מונח בתוכה וילדתו ריקן:

משני דלתין צורת מ"ם סתומה [צ], ששם מונח הולד/[צא], והוא בחי' מ"ם יום של יצירת הולד/[צב] [צג] {נדה ל:}. וכן יש למעלה דלתי שמים שמשם נולד השפעות, כמ"ש (תהלים עח)/[צד] דלתי שמים פתח וימטר עליהם מן וכו' **וימטר עליהם כעפר/[צה] שאר וכו'** פשט הפסוק שדלתי שמים פתח כדי להמטיר מן שהוא לחם אבירים/[צו] מאכל המלאכים, ועוד יסע קדים בשמים דהיינו רוח דרומית חמה מתימן שהביאה עוף כנף דהיינו השליו כעפר וכחול ימים, ורבינו חיבר שני פסוקים לומר שדלתי השמים שייך גם על השליו.

וזה שהשיב להם בשליא דכדנייתא/[צז], הוא תיקונו של זה השומר הברית, כשנופל לתאות ממון:

[פט] **עץ חיים שער לה** פרק ג –ונחזור לענין כי ב' צירין וב' דלתות יש באשה כמ"ש כי לא סגר דלתי בטני וכן כי נהפכו עליה צירים וסוד הענין הוא שאלו כ"ב אתוון הנ"ל הם נעשין דל"ת וציר א'. והנה אלו האתוון הם כפולין כמ"ש בע"ה ולכן **יש ב' צירים וב' דלתות וכשתחברם יחד יהיו צורתם ס' סתומה כזה ם'** של לסרבה המשרה ואלו הם סוד מ' יום של יצירת הולד וכאשר נקודת היסוד שלה היא סתומה והולד הוא בתוכה אז הוא צורת מ' סתומה וכשיולדת נפתח רחמה ואותן הב' דלתות שהיו דבוקות זו בזו ונעשו צורת ם' סתומה נפתחין ואז הולד יוצא משם ובהיותה ם' סתומה אז נקרא גן נעול מעיין חתום והמ"נ של המעיין חתומים שם וסתומים. הרי בארנו סוד דלתות שברחם שהם סוד הכלי המקבל בתוכו אל הולד ובתוך כלי זה נתונין המ"נ כי המ"נ אינו הכלי עצמו אבל הם סוד ה' אותיות מנצפ"ך הכפולות. באופן כי הכ"ב אותיות הם דלתות וה' אותיות מנצפ"ך הם המ"נ.

[ג] שער הכוונות דרושי עמידה דרוש ב סוף דרוש תיבת אלקינו ד"ה ומביא גואל לבני בניהם

[צא] **עיין תורה ל'** ותורה קלה וסוף תורה ב' תנינא

[צב] **שהוא יסוד** בניין הוולד בארבעים יום דייקא וכן מצינו בכמה מקומות שהיסוד הוא בחי' ארבעים יום כגון הורדת התורה ע"י משה רבנו והמבול שהיה יסוד עולם חדש ודור המדבר יום לשנה היה יסוד דור חדש שיכנס לארץ.

[גג] פרי עץ חיים שער ק"ש שעל המטה פ"ז ד"ה ותכוין באמרך לעולם ועד. זוהר חדש תרומה ע. פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) פ' שלח דף קח.

[צד] **תהילים פרק עח** (כג) וַיְצַו שְׁחָקִים מִמָּעַל **וְדַלְתֵי שָׁמַיִם פָּתָח**: (כד) וַיַּמְטֵר עֲלֵיהֶם מָן לֶאֱכֹל וּדְגַן שָׁמַיִם נָתַן לָמוֹ: (כה) לֶחֶם אַבִּירִים אָכַל אִישׁ צֵידָה שָׁלַח לָהֶם לְשֹׂבַע: (כו) יַסַּע קָדִים בַּשָּׁמָיִם וַיְנַהֵג בְּעֻזּוֹ תֵּימָן: (כז) **וַיַּמְטֵר עֲלֵיהֶם כֶּעָפָר שְׁאֵר** וּכְחוֹל יַמִּים עוֹף כָּנָף:

מלבי"ם – (כג) (כג–כד) ויצו, ולכן הראה להם שהגם שצוה שחקים ממעל וימטר עליהם מן לאכול, בכ"ז המטיר עליהם כעפר שאר וכחול ימים עוף כנף, והראה להם שהגם שנתן להם לחם כבתחלה בכ"ז היה יכול לתת גם בשר בשפע רב, – ויצו שחקים ממעל. יש הבדל בין שחקים ובין שמים, שהשחקים גבוהים משמים ומורים על השפעה הנסיית שהוא למעלה מן השפעה הטבעיית היורדת משמים, והמן לא ירד משמים, ר"ל מן המערכה והטבע, רק משחקים שהם ממעל, כאילו נפל משחקים אל השמים, ודרך דלתי שמים אשר פתח נפל אל הארץ, ובאופן זה המטיר עליהם מן לאכול, ולא היה מזון טבעי כי דגן שמים נתן למו, ובאשר גם מן טבעי יורד במדבר ההוא בשני חדשי השנה, בא להוציא מלב המכחישים בל יאמרו שהיה מזון טבעי הנמצא גם עתה במדבר, לכן באר סימנים שבם נדע שהיה דגן שמים כי. (כה) לחם אבירים אכל איש, שהמן היורד במדבר אינו מאכל בריאים לשובע רק נותנים אותו לחולים, והוא היה לחם הנאות לאנשים אבירים, זאת שנית שהמן היורד בטבע אינו משביע, ואינו יורד רק מעט, וא"א שיהיה מספיק לכל איש ואיש שהיו ששים רבוא, ופה לחם אבירים אכל כל איש, וגם ששלח להם צידה לשובע, שזה א"א במן הטבעי : (כו) יסע, והגם שנתן להם המן, נתן להם גם בשר הפך דעתם, ולבל יאמרו שהרוח שהגיז שלוים מן הים היה דרך מקרה שהרוח נשאם לשם בטבע, מבאר בראיה שגם זה היה בנס, כי הים היה במערב וצפון לישראל, וא"א שישאם למחנה ישראל רק רוח מערבי או רוח צפוני, אבל יסע קדים בשמים שהיה רוח מזרחי, וגם ינהג בעזו תימן, הוא רוח דרומית, שלפי הטבע היה ראוי שרוחות אלה ירחיקום מגבול ישראל וישאם הלאה לצד האחר, וא"כ היה הנשיאה הפך ממקום הרוח בדרך נס : (כז) וימטר, והנס השני היה כשבא למחנה ישראל לא פרחו משם הלאה, רק שם המטיר אותו עליהם מלמעלה למטה כעפר שנופל למטה, והיו רבים כחול ימים : (כח) ויפל, וגם שהפיל את השלו בקרב מחנהו, הגם שטבע העוף להתרחק מבני אדם נפלו סביב למשכנותיו לא רחוק, ולא על גבי האהלים :

[צה] **כעפר** – צ"ע מדוע רבנו ציטט דווקא פסוק זה של כעפר שאר שלפי הנ"ל רומז לתאוות ממון שגורמת לפרנסה להיות בבחי' עפר וחסרון. ואולי רומז לשליו דייקא שכיון שאלוהו שלא כהוגן ניתן להם שלא כהוגן כמבואר ביומא עה.

[צו] עיין **רמב"ן** שכתב שהמן הוא התגשמות אור האלקי – וצ"ע הרי לפי הנ"ל כל פרנסה היא התגשמות אור האלקי צח ומצוחצח. ואולי יש לחלק בין התגשמות להשתלשלות כמבואר בערבי נחל בראשית עה"פ ויהי אור לחלק למה בכל מעשה בראשית אמר ויהי כן וכאן ויהי אור כי אור היא התורה ירדה מבריאה כמות שהיא רק התלבשה בלבושין אבל כל מעשה בראשית ירד ונשתלשל מעולם לעולם ובכל עולם הוא כדמיון בלבד לעולם הקודם וזהו לשון ויהי כן כמו כ' הדמיון.

[צז] **לפי מה** שביאר ששליה הכוונה לשרש הממון היכן שהוא נולד צ"ע מדוע נקט של כדניתא שהיא עולם הפירוד ואילו שרש הממון הוא בעולם החיבור עינא חד דרחמי. ואולי כי שם גם בחי' החלל הפנוי כמבואר **בלק"ה פקדון** הלכה ג אות (י) כי הממון נמשך מבחינת חלל הפנוי שהוא סוד הצמצום שהוא שרש כל הדינים. אמנם צ"ע כיצד יתכן שהצחצחות והחלל הפנוי בחי' אחת. ועיין לעיל שצח צחות הוא א"ק דהיינו בחי' הקו הנכנס מא"ס לתוך החלל. ונ"ל כוונת מוהרנ"ת שם שהממון מצד עצמו מצד היצה"ר וההסתרה הקשורה בו הוא תכלית ההסתרה דהיינו בחי' החלל הפנוי שהוא שרש האפשרות שברא הקב"ה להסתיר אלוקותו, וכמבואר בתורה סד שא"א להתגבר על הסתרה זו רק באמונה שגם שם יש אלוקות נעלמת. וזה מה שמבאר שם בלק"ה שהעיקר הוא לגלות אמונה ע"י שמשתמש בממון לצורך מצווה אזי מראה שמאמין שבממון עצמו שהוא תכלית ההסתרה וחלל הפנוי גם שם יש אלוקות נעלמת בבחי' אמונה. אבל מה שמבואר כאן בתורה ששרש הממון הוא אור הצחצחות הכוונה לממון מצד הדעת שבו ועל כן צריך קמ קלין להמשיכו כי צריך להמשיך את האור הנפלא של דעת שבשרש הממון למטה ואח"כ אל הממון הגשמי להאיר אמונה בבחי' העפר וההסתרה שבממון. נמצא שהשליה היא של כודניתא דייקא כי השליה היא האור הצחצחות צריך להאיר אותה בממון המגושם שהוא כודנייתא ופירוד והסתרה וחלל פנוי.

ואמרו ליה, מי איכא שליא לפרידה. כי עכו״ם אין לה אפילו בית ולד[צח]**. אמר להם, ומילחא מי סריא. כי באמת מי שתיקן הברית** באמת ע״י זיכוך הגוף בדרך התורה כנ״ל, **אינו נופל לתאוות הממון** כי יצא לגמרי מתאוות חמריות[צט] כמבואר בתורה עב. ועוד שכיון שנזדכך רואה את הממון בשרשו באורות הצחצחות היכן שהממון נולד ושם הוא תענוג רוחני נפלא של התבוננות בהשגות אלוקות (עיין תורה ס׳)[ק] ובוודאי שלא יחליף זאת בממון גשמי[קא]:

תוספת זו היא כעין השמטה שהוסיף רבינו בלשונו. ושייך לעיל אות ג׳ בעניין שהחולק על צדיק נקרא אויב והקב״ה מגרש אותו לשמד ע״ז של תאוות ממון ואין לו מלח להמתיק מרירותו כי חולק על צדיק.

(תהלים נה)[קב] **אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם** פסוק זה אמר דוד על דואג ואחיתופל שהיו גדולי הדור דואג היה ראש סנהדרין בזמן שאול ואחיתופל ראש סנהדרין בזמן דוד (מדרש שוחר טוב) ורדפוהו בעצות רעות כמבואר בסנהדרין סט: ודוד ביקש שימותו לפני שיגיעו לחצי ימיהם, ורבינו מבאר עפ״י הנ״ל שאנשי דמים[קג] ומרמה **היינו מי שהוא בעל מחלוקת** לפי המבואר לעיל הכוונה שמי שחולק על צדיק ממנו, לא יחצו ימיהם, פירוש **נופל לתאוות ממון, וימיו כלים ברדיפת אחר מותרות**[קד]. **וזה לא יחצו ימיהם,** שמתקיים בו דברי שלמה המלך (קהלת א יג) ״ענין רע נתן אלקים לבני אדם לענות בו״ וביארו בקהלת רבה שם שזה שיפוטו של ממון **שאין אדם מת וחצי תאוותו בידו** כי יש לו מנה רוצה מאתים, ועד מותו לעולם לא משיג יתר מחצי תאוותו, ובלק״ה[קה] מבאר שגם כל מה שמרויח

[צח] **צ״ע שהרי** מתעברת ויולדת שדין ומזיקים מז״ל שמכשילה ישראל בחלום. ועיין לעיל בעניין אל אחר אסתרס ולא עביד פרי שהגויים נבראו מנפש שלה הם בלא דעת ואעפ״כ יולדים כמו שהקשה שם הבית לחם יהודה ותירץ שזה רק אחרי החטא נעשה להם בעולמות בי״ע בחי׳ חיבור.

[צט] **צ״ע שמצינו** שאחר שזכה להשגות אלוקות בהתפשטות הגשמיות יחד עם גדולי הדור ורבי עקיבא עד שזכה לראות את מלאך מט״ט (כמבואר בגמ׳ המעשה בד׳ שנכנסו לפרד״ס) אעפ״כ יצא לתרבות רעה והדבר הראשון שעשה הוא שתבע זונה לעבירה. ונ״ל פשוט שלא היה יצר הרע גשמי אלא שהציץ למעלה ממדרגתו ונפגע כמבואר שם שגם חבריו נפגעו כל אחד בענשו וגם את ר״ע רצו המלאכים לדחוף והקב״ה הגן עליו.

[ק] **שם מבואר** שמי שזכה לצאת מתאוות ממון כל כך עדי שכאילו יש לו כל הון דעלמא כל כך לא חסר כלום ושמח בחלקו אזי זוכה להתבוננות נפלאה של השגות אלוקות. ולפי המבואר כאן נראה שגם שם הכוונה לשרש הממון.

[קא] **וצ״ע בסוף** התורה עה״פ וכל היקום אשר ברגליהם למדו חז״ל שהממון מעמיד את האדם על רגליו מקרח. והקשינו הרי קרח נפל ע״י ממונו, כמבואר במדרש שעליו נאמר עושר שמור לרעתו. והקשינו שם כיצד זה יתכן לפי המבואר בספרים שקרח היה בדור דעה ומי שיש לו אפילו קצת דעת אין לו נסיון בתאווה הגשמית כמבואר בתורה עב. ועוד שבהיכל הברכה מבואר שהיה כוונתו לשם שמים, וכן מבואר בפל״ח תורה א׳ תנינא שנפל דייקא ע״י שלימות יראת שמים שעי״ז היו דבריו נשמעים ועי״ז נפל לתאוות התמנות כמבואר שם. וכן מבואר בתורה קפא שקרח ועדתו היו צדיקים, ולכן התפלל עליו יעקב אבינו שלא יפילו את משה רבינו. נמצא שהיה בתחילה צדיק גדול בבחי׳ מלח ברית ואם ע״י שחלק על משה רבנו איבד גם את בחי׳ המלח שהיה לו, א״כ חוזרת הקושיא של סבי דבי אתונא מלחא כי סריא במאי מלחי לה, שהרי גם מי שזכה לתיקון הברית בשלימות אם יחלוק על צדיק האמת יפול מתיקון הברית.

אלא אם נאמר שהשאלה שלהם היתה שבעודו מלח ברית יסריח, וזה א״א אלא שתחילה יפול מבחי׳ מלח ורק אז יסריח וצ״ע.

ואולי כיוון שהיה צדיק עד שלא הפיל את משה רבינו רק מכח התפלה של יעקב אבינו, גם לא איבד גם בעצמו את הברית מלח שלו ולא נפל לתאוות ממון, והממון היה לרעתו רק במה שהשתמש בו לשחד את עדתו שיסכימו לחלוק על משה רבנו. וצ״ע.

[קב] **תהילים פרק נה** (כד) וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִדֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ:

מצודות דוד (כד) תורידם – את אחיתופל וריעיו כי הם אנשי דמים ולכן לא יגיעו לחיות חצי ימיהם הקצובים להם. אבטח בך – להנצל מידם: מצודות ציון (כד) שחת – קבר:

[קג] **אולי אפ״ל** אנשי דמים תרתי משמע ששופכים דם הצדיק בבזיונות וכן ששקועים בתאות ממון שנקרא דמים עליהם אומר דוד המלך לא יחצו ימיהם שבפשטות הכוונה שלא יאריכו ימים כמובא בגמ׳ שלא יגיעו לגיל שלושים וחמש כמבואר שם על דואג ואחיתופל שחלקו על דוד אבל רבינו מבאר לא יחצו ימיהם שהכוונה שיפלו לתאות ממון שנאמר בה שמת ואין חצי תאותו בידו.

[קד] **צ״ע דלעיל** ביאר שהממון הוא ע״ז אבל אם כל כוונתו באסיפת ממון היא רק למותרות לכאורה אין זו ע״ז שהרי לא מייחס להם כח אלא רודף אחר תענוגות העולם, ולכאורה אין זה תאות ממון, אלא תאות תענוגים, כי הממון אצלו רק היכי תמצי להשיג תענוג גשמי.

ונ״ל שבאמת אין הכי נמי, אבל כוונת מוהרנ״ת לבחי׳ עפר ועצבות שבתאוות ממון שגורמת להרגשת חסרון והיא המריצה אותו לרדוף אחר תענוגות כי תמיד מרגיש חסר ולא שמח בחלקו וכנ״ל בהקדמה שיש בממון שני חסרונות אחת הבחי׳ עפר וחסרון שבו והשני הבחי׳ ע״ז שבו.

[קה] **לק״ה גנבה** הלכה ב׳ אות ה׳– והנה מחמת זה בעצמו שהמזונות קשים כל כך כפלים כיולדה בחינת מאה וארבעים קלין הנ״ל, על כן אין אדם מת וחצי תאותו בידו, כי המזונות באים בקשוי כל כך צער כפלים כיולדה, ואחר כך מאומה לא ישא בעמלו, כי אחר כך אין בידו רק חצי יגיעתו, כי היגיעה היתה בכפלים מלדת הרוח:

ושמעתי מרבנו זכרונו לברכה על זה הענין שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, אין אדם מת וחצי תאותו בידו. שיש שפע כפולה בחינת וכסף תועפות לך. וכשזוכין לבחינה זו בחינת שפע כפולה נצל מבחינת אין אדם מת וחצי תאותו בידו מאחר שזכה לשפע כפולה והבן, הינו

הוא תמיד חצי ממה שטרח/קו\ {**קהלת רבה א**}[קז]/קח\. **וזה לא יחצו, שאין משיג חצי תאוותו.** דהיינו כיוון שחלקו על דוד המלך צדיק הדור לא היה להם מלח להמתיק את מרירות תאוות הממון שלהם ועל כן נפלו לתאוות ממון/קט\ כנ״ל שמתו בלא שישיגו חצי תאוותם **כמובא** קי**(לעיל באות ג׳) על פסוק ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד** שמי שחולק על חברו הצדיק ממנו אין לו מלח להמתיק מרירות תאוות הממון והקב״ה מגרש אותו מהפנים דקדושה של חבירו לתאוות ממון שהיא בחי׳ שמד ועבודת אלילים **ע״ש: (ע״כ לשון רבינו ז״ל):**

ומוסיף מוהרנ״ת ממה ששמע בע״פ מרבינו

וזה שסיים שם דוד, אחרי שאמר אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם [קיא] **ואני אבטח בך, שהוא ההיפוך מתאוות ממון** שנפלו בו החולקים על דוד. **כי המשוקע בתאוות ממון,** אינו מאמין וכ״ש ש**אינו בוטח בה׳**/קיב\, **כי הוא עובד כל עכו״ם. אך ואני אבטח בך, שתוכל להזמין לי פרנסתי בסבה קלה, ואהיה שמח בחלקי, ולא אהי׳ משוקע בתאוות ממון :**

אות וקיג

וע״כ אלו המשוקעים בממון ברדיפה לאסוף ממון, **כל מה שיש לו עשירות יותר, יש לו דאגות ועצבות ומרה שחורה ביותר. כי הממון והעשירות שלו הוא בבחי׳ בעצבון תאכלנה** [קיד] שהיא הקללה שנתקלל האדם הראשון, **שהוא בחי׳ עצבות ומרה שחורה, אנפין חשוכין, מיתה, כנ״ל. וע״כ כל מה שיש לו ממון ועשירות יותר, יש לו עצבות ומרה שחורה ודאגות יותר, כי הממון שלו הוא מבחי׳ עצבות ומרה שחורה וכו׳ כנ״ל. וזהו שארז״ל (אבות פ״ב)**/קטו\ **מרבה נכסים מרבה דאגה.** הפשט שדאגתו רבה לשמור עליהם ולשמור

כנ״ל. כי עקר מה שאין חצי תאותו ביד האדם לעולם הוא מחמת שצערו בכפלים, על כן כל מה שמרויח חסר לו עוד ביותר מחמת שצערו ויגיעתו היתה בכפלים בחינת כפלים כיולדה ועל כן אין תקנה לזה כי אם כשזוכין לבחינת שפע כפולה ואז נתמלא כל רצונו:

קו **ובפל״ח** כתב שכיון שאינו ממון דקדושה הוא אינו ממון כלל שהרי הוא עפר וחסרון ודאגה ועצבות וולא רק שכאילו לא הרויח אלא הפסיד כי גם כל מה שיש לו טועם טעם עפר וחיסרון גאדה ועצבות.

קז קהלת רבה על פ״א פסוק יג ושם על פ״ג פסוק י׳. ולקמן תורה רכא וסוף תורה מ תנינא

קח **קהלת רבה א** יג – הוּא עִנְיַן רָע נָתַן אֱלֹהִים לִבְנֵי הָאָדָם לַעֲנוֹת בּוֹ, רַבִּי בּוֹן אוֹמֵר זוֹ **שִׁפּוּטוֹ שֶׁל מָמוֹן.** אָמַר רַבִּי יוּדָן בְּשֵׁם רַבִּי אַיְבוּ **אֵין אָדָם יוֹצֵא מִן הָעוֹלָם וְחֲצִי תַּאֲוָתוֹ בְּיָדוֹ, אֶלָּא אֵן אִית לֵיהּ מְאָה בָּעֵי לְמֶעְבַּד יַתְהוֹן תַּרְתֵּין מְאָוִן,** וְאֵן אִית לֵיהּ תַּרְתֵּי מְאָוִן בָּעֵי לְמֶעְבַּד יַתְהוֹן אַרְבָּעָה מְאָה. לַעֲנוֹת בּוֹ, רַבִּי פִּנְחָס בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן לְפִי שֶׁהוּא בְּעִנְיַן עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, וְגִלּוּי עֲרָיוֹת, וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, אֵין לְךָ קָשֶׁה מִכֻּלָּם אֶלָּא גָּזֵל.

קט **נראה** שזה חידוש של רבינו ולא מצאתי רמז לזה באישי התנ״ך.

ק מוהרנ״ת בתקפא

קיא סוף פסוק אנשי דמים הנ״ל

קיב **הרמב״ן** לא כל המאמין בוטח אבל הבוטח בודאי מאמין. וכן ראיתי בשמו שהבטחון הוא פרי האמונה.

בתורה עו מבאר רבינו שהבטחון הוא הסתכלות ובספרים מבואר עוד שהוא בחי׳ כגמול עלי אמו בלא דאגה. ונ״ל לומר שהבטחון מורכב משני דברים אחד חוסר דאגה והשני הסתכלות. ובאמת נ״ל שכל אחד מהם נבחן במצב ההפכי של חבירו, כי הדאגה נבחנת כשאין שום סיכוי כלל אפילו בהשתדלות, ואעפ״כ לא דואג כלל, אבל ההסתכלות נבחנת דווקא כשיש סיכוי ע״י השתדלות, ואע״פ לא פונה אליה אלא אל הש״י לבדו.

ועיין **חובות הלבבות** וז״ל: ״מהות הבטחון היא מנוחת נפש הבוטח, ושיהיה לבו סמוך על מי שבטח עליו, שיעשה הטוב והנכון לו בענין אשר יבטח עליו על פי יכולתו״. כלומר, בטחון בה׳ אינו בטחון כי משאלות לבו של האדם יתגשמו לטובה, אלא בטחון כי ה׳ עושה מה שלפי שיקול דעתו הוא מכוון לטובת האדם.

קיג מתרצו נמחק אות ו׳

קיד בראשית ג׳ יז

קטו **משנה אבות** פרק ב (ז) הוא (רבן גמליאל בן רבי יהודה הנשיא) היה אומר, מרבה בשר מרבה רמה. **מרבה נכסים, מרבה דאגה.** מרבה נשים, מרבה כשפים. מרבה שפחות, מרבה זמה. מרבה עבדים, מרבה גזל. מרבה תורה, מרבה חיים. מרבה ישיבה, מרבה חכמה. מרבה עצה, מרבה תבונה. מרבה צדקה, מרבה שלום. קנה שם טוב, קנה לעצמו. קנה לו דברי תורה, קנה לו חיי העולם הבא:

רע״ב – מרבה דאגה – שמא יגזלוהו ממנו. ושמא יבואו עליו לסטים ויהרגוהו. וחסיד אחד היה מתפלל המקום יצילני מפזור הנפש ושאלו ממנו מה פזור הנפש. אמר להם שיהיו לו נכסים מרובים מפוזרים במקומות הרבה וצריך לפזר נפשו לחשוב לכאן ולכאן:

תפארת ישראל /יכין/ – [מז] הוא היה אומר – ה׳ מיני תאוות יש שיקיצו באדם מנעוריו כסדר זא״ז, תחלה מיד כשנולד ישתוקק רק אכילה ושתיה, ואח״כ גם לממון, ואח״כ יתעורר בו גם חוש המשוש במשגל ובדומה, ואח״כ בא באנשים וירצה שיכבדוהו, ואח״כ כשיתחיל להזקין יבקש משרתים ועוזרים לו, ובכולן ברדיפתו אחריהן ישיג הפוכן:

עצמו שלא יהרגוהו כדי לגזלו. רבנו מפרש/קטז\ שהם בעצמם דאגה ועצבות כנ"ל **כי בוודאי הוא מרבה דאגה ועצבות ע"י ריבוי הנכסים והעשירות** כי יש לו מנה רוצה מאתים, וכל עשירותו היא הרגשת חסרון ותאווה להכפילה. **כי הנכסים שלו הם בעצמן**[קיז] **בחי' עצבות כנ"ל. וע"כ כל מה שמתרבין יותר נתרבה העצבות והדאגות ביותר כנ"ל** כי הבחי' עפר שבו נמשך מהחלל הפנוי שהוא תכלית האפשרות שניתן להסתיר את אמת מציאותו ית' והשגחתו, נמצא שמי שהממון אצלו בלא דעת ואמונה אזי הוא רק עפר בחי' כח המושך אל התהום, בטן שאול בלא אפשרות למלאו. **וע"כ הממון והעשירות הוא מקצר ומכלה ימיו וחייו של האדם, כי אין דבר שמפסיד החיות כמו הדאגה והעצבות** [קיח]/קיט**, כידוע לחכמי הרופאים**[קכ] [קכא]/קכב**. והממון והעשירות הוא**

[מח] מרבה בשר – ר"ל תאוה א' שרודף אחר תענוגים להרבות בשרו ולהשמינו:

[מט] מרבה רמה – לא לבד אחר מותו תתרבה בו הרמה עי"ז, ונפשו עליו תאבל על בזיון הגוף, דקשה רמה למת כמחט בבשר החי [כשבת קנ"ב א] וכצועק על ביתו שנפל, אבל גם בחייו ענוגו הוא סבת השחתתו, דכבר אמרו הרופאים שכשיש מכה מהלכת ח"ו או דבר ל"ע, תאחז בפרטות רק הבריאים והחזקים האוכלים למעדנים, ותחוס על האומללים והחלשים:

[נ] מרבה נכסים – תאוה ב' שמתאווה להרבות ממון:

[נא] מרבה דאגה – כי ביום ובלילה לא ינוח מדאגת הפסד, שיפחד שיוזל סחורתו או שיפסיד, או שלא ישלמו לו בע"ח, גם יסבוהו מקניטיו סביב ומקנאיו יעופפו סביבו כעדת דבורים לכוורת דבש, ולא ימצא קורת רוח בעולמו:

[נב] מרבה נשים – תאוה ג' שאחזתו בולמס המשגל, ולבעבור שבאחת רגיל וקץ בה [כנדה ל"א ב] , לא יסתפק באחת מתת אלהים להרחיב דעתו [כברכות דנ"ז ב] , אלא רוצה לשתות בכל כוס שיראה:

קטז וקרוב לזה פרש **במדרש שמואל שם**– ואמר מרבה נכסים מרבה דאגה. פי' כי התנא לא דבר עם שלמי הדעת כי אין ראוי למנוע רגלינו מלרדוף אחר ההבל מדאגה ופחד שמא יאבד ממנו כי השלמים אף אם יצברו כעפר כסף והיה עולה על הדעת כי הוא נמנע שיקרה בו שום חסרון אינם חושבים אותו לכלום ומהבל ימעט בעיניהם וכבובד אבן ונטל החול עליהם רק אשר יוציאו ממנו בהתנאותם לפני קונם במצות והתנא לא דבר רק עם הנבהלים להון כפי חלישות דעתם ואמר להם כי השמחה והתהוללות בעושר ונכסים אינם אחד מני אלף מן הדאגות הנמשכים מן הנכסים ולכן אמר להוללים אל תהולו כי מרבה נכסים מרבה דאגה:

...ויש מין אחר שרודף בעוה"ז אחר הממון כי גם בלילה לא שכב לבו לא לאסוף חיל והון ועליהם אמר שלמה המלך ע"ה אל תיגע להעשיר מבינתך חדל ושמעתי בו שלא אמר אל תיגע להתעשר שהוא התפעל אלא להעשיר שהוא פועל יוצא והכוונה שהאדם אשר הוא מרבה נכסים אינו להתעשר לעצמו לפי שמחר ימות ויעזוב לאחרים חילו נמצא שהוא יגע להעשיר את אחרים וכיון שהיגיעה היא להעשיר את אחרים אין צורך להזהירך על זה אלא מבינתך ומעצמך תחדל מלהעשיר את אחרים:

ואפשר כי אמר מרבה דאגה כי הוא דואג עליו שלא יפסידנו וגם שלא יהיו מעותיו בטלות אצלו ומבקש מיד לרכוב אניות לילך מעיר לעיר להרויח יותר ועוד כשרואה שום סחורה שהוקרה הוא דואג על אשר לא קנה ממנה וכן אם היתה עמו שום סחורה והוזלה הרי הוא דואג על כל זה וכאלה רבות ועל זה אמר מרבה נכסים מרבה דאגה:

ואפשר לי לומר כי נקראו נכסים לפי שהם נכסים ונעלמים כי נראים לעין דברים נחמדים ותחתיה תעמוד הבהרת כי רבים מקבצים ממון לבעלי נשותיהם ולכן מרבה נכסים מרבה דאגה. ויש אחרים רודפים אחר תאות המשגל ועל מין זה אמר מרבה נשים מרבה כשפים שעושים לו כשפים.

עוד שם **בשם רבינו יונה** – מרבה תורה מרבה חיים הוא כנגד מרבה בשר מרבה רמה וגם כנגד מרבה נכסים מרבה דאגה כי **דאגת הנכסים הקצרת שנותיו** ודאגת התורה כשאינו מבין שהיא דאגה גדולה לו עד שיבין דבר דבור על אפניו אין דאגה זו מזקנת אדרבה אורך ימים יוסיפו לו וכענין יראת ה' תוסיף ימים:

ספר רוח חיים על אבות – מרבה נכסים מרבה דאגה. כי הכל נגזר אם יצליח אם לאו רק דאגה מוסיף בהשתדלותו להרבות נכסיו ואין אדם מת וחצי תאותו בידו:

קיז מתרצו - בעצמו

קיח עיין שבילי אמונה (לרבי מאיר אלדבי (שנת קי) נתיב חמישי שביל תשיעי מעט מזה נמצא בקצור ש"ע לב כב ועיין תולדות יעקב יוסף משפטים אמצע אות יג מה ששמע מרבו בשם הרמב"ן.

קיט **קיצור ש"ע** סימן לב סעיף כב – **הָרוֹצֶה לִשְׁמוֹר אֶת הַבְּרִיאוּת, צָרִיךְ לָדַעַת הַתְּנוּעוֹת הַנַּפְשִׁיוֹת וְלִזָּהֵר מֵהֶן. וְהֵן, כְּמוֹ הַשִּׂמְחָה וְהַדְּאָגָה וְהַכַּעַס וְהַפַּחַד, שֶׁהֵן פּוֹעֲלוֹת בַּנֶּפֶשׁ.** וְצָרִיךְ הַמַּשְׂכִּיל שֶׁיְּהֵא שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ בְּכָל יְמֵי חַיָּיו, וְלֹא יִדְאַג עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, וְלֹא יְבַקֵּשׁ יִתְרוֹנוֹת, וְיִהְיֶה בְּטוּב לֵבָב וּבְשִׂמְחָה הַמְמַצַּעַת, כִּי הִיא סִבָּה לְגֹדֶל הַחֹם הַטִּבְעִי, וּלְעִכּוּל הַמַּאֲכָל, וְלִדְחוֹת הַמּוֹתָרוֹת, וּלְחַזֵּק אוֹר הָעֵינַיִם וְכָל הַהַרְגָּשׁוֹת, וְגַם יִתְחַזֵּק כֹּחַ הַשֵּׂכֶל. וְאָמְנָם לֹא לְהַרְבּוֹת הַשִּׂמְחָה בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה כְּמוֹ הַסְּכָלִים, כִּי בְּרֹב הַשִּׂמְחָה יֵצֵא הַחֻמִּימוּת לְשָׁטַח הַגּוּף, וְיַתֵּךְ הַחֹם הַטִּבְעִי, וְיִתְקָרֵר הַלֵּב פִּתְאוֹם, וְיָמוּת בְּלֹא עִתּוֹ בְּפֶתַע. וּבְפָרָט יִקָּרֶה זֹאת לָאֲנָשִׁים שְׁמֵנִים בְּגוּפָם, לְפִי שֶׁהַחֹם הַטִּבְעִי בְּגוּפָם מְעַט, לְפִי שֶׁעוֹרְקֵיהֶם צָרִים וּמְרוּצַת הַדָּם שֶׁהוּא מְקוֹר הַחֹם הִיא לְאַט. **הַדְּאָגָה הִיא הִפּוּךְ הַשִּׂמְחָה, וְגַם הִיא מַזֶּקֶת, לְפִי שֶׁמְּקָרֶרֶת אֶת הַגּוּף, וְיִתְקַבֵּץ הַחֹם הַטִּבְעִי אֶל הַלֵּב וְיִבְיאֵהוּ אֶל הַמָּוֶת.** הַכַּעַס מְעוֹרֵר חֲמִימוּת הַגּוּף עַד שֶׁיּוֹלִיד מִין מִמִּינֵי הַקַּדַּחַת. הַפַּחַד יוֹלִיד בְּגוּף קְרִירוּת, וְלָכֵן יִקָּרֶה לַמְפֻחָד, רְעָדָה. וּכְשֶׁתִּתְרַבֶּה הַקְּרִירוּת, אוֹלַי יָמוּת. וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁצָּרִיךְ לִזָּהֵר שֶׁלֹּא יֹאכַל כְּשֶׁהוּא בְּכַעַס אוֹ בְּפַחַד אוֹ בִּדְאָגָה, אֶלָּא כְּשֶׁהוּא בְּשִׂמְחָה מְמַצַּעַת.

תולדות יעקב יוסף – פרשת משפטים – אמצע אות יג – ובזה יובן ועבדתם את ה' אלהיכם לשון רבים הוא החומר והצורה, וכי תימא הצורה תינח, אבל החומר שאין לו שמחה בעבודת ה' ואין זה עבודה כשאינו בשמחה, כמו ששמעתי ממורי זלה"ה בשם הרמב"ן ששאלו א' איזה עבודת ה', והשיבו כל שיש בו תענוג ושמחה בצירוף המורא וכו'. אם כן איך שייך עבודה בחומר, ומשני וברך את לחמך ומימיך הכלל כל מיני מאכל ומיני משקה כמ"ש הרמב"ן הנ"ל, **ועל ידי זה יהיה העני עמך בשמחה. ואז והסרותי מחלה מקרבך שהיא הסרת דאגה ועצבות, שהיא שורש כל הקליפות שנקרא מחלה.** וא"ש ועבדתם את ה' לשון רבים, שנמשך השמחה מן שניהם החומר והצורה, זה בגשמי וזה ברוחני והבן:

[קג] בדפו״ר - למחקרים

[קכא] עיין לקמן תורה כד תנינא, ובמנורת המאור [קפג] נר ג׳ כלל ו׳ ח״ו פ״ג. (והיום כבר יש בבית חולים איש ממונה לשמח חולים בפרט ילדים ומכונה ליצן רפואי) עוד עיין שיש״ק ח״ו קלג.

[קכב] **שיש״ק ח״ו אות קלג** – וְהָיָה (רבי אפרימעל בעל ענג שבת) אוֹמֵר בְּצַחוּת אֲנִי אֵינִי הוֹלֵךְ וְשׁוֹמֵעַ בַּעֲצַת הָרוֹפְאִים מִלְּבַד אֶת ׳ד״ר **שִׂמְחָה**׳ שֶׁאֲלָיו הוּא מְבַטָּל וּמַשְׁתַּדֵּל לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלוֹ וְהוּא עַל פִּי הַמְּבֹאָר בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ״ן חֵלֶק ב׳ סִימָן כד, הַמְּבֹאָר שָׁם שֶׁשִּׂמְּחַת הַשִּׂמְחָה הִיא רְפוּאָה לְכָל הַתַּחֲלוּאִים.

תורה כד תנינא – מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד, ולהתגבר להרחיק העצבות והמרה שחרה בכל כחו. וכל החולאת הבאין על האדם, כלם באין רק מקלקול השמחה. כי יש עשרה מיני נגינה שהם בחינת שמחה, כמו שכתוב (תהלים צ״ב): ״עלי עשור וכו׳ כי שמחתני ה׳ בפעלך״ וכו׳. ואלו יוד מיני נגינה באין בתוך עשרה מיני דפקין, והם מחיין אותן (א). ועל כן כשיש קלקול ופגם בהשמחה, שהיא בחינת יוד מיני נגינה, על ידי זה באין חולאת מן היוד מיני דפקין, שנתקלקלין על ידי קלקול היוד מיני נגינה, שהם השמחה כנ״ל. כי כל מיני חולאת כלולים ביוד מיני דפקין, וכן כל מיני נגונים כלולים ביוד מיני נגינה. וכפי קלקול השמחה והנגון, כן בא חולאת כנ״ל. וגם חכמי הרופאים האריכו בזה, שכל החולאת על ידי מרה שחרה ועצבות, והשמחה הוא רפואה גדולה:

ולעתיד תתגדל השמחה מאד, ועל כן אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ירושלמי סכה פרק לולב וערבה ובמדרש רבה שמיני פרשה יא): ׳עתיד הקדוש ברוך הוא להיות ראש חולה לצדיקים לעתיד לבוא׳, דהינו שיעשה מחול לצדיקים, והוא יתברך יהיה ראש חולה, כי שכינה למעלה מראשותיו של חולה, כמו שדרשו רבותינו, זכרונם לברכה (נדרים מ), שנאמר: ״ה׳ יסעדנו על ערש דוי״. כי אין להחולה שום חיות, רק השכינה מחיה אותו. ולעתיד על ידי השמחה יתתקן כל החולאת כנ״ל, ואז יהיה השם יתברך ראש חולה, דהינו ראש המחול כנ״ל, כי השמחה היא בחינת תקון החולה כנ״ל. ובשביל זה נקראין השמחה והרקודין חווה כנ״ל, כי הם תקון החולאת כנ״ל:

מנורת המאור – אות [קפג] – ואף על פי שאסרה תורה כמה מאכלות אסורות והנטחה כמה דברים מתרים, יש הפרש גדול בין המתרים, בבריאות ובחזק ובכל דבר, כפי שכתבו חכמי הטבע; לולי שהתורה בחמלה על עמו לא רצתה לגזר עליהם גזרה שלא יוכלו לעמד בה, עד שמרב אהבתו לישראל בכל הדברים שאסר להם, לפי שלפעמים מתאוים בני אדם לאכלם, התיר להם כדומה להם, לפי **שלא ישאר בנפשם המתאוה עליהם רשם ודאגה בשיוכל לבא מאותה סבה חלי באדם, כמו שאמרו הרופאים**; ועל כן התיר להם בדומיהם, כמו שאמרו במסכת חלין, פרק כל הבשר (קט, ב): אמרה ליה ילתא לרב נחמן: כל מה שאסר לנו הקדוש ברוך הוא, כנגדו התיר לנו:

מרבה דאגה ועצבות כנ"ל, ע"כ הוא מפסיד ומכלה חייו. כי הוא מקושר בפנים דס"א, אלקים אחרים, חשך, שהוא בחי' מיתה, היפך אור פני מלך חיים כנ"ל [א]. וע"כ הממון ממית אותו, כי הוא בבחי' מיתה שהוא עצבות וכו' כנ"ל, שכל זה הוא בחי' תאוות ממון כנ"ל:

עוד ביאור ששמע מוהרנ"ת ונקודת החידוש כאן הוא דרש הפסוק "ועפר תאכל כל ימי חייך", שמי שנפל לתאוות ממון נעשה מחובר לנחש, ואזי קללת הנחש חל גם עליו, שאוכל עפר בחי' שטועם בכל ממון שיש לו טעם עפר וחסרון, ומתקיים עוד ביאור בפסוק הזה, שהעפר אוכל את כל ימי חייו.

וז"ש אחרי חטא אדה"ר נתקלל הנחש **(בראשית ג)**[ב] **ועפר תאכל כל ימי חייך** הנחש הוא כח הרע[ג] שנברא להחטיא בני אדם, והוא הערלה וכח המתאווה[ד] ופגם הברית. פשט הפסוק שהנחש נענש שמאכלו עפר[ה], וביומא עה. אמרו שגם כל מה שאוכל טועם בו טעם עפר. ורבנו דורש שמי שיש לו תאוות ממון, דהיינו שמחובר לנחש, אזי העפר יאכל אותו[ו] כי **עפר זה בחי' הממון, כ"ש** [ז][ח] **ועפרות זהב לו.** פשט

[א] בתחילת התורה

[ב] **בראשית פרק ג** (יד) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים אֶל הַנָּחָשׁ כִּי עָשִׂיתָ זֹּאת אָרוּר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה וּמִכֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה עַל גְּחֹנְךָ תֵלֵךְ וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ:

רד"ק – ועפר תאכל כל ימי חייך, מדה כנגד מדה אתה קנאת באדם לפי שהוא אכל מעצי גן עדן וחשבת ערמה כדי להחטיאו באכילה, תלקה שתאכל הפחות מכל הדברים והוא העפר. ואם תאמר הרי קללתו ברכה נחשבת לו שפרנסתו מזדמנת לו בכל מקום, אמרו רז"ל (ב"ר כ, ה) אמר ר' חילפאי לא עפר מכל צד אלא בוקע ויורד עד שהוא מגיע לסלע או לבתולה ושומט גידין ואוכל, הנה לפי דבריהם כי גם העפר אינו אוכל כי אם ביגיעה רבה. ומה שאמר כל ימי חייך, להורות כי גם לימות המשיח יאכל עפר כמו שאמר ונחש עפר לחמו (ישעיה סה, כה), ופירש כל ימי חייך כל ימי עד בלומר כל זמן שמין הנחש על האדמה:

רבנו בחיי – על גחונך תלך ועפר תאכל. מדה כנגד מדה הוא השפילם ממעלתם והורידם לעפר לפיכך השפיל קומתו ונתן מזונו עפר. ולא הזכיר בקללתו שיאלם כי קללת האלמות היה קשה מן הכל ועל כן היה מן הראוי להעניש בה, אבל הנחש היה גוף מובן לפורעניות כמו שהעיד הכתוב ערום מכל חית השדה והיה כלי לקבל הכח הנקשר בו כי הנגלה והנסתר בו אמת וה' שהשפיל קומתו כן השפיל הכח הנקשר בו שהורידו למטה מן הספירות שהן שלש של שלש שלש, כי לא אל חפץ רשע הוא לא יגור עמו רע ולכך הוא משולח מכולן משלש מחנות של מעלה כענין המצורע שהוא משולח משלש מחנות של מטה:

וכבר ידעת כי הכח ההוא התחיל לספר לשון הרע מבוראו לכך נצטרע ונטרד ממעלתו, והבן זה. מכאן אמרו חז"ל תמיד על כל האומר דבר שאינו ראוי או היועץ עצה שאינה הוגנת עפרא בפומיה, כמו שאמר עפרא בפומיה דאיוב (בבא בתרא טז.), והוא העונש הראוי לכל מי שהוא מסית:

כל ימי חייך. יגיד שהעונש הזה לא יזוז ממנו לעולם ואפילו בזמן המשיח אשר תסתלק האיבה שבין האשה ובין הנחש, כענין שכתוב (ישעיה יא, ח) ושעשע יונק על חור פתן, העונש הזה במאכל העפר לא יזח ממנו עולמית, הוא שכתוב (שם סה, כה) זאב וטלה ירעו כאחד ואריה כבקר יאכל תבן ונחש עפר לחמו, ועל כן אמר כל ימי חייך לרמוז על ימות המשיח, וכענין שדרשוהו ז"ל ביציאת מצרים (ברכות יב ע"ב) למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך (דברים טז, ג), ימי חייך העולם הזה, כל ימי חייך להביא לימות המשיח, וכן אנו יכולין להביא בכאן:

[ג] **הרע בה' הידיעה**, וכמו ששמעתי מהריצ"ח רק ג' דברים נקראים רע בה' הידיעה והם יצה"ר עין הרע ולשון הרע, כי המשותף להם שנתפסים אל הרע שבכל דבר לא לצורך עצמם כמו חיה רעה אלא רק כדי להחסיר מהשני, וזה עין הרע שהיא קנאה בטובת השני ולשון הרע שמדבר רע על חבירו כדי להראות פחיתותו ויצה"ר זה מהותו והוא הנחש שבכל טועם טעם עפר ואע"פ אוכל כל דבר חי וכיון שגם בחי טועם עפר מה הריוח שלו אלא כנ"ל לא כדי להחיות עצמו אלא כדי להחסיר את השני.

[ד] עיין **צרור המור** שם – **ועפר תאכל**, להורות שהוא החטיא לאדם וסבב לו שימות ויחזור עפר כדכתיב כי עפר אתה וגו' (לק' יט), לזה היה עונשו מדה כנגד מדה שיאכל עפר, כדכתיב ונחש עפר לחמו (ישעי' סה, כה), ולכן [אנו משימים כלי עם עפר בשעת המילה ליתן שם הערלה שכורתין, מג"ש דכתיב בערלות פלשתים וימלאום למלך (ש"א יח, כז), וכתיב וימלאום עפר (לק' כו, טו), והטעם לפי שהשם צוה לכרות הערלה להחליש אותו אבר ולהחליש כח הטומאה של נחש, וכתיב (משלי כה, כא) אם רעב שונאך האכילהו לחם, ולכן אנו משימין לו עפר שהוא לחמו:

[ה] **ספר קול מבשר ח"א** – פרשת בראשית – וקשה להבין קללת הנחש, הלא בטח נתן השי"ת טבע לנחש שיהיה יכול לחיות מעתה בטבע לאכול עפר, וזאת ברכה היא, שימצא מחסורו בכל מקום בואו ? ואמר הוא (רבי בונם מפשיסחא) זי"ע זצללה"ה, כי זאת היא הקללה, כי לאדם אמר בזעת אפיך תאכל לחם, ואם יהיה מחוסר פרנסה אז יבקש מהשי"ת על זה. ולאשה אמר בעצב תלדי בנים, ואם תבא עת ללדת, תבקש רחמים מהשי"ת. ויש להם עוד שייכות והתקשרות עם השי"ת לבא לפניו בתפלה ותחנונים. רק הנחש הוא מקור הטומאה, נתן לו השי"ת כל מחסורו, שיהיה מאכלו עפר אשר יש לו [בנמצא] תמיד, כדי שלא יהיה לו עוד שום התקשרות עמו לבקש ממנו איזה דבר. כמו כן נותן השי"ת פעמים לרשע גדול בריאות ועשירות, הכל כדי שלא יבוא עוד בתפלתו לפני השי"ת בשום פנים. ועמוק הוא. [מצמיח ישועות, דף כ"ז]:

[ו] **ועפר תאכל כל ימי חייך** מפרש מוהרנ"ת **שהעפר יאכל את ימי חייך** ביאר הריצ"ח בשיעור יז ביאר – כי הגוף מתחלק לג' חלקים, א– ראש, ב– גוף עליון ששם ריאה ולב, ג– תחתון הנקרא בזהר שאול, ששם הכבד, והקשור אליו מרה וטחול. הגמ' אומרת כבד כועס. ובזהר פנחס מבאר שזה כנגד העבו"ם, ע' ערקין שהם כולם בכעס, והזוהר שם אומר שמצד א' הטחול יותר מסוכן מבחי' הכבד כועס, וע"ז נאמר "טוב כעס משחוק" כי הכעס הוא עכ"פ בגלוי, שם הזהר אומר שכנגד בעלי הדעת דהיינו אלו שיודעים טוב לקרא את המציאות, עמהם הסט"א נלחמת בגלוי, בכעס דייקא, דהיינו בחי' הכבד כועס, בחי' יום שני שבו נברא הגהנם. אבל ביום הרביעי זה היום של הטחול, בו נבראו המארת חסר ו', שגורם אסכרה לרביא, זה בחי' הקטני דעת, עמהם נלחם בבחי' הטחול, דהיינו לא בגלוי, כי אותם אפשר לרמות,

לכן כלפיהם לא צריך כעס, אלא להפך בא אליהם ברמאות כאילו לטובתם, ונראה על פני השטח שיש בהם שחוק, אבל הכוונה האמיתית היא כוונת הכבד, אלא שמה שהכבד עושה בכעס ובגלוי, הם עושים בשחוק ורמאות, וזה בחי' הערב רב.

דקה12 ביאר איך אפשר לקשור את הפשט שמבואר שהנחש נתקלל שיאכל עפר כל חייו לדרשת רבינו שלהפך העפר יאכל את הנחש.

דקה15 העפר אחד מד' יסודות, עיקר היסודות הפועלים הם האש מים רוח, ג' אלו יש בהם תנועה (גם המים לוליא כח המעבב הם מתפשטים) רק העפר הוא פסיבי, ומקבל מהם, ויש בו שני הפכים מצד א' דומם ביותר והחסר ביותר בחי' כלי ריק, ומאידך הוא מנא דכולהו, דהיינו שכל הבחי' עביד פרי, זה רק על ידו כי כי אותו וממנו הצומח ונולד.

דקה17 מבאר כיצד מתגלים הג' אש רוח מים בעפר.

דקה19 מבאר כשהעפר מצמיח אזי חוזר ומתגלה הג' אר"מ, אבל גוף הדבר הוא מהעפר עצמו, דהיינו מה שהעפר עצמו נותן, אבל אם יתגבר יסוד העפר ולא יגלה את הג' האחרים, אלא יבטלם ע"י עזותו, אזי יצא דבר שכולו עפר. (נמצא שבממון שהוא עפר יש בו את הג' האחרים בכח, אבל מי שהוא בחי' נחש. אזי אצלו הממון עפר שמוליד עפר, כי עיקר ההולדה זה להוליד את הג' אר"מ שיתגלו ע"י העפר, ע"י שהעפר מתבטל אליהם כדי לגלותם, אבל מי שלא חפץ בתבונה, אלא בממון הגשמי, אזי אצלו הממון עצמו כשלעצמו הוא עפר שמשתלט על כל האורות הטמונים בו, ולא מגלה אותם, ולכן אין לא בידו אלא עפר כלי ריק וחסר ומגושם)

דקה20 הד' מרות הן כנגד ד' יסודות וכל מרה יונקת מהיסוד השייך לה, מרה לבנה יונקת מהמאכלים את הלובן, והאדומה את האודם, והירוקה את הירוק, והשחורה את השחור, דהיינו רק את הגשמיות קר ויבש, בלי שום מתיקות או טעם, שהם בחי' החמימות ולחות.

העפר קר ויבש, אש חם ויבש, מים לח וקר, רוח חם ולח, בחי' הבל הפה. נמצא שבאש ומים יש מעלה וחסרון, וברוח רק מעלות, ובעפר רק חסרונות בחי' הדומם.

ובמידות זה מתבטא שהלח והחם יש בהם תנועה וחיות, ובהתגברותם אזי על ידם העפר מגלה את בחי' העצם, דהיינו הנשמה, לעומת הקר ויבש שנמצא בעפר, שבהתגברותם נהפך העצם לעצב, כי מונעים התגלות העצם, שזה בחי' לא עביד פירי, כי העצם הוא הפרי.

דקה22 ואם תשאל הרי בחוש רואים שבעל תאות ממון הוא פעיל מאד, הפך הבן תורה שיושב על מקומו, האמת היא להפך, כי תנועת הבעל תאות ממון היא לא גילוי עצם, אלא בריחה מהמציאות האמיתית, לרגע אין לו זמן לחשוב על התכלית, ולהתייחס אל האנכי שלו, אל העצם, אל הבחי' "ויפח" שיש בו, שמתוכו נפח ה', (כדברי הרמב"ן מאן דנפח מתוכו נפח) דהיינו הנשמה חלק אלוק ממעל שבו.

דקה24 עפר זה המקום שקוברים את המת, "אל העפר תשוב" השתלטות העפר, כשהנשמה עוזבת את הגוף, ובשהעפר משתלט אזי הוא מחזיר כל דבר להיות עפר, דהיינו לנקודה ההתחלתית, דהיינו אל העפר, שהוא מצד עצמו הפך האור וטעם וחיות שיש בעצם, בחלק לאלוק ממעל, שהם מצד הג' אש רוח מים.

דקה26 חוזר עפ"י הנ"ל, לבאר הקושיא הנ"ל, איך רבינו שדורש שהעפר יאכל את הנחש לא סותר את הפשט שכתוב שהנחש יאכל את העפר. ובאמת בפשטות אפשר לומר שזה כמו לאכול סם המות, שאוכל את אוכלו, אבל עפ"י הנ"ל יתבאר יותר איזה מין מוות יש בממון, שגורם כל זה, כי הוא החסרון בעצם, שבולע את כל חיי האדם, וגורם לו חסרון מהותי עצום, ועוד גם תאוה למלא אותו בעוד חסרון כזה, וחוזר חלילה עד מוות, שזה סוד העפר, שהוא המציאות של החיסרון בעצם, שיש בבריאה לכן הדבק בו נעשה כמוהו, שחוזר להיות מהות של עפר דהיינו חסרון בעצם.

דקה28 ממון יש בו קדושה עצומה ומאידך יש בו מרירות נוראה בחי' מצא או מוצא הכל תלוי באדם האוחז בו שאם הוא הנחש משליט את העפר על המוחזן עפר תאכל כל ימי חייך דהיינו שבכל דבר תטעם רק טעם עפר ועוד יותר שגם לגביך יתפס כל דבר כעפר שמהותו שמחזיר כל דבר להיות עפר כמוהו חסר קר ויבש וריק וצמא ומר ועצב עד מות

דקה30 מכאן מתחיל הריצ"ח לבאר עוד ענין והוא הגדרת מהות המושג רע והרע בה' הידיעה ורע מאד

הן בעוון חוללתי ובחטא ר"ת חובה הבעל תאות ממון כל ימיו רודף לשלם חוב שקשור בו בעצם הלידה הוא נוצר עם שלילה שהחיים צריכים לכסות את ההעדר הזה הוא כמו קבר מהלך עפרות זהב כל זהב אצלו נהפך לעפר

דקה34 הנחש טועם בהכל עפר, א"כ למה אוכל דברים אחרים, הזהר מבאר כי לא רוצה לחסר מגרמיה, הריצ"ח מבאר כי לא רוצה שלשני יהיה, זה מזונו, אבל מה שכבר שייך לו זה לא מזונו, אלא רק מה ששייך לזולתו (ועפ"י הנ"ל הטעם כי מה שכבר שייך לו כבר נהפך לעצם החסרון, דהיינו לכלי הריק וחסר, לכן כבר אין בו את הדמיון שהוא בעצמו יהיה מילוי, אלא רק מה ששייך עדין לזולתו. עיין כעין זה בתורה כה אות ד' שע"כ עכו"ם תאב לדינר של יהודי, ומיד כשמקבל אותו תאב לדינר אחר של יהודי)

הנחש הוא הלעומת זה של המלח ממון חסד או חסר הנחש הוא הרע בעצם.

דקה36 הגדרת הרע בעצם, הוא שאין בו שום דבר חיובי, לא רק כלפי אחרים דהיינו להשפיע לחוץ, אלא אפילו כלפי עצמו לא ניזון מלהזין את עצמו אלא ניזון מלהחסיר את זולתו, וכן ההולדה שלו היא הולדת חוב וחסרון.

הרע הוא ההעדר, הבור ריק אין בו מים, ממילא מובן מה יש בו, נחש, בחי' קר ויבש, טיפה אחת של לחות מפקיעה מנחש.

דקה37 וזה מהות הבעל תאות ממון שיש שלו מנה רוצה מאתים, והוא יודע שאם יהיה לו מאתים, יחסר ד' מאות, א"כ למה רודף אחר המאתים, אלא שזה החיות שלו, להיות חסר, כמה שהוא יותר חסר כך הוא יותר חי.

(הריצ"ח מדמה את הרע בעצם של הנחש שחיותו מהחסרת זולתו לבעל תאות ממון שחיותו היא מזה שהוא בעצמו חסר. וצ"ע אבל נראה הכוונה שכמו הנחש מה שכבר יש לו לא מחיה אותו אלא מה אין לו מצד זה עיקר הדימוי כי בממון יש שתי תכונות אחת הבחי' עפר וחסרון והשני הע"ז שמעניק הרגשת כח ובטחון וכאן הדימוי רק מצד העפר לכן אמנם הנחש הוא הרע בעצם לכן חיותו רק מהחסרת זולתו אבל הבעל תאות ממון כיון שיש לו עוד ענין והוא לאסוף ממון שיהיה לו כח ומבטח לכן חיותו לא רק מהחסרת זולתו אלא יותר מעצם הרדיפה לאסוף מבטח וכמה שיש לו חסר עוד)

טוב כעס משחוק כי עדיף שידע שרע לו מזה שהוא רע בעצם וחושב שטוב לו וחושב שהוא הנקרא עשיר כמו שרואים בחוש שהעולם קוראים עשיר למי שיש לו יותר חוב בבנק מי שהבנק נותן לו יותר אשראי דהיינו יותר רשות להגדיל חובו הוא יותר עשיר מכולם

דקה42 מבאר מה זה רע מאד – מאד, זה כשהופכים דבר שהוא לא מצוה, למצוה, היכן שעל פני השטח לא רואים את הטוב, והוא טוב, והוא טוב שלא מתגלה, אלא בבחי' ההפך שלו, "מה גדלו מעשיך ה' "זה גלוי, אבל יש "מאד עמקו מחשבותיך ה'" לא מתגלה היכן כאן הטוב, בחי' בפרוח רשעים כעשב, ואילו הצדיק נראה נובל, ורק עדי עד, בסופו של דבר, כשיתגלה הלהשמדם, כמבואר בתורה "ויאמר השמד" כנגד המהלך הזה, יש גם בסט"א רע גלוי, ורע מאד, שהוא לא נראה להדיא כרע, וזה בחי' כבד וטחול, שהטחול נקרא שוחק, כלפי חוץ נראה שחוק וטוב, אבל באמת הוא רע מאד, וכן נמצא בתורה אנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד רע הוא להדיא רע אבל רע מאד זה שלוקח טוב והופכו לרע דהיינו שמתלבש בלבוש טוב ונראה כלפי חוץ טוב.

הפסוק[ט] מדבר מהזהב שמוצאים אותו מעורב בעפר, ורבנו דורש שהזהב רומז[י] לממון **היינו שהממון והעשירות שהוא בחי׳ עפר, תאכל כל ימי חייך, כי הממון היא אוכלת ומכלה כל ימי חייו של האדם כנ״ל :**

כי עפר הוא בחי׳ עצבות שהוא בחי׳ תאוות ממון כ״ש בתיקונים (תיקון ע׳ דף [יא]קרב ע״ב)[יב]/[יג] עפר איהו קר ויבש הכי טחול קר ויבש. ומהטחול נמשך העצבות כידוע [יד]. וזה שסיים שם בתיקונים ובגין דא ועפר תאכל [טו]ימי חייך וכו׳, היינו כנ״ל. ע״ש והבן היטב:

וז״ש בתיקונים (תיקון ג׳ בהי״א תיקונים האחרונים [טז])/[יז] טחול דא לילית אמא דערב רב שחוק הכסיל מאן כסיל דא אל אחר וכו׳ ע״ש, ואיהו אסכרה לרבייא דאינון חייביא, חייכית בהון בעותרא בהאי עלמא ולבתר קטילת לון. כי אלו המשוקעים בממון, הם בבחי׳ בעצבון תאכלנה. שהוא בחי׳ טחול, שהוא בחי׳ עצבות ומרה שחורה וריבוי דאגות, והם מקושרים בפנים דס״א אל אחר וכו׳ כנ״ל. שכל זה הוא בחי׳ הטחול אמא דערב רב

[י] איוב כח ו׳

[יא] **איוב פרק כח** (א) כִּי יֵשׁ לַכֶּסֶף מוֹצָא וּמָקוֹם לַזָּהָב יָזֹקּוּ: (ב) בַּרְזֶל מֵעָפָר יֻקָּח וְאֶבֶן יָצוּק נְחוּשָׁה: (ג) קֵץ שָׂם לַחֹשֶׁךְ וּלְכָל תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר אֶבֶן אֹפֶל וְצַלְמָוֶת: (ד) פָּרַץ נַחַל מֵעִם גָּר הַנִּשְׁכָּחִים מִנֵּי רֶגֶל דַּלּוּ מֵאֱנוֹשׁ נָעוּ: (ה) אֶרֶץ מִמֶּנָּה יֵצֵא לָחֶם וְתַחְתֶּיהָ נֶהְפְּכָה כְּמוֹ אֵשׁ: (ו) מְקוֹם סַפִּיר אַבְנֶיהָ וְעִפְרֹת זָהָב לוֹ: (ז) נָתִיב לֹא יְדָעוֹ עָיִט וְלֹא שְׁזָפָתוּ עֵין אַיָּה:

[יב] **עי״ש מתחילת הפרק** נראה שרומז נפלא גם למבואר כאן כי מונה שם כל מיני ממון כסף וזהב ונחושת ואבנים טובות ולחם שכולם לעצמם עפרות זהב ובחי׳ קר שם לחושך המבואר לקמן, כי שרש המון שהוא נתיב לא ידעו עיט נעלם מהם, עי״ש. (ע״ח שער לט דרוש י׳ נתיב לא ידעו עי הוא יסוד דאבא. וצ״ע כי ידוע עיין ע״ח שער הכללים שמשה רבינו היה יסוד דאבא, ואילו בע״ח שער א׳ ענף ה׳ ובשער ההקדמות הקדמה א׳ כתב שנתיב דלא ידעו עיט לא נמסר למשה רבנו, ועיין שער הגלגולים הק׳ לו ששער החמישים הוא נתיב דלא ידעו עיט, ולפ״ז מובן שבאמת משה בחייו לא זכה אלא בהסתלקותו זה ורמזו זאת בפ׳ ויקבר בהר נבו נ׳ בו)

[יג] **רק רומז** כי באמת זהב נחשב פרי ביחס למטבע שסתמו נקרא כסף כמבואר בסוף התורה עפ״י המשנה הכסף קונה את הזהב והזהב אינו קונה את הכסף, כי עיקר כח המתאווה הוא במטבע החריף לקנות בו אבל זהב הוא פרי ביחס למטבע. אמנם היו גם מטבעות זהב ממש שהיו גם מטבע חריף.

[יד] מתרצו קכב

[טו] בדפים שלנו דף קלד.

[יז] **תיקון ע דף קלד.** – הנה על עתה פירש סוד תת עין לטובה, ועתה מפרש סוד תת עין לרעה, ומאמר **שַׁבְּתַאי** כוכב שבתאי היא בחינת תת עין לקליפה, **פִּתְיָא אוּכְמָא** הוא שחור כעין לילי חכם שחור, **כָּל גְּוִונִין אִתְחַשְׁכָּאן בֵּיהּ** כל הגוונים נחשכים בו, היפך מבח עין לקדושה שכל הגוונים מאירים בה, **אִיהוּ גַּוְונָן דְּחִוְיָא** כוכב שבתאי הוא גוון הבטן של הנחש שעורו שחור, **דְּאִתְמַר בֵּיהּ** שנאמר בו **עַל גְּחוֹנְךָ תֵלֵךְ, וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ** ומפרש **עָפָר אִיהוּ קַר וְיָבֵשׁ** העפר הוא קר ויבש לפי שיש בו רק מעט חיות, **הָכִי טְחוֹל קַר וְיָבֵשׁ** כך הטחול הוא קר ויבש, והוא נקרא מרה שחורה, והוא כעין כוכב שבתאי הממונה על גוון השחור, **וּבְגִין דָּא** ובשביל זה נאמר בנחש **וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ** שכלל הקב״ה את הנחש שלא יהנה משום מאכל, רק מעפר שהוא קר ויבש. (רמ״ק והגר״ש ומפרשים)

[יח] כנ״ל באות ב׳ עי״ש בהערה עיין תיקון כא דף מט: קדרותא וליצנותא מטחול אתנייהו. (עיין בכוכות סח: טחול שוחק ועיין כוזכי מאמר רביעי מות כה טעם שמוחק כי הוא מנקה הדם)

[יט] בתרלד ותרלו - כל ימי (בלשון הפסוק ולשון התקונים הנ״ל) ומתרצו- (כל) ימי (וצ״ע כי אפשר שבכוונה השמיט רבינו כל לומר שהעפר יאכל את ימיו כנ״ל)

[כ] בדפים שלנו דף קמ.

[כא] **תיקוני זוהר תיקון ג דף קמ.** – וממשיך ומאמר **טְחוֹל דָּא לִילִי״ת** בטחול היא מקבן של לילי״ת הטמאה, והיא בחינת רחל לקליפה, לעומת המרה שבה שוכנת לאה לקליפה, **אִימָּא דְּעֵרֶב רַב** היא אמם של הערב רב, **שְׁחוֹק הַכְּסִיל** וממנה היא שחוק של הכסיל, ומפרש **מַאן כְּסִיל** מי זה הכסיל, ומאמר **דָּא אֵל אַחֵר סמא״ל** זהו לא לאחר שהוא סם״מ בעלה של הלילי״ת, והוא נקרא מלך זקן וכסיל, **וְעֵרֶב רַב אִינּוּן בְּנָהָא** וערב רב הם בניה, להיותו שמהם יוצאות נשמות של הערב רב, **דְּאִינּוּן מְעוֹרְבִין בְּיִשְׂרָאֵל** שהם מעורבים בישראל ונעשים לשונאים עליהם בגלות, והם **רָשָׁעִים גְּמוּרִים, וַעֲלַייְהוּ אִתְמַר** ועליהם נאמר (במס׳ בילקוט קף ז ע״ב), **אִם רָאִיתָ רָשָׁע שֶׁהַשָּׁעָה מְשַׂחֶקֶת לוֹ אַל תִּתְגָּרֶה בּוֹ** כי לז כהו גדול ויכול לנגחך, **עֲלַייְהוּ אִתְמַר** וגם עליהם נאמר מחבקוק להקב״ה **לָמָּה תַבִּיט בּוֹגְדִים** פי׳ למה תסגיח על הבוגדים לתת להם כח, למה **תַּחֲרִישׁ בְּבַלַּע רָשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ,** ומפרש **רָשָׁע דָּא כְּסִיל** רשע הוא הסם״מ הנקרא כסיל, **עֵרֶב רַב בְּגָלוּתָא אִינּוּן רָשָׁע** וגם הערב רב בגלות הם רשעים גמורים, **בְּבַלַּע צַדִּיק מִמֶּנּוּ, דָּא יִשְׂרָאֵל** הם לזיקי יסרמל, **וּמַאן גָּרִים דְּבָלַע לוֹן** ומי הגורם שהרשעים בולעים ומתגברים על הלזיקים, בגין דְּלָאו אִינּוּן צַדִּיקִים גְּמוּרִים לפי שהם חוטם לזיקים גמורים, **כְּמָה דְּאִתְמַר** כמו שנרמז חז״ל (שם במס׳ בילקוט) **צַדִּיק מִמֶּנּוּ בּוֹלֵעַ, אֲבָל צַדִּיק גָּמוּר אֵינוֹ בּוֹלֵעַ** כי אין לו שליטה וכח נגדו.

וחוזר לפרש מה שכתוב לעיל, כי **וּטְחוֹל אִיהוּ לִילִי״ת** טחול הוא מקבן הלילי״ת שהיא הנוקבא דסם״מ שהיא מהרה וקללה, עליה נאמר **מְאֵרַת יהו״ה בְּבֵית רָשָׁע** כי היא שוכנת בביתו של רשע, **וְאִיהִי אַסְכָּרָה לְרַבְיֵי דְּאִינּוּן חַיְיבַיָּא** והיא המביאה מסכרה להרשעים שהם כמו חינוקות, להיותו **חַיְיכַת בְּהוֹן בְּעוּתְרָא בְּהַאי עָלְמָא** היא משחקת בהרשעים להיותו שמשפיעה להם עשירות בעולם הזה, כדי לטולקן מעולם הבא, (לף קמ:) **וּלְבָתַר קְטִילַת בְּהוֹן** ואחר כך היא בעלמה הורגת אותם, **וְאַמַּאי אִתְקְרִיאוּ רַבְיֵי** ולמה נקראים הרשעים חינוקות הלא גדולים הם, ומשיב **בְּגִין דְּלִית בְּהוֹן דַּעַת לְאִשְׁתְּזָבָא** מיני׳ לפי שהם כחינוקות שאין בהם דעת להנצל ממנה, להיותו להנצל מן ההפסד שהעשירות גורם, שלפעמים מדיחהו מעבודת הקב״ה, **אֲבָל לֵב מֵבִין** מי שיש לו לב מבין **אִשְׁתְּזִיב מִנַּיְיהּ** הוא ניצל ממנה, **דְּתַמָּן צַדִּיק** שבלבו יש נפש הקדושה שהוא לזיק, והוא מתגבר על פתויי היצר וניצל ממנו, **וְרָזָא דְּמִלָּה** וסוד הדבר נרמז כמה שכתוב טוב **לִפְנֵי הָאֱלֹהִי״ם יִמָּלֵט מִמֶּנָּה** הלזיק שהוא טוב לפני האלהי״ם ימלט מן פתוי היצר, **וְחוֹטֵא** להיותו הרשע **יִלָּכֵד בָּהּ** ברשתה של הלילי״ת שהיא הנוקבא דקליפה.

שחוק הכסיל אל אחר כנ"ל. וזה שכתוב שם לבתר קטילת לון. כי בוודאי הממון שהוא בחי' טחול עצבות וכו' כנ"ל הורגת אותם, כי הממון שלו הוא בבחי' מיתה אנפין חשוכין עצבות וכו' כנ"ל.

עוד ביאור ששמע מוהרנ"ת ונקודת החידוש כאן הוא הפסוק (קהלת ז כו) "ומוצא אני מר ממות את האשה, אשר היא מצודים וחרמים לבה, אסורים ידיה, טוב לפני האלהים ימלט ממנה, וחוטא ילכד בה". כי צדיק נקרא טוב כמ"ש "אמרו צדיק כי טוב", ורבנו מבאר עפ"י התיקונים שצדיק הנקרא טוב, הוא הבר דעת להנצל מתאוות הממון, דהיינו שיש לו דעת להבין גם בלבו להיות שמח בחלקו, אבל חוטא נקרא קטן בלא דעת לבן נלכד בה.

וזהו מה שכתוב לעיל שהיו שואלים את החתן על אשתו החדשה [י"ח]**, מצא או מוצא,** זה אמור גם על הפרנסה של אדם, כי כשהוא שקוע בתאוות ממון אזי הוא בחי' מוצא **שתאוות ממון הוא בחי' מוצא אני מר ממות את האשה וכו' כנ"ל. כי כן מבואר שם בתיקונים (תיקון ע' הנ"ל), ומוצא אני מר ממות את האשה ודא טחול** עצבות ודאגה **וכו'. אך פרנסה דקדושה הוא בחי' מצא אשה מצא טוב וכו' שהוא בחי' הצדיק כנ"ל** שקשור לפני ה' מדת האמת וחזק באמונתו**. כי הצדיק האמת ניצול מזה, כי אין הממון מזיק לו, כי עליו נאמר** [י"ט] **טוב לפני האלקים ימלט ממנה וכו'. כ"ש שם בתיקונים (תיקון ג' הנ"ל)** טחול דא לילית אמא דערב רב, שחוק הכסיל, מאן כסיל, דא אל אחר ס"מ, וטחול איהו לילית, מארת ה' בבית רשע, ואיהי אסכרא לרבייא, דאינון חייביא, חייכת בהון בעותרא בהאי עלמא, ולבתר קטילת בהון **ואמאי איתקריאו רביי' בגין דלא אית בהון דעת לאישתזבא מיני' , אבל לב מבין אישתזיב מיני' דתמן צדיק. ורזא דמלה טוב לפני האלקים ימלט ממנה וחוטא ילכד בה. כי צריך חכמה ודעת גדול לזה, שלא יזיקנו הממון שלא יכלה ימי חייו** כמבואר לעיל שצריך לזה שתי לידות כדי להוליד את הממון עם המוחין של הסתפקות ועשירות דקדושה שהיא שמח בחלקו, בחי' דעת קנית מה חסרת**. כי רוב העולם נלכדו בזה, היינו בתאוות ממון** כי רוב העולם חסרי דעת**, והממון הורגת וממית אותם כנ"ל. וא"א להנצל מזה כ"א ע"י הצדיק שנאמר עליו טוב לפני האלקים ימלט ממנה וכו' כנ"ל, אשרי לו: ע"ש בתיקונים (תיקון ג' הנ"ל)**[כ]**, ותיקון ע' הנ"ל, ותראה נפלאות, איך עתה שפתח רבינו ז"ל את עינינו וגילה לנו את ההקדמות החדשות הנפלאות המבוארים לעיל בהתורה הזאת, עתה עתה מבוארים היטב דברי התיקונים הנ"ל. כי עתה מבוארים שם כל דברי רבינו הנ"ל, ראה והבן וחכם, ע"ש בתיקון ע'**/[כא] **הנ"ל מ"ש שם,** שם בתיקונים עפ"י הגמ' יבמות

[י"ח] אות ג'

[י"ט] סוף הפסוק הנ"ל מוצא אני מר וכו'

[כ] מתרלו- (תיקון ג' הנ"ל ותיקון ע' הנ"ל)

[כא] **תיקון ע' דף קלד. – להבין מה מאמר הכתוב בעה"ב, נקדים מה שמבואר בהמשך המאמר כי המזלות של המלט ניכרות בגוף המלט, ועל זה מוריס שרטוטי הגוף, שמלט הס יפיס לו יש לו מזלות טובות, וכן להיפך. והמזלות והמעשים הטובים של המלט נעשים בכח נשמתו, מלט יש לו נשמת לייק, וכן להיפוך. וכן מבואר כי המלה היא כמו גופו של בעלה.**

תָּא חֲזֵי בְּלָאו הָכִי לָאו לְמַגְנָא אָמְרוּ קַדְמָאִין כִּי לֵית בְּחֻכְמָה מֵהֶם (בב"ר פס"ח ט'), **אֵין הָרוֹכֵב טָפֵלָה לַסּוּס** פירוש אין הנשמה טפלה אל הגוף, שהוא כסוס שהנשמה רוכבת עליו, **אֶלָּא הַסּוּס טָפֵלָה לָרוֹכֵב** אלא הגוף טפל לנשמה, ומפרק דְּסוּס אִיהוּ נוּקְבָא לְרוֹכֵב דְּאִיהוּ אָדָם כי הסוס שהוא הגוף, הוא בחינת נקבה וטפלה להרוכב עליו, שהוא הנשמה הנקראת אדם, **אִם זָכָה** אם זכה האדם במלות ומעשים טובים ונעשה לייק, **אִתְּמַר בֵּיהּ** נאמר בו **אֶעֱשֶׂה לּוֹ עֵזֶר** הגוף עוזר לו לקיים את התורה והמלות, **וְאִם לָאו** ואם לא זכה במלות ומעשים טובים, **כְּנֶגְדּוֹ, יֵצֶר הָרָע** שנעשה לו הגוף יצר הרע, **עָלֶיהָ אִתְּמַר** על הגוף נאמר **וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה** שהוא הגוף המבטל את האדם מעבודת קונו, והוא בחינת אדם כללי הנשמה, וגם אשתו הנשמית בכלל כל הנזכר, כי הכל עולה לכלל אחד כדמפרש ואזיל.

ואמר כי אדם המלה וְדָא טְחוֹל שַׁבְתָּאִי היא בעין טחול וכוכב שבתאי, שהם רומזים על הגוקבא של הס"מ, **עֵזֶר דָּא שְׁכִינְתָּא** אבל עזר היא השכינה סוד אדם טובה, **עָלָהּ אִתְּמַר** עליה נאמר **מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב** שהיא עוזרתו לעבודת הקב"ה, **וַיָּפֶק רָצוֹן מֵיְיָ"ה** שהאדם זכה לרצון טוב מהקב"ה (משלי י"ח). **וּבְגִין דָּא הֲווֹ אָמְרֵי מָאנֵי מַתְנִיתִין** ובשביל זה אמרו חכמי המשנה (במס' פירקין דף ח ע"ב), מי שנעשה אדם במדרגת ישראל, היו שואלים שהוא **מָצָא אוֹ מוֹצֵא** לרמוז על שתי בחינות נשים הנ"ל. (רמ"ק והגר"פ)

לְזִמְנִין תִּשְׁכַּח סוּסְיָא דְּאַתְגָּאֲה וְאַפֵּיל לְרוֹכְבוֹ תְּחוֹתָהּ לפעמים המלה סוס שמתגאה ומפיל את רוכבו מתחתיו, ומפרק **דָּא אִתְּתָא בִּישָׁא** זו היא אדם רעה המתגברת על בעלה ומפילתו בחטאים, וכן לפעמים הגוף גובר על הנשמה, **לְזִמְנִין תִּשְׁכַּח סוּסְיָא עַל סוּסְיָא** לפעמים המלה שאדם רוכב על הסוס, רומז על לייק השולט על הגוף, וכן יש אין ביניהו, כי **לְזִמְנִין אִישׁ** לפעמים הוא איש לייק, **לְזִמְנִין עֶבֶד** לפעמים הוא עבד, דהיינו רשע.

סג./[כב]\ על הפסוק שאמר הקב"ה לא טוב היות האדם לבדו נעשה לו עזר כנגדו ודרשו בגמ' אם זכה אזי היא עזר לו ואם לא זכה אזי היא כנגדו. והתיקוני זוהר משווה את הגוף והנשמה לאשה ובעלה, ורבינו מוסיף גם שרומז לאדם וממונו **אם זכה וכו'** אזי אשתו וממונו הם **עזר** לו [כג]/[כד]\ **ואם לאו** אם לא זכה אזי הם **כנגדו וכו'** [כה] וכשהיא כנגדו **עלי' אתמר ומוצא אני מר ממות את האשה ודא טחול שבתאי וכו'** [כו]**(היינו בחי' עצבות ומרה שחורה, שהוא בחי' טחול שבתאי פתיא אוכמא כידוע).** דהיינו שאם הוא קשור לקליפת אשת הס"מ שהיא בחי' עצבות ודאגה אזי הפרנסה כנגדו גורמת לו עצבות ודאגה, ואם הוא זוכה להיות דבוק באמת ואמונה אזי הפרנסה שלו היא **עזר דא שכינתא** דהיינו שהוא דבוק בשכינה הקדושה **עלה אתמר מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה' ובגין דא הוו אמרי מארי מתניתין מצא או מוצא. ע"ש היטב והבן, ותראה שכל דברי רבינו ז"ל מבוארים עתה שם ובתיקון ג' הנ"ל באר היטב:**

[כז](ואומר מוהרנ"ת **זאת התורה היא לשון רבינו ז"ל בעצמו עד המקום שנרשם לעיל. ומשם והלאה הוא מלשוני מה ששמעתי עוד דברים שלא נתבארו בלשונו הקדוש** שנכתבו לעיל. **ועוד לאלוה מילין,** עוד דברים **מה ששמעתי והבנתי מפיו הקדוש בעת שזכיתי לשמוע מפיו הקדוש התורה הזאת. וזהו)**

קשים מזונותיו כפליים כיולידה[כח], כי היולדת ראמת ע' קלין והכא יש ק"מ קלין וכו', עיין לעיל [כט].

מוהרנ"ת מוסיף ביאור למה שנאמר לעיל שצריך שתי לידות כדי להוליד ממון דקדושה, כי הכלל כשאדם עוסק במשא ומתן בהכרח שבתחילה יפול לתאוות הממון ואז צריך לצעוק בחי' ע' קולות כדי לזכות להארת האמת להנצל מהתאווה ולחזור לאמונה, ומבאר שעל כן צעקותיו קמ קלין, וצעקות השכינה על הנופל לתאוות מממון קלני מראשי קלני מזרועי הן בחי' אחת, שכיון שבהמשכת ממון דקדושה בהכרח ליפול תחילה לתאווה נמצא שלידת הממון היא היציאה מהתאווה והעלאת השכינה מהקליפות, וצעקתינו היא עם צעקות השכינה שתוליד את הממון עם מוחין של הסתפקות ושמחה.

ועל כן כנ"ל צריך שתי לידות כי צריך להמשיך את הדעת לראש ואח"כ לזרוע, ועל זה צועקת השכינה קלני מראשי קלני מזרועי, כי קלני יש לו שני פירושים לשון קולות ולשון קל איני, דהיינו כבידות וזהו שצועקת ע' קלני, דהיינו קולות של כבד עלי ראשי מחסרון הדעת, וע' דהיינו קולות של כבד עלי זרועי מחסרון הדעת.

כי צריכים להתנסות ולהצטרף בתאווה זו של ממון [לקודם] שזוכין למו"מ באמונה להרויח ולהוליד ממון דקדושה, דהיינו שצריכין להתגבר מאוד[לא] בשעה שעוסק במו"מ שלא יפול אז לתאוות ממון כלל ח"ו. רק משאו ומתנו יהיה באמת ובאמונה, כי מיד שמתחיל לעסוק במו"מ בהכרח שיתגבר עליו מאד תאוות ממון וצריך להתגבר **ולשבר ולבטל כל המחשבות והבלבולים והתאוות של ממון שבאים עליו. רק כל כוונתו יהיה בשביל הש"י לבד, כדי שיזכה לעבוד הש"י ע"י הממון שירויח וליתן צדקה**/[לב]\ **להחזיק לומדי תורה ועובדי ה" וכו'. ובשביל זה קשים מזונותיו של אדם כפליים כיולידה[לג], כי היולדת צריכה לסבול**

[כב] **יבמות דף סג.** ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב אעשה לו עזר כנגדו זכה עוזרתו לא זכה כנגדו ואיבא דאמרי ר' אלעזר רמי כתיב כנגדו וקרינן כניגדו זכה כנגדו לא זכה מנגדתו אשכחיה רבי יוסי לאליהו אמר ליה כתיב אעשה לו עזר במה אשה עוזרתו לאדם אמר ליה אדם מביא חיטין חיטין כוסס פשתן פשתן לובש לא נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו.

[כג] בראשית ב יח

[כד] **בראשית פרק ב** (יח) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ:

רש"י – עזר כנגדו – זכה עזר לא זכה כנגדו להלחם:

[כה] **יבמות סג.**

[כו] ביאור מוהרנ"ת בתקפא

[כז] מוהרנ"ת בתקפא

[כח] מתרלו - כיולדה

[כט] **סוף אות א'**

[ל] בתקפא – קידם בתרלד ומתרלו - קודם

[לא] מתרצו - מאד

[לב] **כמבואר** גם בתורה כט ותורה כה שעיקר תיקון הממון הוא שמכווין להרויח על מנת ליתן צדקה

[לג] מתרלו - כיולדה

חבלי לידה [לד] **וצריכה לצעוק ע' קלין קודם הלידה. והכא יש ק"ם קלין שהשכינה צווחת ח"ו** שבעים **קלני מראשי** ושבעים **קלני מזרועי על הנופלים בתאוות ממון** דהיינו על קליפת תאוות ממון שהיא פגם המחשבה שבראש שחושב שבחכמתו הצליח להרויח, ופגם המעשה שבזרוע שמרגיש שכוחי ועוצם ידיו עשו את החיל (עיין לפל"ח). **וקודם שמרויחין ממון צריכין לילך ולעבור ולהתנסות ולהצטרף דרך אלו הק"ם קלין** בהכרח ליפול לתאוות ממון שהיא ע' ע"ז ועי"ז להפיל את השכינה לע' עבודות זרות, וע"כ צריך להשתתף עמה בצרתה **ולצעוק ולהתפלל להש"י לעבור עליהם בשלום ולהנצל מהם. ע"כ קשים מזונותיו כפליים כיולדה דאלו התם ע' קלין והכא ק"ם קלין, והבן** דהיינו כיון שבהכרח שיפול לתאוות ממון קודם שיזכה לממון דקדושה לכן צריך לצעוק ק"מ קולות וצעקות של היולדת להתגבר על הע' עבודות זרות שנפל אליהן ע"י תאוות ממון והן גורמות את החבלי לידה של הממון דקדושה, וצעקותיו הן השתתפות עם צעקות השכינה שהפיל ע"י תאוות הממון שנפל בה ועי"ז מתגבר על חבלי הלידה ומוציא את השכינה מהקליפות ועוזר לה שצעקותיה להוליד את הממון דקדושה כי כל השפע לעולם מגיע לזעיר וממנו לשכינה והיא משפיעה למטה לבני העולם בבחי' ותתן טרף לביתה:

גם ביאר אז שק"ם קלין הם ב"פ ע', היינו קלני מראשי קלני מזרועי, שהם בחי' שני מיני קולות מראשי ומזרועי. וכל קול הוא בחי' ע' קלין של היולדת והכא הם כפולים. קלני מראשי קלני מזרועי, קלני לשון קול, ע"כ הם ק"ם קלין נראה שכוונת מוהרנ"ת שהחידוש כאן הוא שצעקות השכינה קלני מראשי קלני מזרועי הן ב"פ ע' קלין שצריך לצעוק להוליד את הממון דקדושה. ובאמת זה חידוש כי לכאורה צעקות השכינה על הנופל לתאוות ממון הן לא לידה אלא צער, וזה שמחדש כאן מוהרנ"ת שכיון שבהכרח ליפול לתאוות ממון בתחילת המו"מ לכן בהכרח שמפיל את השכינה עמו לתאוות ממון וצעקותיה עליו שנפל הן הן צעקות הלידה של הממון דקדושה, נמצא שהחבלי לידה של לידת הממון דקדושה הן קליפת התאוות ממון שהיא ע' עבודות זרות שרוצה למנוע את לידת ממון דקדושה, ולהכניע אותה צריך ק"מ קלין, להכניע אותה בבחי' מחשבה ובבחי' המעשה :

כהמשך להנ"ל שהמשכת ממון דקדושה הוא ההתגברות על התאוות ממון שבהכרח ליפול בה בתחילה, מבאר שעיקר צעקתינו להתגבר על התאוות ממון, היא לזכות למדת האמת, כי רק מדת אמת יש לה עמידה, ואזי הממון הנמשך על ידה מעמיד את בעליו על רגליו, אבל ממון הנמשך בלא אמת הוא בחי' שקר שאין לו רגלים ואין לו עמידה, אלא מפיל את בעליו לעצבות דאגה וכבדות. ובאמת לא נחשב ממון כלל, כי אל אחר איסתרס ולא עביד פרי, כי הוא עפר וחסרון ועצבות ודאגה.

ונ"ל כוונתו עפ"י המבואר גם בתורה מז שממדת "ואמת" שביי"ג מדות של רחמים שהיא בחי' פני ה' שהם כנגד התרי תפוחין הפנויים משיער בי"ג תיקוני דיקנא דאריך, משם נמשך מדת ההסתפקות והשובע וזה שמבואר כאן שע"י מדת האמת ואור הפנים אזי יש להאדם דעת להיות שמח בחלקו ואזי הוא עשיר באמת כחז"ל באבות איזהו עשיר השמח בחלקו, די דעת קנית מה חסרת.

כי באמת כל הרווח המכונה בשם לידה וכל הממון וכל ההשפעות נמשכין רק משבירת תאוות ממון, שהיא בחי' אמת כנ"ל. וזהו בחי' קושטא קאי כמבואר בגמ' **{שבת קד.}**[לה]/לו\, שבאו נערים ודרשו בסוד האותיות ואמרו ש' שקר ת' אמת, ומאי טעמא אותיות שקר לכולן עמידה על רגל אחת ואמת לאותיותיה מושב רחב, כי לאמת יש עמידה ולשקר אין עמידה. דהיינו שממון דקדושה שהוא עם דעת והארת האמת הוא מעמיד את בעליו על רגליו, אבל ממון אם תאוות ממון שהיא ע"ז ושקר אינו מעמיד את בעליו על רגליו אלא מפיל אותו. ומבאר רבנו שכך גם מצאנו בתורה שהממון נקרא יקום כי מעמיד את האדם על רגליו **כי אמרו רז"ל {פסחים קיט.}**[לז]/לח\על הפסוק שמתאר את בליעת דתן ואבירם וביתם

[לד] לשה"כ הושע יג יג חבלי יולדה

[לה] זהר משפטים קטז.

[לו] **שבת דף קד.** אמרי ליה רבנן לרבי יהושע בן לוי אתו דרדקי האידנא לבי מדרשא ואמרו מילי דאפילו בימי יהושע בן נון לא איתמר כוותייהו אל"ף בי"ת אלף בינה גימ"ל דל"ת גמול דלים וכו' ...שי"ן שקר תי"ו אמת מאי טעמא שקר מקרבן מיליה אמת מרחקא מיליה שיקרא שכיח קושטא לא שכיח ומאי טעמא שיקרא אחדא כריעה קאי ואמת מלבן לבוניה קושטא קאי שיקרא לא קאי. וכו'

רש"י – אחד כרעא – כל אות ואות שבו עומדת על רגל אחד:

אמת מלבן לבוני – מושכבין תחתיה אותיותיה כמין לבינה, דאל"ף הרי יש לה שתי רגלים ומושבה טוב, ורגל השני רחב:

[לז] סנהדרין קי. ילקוט שמעוני תורה סוף רמז תתנו, פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) קרח דף קטו: ד"ה וכל ישראל. וצ"ע הרי קרח ממונו הפיל אותו, כמובא במדרש שנתגאה ושיחד בו עדתו לחלוק על משה רבנו. וגם דתן ואבירם כשהיו עשירים ממונם הכשילם לרדוף את משה רבנו כפרש"י עה"פ כי מתו האנשים וכו'.

[לח] **פסחים דף קיט.** אמר רבי חמא (בר) [ברבי] חנינא שלש מטמוניות הטמין יוסף במצרים אחת נתגלה לקרח ונכלע עמו כמלמה ואחת נתגלה לאנטונינוס בן אסוירוס קיסר רומי בזמן רבי ואחת גנוזה לצדיקים לעתיד לבא. כתיב בקהלת (ה יב) "יש רעה חולה ראיתי תחת השמש עשר שמור לבעליו לרעתו" אמר רבי שמעון בן לקיש זו עשרו של קרח שכלכלה שהיה עשיר כל כך לא היה מתגמה לחלוק על משה רבנו ולא היה נוטל

וכל רכושם (דברים יא ו) "אשר פצתה הארץ את פיה ותבלעם ואת בתיהם ואת אהליהם **ואת כל היקום אשר ברגליהם** [לט]/מ\שגם כל ממונם נבלע עמהם, כי "יקום" **זה ממונו** [מא]/מב\ **של אדם שמעמידו על רגליו** [מג]/מד\ ובגמ' שם משמע שהדברים מכוונים לממונו של קרח דייקא שהיה שמור לו לרעתו ולא

מהעולם (רמב"ם). שכממונו שיחד את עלתו לחלוק על משה רבנו (תורה תמימה ומהרש"א סנהדרין קי) (שנאמר) (דברים יא ו) "אשר פצתה הארץ את פיה ותבלעם ואת בתיהם ואת אהליהם ואת כל היקום אשר ברגליהם". אמר רבי אלעזר היקום אשר ברגליהם זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו ע"כ מי שמין לו ממון נקרא פושט רגל כי מין לו עמידה על רגליו (תורה תמימה). אמר רבי לוי משאוי שלש מאות פרדות לבנות היו מפתחות בית גנזיו של קרח וכולהו אקלידי וקליפי דגלדא:

סנהדרין קי. – (קהלת ה–יב) עושר שמור לבעליו לרעתו אמר ר"ל זה עושרו של קרח (דברים יא–ו) ואת כל היקום אשר ברגליהם א"ר אלעזר זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו ואמר רבי לוי משוי ג' מאות פרדות לבנות היו מפתחות של בית גנזיו של קרח וכולהו אקלידי וקילפי דגילדא א"ר חמא ברבי חנינא ג' מטמוניות הטמין יוסף במצרים אחת נתגלתה לקרח ואחת נתגלתה לאנטונינוס בן אסוירוס ואחת גנוזה לצדיקים לעתיד לבא וא"ר יוחנן קרח לא מן הבלועים ולא מן השרופין לא מן הבלועין דכתיב (במדבר טז–לב) ואת כל האדם אשר לקרח ולא קרח ולא מן השרופים דכתיב (במדבר כו–י) באכול האש את חמשים ומאתים איש ולא קרח במתניתא תנא קרח מן השרופין ומן הבלועין מן הבלועים דכתיב (במדבר כו–י) ותבלע אותם ואת קרח מן השרופין דכתיב (במדבר טז–לה) (ותצא אש מלפני ה') [ואש יצאה מאת ה'] ותאכל את חמשים ומאתים איש וקרח בהדייהו. ועיין מלקט תגחומת כילא

[לט] דברים יא ו', ונזכרים שם רק דתן ואבירם. ועיין רמב"ן ורבנו בחיי ודרשות הר"ן דרוש י' מדוע קרח לא נזכר ועיין סנהדרין י'. שנחלקו אם קרח היה מהבלועים.

[מ] **דברים פרק יא** (ו) וַאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָתָן וְלַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב בֶּן רְאוּבֵן אֲשֶׁר פָּצְתָה הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וַתִּבְלַעֵם וְאֶת בָּתֵּיהֶם וְאֶת אָהֳלֵיהֶם וְאֵת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם בְּקֶרֶב כָּל יִשְׂרָאֵל:

רש"י (ו) **בקרב כל ישראל** – כל מקום שהיה אחד מהם בורח הארץ נבקעת מתחתיו ובולעתו אלו דברי רבי יהודה אמר לו רבי נחמיה והלא כבר נאמר ותפתח הארץ את פיה ולא פיותיה א"ל ומה אני מקיים בקרב כל ישראל א"ל שנעשית הארץ מדרון כמשפך וכל מקום שהיה אחד מהם היה מתגלגל ובא עד מקום הבקיעה: **ואת כל היקום אשר ברגליהם** – זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו:

כלי יקר (דברים יא ו) – ואת כל היקום אשר ברגליהם, פירש"י זה ממונו של אדם המקיימו על רגליו, וכי מי שאין לו ממון חיגר ברגליו ולא עמדה לו כל חכמתו ושאר המעלות האנושית. ונראה שבגנות קנין הממון הוא מדבר כי הוא הפחות שבכל ד' מעלות שמנה הרמב"ם (בח' פרקים) והם החכמה, והגבורה, והמדות, והעושר, כי כולם דבוקים באדם, והעושר חוץ ממנו, כי החכמה מקורה בראש ובמוח ולב, והגבורה מקורה בלב כי מי שהוא רך הלבב אינו גבור, אבל העושר דבוק ברגלו כי יתרון ארץ בכל היא, (קהלת ה ח) והארץ מדרס לרגליו **ודין הוא שיהיה הפחות שבכולם ויהיה נתון תחת ממשלת האדם לעשות בממונו מה שירצה, אבל לסוף מוחלפת השיטה שממונו מתגבר עליו אל כל אשר יחפוץ יטנו ועלה מן הארץ משפל מצבו כאשר יקום איש על רעהו כך יקום ממונו עליו ושליט בו ומעבירו על דעתו ועל דעת קונו, לכך קראו היקום אשר ברגליהם** כי זה העצב נבזה האחוז בחבלי בוז ונתון תחת כפות רגליו הוא היקום אשר יקום עליו למשול בו, וכאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש (דברים כג כו). כך קנין זה מביא את בעליו בסכנות רבות והוא אשר המית את קרח כי בטח בעשרו ונפל, לכך קרא לממונם של קרח ועדתו היקום אשר ברגליהם:

[מא] היקום זה ממונו עיין לק"ה מאבד ממון חברו ומסור סוף הלכה א. ועיין עיני יצחק שכתב מי שמחזיק שממונו מעמידו, ממונו שמור לרעתו. והפנים יפות כתב מעמידו על רגליו להיות עשיר יענה עזות בקומה זקופה דוחק השכינה. והכלי יקר הקשה על פרש"י אטו עני הוא חיגר אלא שהעושר דבוק ברגלו והדין שיהיה נתון תחת ממשלתו אבל לבסוף מוחלפת השיטה ומתגבר עליו כאשר יקום איש על רעהו ומשתלט עליו ומעבירו על דעתו ודעת קונו, לכן נקרא היקום אשר ברגליהם.

[מב] **הממון נקרא יקום** – עיין לק"ה מאבד ממון חברו ומסור סוף הלכה א – **וְעַל כֵּן הַמָּמוֹן נִקְרָא יְקוּם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וְאֶת הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם זֶה הַמָּמוֹן שֶׁמַּעֲמִידוֹ עַל רַגְלָיו, בְּחִינַת ק"ם הַנ"ל, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהוֹלִיד מָמוֹן כִּי אִם עַל יְדֵי בְּחִינַת הק"ם קָלִין כַּנַּ"ל.** וּבְשִׁבְיל זֶה נִקְרָא הַמָּמוֹן יְקוּם לְשׁוֹן תְּקוּמָה בְּחִינַת ק"ם הַנַּ"ל. וְזֶה שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שָׁם שֶׁכָּל הַנְּפִילוֹת עַל יְדֵי הַתַּאֲוַת מָמוֹן, עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב ק"ם הַנַּ"ל. וּבְשִׁבְיל זֶה נוֹפֵל עַל יְדֵי שֶׁפָּגַם בִּבְחִינַת קָם בְּחִינַת ק"ם קָלִין הַנַּ"ל. אֲבָל כְּשֶׁזּוֹכֶה לַעֲבֹר בְּשָׁלוֹם דֶּרֶךְ אֵלּוּ הַק"ם קָלִין וְיוֹצֵא וְעוֹלֶה מִשָּׁם בְּשָׁלוֹם וְזוֹכֶה לְהוֹלִיד וּלְהַרְוִיחַ מָמוֹן דִּקְדֻשָּׁה עַל יְדֵי זֶה יֵשׁ לוֹ תְּקוּמָה עַל יְדֵי הַק"ם קָלִין שֶׁהֵקִים וְהֵרִים אוֹתָן אֶל הַקְּדֻשָּׁה. וּבְשִׁבְיל זֶה נִקְרָא הַמָּמוֹן יְקוּם שֶׁמַּעֲמִידוֹ עַל רַגְלָיו בִּבְחִינַת קם כַּנַּ"ל:

וְזֶה בְּחִינַת [מַה] שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַבְרָהָם, וַיָּקָם שִׂדֵּה וְכוּ' לְאַבְרָהָם לְמִקְנָה. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י, תְּקוּמָה הָיְתָה לוֹ שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ לְיִדּוֹ. כִּי כָּל הַקִּנְיָנִים שֶׁל אַבְרָהָם הֵם בִּבְחִינַת ק"ם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם תְּקוּמָה עַל יְדֵי הַק"ם קָלִין בַּקְּדֻשָּׁה כַּנַּ"ל. כִּי גַּם מָמוֹן שֶׁבְּקְדֻשָּׁה מוֹלִידִין וּמַרְוִיחִין עַל יְדֵי הַק"ם קָלִין שֶׁצְּרִיכִין לַעֲבֹר וְלִילֵךְ וְלִסְבֹּל בְּחִינַת בְּעִצְבוֹן תֹּאכְלֶנָּה וְלִצְעֹק אֵלּוּ הַק"ם קָלִין וְלַעֲלוֹת מִשָּׁם וּלְהוֹלִיד וּלְהַרְוִיחַ מָמוֹן דִּקְדֻשָּׁה וַאֲזַי יֵשׁ לוֹ תְּקוּמָה עַל יְדֵי בְּחִינַת הק"ם קָלִין כַּנַּ"ל. אֲבָל לְהֵפֶךְ פּוֹגֵם בְּאֵלּוּ הק"ם קָלִין וַאֲזַי יֵשׁ לוֹ נְפִילָה כַּנַּ"ל, כִּי כָּל הַנְּפִילוֹת עַל יְדֵי תַּאֲוַת מָמוֹן, עַל יְדֵי פְּגַם ק"ם קָלִין הַנַּ"ל. וְעַל כֵּן הַמַּסּוֹר שֶׁפּוֹגֵם בָּזֶה כַּנַּ"ל, עַל כֵּן מוֹרִידִין אוֹתוֹ וְלֹא מַעֲלִין, כִּי נוֹפֵל וְאֵינוֹ קָם בִּבְחִינַת וְכָבֵד עָלֶיהָ פִּשְׁעָהּ וְנָפְלָה וְלֹא תֹסִיף קוּם, כִּי פְּגַם בְּק"ם קָלִין הַנַּ"ל. עַל כֵּן מַפִּילִין וּמוֹרִידִין אוֹתוֹ וְלֹא מַעֲלִין כִּי אֵין לוֹ תְּקוּמָה כַּנַּ"ל. וְזֶה בְּחִינַת [מַה] שֶׁאָמְרוּ, מוֹרִידִין אוֹתוֹ לַבּוֹר וְכוּ', כִּי בּוֹר דָּא טְחוֹל וְכוּ', בְּחִינַת פְּגַם תַּאֲוַת הַמָּמוֹן, כַּמּוּבָא שָׁם בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, כִּי הוּא פְּגַם בָּזֶה כַּנַּ"ל:

וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶׁכָּתוּב, הֶחָמֵץ קָם לְמַטָּה רֶשַׁע, הֶחָמֵץ זֶה בְּחִינַת פְּגַם תַּאֲוַת הַמָּמוֹן שֶׁעַל יְדֵי זֶה בָּא לִגְזֵלוֹת, עַל יְדֵי זֶה נִפְגָּם בְּחִינַת קָם בְּחִינַת הק"ם קָלִין הַנַּ"ל. וְנַעֲשָׂה מַטֵּה רֶשַׁע, חֵט וְשָׁלוֹם. אֲבָל לֶעָתִיד שֶׁיִּזְקֵים, בְּיוֹם הַהוּא יַשְׁלִיךְ הָאָדָם אֶת אֱלִילֵי כַּסְפּוֹ וְאֶת אֱלִילֵי זְהָבוֹ וְכוּ', שֶׁיִּתְבַּטֵּל תַּאֲוַת מָמוֹן וְיַעַבְרוּ וְיִחְלְפוּ חֶבְלֵי לֵדָה וְתִצְמַח וְתוֹלִיד הַיְשׁוּעָה, אָז נֶאֱמַר, נָפְלָה לֹא תֹסִיף קוּם בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל, כִּי כְּבָר סָבְלוּ חֶבְלֵי לֵדָה וְצָעֲקוּ הק"ם קָלִין עַד שֶׁנּוֹלְדָה הַיְשׁוּעָה וּמֵעַתָּה תִּהְיֶה לָנוּ תְּקוּמָה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן:

[מג] עיין צידה לדרך על פרש"י דברים יא ו' שמבאר עפ"י פרש"י ויקרא כה לה כי ימוך אחיך, אל תניחהו שיפול, הרי שעני אין לו עמידה. והבאר מים חיים כתב כיון שחשוב כמת אין לו עמידה. והזוהר וישלח קעא. כתב שהכוונה לתמכי אורייתא שבזכות ממונם שמחזיקים לומדי תורה יש להם עמידה לעת"ל.

[מד] **כך דרש רבי אליעזר** בגמ' פסחים קיט. וסנהדרין קי. ורש"י הביאו בביאור הפסוק. **וצ"ע** שדייקא על הממון של קרח דרשו זאת אע"פ שהיה שמור לרעתו והפילו כמבואר שם בגמ'. ובמדרש רבה ריש פ' קרח אמרו ששיחד בממונו את אנשיו לחלוק על משה רבנו נמצא שלא העמידו על רגליו אלא אדרבה בגללו נבלע באדמה. ואע"פ שקרח לא נזכר שם בפסוק, ובאמת נחלקו בגמ'אם היה מהנבלעים או מהנשרפים או משניהם. אבל בגמ' משמע שעל עשרו מכוונים הדברים. (ואולי כיון שבני קרח לא מתו יש בחי' שנשאר לו עמידה) ועיין לעיל **פי' הכלי יקר** שם שמקשה על פרש"י וכי מי שאין לו ממון הוא חיגר. ודורש את הפסוק בגנות הממון שקם על בעליו למשול בו,

העמידו אלא הפילו לשאול תחתיות/[מה], עכ״פ יש בחירה בזה והמתגבר על יצרו וצועק קמ קלין זוכה שהממון יעמידו על רגליו (לק״ה). **וע״כ עיקר המעמד פרנסה** דקדושה **היינו ממונו של אדם שמעמידו על רגליו**/[מו], **הוא על ידי אמת** כי ממדת ״ואמת נמשך מדת ההסתפקות והשמחה בחלקו, **שהוא בחי׳**

כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש. עי״ש. וגם עיני יצחק על הגמ׳ פירש שמי שמחזיק שממונו מעמידו לו הוא שמור לרעתו. וגם הפנים יפות על החומש כתב שמעמידו על רגליו לרעה להיות עשיר יענה עזות ובקומה זקופה דוחק השבינה. ועפ״י הפשט באמת צריך לומר שהכוונה בגשמיות כמו שפירש הצידה לדרך כיון שעני נקרא מך ונופל והבאר מים חיים כתב כיון שעני חשוב כמת נחשב שאין לו רגלים. אבל ברוחניות באמת בדרך כלל העשרות היא לרעה כדברי רבינו והמפרשים הנ״ל. אבל על רבינו שמביא גמרא זו קשה מאד כי כוונת רבינו לעמידה בבחי׳ קושטא קאי, וזה בוודאי קשה לומר על קרח. וצ״ע.

[מה] **ואולי כי קרח** היה צדיק כמבואר בתורה קפא רק טעה שלא התבטל למשה רבנו, וכן בפרפראות לחכמה על תורה א׳ תנינא, שנפילת קרח היה שזכה לשלימות ביראת שמים שע״ז היו דבריו נשמעים כמבואר בגמ׳ כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים, ועי״ז נפל לתאוות התמנות, וחשב שראוי לו להיות כהן גדול. ועי״ז נפל הרבה. ומבואר בספרים שלעתיד הוא יתוקן ויהיה כהן גדול. נמצא אע״פ שהממון הפילו זה אחרי שנפל למחלוקת אבל לפני כן באמת ממונו העמידו על רגליו כי היה בעל רוח הקדש וצדיק גדול הדבוק באמת. ויותר מזה מבואר בהיכל הברכה (במדבר טז יא ד״ה הנעדים״ שקרח וכל עדתו היתה כוונתם לשם שמים בהקטרת הקטרת להביא את הגאולה ע״י יחוד שמסר להם משה רבנו ורק בגלל שלא שיתפו את משה רבנו עמהם התגברה מדת הדין עליהם מאד. ולפ״ז גם בסוף היה דבוק באמת ורק כיון שחלק על משה רבינו צדיק הדור לא היה לו מלח להמתיק מרירות הממון. וכן דתן ואבירם עשו לשם שמים וכל מחלוקתם היה מחלוקת כיצד להנהיג את ישראל, ורק ע״י שחלקו על הצדיק שהוא המלח ממון חסר נפלו ע״י הממון. ואולי אפ״ל שכיון שאינו דומה לבעל תאוות ממון שמתואר כאן בתורה שיש לו דמים עכורים ממש לאסוף ממון לבטוח בו ודבוק בשקר לכן אין לממונו רגלים להעמידו. אבל צדיק שחולק לשם שמים על צדיק הדור אע״פ שזה חמור מאד אע״פ שבאמת ממונו הפילו אבל לא מצד תאוות הממון, ועיין תורה עב שמי שיש לו דעת צח כל שהו אין לו תאווה גשמית אלא לבו חלל בקרבו ויצה״ר שלו מלאך קדוש המטעה אותו בדחיקת השעה. ועוד ידוע שכל דור המדבר היו דור דעה נשמות גבוהות מבחי׳ לאה עם דעת עצום וגדול וכל שכן הגדולים שבהם היו עם דעת גדול מאד ובוודאי היה להם תיקון הברית מצד עצמם וכבר מבואר לעיל שאלת ריב״ל ומלח מי סריא, דהיינו שמי שתיקן בריתו לא יכול ליפול לתאוות ממון. ואע״פ שהחולק על צדיק הדור זה פגם עצום בעצם הברית, קשה מאד לומר שבגלל זה הוא נופל מתיקון הברית שאם כן חוזרת שאלת סבי דבי אתונא מילחא כי סריא במאי מלחי ליה, דהיינו מי שזכה לתיקון הברית בתכלית ואח״כ חולק על הצדיק הדור במה מלחי ליה. מאידך כל זה נדחה עפ״י המבואר באת ג׳ שהחולק על צדיק ממנו מגרש אותו הקב״ה לשמד תאוות הממון, מאידך כיון שמבואר בתורה קפא שרק בזכות תפלת יעקב אבינו לא הפילו קרח ועדתו את משה רבנו על כן שייך לומר לגביו שממונו העמידו על רגליו. אבל דוחק. ואולי פחות דוחק לתרץ כיוון שבדרך כלל מעמידו עכ״פ בגשמיות וכדברי התורה תמימה שבלא ממון נקרא פושט רגל. או כלק״ה הנ״ל שעכ״פ יש בחירה ובקמ צעקות לזכות לדעת קנית מה חסרת יכול שהממון יעמידו על רגליו וצ״ע. (וממה שהמדרש מציג את קרח כליצן ורשע נראה כוונתם ללמד עד כמה רע הדבר לחלוק על צדיק הדור אבל באמת להבין זאת כפשוטו זו טפשות כמבואר בהיכל הברכה)

[מו] **ועיין לעיל** אשה ופרנסה בחי׳ אחת נמצא אשה ופרנסה מעמידה את האדם על רגליו.

בליקוטי הלכות גניבה ב׳ ב–ז מבואר אופן המשכת הממון דקדושה דבעינן קמ קלין כפלים כיולדה כי הן שתי לידות מבאר שם שצריך להמשיך הממון תחילה מעינא חד דרחמי לבחי׳ דעת תורה שהיא בחי׳ מצות ה ברה מאירת עינים ואח״כ מבחי׳ עינים לבחי׳ מעשה בחי׳ מעמידו על רגליו. וזה בחי׳ קלני מראשי קלני מזרועי דהיינו לראש ומהראש לזרוע. וכן בחי׳ עינים ורגלים מחד עינא לעינים ומעינים למעמידי הרגלים. ועיין **תורה סט** שהממון בא לאדם מאור נפשה של אשתו לבן אוקירו לנשיכו דהיכי דתתעתרו.

איתא בזוהר רגלי דאיניש דא אתתא. וברגלין כמעט אין מוחין רק של עמידה והליכה ויש בזה גם מעלה שגם כשאין שכל והבנה נשאר על עמדו והולך בבחי׳ רגלי מוליכות אותי לבהמ״ד , בחי׳ מה שאדם עושה מתוך הרגל ובחי׳ רגלי איניש ערבין ליה.

ומבואר בהגר״א על ספרא דצניעותא הקשר בין עין ורגל כי גם עין היא כלי הליכה רוחני דהיינו שהעין היא הרגל בעולם היותר גבוה וזה בחי׳ המרגלים שהלכו לתור את הארץ דהיינו שהלכו לתור בעיניהם ואעפ״כ נקרא לרגל את הארץ

ועיין יבמות סג. רבי יוסי שאל את אליהו כתיב עזר כנגדו במה עוזרתו וא״ל אדם חיטה מביא האם חיטה אוכל צמר מביא האם צמר לובש וכו׳ נמצא מאירה את עיניו ומעמידתו על רגליו

וצ״ע מה הקשר בין מבשלת אופה לחם מחיטים ומכינה לבוש מצמר למאירה עיניו ומעמידה על רגליו.

וגם צ״ע הרי עזר כנגדו נאמר לפני החטא ואז מלאכים צלו לו בשר והכינו כל צרכיו.

ועוד צ״ע למה לא ענה תירוץ הכי פשוט לפריה ורביה שזה בוודאי הדבר היחיד שלא יכול בלעדיה.

לכן נ״ל שבאמת פו״ר זה פשיטא אלא שאל על יותר מזה ואליהו ענה לו שיש עוד דבר שא״א בלי האשה וזה ממון דקדושה כי מבואר **בתורה סט** שהממון מאור נפשה של האשה לכן א״א לזכות לממון דקדושה אלא ע״י שהיא זיווגו וע״י שמכבדה וזה שרמז לו חטה מביא חטא אוכל אלא מזה שאתה רואה שהיא מוכנה לשרת אותו אתה מבין שהיא זיווגו נמצא שעל ידה בא לו ממון דקדושה שמעמידו על רגליו ומאיר את עיניו וכנ״ל שממון נקרא יקום כי מעמידו על רגליו והמוחין של הממון נקראים בחי׳ מאירת עינים כנ״ל בלקוטי הלכות גניבה ב ב.

עוד עיין תנחומא כי תשא פ״ה שאלה מטרוניתא את רבי יוסי בן חלפתא הקב״ה משגמר לברוא את העולם מה עושה ענה לה מזווג זיווגים אמרה לו גם אני יכולה וזיווגה עבדים ושפחות ולמחר זה עיניה שמיטא וזה רגליה תבירא עינים ורגלים דייקא.

נמצא מדויק ודייקא לרבי יוסי בן חלפתא (הוא רבי יוסי הנ״ל ביבמות (ריצ״ח)) כי כשזוכה מעמידתו על רגליו ומאירה עיניו וכשלא זוכה אזי להיפך ודייקא בעין וברגל

האשה נלקחה מהאדם כאשר היה בתרדמה תרד–מה ירידת המוחין או תר–דמה הסתכלות בעיני הדמיון והמצב אז הוא שאין עמידה ואין ראיה וזהו שבאה להקימו ממצב זה אם זוכה. ואם לא זוכה אזי כנ״ל דין עיניה שמיטי דין רישיה פציעי דין רגליה תבירא. (עפ״י שיעור בזוהר של הריצ״ח תשנח שופטים– בענין מעמידו על רגליו ומאירה את עיניו)

שבירת תאוות ממון כנ"ל. וזה בחי' קושטא קאי, היינו ע"י אמת יש לו ממון שהוא בחי' עמידה שמעמידו על רגליו [מז]כנ"ל.

אבל שקרא לא קאי, כי שקר הוא ע"ז תאוות ממון כמו שארז"ל [מח](סנהדרין צב.)/[מט]\ המחליף בדיבורו כאלו עובד ע"ז [נ]. וע"כ ע"י שקר שהוא ע"ז תאוות ממון אין לו שום קיום ומעמד היינו שאין לו ממון הנקרא יקום וכו' כנ"ל ולא נקרא ממון כלל כי הוא רק מהות של חסרון**. וזהו שקרא לא קאי כנ"ל, כי ע"ז אל אחר אסתרס ולא עביד פירין כמבואר שם במאמר הנ"ל היטב [נא]. כי ע"פ הרוב, אלו הרודפים ביותר אחר**

[מז] בתרלו ציין כאן את המ"מ הנ"ל פסחים קיט ובתשכט העבירו לדלעיל

[מח] בתשכט נמחק המ"מ הזה

[מט] **סנהדרין דף צב.** – וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: כָּל הַמַּחֲלִיף בְּדִיבּוּרוֹ כְּאִילּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה. כְּתִיב הָכָא: (בראשית כ"ז:י"ב) ״וְהָיִיתִי בְעֵינָיו כִּמְתַעְתֵּעַ״, וּכְתִיב הָתָם: (ירמיה ג) ״הֶבֶל הַמָּה מַעֲשֵׂה תַּעְתֻּעִים״.

מהרש"א – כל המחליף בדיבורו כו'. מדלא כתיב מתעתע וכתיב כמתעתע בכ"ף הדמיון דרש ליה הכי שהוא מרמה ומחליף בדיבורו ומתעה בו חברו כאלו עובד עבודת כוכבים שנקרא תעתע כדכתיב תעתועים והוא מבואר כי האמת הוא כלל גדול בקיום התורה והזהיפך השקר. וכתב בעל עיקרים בזה שבעל עברה וגזלן בא לפני חכם אחד לקבל תשובה אלא שלא היה יכול לקבל עליו ולהעמיד על עצמו רבוי מצות שבתורה א"ל החכם קבל עליך דבר אחד לשומרו כראוי וא"ל הן א"ל החכם קבל עליך לומר אמת וקבל עליו לימים הלך ללסטם פגע בו איש אחד ואמר ליה להיכן אתה הולך נזכר שקבל עליו לומר אמת וסיפר לאיש ההוא וכן פגע באיש אחר וכו' מיד הרהר אותו לסטים אלו ב' יהיו עלי עדים להרגני וכו' עד שנמנע בעבור זה ממעשיו הרעים וכו' ע"ש:

[נ] עיין ירמיהו י' טו תעתועים היא ע"ז ומתעתע הוא שקר בבראשית כז יב.

[נא] באות ה ד"ה וז"פ שאמרו סבי דבי אתונה

תאוות ממון, הם מתים בעלי חובות, ומאומה אין בידם [א]. ואפילו אם אינם מתים בעלי חובות, הם בחייהם בעלי חובות לתאוותם. שהם מתאווים כ"כ לממון הרבה, עד שהם רצים ויגעים[ב] מאוד כל ימיהם ביגיעות גדולות, ומסכנים עצמם בסכנות גדולות, בשביל למלאות תאוותם, כאלו היה עליהם חוב גדול לשלם, היינו חוב הע"ז וכו', כמבואר לעיל. וכל ימיהם אינם יכולים למלאות תאותם, ולשלם חוב הזה של תאוותם, כי אין אדם מת וחצי תאוותו בידו וכו' כנ"ל כי רודף להשיג ממון שהוא בלא דעת של הסתפקות ואזי הוא עפר וחסרון נמצא רודף למלא חסרונו בחסרון ורק מגדיל את חסרונו. **נמצא שאין ממונו ממון כלל כי אין לו שום הנאה מממונו, כי אל אחר אסתרס ולא עביד פירין וכו' כנ"ל.**

וע"כ א"א להמשיך שפע ומזונות ולהרויח ממון הנקרא ממון, דהיינו ממון דקדושה, שיהיה שמח בחלקו, שזהו עיקר העשירות, כמו שארז"ל {אבות פ"ד}[ג] איזהו עשיר השמח בחלקו, כ"א על ידי שבירת תאוות ממון, שהוא בחי' אמת, שמשם עיקר ההשפעה כנ"ל. וע"כ קשים מזונותיו כפליים כיולידה[ד], כי צריך לילך ולעבור ולשבר הק"ם קלין של תאוות ממון כנ"ל, אשר רק על ידי זה יכולין להרויח ממון. כי עיקר השפע דהיינו מדת ההסתפקות/[ה] **נמשך מאמת שהוא בחי' שבירת תאוות ממון**/[ו] שהם מוחין של דעת נפלא וגדול בחי' דעת קנית מה חסרת שממשיך ע"י ק"מ צעקות ב' פעמים צעקות היולדת משרש הממון באורות הצחצחות. **ובזה מקושר המאמר היטב. והבן שם היטב מאוד, כי דברי רבינו ז"ל הם עמוקים מאוד מאוד ויש בהם עמקות גדול (ז)[ח]:**

השמטות

(שייך לאות א'), שם מבואר שהממון הוא בחי' פנים וכו' ע"ש שיש פנים חשוכים של בעל תאוות ממון ויש פנים מאירות של מי שיצא מתאוות ממון **וע"כ ארז"ל** [ט]/[י] **פני הארץ הם העשירים. כמו שפרש"י על פסוק (בראשית מא)**/[יא] **והרעב היה על כל פני הארץ מי הם פני הארץ אלו העשירים. כי הממון והעשירות הוא בחי' פנים כנ"ל:**

[א] לשה"כ שופטים יד ו'

[ב] מתרצו - יגיעים

[ג] **משנה מסכת אבות** פרק ד א' איזהו עשיר השמח בחלקו, שנאמר (תהלים קכח), יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך. אשריך, בעולם הזה. וטוב לך, לעולם הבא.

[ד] מתרלו - כיולדה

[ה] **עיין גם תורה מז** השובע נמשך ממדת האמת על כן מי שיש לו תאווה לאכול סימן שיצא מפיו שקר עי"ש.

[ו] **אבל הפרנסה** עצמה דהיינו בני חיי ומזוני במזלא תליא ולא בזכותא ומבואר בכהאריז"ל דהיינו מזיווג שתי המזלות נוצר ונקה שביג תיקוני דיקנא דאריך ויג מדות של רחמים עיין ספר הליקוטים ריש פרשת תלדות.

[ז] **ועתה הבן היטב ממה שאמר על אימא לן מילי דכדיבי וכו', שקרא תאוות ממון מילי דכדיבי, היינו שקר ע"ז כמ"ש שם, כי בוודאי הוא בחי' שקר, כי נדמה לו שמרויח ומרויח ולבסוף אין בידו מאומה, כמו ששכיח עתה בעולם. וע"כ כל זמן שיש בידו הממון אינו חי כלל, כי מאחר שאין לו שום הנאה ממנו, כי חסר לו בכל פעם יותר, והוא בע"ח תמיד. ע"כ השיב להם, הי ניהו מילי דכדיבי, היינו שקר, שנדמה להם שהם מרויחים ובאמת אינם מרויחין כנ"ל. כי מתים בעלי חובות, כי עפ"י רוב הם נשארים בעלי חובות ממש, או שהם בעלי חובות לתאוותם וכנ"ל. עיין כל זה היטב לעיל, ותבין עתה איך הכל מקושר יפה. והעיקר שתבין הדברים היטב באמת למעשה, להשתדל להציל נפשך ממר ממות שהוא תאוות ממון כנ"ל:**

[ח] הערה הנ"ל נמצאת כבר בלוח התיקון של תרלד ושם כתב שצ"ל בתוך הספר וזה הלשון שם- ועתה מובן היטב מ"ש לעיל על מאמר אימא לן מילי דכדיבא וכו' שקרא תאוות ממון מילי דכדיבא היינו שקר ע"ז כ"ש שם כי בוודאי הוא שקר כי נדמה לו שמרויח ומרויח ולבסוף אין בידו כלום כמו ששכיח הרבה בעולם ואף לפעמים שיש לו ממון אינו ממון כלל מאחר שאין לו שום הנאה ממנו כי חסר לו בכל פעם יותר והוא בע"ח תמיד ע"כ השיב לו הי ניהו מילי דכדיבי היינו שקר שנדמה להם שמרויחין ובאמת אינם מרויחין כנ"ל כי מתים בע"ח כי עפ"י רוב הם נשארים בע"ח ממש או שהם בעלי חובות לתאוותם וכנ"ל ע' כל זה היטב לעיל ותבין עתה איך הכל מקושר יפה והעיקר שתבין הדברים היטב באמת למעשה להשתדל להציל נפשך ממר ממות שהוא תאוות ממון כנ"ל. עכ"ל. ומסתבר שהמקור הוא לוח תיקונים שהיה בידם ממוהרנ"ת.

[ט] בראשית רבה צא סוף פסקא ה'

[י] **מדרש רבה בראשית** – פרשה צא פסקה ה "והרעב היה על כל פני" ראוי היה למקרא לומר על הארץ מה ת"ל על פני אמר רבי שמואל בר נחמן ללמדך שלא התחיל הרעב אלא בעשירים שאין פני הארץ אלא עשירים לכך נאמר (משלי יא) מונע בר יקבוהו לאום בזמן שאדם עשיר יש לו פנים שמחים לראות את חבירו ובזמן שאדם עני אין לו פנים לראות מפני שהוא מתבייש מחבירו לכך נאמר מונע בר יקבוהו לאום:

[יא] **בראשית פרק מא** (נו) וְהָרָעָב הָיָה עַל כָּל פְּנֵי הָאָרֶץ וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהֶם וַיִּשְׁבֹּר לְמִצְרַיִם וַיֶּחֱזַק הָרָעָב בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם: (נז) וְכָל הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרַיְמָה לִשְׁבֹּר אֶל יוֹסֵף כִּי חָזַק הָרָעָב בְּכָל הָאָרֶץ:

רש"י – (נו) על כל פני הארץ – מי הם פני הארץ אלו העשירים (ב"ר):

שם תאוות ממון הוא בחי׳ חשך אנפין חשוכין וכו׳ ע״ש. וכן מרומז בזוהר (מקץ דף קצג ע״א)[יב] **קץ שם לחשך וכו׳** [יג][יד] החושך הוא הסט״א שיש לו גבול למעלה, דהיינו שלא נמשך מהמחשבה תחילה, אלא מעולם הפירוד שתחתיו, ועל כן הוא גם מחפש לשים קץ[טו] לכל קדושה הבאה מהמחשבה תחילה של הקב״ה, ששם שרש הממון דקדושה דהינו שרש ההסתפקות והשמחה בחלקו, ואילו החושך והקץ והמניעות על הקדושה והשמחה וההסתפקות **דא זוהמא דדהבא** דהיינו סיגי הזהב שהם פסולת הממון דהיינו תאוות הממון:

(שייך לאות ג׳) שלמדנו, שתיקון תאוות ממון הוא תיקון הברית ומי שלא מתוקן בעצמו יכול להתקשר באהבה לצדיק ממנו ועי״ז יהיה לו תיקון התאווה בחי׳ מלח ברית לכן החולק על חבירו יכול ליפול לתאווה אם חבירו מתוקן ממנו בברית. וכאן מחדש חידוש נפלא שהחולק על חבירו אם הוא מתוקן מחבירו יכול להפיל את חבירו לתאוות ממון דהיינו שגם מי שלא חולק בעצמו אלא חולקים עליו יכול ליפול לתאוות ממון אם חבירו החולק עליו מתוקן ממנו בברית.

ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד וכו׳, כי כל ישראל נקראים צדיקים (טז)[יז] **ע״ש הברית וכו׳ ע״ש** באות ג׳ לכן כשמגרש מפניהם דקדושה את האויב להם מפיל אותו לשמד תאוות ממון. ומוסיף כאן

מזרחי (נו) על כל פני הארץ מי הם פני הארץ אלו העשירים. בבראשית רבה אמרו, ״לא היה צרך לומר אלא על הארץ, מה תלמוד לומר ׳על פני׳. אמר רבי שמואל בר נחמני, לא התחיל הרעב תחלה אלא בעשירים, שאין פנים האמורים כאן אלא עשירים, בזמן שאדם עשיר יש לו פנים שמחים לראות חברו, וכשהוא עני מתבייש ואין לו פנים לראות חברו״. את כל אשר בהם כתרגומו. שהוא חסר בר, כאלו אמר, את כל אשר בהם בר:

רבנו בחיי (נו) והרעב היה על כל פני הארץ. אלו העשירים, ונקראו פני הארץ שהכל פונין להם, ומכאן שלא התחיל הרעב אלא בעשירים. ואמר את כל אשר בהם, פירוש את כל האוצרות אשר בהם בר, וכן אמר התרגום אוצריא די בהון עבורא:

[יב] **זוהר מתמ״ד מקץ דף קצג. – פי׳** הפסוק המובא להלן, **קץ שם לחשך** הקב״ה שם סוף וקץ לחשך מתי יכלה, **ולכל תכלית הוא חוקר** והוא חוקר ויודע תכלית וסוף כל דבר מתי יהיה, **אבן אופל וצלמות** וכן יודע מתי יכלה מקום מוצא ועיקר הפורעניות שהם אופל וצלמות, ולכן נקרא מקום הפורעניות אבן דוגמת אדם הנוגף את רגליו באבן שיש לו צער. (רמ״י ומ׳מזרחי)

וְיִהְי מִקֵּץ כדי לפרש פסוק זה **רַבִּי חִיָּיא פָּתַח וַאֲמַר** הקדים לפרש מש״כ **קֵץ שָׂם לַחשֶׁךְ וּלְכָל תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר אֶבֶן אֹפֶל וְצַלְמָוֶת** ואמר **הַאי קְרָא אִתְּמַר** פסוק זה כבר נאמר פירושו במדרשים, אבל עתה נפרש בזה האופן, **קֵץ שָׂם לַחשֶׁךְ, דָּא אֵיהוּ קֵץ דְּשִׁמְאלָא** זהו השטן הנקרא קץ הנמשך מהשמאל ששם הגבורה הנקראת חשך, **דְּאִיהוּ שָׁאט בָּעָלְמָא** שהשטן משוטט למטה בעולם הזה לפתות בני אדם ולהחטיאם, **וְשָׁאט לְעֵילָא** ואח״כ משוטט ועולה למעלה, **וְקַיְימָא קַמֵּי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאַסְטֵי וְקַטְרִיג עַל עָלְמָא** ועומד לפני הקב״ה ומסטין ומקטרג על בני העולם, **וְהָא אִתְּמַר** וכבר למדנו זה. **ופי׳** הפסוק לפי הסוד הוא, שהכינה שממנה יונין מתערין, שם לחשך שהוא הגבורה ז״ל, קץ הוא השטן הנקרא קץ היומם מסיגי הגבורה, והוא הפועל פעולת הגבורה להלקות את הרשעים, **וּלְכָל תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר** פי׳ שהשטן חוקר איך לעשות קץ ותכלה לכל דבר, **דְּהָא כָּל עוֹבָדוֹי לָאו אִינּוּן לְטַב אֶלָּא לְשֵׁיצָאָה תָּדִיר וּלְמֶעְבַּד כְּלָיָה בְּעָלְמָא** כי כל מעשיו אינם לטוב אלא לכלות תמיד ולעשות כליה בעולם, ולכן נקרא קץ לפי שרוצה לעשות קץ ותכלה לכל הבריות, והוא לשון קציצה וכריתה. **אֶבֶן אֹפֶל וְצַלְמָוֶת** פירושו **דָּא אֶבֶן גֶּגֶף דְּבָהּ כָּשְׁלִין חַיָּיבִין** השטן נקרא אבן נגף לפי שבו נכשלים הרשעים, **וְקַיְימָא בְּהַאי דְּאִקְרֵי אֶרֶץ עֲפָתָה כְּמוֹ אֹפֶל** והוא עומד ונמצא בארץ שהחשך שלה הוא כמו חשכת אפלה, שהוא מדור הקליפות. **דא הוא קץ דאיהו מסטרא דחשך, זוהמא דדהבא והא אתמר.**

[יג] איוב כח ג׳

[יד] **איוב פרק כח** (ג) קֵץ שָׂם לַחשֶׁךְ וּלְכָל תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר אֶבֶן אֹפֶל וְצַלְמָוֶת:

[טו] **עיין תורה לח** – ובני אדם שהם דנים את כל אדם לכף חובה, וחוקרים תמיד על חובות בני אדם, הם מבחינת קץ כל בשר. כמו שכתוב (איוב כ״ח): ״קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר״, (עין בזהר מקץ קצ״ג.), שהוא חוקר תמיד לעשות תכלית וכליון לכל דבר, ולעורר דין ולהלשין ולקטרג, כמו שכתוב (ישעיה נ״ז): ״והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל״:

[טז] **עיין זהר לך לך דף צג.**

[יז] **זוהר לך לך דף צג. – פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר** כתיב **וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים** וְגוֹ׳ הנה **מִלָּה דָּא הָא אוֹקְמוּהָ חַבְרַיָּיא** דבר זה כבר העמידו ופירשו החברים, **מַאי טַעְמָא כְּתִיב וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים** כי לכאורה קשה **וְכִי כֻּלְּהוּ יִשְׂרָאֵל צַדִּיקֵי גִּינָּתְהוּ** וכי כל ישראל הם צדיקים, **וְהָא כַּמָּה חַיָּיבִין אִית בְּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל** והרי כמה חייבים יש בישראל, **כַּמָּה חַטָּאִין וְכַמָּה רַשִּׁיעִין דְּעָבְרִין עַל פִּקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא** וכמה חוטאים ורשעים שעוברים על מצות התורה, ואיך יכללם בשם צדיקים, **אֶלָּא הָכִי תָּנָא דְּרַזָּא דְּמַתְנִיתִין** אלא כך למדנו בסוד המשנה, **וְכָאן אָנוּן יִשְׂרָאֵל דְּעָבְדִין קָרְבָּנָא דְּרַעֲוָא לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא** אשריהם ישראל שמקריבים קרבן שיהיה לרצון להקב״ה, והיינו **דְּמַקְרִיבִין בְּנֵיהוּ לְתַמְנָיָא יוֹמִין לְקָרְבָּנָא** שמקריבים את בניהם לשמונה ימים לקרבן, כי מי לא יחמול על פרי בטנו ויוצא חלציו לתתו ביום השמיני ללידתו לכרות את בשר ערלתו, ובכל זאת אמו ואביו שמחים וטובי לב בתת אותו לקרבן לאביו שבשמים, ובעבור המצוה הזאת שכולם מקיימים אותה ראוי שיקראו כולם צדיקים, **וְכַד אִתְגְּזַרוּ עָאלוּ בְּהַאי חוּלָקָא טָבָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא** וכשנמולים ונפרעים כדין אז הם נכנסים באותו חלק הטוב של הקב״ה שהוא מדת היסוד, **דְּכְתִיב וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם** הרי שהיסוד נקרא צדיק, **וְכֵיוָן דְּעָאלוּ בְּהַאי חוּלָקָא דְּצַדִּיק אִקְרוֹן צַדִּיקִים** וכיון שע״י ברית נכנסו בזה החלק של היסוד הנקרא צדיק, הם נקראים צדיקים, **וְדַאי כֻּלָּם צַדִּיקִים** לכן ודאי כל ישראל שהם נמולים אפילו הרשעים נקראים צדיקים, **וְעַל כֵּן** כתיב אח״כ **לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ** היינו ארץ העליונה שהיא השכינה, כי ע״י המילה נכנסים במלכות וע״י הפריעה נכנסים

רבינו **וע״כ יוכל כל אחד שהוא שומר הברית יותר מחבירו להפיל את חבירו, כי הוא בחי׳ צדיק פנים דקדושה לגבי חבירו, ועליו נאמר גם כן ויגרש מפניך אויב כו׳ : וע״כ צריך ליזהר כשיש מחלוקת על האדם שלא יפול לתוך תשוקת הממון, כי אולי חבירו** החולק הוא **פנים דקדושה נגדו, ויש לו כח להפיל אותו**/[ח], **והנפילה הוא שמפילין אותו לתאוות ממון כנ״ל** בתחילת אות ג׳. ובתורה קפא מבואר שהנפילה היא לתאוות ניאוף עי״ש, וכבר נתבאר לעיל ובלק״ה קדושין ג׳ ג׳ שהן קשורות זו לזו, וע״י תאוות ניאוף אין לו מלח ממון חסר ונופל לתאוות ממון, **ע״כ צריך ליזהר מזה** צ״ע כוונת רבינו בזה. ממה צריך להזהר? מה יכול לעשות מי שחולקים עליו, אם החולק הוא צדיק?

לעיל באות ג׳ אמר שמי שחולק על צדיק אין לו מלח ממון חסר לכן מפילים אותו לתאוות ממון. משמע ששם אין לו אפשרות להיזהר כיון שהוא בעצמו החולק מגרשים אותו מפנים דקדושה ממנו.

וכאן מדובר שחולקים עליו לכן צריך להיזהר כי עדיין יש לו בחירה בזה כך נראה כאן בפשטות.

סיכום הסוגיא

לעיל באות ג׳ נתבאר עפ״י הפסוק ״ויגרש מפניך אויב״ שהקב״ה מגרש את האויב של צדיק ויאמר השמד דהיינו שמפילו לשמד העבודה זרה של תאוות ממון.

ומבאר שהאויב של צדיק הוא מי שחולק על צדיק, ומוסיף כי החולק אין לו מלח להמתיק מרירות תאוותו.

ונ״ל עומק הכוונה בזה כי צדיק הוא מאן דנטיר ברית (זוהר) נמצא שהוא בן בריתו של הקב״ה והחולק עליו כחולק על הקב״ה ונעשה לו לאויב, וממילא מאבד את פני ה׳ שמהם מאיר מדת ואמת שהיא מדת ההסתפקות, ואין לו מלח להמתיק מרירות הממון.

ואע״פ שגם לקטן ממנו יש בחי׳ ברית שהרי עמך כולם צדיקים כיון שנימולו כמבואר שם אע״פ שמי שהוא יותר בברית עם הקב״ה חבירו הקטן ממנו שרגא בטיהרא, ולא נחשב בן ברית להקב״ה ביחס אל זה שהוא יותר בן ברית.

ועומק הענין אולי אפ״ל כי באמת ברית היא רק בין שנים.

ואולי אפ״ל שעל כן הכלל שמי שיותר שומר הברית מחברו אזי חוזק הברית של הקב״ה עמו, כמו מבטל את הברית עם זולתו הפחות ממנו. כי זה ממהות הברית להיות מחובר עם בן בריתו עד מסירות נפש ממש וזה א״א עם שנים בעת אחת לכן בשעה ששני בני ישראל חולקים זה עם זה אזי השומר ברית יותר מחברו מועדף וזולתו נחשב אויב לברית. ומגורש לשמד.

וצ״ע לפי המבואר באות ג׳ שהמקושר לצדיק נעשה לו מלח ברית להמתיק מרירות הממון ע״י שמירת הברית של חברו כגון זבולון שנאמר בו שמח זבולון בצאתך (לפרקמטיא) כי היה מקושר לישששכר שהיה לומד תורה. האם החולק על צדיק ומי ששומר הברית יותר ממנו חולק עליו, נופלים לשמד הע״ז של ממון, גם אם הם מקושרים לצדיק אחר ששומר הברית יותר מבעל מחלוקתם.

צ״ע אולי יש לומר שכיון שחולק על צדיק ממנו, זה פגם הברית, שמוכיח שגם הקשר שלו עם הצדיק שמקושר אליו הוא לא מצד שהוא בן ברית אלא מצד טובת הנאה שיש לו ממנו.

כאן בהשמטה מבאר שכל אחד ששומר הברית יותר מחברו יכול להפיל את חבירו לתאוות ממון וכנ״ל דכל השומר ברית יותר מחברו נקרא בן ברית של הקב״ה וחברו כאילו לא בברית כלל, דנעשה אויב לבן בריתו של

ביסוד, **כְּדְכְתִיב פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אָבֹא בָם** כי תחילה עולים במלכות הנקראת צדק ע״י המילה, **וּכְתִיב זֶה הַשַּׁעַר לַיהו״ה צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ** רצה לומר כי **אִנּוּן דְּאִתְגְּזָרוּ וְאִקְרוּן צַדִּיקִים** אלו שנמולו ונפרעו ונקראים צדיקים הם עולים מהמלכות אל היסוד. (ממ״ק וכ״פ ומפקיס)

זוהר ויחי דף רטז. – רַבִּי יִצְחָק פָּתַח וְאָמַר לפרש כמופן ממ״כ **וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ,** ומ״ש **הַאי קְרָא רָזָא עִלָּאָה אִיהוּ בֵּין מְחַצְּדֵי חַקְלָא** פסוק זה הוא סוד גדול בין קוצרי סודות התורה מקדמ תפוחין העליון שהוא המלכות שקשה גילוי הסוד ע״י היסוד, **דְּהָא בְּרָזָא דְּאַגַּדְתָּא תָּנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן** כי בסוד האגדה למד רבי שמעון, **דְּאַחְסָנַת יְרוּתָא עִלָּאָה דְּהַהִיא אֶרֶץ** שנחלת ירושה העליונה של המלכות הנקראת ארץ, **לֵית מַאן דְּיָדַע לָהּ בַּר הַהוּא דְּאִקְרֵי צַדִּיק** אין מי שיודע אותה אלא מי שנקרא צדיק שזו הוא מחוז בסוד הנקרא צדיק שהוא מקבל את השפע תחילה ועל ידו נשפע למלכות, **דְּהָא מַטְרוֹנִיתָא בֵּיהּ אִתְדַּבְּקַת לְאִתְבַּסָּמָא** כי המלכות מתדבקת ביסוד כדי להתמתק על ידו מתוקף ליניה, **וְצַדִּיק יְרִית לְמַטְרוֹנִיתָא וַדַּאי** והיסוד יורש חלקי השפע כשכיל המלכות.

ומ״ש **אוֹף הָכָא בַּחֲבִיבוּתָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל אָמַר וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים** לפ כאן מחמת חביבות שמחבב הקב״ה את ישראל ואמר ועמך כולם לדיקים, **וּבְגִין כָּךְ לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ** פירושו **אִתְחֲזוֹן לִירִית לְמַטְרוֹנִיתָא** הם לשוים ליכס את שפע המלכות, ומפרס **מַאי טַעְמָא אִקְרוֹן צַדִּיקִים** מהו הטעם שיקראל נקראים לדיקים, **וּמַאי טַעְמָא יֵרְתִין לְמַטְרוֹנִיתָא** ומהו הטעם שיורשים את שפע המלכות, ומ״ש **בְּגִין דְּאִתְגְּזָרוּ** לפי שנמולו, **כְּמָה דְּתְנִינַן כָּל מַאן דְּאִתְגְּזַר וְעַיֵּיל בְּהַאי אַחְסָנָא וְנָטַיר לְהַאי בְּרִית** כמו שלמדנו כל מי שנמול ונכנס בנחלת המלכות ושומר את הברית מלפוגמו בעריות, **עָאל וְאִתְדַּבַּק בְּגוּפָא דְמַלְכָּא** עי״ז נכנס ומתדבק בגוף המלך שהוא הת״ת, **וְעָאל בְּהַאי צַדִּיק** על ידי שנכנס ביסוד כשנמול, כי היסוד הוא סיומא דגופא וכגופא למ׳, **וּבְגִינֵי כָךְ אִקְרוּן צַדִּיקִים** ולכן נקראים לדיקים, **וְעַל דָּא לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ** ועל כן לעולם יירשו ארץ, ומפרס **מַאי אֶרֶץ** מי נקראת ארץ, ומ״ש **דָּא אֶרֶץ הַחַיִּים** זו היא המלכות הנקראת ארץ החייס.

[ח] **עיין תורה קפא** שגם חולקים אם יש להם אפילו רק ביחד חלק גדול יותר ממנו בכבוד שמים יכולים להפילו עי״ז ובשנופל נופל לניאוף עי״ש.

הקב״ה. והדוגמא שם היא למי שחולקים עליו שצריך להיזהר שמא החולק שומר ברית יותר ממנו ואזי הוא יהיה נחשב אויב ויגורש לשמד העי״ז של תאוות הממון. אמנם זה חידוש שהחולק נחשב בן ברית והמסכן שחולקים עליו יהיה מגורש לשמד בגלל זה/[יט].

שם כי כל ישראל נקראים צדיקים על שם הברית. שמעתי אז מפיו הקדוש בפירוש/[כ], **שאמר שכל ישראל ע״י שהם נימולים על כן כולם נקראים צדיקים** וכן כתוב ״ועמך כולם צדיקים״ אע״פ שהפשט שם מדבר בימות המשיח שהנותר בירושלים יהיו רק צדיקים. אבל בזוהר הנ״ל דרשו שיהודי מעצם נשמתו ועוד יותר ע״י שנימול הוא נקרא צדיק. הפי׳ שבכריתת הברית מילה, מסירים את הערלה שהיא בחי׳ נחש וכח המתאווה/[כא] ועי״ז מתחברים בברית להקב״ה, נמצא שכל ישראל יש להם בחי׳ ברית מלח ממון חסר, וכפי מה שמוסיפים עוד בשמירת הברית, יש להם עוד יותר מלח המחסר את תאוות הממון.

ועיין לעיל בזוהר לך לך צג. משמע אפילו אלה שאתה רואה בעיניך שהם לא שומרים הברית. וכעין זה ראיתי בספר **טוב הארץ דף יט בשם הרמ״ק** שכתב על מאמר חז״ל הדר בא״י שרוי בלא עוון. דע כל מי שדר בארץ ישראל נקרא צדיק גם שאינו צדיק כפי הנראה, שאם לא היה צדיק היתה הארץ מקיאה אותו, כדכתיב ותקיא הארץ את יושביה וכיון שאינה מקיאה אותו בוודאי נקרא צדיק אעפ״י שהוא נראה בחזקת רשע: עכ״ל. ונ״ל שזה כעין הויכוח בין רבי יהושע בן חנניה לקיסר בתחילת המעשה המבואר בבכורות ח: שהקיסר אמר שסבי דבי אתונה בדקו במציאות וראו שנחש מוליד לארבע שנים וריב״ח אמר לו כיוון שמדיוק הפסוקים בתורת אמת מוכח שהוא מוליד לשבע שנים זה האמת יותר ממה שנראית המציאות, ובוודאי כך גם המציאות:

(שייך לאות ד׳) וזה בחי׳ מזוזה כו׳. וזהו והיה שדי בצריך וכסף וכו׳, ובפסוק הזה רמוז סוד המזוזה כמבואר בכהאריז״ל וכנ״ל **כי שדי הוא בחי׳ ברית וכו׳, ע״ש. וזה בחי׳ שדי** שדרשו בו חז״ל **שאמר לעולמו די** שלא תמשיך הבריאה להתפשט אלא בגבול שנתן לה, כך גם המזוזה שכתוב בה השם שדי רומז וגורם לבעליה למדת ההסתפקות **דהיינו ששמח בחלקו ואומר די למה שיש לו ואינו**[כב] **מתאוה יותר, שזהו בחי׳ שבירת תאוות ממון, שזוכין ע״י שמירת הברית כנ״ל :**

(גם זה שייך לאות ד׳). מבואר שם שע״י מצוות מזוזה נתבטל חמדת הממון וע״כ בירושלמי ובמדרש כשאמרו שעשרת הדברות רמוזות בפרשיות שאנו אומרים בקריאת שמע, אמרו שהתיבות **וכתבתם על מזוזות וכו׳** שבק״ש **כנגד לא תחמוד** שבעשרת הדברות **כנ״ל ע״ש. עתה בוא וראה נפלאות ה׳, כי מבואר בירושלמי פאה** [כג]/[כד] {**ובבב״ר פ׳ לה** [כה]}/[כו] **ארטבן**[כז] מלך פרס

[יט] **אבל מצינו** כגון זה בתורה קפא שאם חלק הכבוד שמים של שחולק גדול מזה שחולקים עליו אזי יפילו את הקטן לתאוות ניאוף. וכגון קרח ועדתו שחלקו על משה רבינו שאלמלי תפילת יעקב אבינו היו מפילים את משה רבנו.

אלא שצ״ע א״כ מה מועיל הזהרת רבינו שיזהר שלא ליפול תשוקת הממון. ואולי כיון שבאמת לא חולק אלא חולקים עליו לכן לא נקרא אויב גדול ויכול להתגבר ולא ליפול לשמד תאוות הממון.

עוד צ״ע לכאורה יותר צריך להזהיר אותו שלא יחזיר שנאה לחבירו החולק עליו וממילא לא יהיה נחשב אויב. אמנם לפי המבואר בתורה קפא הנ״ל זה לא יועיל וצ״ע.

[כ] **צ״ע מה** התחדש למוהרנ״ת מרבנו יותר מהמפורש בזוהר לך לך צג. וויחי רטז.

[כא] **עיין צרור המור** בראשית ג׳ יד עה״פ ״עפר תאכל״ שנתקלל הנחש –), ולכן [אנו משימים כלי עם עפר בשעת המילה ליתן שם הערלה שכורתין, מג״ש דכתיב בערלות פלשתים וימלאום למלך (ש״א יח, כז), וכתיב וימלאום עפר (לק׳ כו, טו), והטעם לפי שהשם צוה לכרות הערלה להחליש אותו אבר ולהחליש כח הטומאה של נחש, וכתיב (משלי כה, כא) אם רעב שונאך האכילהו לחם, ולכן אנו משימין לו עפר שהוא לחמו:

[כב] בתרלד- זאינו, ובלוה״ת שם- ואינו

[כג] ירושלמי פאה פ״א הלכה א׳ (ועי״ש שארטבן ביקש שישלח לו מילי טבא דכוותא) ילקוט שמעוני יהושע רמז לא ומשלי רמז תתקלד

[כד] **ירושלמי מסכת פאה** דף ד. [שוטנשטין דף ז:] ארטבן מלך פרס שלח לרבינו הקדוש רבי יהושה הגזית חד מרגלי טבא אטימיטון מרגלית יקרה שמין לה ערך נקוב ואמר ליה שלח לי מילה דטבא דכוותה שלח לי דכר שערכו שוה לשלח זו שלח ליה יהושה הגזית חד מזוזה. אמר ליה מרעתן מה זמת? אנא שלחית לך מילה דלית לה טימי מני שלחתי לך דכר שמין לו ערך ואת שלחת לי מילה דטבא חד פולר דכר שמוי מטבע קטן אמר ליה רבי יהושה הגזית חפציך וחפצי המכניס הטומאה שלי ושלך ביחד לא ישוו בה מין שוה לערך הקדושה ולא עוד אלא דאת שלחת לי מילה דאנא מנטר לה שמני לירי לשמה ואנא שלחית לך מילה דאת דמך לך והיא מנטרא לך ומני שלחתי לך דכר שמתה יכול ליקון והיא משמרת לותך דכתיב (משלי ו׳ כב) ״בהתהלכך תנחה אותך וגו׳ ובשכבך תשמר עליך״.

[כה] פסקא ג׳

שלח לרבי יהודה הנשיא **חד מרגליתא טבא, שלח לי׳ רבי חדא מזוזה**[כח] הסוגיא שם מדברת ממעלת התורה ועל כן יש מבארים את כוונת רבי ששלח מזוזה שיש בה פרשיה מהתורה[כט] שהיא יקרה מכל אבנים טובות שבעולם ושומרת על האדם הלומד אותה ומקיימה בזה ובבא. **ולכאורה הוא פלא, מדוע שלח לו מזוזה דייקא, ולא מצוה אחרת** [ל][לא] שגם היא שומרת על האדם בזה ובבא עכ״פ בעידנא דעסיק בה[לב]. **אך ע״פ מה שגילה רבינו ז״ל בהתורה הזאת, מבואר הענין היטב, כי מזוזה דייקא מבטל חמדת הממון, וע״כ שלח לו מזוזה דייקא. כי ארטבן שלח לו מרגיליתא**[לג] **טבא, היינו עשירות וממון, כי הי׳ שוה ממון הרבה, ועשה עיקר החשיבות מזה. ע״כ שלח לו רבי כנגד זה מזוזה דייקא, כי מזוזה מבטל חמדת העשירות כנ״ל :**

מלחא כי סריא זה שנפל לסרחון [לד] **תאוות הממון כו׳. וע״כ אפקוהו בלשון כי סריא, שהוא לשון הנאמר בעכו״ם, כמ״ש** שהקב״ה אמר למשה רבנו כשהיה בהר סיני לקבל לוחות ראשונות **(שמות לב)**[לה] רד כי שיחת עמך וכו׳ **סרו מהר וכו׳** עשו להם עגל מסכה וכו׳. **כי המשוקע בממון עובד כל העכו״ם כנ״ל : וע״כ על כל מטבע חקוקה הע״ז של העכו״ם** ובפרט במטבע הזוז[לו]:

[כו] **בראשית רבה** – פרשה לה פסקה ג׳ – ארטבן שלח לרבינו מרגלית אטימטון א״ל שלח לי מילי טבא דטבא דכוותה שלח ליה חדא מזוזה שלח וא״ל אנא שלחית לך מלה דלית ליה טימי ואת שלחת לי מילי דטבא חד פולר א״ל חפצי וחפציך לא ישוו בה ולא עוד אלא שלחת מילא דאנא צריך מנטר לה ואנא שלחית לך מילא דאת דמיך והיא מנטרא לך שנא׳ (משלי ו) בהתהלכך תנחה אותך בעולם הזה בשכבך תשמור עליך בשעת המיתה והקיצות היא תשיחך לעתיד לבא:

[כו] בדפו״ר כתוב ירושלמי ברכות אנטיגונוס שלח לרבי

[כח] **כיצד שלח מזוזה לגוי**? י״א שרק לגוי עע״ז אסור וארטבן האמין ביחוד ה׳ וי״א שרק כשיש חשש שהגוי יבזה את המזוזה ורבי ידע בו שיכבד אותה, וצ״ע הרי מוריד אותה מקדושתה שנכתבה להיות בבית ישראל? ונקבעה בבית גוי אמנם בגרסת השאלתות כתוב שרבי יהודה הנשיא כתב אותה בעצמו במיוחד לו לכן מותר ולא היה בה קדושה.

[כט] **ושלח מזוזה** כי לא רצה לשלוח לו ספר תורה שלם (שוטשנטין בשם יפה מראה)

[ל] עיין מנחת קנאות להרשב״א פרק ט׳

[לא] **מנחת קנאות** (לרשב״א)– פרק ט: – וגרסינן בירושלמי (פאה פ״א) ארטבן שלח לרבי חדא מרגלית, דלשדר ליה חדא מילא דשוויא כותיה, שדר ליה חדא מזוזותא, שלח ליה אנא שדרתי לך מרגניתא דלית לה טימי, ואת שדרת לי מילא דטבא חד דינר? שדר ליה את שדרת לי מילא דאנא צריך למינטרא, ואנא שדרתי לך מילא דאת נאים והיא מנטרא לך, ובאמת לא היתה כוונת רבי ששלח המזוזה לארטבן כדי שיקיים מצות מזוזה, שהרי ארטבן מחסידי או״ה היה, ולא נצטוה עליה, ודי לו שיקיים שבע מצות והיה יותר טוב להזהירו על מה שנצטוה, כמ״ש רז״ל גדול המצווה ועושה כו׳ (קידושין לא, א) ואם הכוונה היתה לרמוז לו כדי שיתגייר ויתחייב במזוזה, מה ראה לשלוח לו מזוזה יותר מכל שאר המצות? והיה יותר ראוי לשלוח לו ציצית, שהוא רמז לתרי״ג מצות וחז״ל דרשו שהיא שקולה כנגד כולם (מנחות מג, ב) **אלא ודאי נראה שרבי לא כוון להועילו כי אם ז׳ מצות שלהם, והמצוה העיקרית שהיא יסוד לכל המצות הוא בטול ע״ז כמ״ש רז״ל חמורה ע״ז שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה (קידושין מ, א), ובן נח נצטוה ג״כ עליה כמ״ש רז״ל על פסוק ויצו ה׳ אלהים וגו׳ (סנהדרין נו, ב) ומפני זה רמז לו במזוזה שכתוב בה ה׳ אלהינו ה׳ אחד**, כדי שישתדל לידע ולחקור בחכמה, לדעת מציאות הש״י ואחדותו בדרך מופת, ואז יהיה נזהר מעבוד ע״ז, ותהיה השגחת ה׳ מספקת בו להיות נשמר מן המזיקים והיא טובה לו מכל מרגליות שבעולם, ועל זאת ההשגחה אמר הכתוב לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז, ומלת לא הנאמרה בראש הפסוק מושכת עצמה ואחר עמה, וכאלו נכתב ולא תמורתה כלי פז, ואמרו ז״ל כתוב אחד אומר, וכל חפציך לא ישוו בה, וכתוב אחד אומר וכל חפצים וגו׳, חפצים, אלו מצות ומעשים טובים, חפציך, אלו אבנים טובות ומרגליות, חפצי וחפצך לא ישוו בה אלא כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי וגו׳

[לב] **כמבואר סוטה דף בא.** א״ר יוסף מצוה בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלא תורה בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה מגנא ומצלא מתקיף לה רבה אלא מעתה דואג ואחיתופל מי לא עסקי בתורה אמאי לא הגינה עלייהו אלא אמר רבא תורה בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלא מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלא.

[לג] בתרלד ומתרלו - מרגליתא

[לד] עיין ספורי מעשיות סוף מעשה מבעל תפילה שם אמר כמו צואה ממש כמ״ש צא תאמר לו

[לה] **שמות פרק לב** (ז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֶךְ רֵד כִּי שִׁחֵת עַמְּךָ אֲשֶׁר הֶעֱלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:(ח) סָ֣ר וּ מַהֵר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִם עָשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מַסֵּכָה וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לוֹ וַיִּזְבְּחוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלוּךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

[לו] **עיין מוסף הערוך** ערך זוז כתוב שם בסוגרים – שם אליל על כל האלילים וצורתו נקבעה במטבע הנקרא על שמו לכן מנחם בר סימאי בצורתא דזוז לא מסתכל.

ע״פ הדברים האלה, יבין המשכיל, לפרש כולה סוגיא דהזהב דהיינו מטבע זהב **קונה את** מטבע **הכסף** אע״פ ששניהם מטבע גמור, **והכסף אינו קונה וכו׳**, וכן מטבע **הנחושת קונה** את מטבע הכסף **כו׳, והכלל מה שהוא מטבע ויוצא, חשוב מעות** [לז]/[לח] לכן מטבע כסף תמיד הוא חריף מכולם והם נחשבים פרי לגביו והוא נחשב מעות לגבי כולם כי כח הקניה שלו חזק יותר מכולם ולכן גם בו עיקר התאוות ממון. **ע״ש כל הסוגיא** [לט]/[מ]. ובש״ע חו״מ סימן רג סעיף ד׳ – ...הַמּוֹכֵר מַטְבֵּעַ בְּמַטְבֵּעַ, הַדִּינָרִים שֶׁל זָהָב לְגַבֵּי מַטְבְּעוֹת שֶׁל כֶּסֶף הֲרֵי הֵם (ח)/[מא] כִּפֵּרוֹת. הגה: וְאִם הִקְנָה לוֹ הַכֶּסֶף בְּהוֹצֵת פָּחִים, שֶׁפֹּחֵת יִחֵל זָוְקָן מְעוֹת לֵחוּ, מְשָׁמָשֵׁוּ הַזָּהָב נִתְחַיֵּב לוֹ הַכֶּסֶף כְּפִי מַה שֶּׁפָּסַק עִמּוֹ (טוּר) . וְכֵן הַמָּעוֹת שֶׁל נְחשֶׁת כְּמוֹ פֵּרוֹת לְגַבֵּי מַטְבְּעוֹת שֶׁל כֶּסֶף. כֵּיצַד, נָתַן לוֹ דִּינָר זָהָב בְּכ״ה דִּינְרֵי כֶּסֶף, כֵּיוָן שֶׁמָּשַׁךְ הַדִּינָר זָהָב, נִתְחַיֵּב לִתֵּן לוֹ הכ״ה דִּינְרֵי כֶּסֶף כְּמוֹ שֶׁפָּסַק עִמּוֹ, אִם חֲדָשִׁים חֲדָשִׁים, וְאִם יְשָׁנִים יְשָׁנִים. אֲבָל אִם נָתַן לוֹ כ״ה דִּינְרֵי כֶּסֶף בְּדִינָר זָהָב, לֹא קָנָה עַד שֶׁיִּסַּק הַדִּינָר שֶׁל זָהָב.

וסוגיא שנחלקו בה האמוראים בגמרא ב״מ מה. **אי מעות נקנה בחליפין** [מב]/[מג]. כגון נטל מטבע כסף עמ״נ לקנות מטבע כסף אחר בקנין חליפין כהחלפת סחורה זו בזו או שנותן (או נוטל) מטבע בקניין סודר. נחלקו בזה רב ולוי אם הקניין חל ואינו חוזר. ומבאר רב פפא טעם מי שסובר שהקניין לא חל כי עיקר דעתו של אדם על צורת המטבע/[מד] והיא עלולה להתבטל ע״י המלכות ולכן א״א לדון את המטבע כדבר שלם, ולחליפין צריך דווקא דבר מסויים דהיינו שלם. כמבואר שם בדף מז. מדכתיב ״לקיים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו״ מכאן שלקנין חליפין צריך דווקא כלי הדומה לנעל, דהיינו לרב נחמן דווקא כלי ולרב ששת דווקא שלם. כך פרש״י אבל הרמב״ן ורשב״א פי׳ עבידא דבטלא על כן היא כדבר שאין גופו ממון וכאותיות לבד, לכן לא נעשה חליפין.

דהיינו שרב ולוי לא נחלקו שהחריף הוא טבעא, אלא נחלקו אם שייך שאדם יחשוב בליבו שמחשיב את הממון כפירי, או שבגלל גודל תאוות ממון בעולם לכן אפילו אם יאמר אדם שמתייחס לממון כפירי בטלה דעתו כי כל אדם דעתו על כח הקניה שבטבעא ולכן כיון שדעתו אצורתא מכח תאוות ממון לכן לא נעשה חליפין דצורתא

[לז] עיין לק״ה הכשר כלים א׳ א׳ הובא בשיש״ק ח״א עד

[לח] **שיח שרפי קודש ח״א** אות עד – עקר בחינת תאוות ממון הוא חזק ביותר בהממון בעצמו, שהן המטבעות ששם חזק התאוה ביותר מאד, וכדמשמע מדברי רבנו נ״י שם (בלקוטי מוהר״ן חלק א׳ סימן כ״ג), וכפי המובן, לענ״ד דעתי, מהדברים ששמענו מפיו הקדוש בענין זה, שסגית ״הזהב קונה את הכסף״ (ב״מ מד.) יתפרש על פי המאמר הנ״ל. (שם הלכות הכשר כלים הלכה א׳, אות א׳).

[לט] ב״מ מד.

[מ] **בבא מציעא מד. /משנה/.** הזהב קונה את הכסף, והכסף אינו קונה את הזהב. הנחשת קונה את הכסף, והכסף אינו קונה את הנחשת. מעות הרעות קונות את היפות, והיפות אינן קונות את הרעות. אסימון קונה את המטבע, והמטבע אינו קונה את אסימון. מטלטלין קונין את המטבע, מטבע אינו קונה את המטלטלין. (זה הכלל): כל המטלטלים קונין זה את זה. כיצד? משך הימנו פירות ולא נתן לו מעות – אינו יכול לחזור בו, נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות – יכול לחזור בו. אבל אמרו: מי שפרע מאנשי דור המבול ומדור הפלגה הוא עתיד להפרע ממי שאינו עומד בדבורו. רבי שמעון אומר: כל שהכסף בידו – ידו על העליונה.

גמרא. מתני ליה רבי לרבי שמעון בריה: הזהב קונה את הכסף. – אמר לו: רבי, שנית לנו בילדותיך הכסף קונה את הזהב ותחזור ותשנה לנו בזקנותיך הזהב קונה את הכסף? – בילדותיה מאי סבר ובזקנותיה מאי סבר? בילדותיה סבר: דהבא דחשיב – הוי טבעא, כספא דלא חשיב – הוי פירא, וקני ליה פירא לטבעא. בזקנותיה סבר: כספא [מד ע״ב] דחריף – הוי טבעא, דהבא דלא חריף – הוי פירא, וקני ליה פירא לטבעא.

[מא] **באר היטב שם–** (ח) כפירות. כיון שהן חריפין ומהירין בהוצאה יותר משל זהב וכן הטעם בכל הני דחשיב והולך דזה שהוא חריף להוציא נחשב מטבע לגבי האידך שאינו חריף כ״כ להוציא. שם:

[מב] ב״מ מה:

[מג] **בבא מציעא מה:** – איתמר, רב ולוי, חד אמר: מטבע נעשה חליפין, וחד אמר: אין מטבע נעשה חליפין. – אמר רב פפא: מאי טעמא דמאן דאמר אין מטבע נעשה חליפין – משום דדעתיה אצורתא כי מותח המלך שמו עומקו מריף, וצורתא עבידא דבטלא לכן נחשב שמינו שלם ולחליפין בעינן דבר שלם.

חדושי הרמב״ן – והא דאמרינן משום דדעתיה אצורתא וצורתא עבידא דבטלא. פרש״י ז״ל והוה ליה כדבר שאינו מסוים, ולפי זה לא נדע מה טעם אין נקנה בחליפין דדבר שאינו מסוים נקנה הוא בחליפין, ורב פפא לטעמיה הוא דפריש האי טעמא דקסבר מעיקרא נקנה בחליפין, **ויש לפרש צורתא עבידא דבטלא והוה ליה כדבר שאין גופו ממון דומה לאותיות**, ולהאי טעמא אין נעשה חליפין ואין נקנה נמי בחליפין והאי טעמא לבתר דהדר ביה רב פפא איתמר:

[מד] **דהיינו ההטבעה** שהוטבעה בו ע״י המלכות. ואע״פ שבזמן חז״ל היה ערך עצמי למטבע מחמת המתכת שממנו נעשה, כגון מטבע דינר היה גם שווי המתכת שלו דינר, מכל מקום עיקר חשיבותו היתה לדעה זו מחמת הצורה המוטבעת עליו ולא מחמת ערכו העצמי, כי ההטבעה עליו היתה בפיקוח המלכות הבטיחה את טוהר המתכת ואת משקלו הנכון והופכת אותו לאמצעי תשלום נח ואמין ומתקבל בכל מקום, לכן לדעה זו רוב העולם לא מתייחס למטבע כחתיכת מתכת אלא עיקר דעתו על הצורה שבו, שעל ידה הוא מטבע חריף בעל כח קניה גדול. (עפ״י שוטנשטין)

עבידא דבטלא ע״י המלך, נמצא שכל הצורה היא דבר הסכמי העשוי להשתנות ולא ערך בעצם המטבעות כפירות. והחולק יאמר שאדם יכול להתגבר על עצמו ולהתעלם מכח הקניה שלו ולהחשיב אותו כפירי.
ונפסק/[מה] כמ״ד דמעות לא נקנים בחליפין הטעם לפי רבינו כנ״ל כי עיקר המעות הם המבטח בוגד שבהם שהוא הכח קנייה החזק ועל זה דעתו של האדם ותאוותו, ומצד זה אזי המעות אין להן שווי עצמי כפירות אלא רק מכח כח הקנייה שטבעה בו המלכות, וזה דבר שאין בו ממש, כדברי הרמב״ן. וגם האומר דעתי על הממון הה שהוא כפירות בטלה דעתו ועומדין דעתו שכוונתו להערים ובאמת גם הוא דעתו על צורת המטבע דעבידא דבטלה כי היא הנותנת לו את חריפות הקנייה, ומסתמא דעתו כרובא דעלמא שבגלל תאוות הממון דעתם עליה דייקא.

וסוגיא המשנה בקדושין **דכל הנעשה דמי׳ באחר** [מו]/[מז] פירוש כל דבר שנישום בדמים נידון כפירי ונקנה בחליפין, דהיינו כל דבר הניתן כתשלום עבור חפץ אחר, כיון שזכה בו המוכר נתחייב הלוקח באחריות החפץ הנקנה לו תמורת אותו תשלום, כלומר אם יקרה דבר הפסד לחפץ מאותה שעה ואילך יפסיד מכך הלוקח כיון שהחפץ כבר נעשה שלו בקניין החליפין. לבד ממעות שכיון שיש להם ערך עצמי ולא נישומים בדבר אחר לא נקנים בחליפין. והיינו כנ״ל שמעות לא נקנין בחליפין שבגלל תאוות הממון בטלה דעתו של האדם הרוצה להחשיב את הממון כפירות דהיינו שבגלל תאוות ממון נו אומרים שהאמר כך רוצה להערים ובאמת גם דעתו אצורתא דמטבע דייקא, שזה הנותן לו את חריפות הקניה.

הכל יבואר למשכיל ע״פ התורה הזאת עם עוד קצת הקדמות :
נראה שהכלל בגלל תאוות הממון לכן דווקא במטבע המתקבל יותר בכל מקום הוא נחשב מעות כי עיקר התאווה במעות דייקא. כי עיקר התאוה היא הכח והבטחון שמקנה הממון לכן ככל שכח הקניה גדול יותר דהיינו שמתקבל יותר בכל מקום, כן גדלה התאות ממון שבו, אבל בפירי שהצורך הוא לדבר עצמו ולא לכח הקניה שבו, אין זה התאות ממון שהיא ע״ז המגונה כל כך.

*

עצות למעשה מ״ק

- שמירת הברית והתקשרות לשומר הברית
- לזכור שעיקר המשכת ממון הוא את המוחין שלו דהיינו מידת ההסתפקות ושמחה בחלקו
- לזכור היטב ולשנן שבממון קשור השקר הגדול ביותר והעבודה זרה הגדולה ביותר
- לא לרצות את הממון בעצמו אלא כהיכי תמצי לעשות על ידו רצון הש״י
- כל פעם שיש בידו ממון ובעיקר כשמבקש לעשות בו מו״מ לצעוק הרבה קולות להנצל מהתאוה הקשורה בו ומהשטר צואה הקשור בו שמצוה לרדוף ולהשיג עוד ממון תמיד
- אסיפת הממון למבטח היא עיקר כלל כל העבודות זרות
- החוסר סיפוק בחלקו היא הנחש שבאדם שבכל דבר טועם טעם עפר שהוא קר ויבש חסרון וצמאון ועצבות ומרירות והתנתקות מהקב״ה

נראה למעשה שהעיצה העיקרית לרוב העולם שלא כל כך שקועים ברדיפת הממון, אעפ״כ עפ״י רוב לא מרוצים ולא שמחים במה שיש להם ורוצים יותר על כן העיצה היעוצה היא תמיד לחזור ולשנן שהעיקר זה להיות שמח בחלקו כמבואר בסוף התורה עפ״י אבות איזהו עשיר השמח בחלקו, כי לזכות שמדת ההסתפקות תהפך לטבע זה קשה מאד וצריך לזה הרבה צעקות כמבואר במפנים על כן צריך בכל יום לשנן שאני רוצה להיות שמח בחלקי ולהשתדל לראות את החלק הטוב והנמצא ולא על מה שחסר. ולהתרחק ממותרות ולהעדיף את הצדקה לעני הגון עליהם.
לזכור שמדת הסתפקות היא מהארת מדת ״ואמת״ שביג מדות והיא בחי׳ פני ה׳ לכן הדרך לזכות לזה היא שמירת הברית והקשר עם פני ה׳, ודיבור אמת.

עד כאן ביאור חברותא על תורה כג

[מה] **בש״ע** נפסק שמעות לא נקנין בחליפין בסימן רג סעיף ג׳ בהגהת הרמ״א – הַמְיַחֵד מָעוֹת וְהִקְנָה לְאֶחָד בַּחֲלִיפֵי הַמְטַלְטְלִים, הוֹאִיל וְלֹא קָנָה זֶה הַמָּעוֹת לֹא קָנָה זֶה הַמְטַלְטְלִין, אַף עַל פִּי שֶׁמְּשָׁכָן. וְדַוְקָא בְּתוֹרַת חֲלִיפִין, שֶׁיְּחֵד לוֹ הַמָּעוֹת; אֲבָל בְּתוֹרַת דָּמִים, מִשֶּׁמָּשַׁךְ הַחֵפֶץ נִתְחַיֵּב בְּדָמָיו מִיָּד (טור).

[מו] קדושין כח.

[מז] **קידושין כח.** – מתני׳. כל הנעשה דמים באחר, כיון שזכה זה – נתחייב זה בחליפיו. כיצד? החליף שור בפרה או חמור בשור, כיון שזכה זה – נתחייב זה בחליפיו. פירוש כל דבר שנישום בדמים ניתן כפירי ונקנה כחליפין, דהיינו כל דבר הניתן כתשלום עבור חפץ אחר, כיון שזכה בו המוכר נתחייב הלוקח באחריות החפץ הנקנה לו תמורת אותו תשלום, כלומר אם יקרה דבר הפסד לחפץ מאותה שעה ואילך יפסיד מכך הלוקח כיון שהחפץ כבר נעשה שלו בקניין החליפין. לבד ממעות שכיון שיש להם ערך עצמי ולא נישומים בדבר אחר לא נקנים בחליפין.

*

הוספות השייך לאות ג׳

ביאור הגמ׳ בא חבקוק והעמידן על אחת צדיק באמונתו יחיה

עי״ש בפירוש **עיני יצחק על עין יעקב** שכתב שקמ״ל חבקוק שבאחרית הימים עיקר הנסיון יהיה באמת ואמונה ולכן מי שיעמוד בנסיון הזה יזכה לחיי עוה״ב וכן בריי״ף שם שהכוונה להשלים עצמו לעוה״ב זה ע״י אמונה

עיין ספר העקרים – מאמר שלישי פרק ל מבאר שם את כל מאמר הגמרא במכות כד הנ״ל וז״ל בסוף דבריו שם
וכן מה שאמרו בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה הכוונה בו כי בעבור שחבקוק היה מתרעם על הצלחת הרשעים וייסורי הצדיקים אמר בסוף דבריו הכלל הזה כי הצדיק כשיחזיק באמונתו להאמין בדברי הנביאים ולהבטחות השי״ת שהבטיח לעשות דין ברשעים ולשלם שכר טוב לצדיקים בשמירות הכלל הזה יחיה ולא יחוש לכל המקרים המתחדשים עליו ויסבול הכל בסבר פנים יפות ובזה יזכה לחיי העוה״ב וכן דרך החכמים לעשות כללים למצות התורה וכבר אמרו על אחד מן החכמים האחרונים שבא אליו לסטים מזויין ובעל עבירות ואמר לו אני רוצה לשוב בתשובה ולשמור מצות השי״ת אלא שאיני יכול להעמיס על עצמי רבוי המצות שבתורה כי לא אוכל שאת המשא ההוא ואמר לו החכם תקבל עליך דבר אחד בלבד לשמרו כראוי ואמר לו הן אמר לו החכם א״כ קבל עליך לומר האמת וקבל עליו והלך לדרכו לימים היה הולך אותו הליסטים ללסטם איש אחד ולהרגו ופגע בו איש אחד אמר לו היכן אתה הולך ונזכר אותו הליסטים מה שקבל עליו לומר אמת וספר לאיש ההוא להיכן היה הולך וכן פגע בו איש אחר ושאל לו להיכן היה הולך וספר לו מיד הרהר אותו הליסטים בלבו אלו השנים יהיו עלי עדים ויהרגוני וכן אירע לו פעמים רבות בכל מה שהיה רוצה לעשות עד שנמנע בעבור זה ממעשיו הרעים הנה מבואר כי ע״ז הדרך יתכן כי בשמירת כלל אחד או ב׳ כללים או יותר ישמור האדם רוב מצות התורה או חלק גדול ממנה שעל ידו יזכה למעלת חיי עוה״ב או למדרגה גדולה בו: עכ״ל.
נראה כוונתו שצדיק באמונתו יחיה הכוונה שיקח לעצמו מצוה אחת מכל המצוות ובה ידקדק ביותר ואם יקח מצות האמונה זה יועיל ביותר כי היא שורש כל המצוות
ונ״ל הכוונה שכיון שעיקר ירידת הדורות מצד האדם הוא במוחין שהולכים ומתמעטים לכן קשה להחזיק במוחו כוונת כל מצווה ומצווה כראוי ועל זה אמר חבקוק שהעיקר הוא לכוין לאמונה שבכל מצוה דהיינו שיהיו מעשיו לשם שמים וכן משמע במאירי על מכות כד שם

עוד ראיתי מפרש שפרש באמונתו לאפוקי משכלו אבל לענינינו כאן לא זה הכוונה כי רבינו הביא זה כדי לבאר שהאמונה יסוד כל המידות.

עוד עיין ספר כד הקמח – ערך אמונה – וכדי להודיע שהאמונה עקר התורה כלה לכך מצינו שכל המצות כולן בנויות ומיוסדות עליה שכן דרשו חז״ל בא חבקוק והעמידן על אחת שנא׳ (חבקוק ב) וצדיק באמונתו יחיה וכן אמר שלמה ע״ה (משלי כט) איש אמונות רב ברכות. ויש לך לדעת למה תלו החכמים הענין הזה בחבקוק ולא בדוד והיו יכולין לומר בא דוד והעמידן על אחת שנא׳ (תהלים קיט) כל מצותיך אמונה. אבל היה הענין מפני ביאור הנזכר שהזכיר חבקוק ואמר יחיה, ובאר ואמר שכל המצות תלויות באמונה ועם האמונה יזכה האדם לחיי העוה״ב אבל דוד לא באר בענין השכר כלום ולכך תלה הענין בחבקוק ולא בדוד, והכונה בלשון יחיה הוא חיי העוה״ב שהם החיים הנצחיים האמתיים איננו נאמר על חיי בשרים הקצרים כי מפני שהאמונה יסוד המצות כלן על כן הוצרך להזכיר בה לשון יחיה כלשון האמור במצות (ויקרא יח) אשר יעשה אותם האדם וחי בהם שעיקר הכונה בו חיי העוה״ב וכן תרגם אונקלוס ויחי בהון לחיי עלמא. ומכלל האמונה הוא שיאהוב האדם את האמת ושיבחר בו

מהר״ל ספר נתיבות עולם א – נתיב האמונה – פרק ב – ואמר בא חבקוק והעמידן על אחת שנא׳ וצדיק באמונתו יחיה, ודבר זה כי ענין המאמין שוא מוסר עצמו אליו יתב׳ ובוטח בו ואינו סר מן הש״י כלל לשום צד, כי זהו ענין האמונה שדבק בו יתב׳ לגמרי ולפיכך יש לו דבקות בו ית׳ ע״י האמונה, כאשר האדם מאמין בו יתב׳ בכל לבו הוא דבק בו יתב׳ ואין סר מאתו, ודבר זה ג״כ שלימות גמור כי כל המצות שיהיה לאדם דבקות בו יתב׳ ולכך אמר שהעמידן על אחת, ודברים אלו יש להבין מאוד כי הם דברים עמוקים מה שאמר בא דוד והעמידן על י״א דוקא וזה המספר ידוע ענינו, וכן מספר ששה וכך מספר שלשה וכך מספר שנים ומספר אחד הכל מסודר מן מדריגת התורה מלמעלה עד האמונה שהיא באחרונה, ויש לך להבין את זה: